

CONCORDANTIAE

POETARVM PHILOSOPHO-

rum et Theologorum, Ioanne Cal-
deria Phisico Authore.

OPVS VERE AVREVM, QVOD
nunc primum in lucem prodijt ex antiquo
exemplari Authoris.

NEMO IGITVR POST HAC POT-
rit errare in via Poetarum vel Philosophorum
nam vt apud Theologos ita & apud hos
continentur dogmata salutis.

MEI, VIRTVTIS

S P E N D O R E S

T E S T I M O N I V M .

Cum priuilegio Illustriss. S. Venetiarum indecennium.

M. D. XLVII.

CONCORDANTIA

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

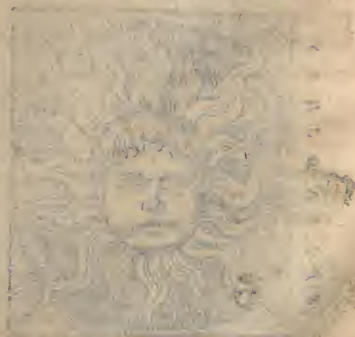
POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

POSTALIS

AD FRANCISCUM

DONATVM ILLVSTRISSI-

MVM ET SERENISSIMVM

Principem Venetiarum.

PANAEGIRICVS MICHAELIS

ANGELI BLONDI ARTIVM

& Medicinæ Doctoris.

V M Famæ nuntius optatissimus Illustriſſimæ. P. ad meas perueniſſet aures, Optimum Senatorem Franciſcum Donatum electum eſſe in Ducem Venetiarum a patribus uenetis, mirifice letatus ſum. Quoniam Spe- ro, eo, iucundio- rem eſſe uitam omnium tuo ſub imperio, quo diutius uiues, uiuas autem opto diutiſſime, poſtquam Deus elegit te uirum Illuſtriſſimum in Principē, Nec me repræhendas, oro quamuis ſero uenerim ad gratulandum, Nullius etenim, Sera etiam gratulatio ſolet repræhendi, Tandem gratulor tibi Principi Digniſſimo, atque opto ut principatus iſte ſit tibi laudis ſem- piterne, eritque proculdubio, quoniam cuncta reges pro- pria prudentia, quis namque te ipſo quicquã tibi ſua- dere poteſt ſapientius: propterea nunquam errabis dũ te ipſum audies, quantus foret animus tuus nouerunt patres, nouerunt conſilium tuum & Senetores, Nihil

enim absque prudentia facies magna, sed quæ recta uel
profutura huic REI PVBLICE esse senties,
properanter efficies, uides namque quæ nam tempora
sint hæc, in quo statu REI PVBLICE, quan-
ta rerum uarietas perspicitur, uel quam incerti rerum
exitus, ut iam necubi sincera fides reperiatur, sunt
enim modo, nō tā hominum, sed et uirorum flexibiles uo-
luntates, undique præcipue bonis insidiatur, quod non
omnes, certum est, at prudentissimus princeps et ui-
det & cogitat, Ideo non dubito quin RBM PV-
BLICAM tuam ardentissime non ames, uel cu-
res, Aduc ergo te ipsum, & prudentiam in consilium
eius, obtempera et rationi quam possides, quis e-
nim uiro prudenti melius consilium dare potest se ipso?
haud facile inueniri potest, uerū tamē tanto prin-
cipi, certe nemo melius dabit, Neque auguror, sed uera
fateor, iam enim extant laudum tuarum innumerabiles
spectatores, quia nouerunt temperantiam animi tanti
principis, & moderationem naturæ, nouerunt officia
eius, denique et uirtutem. Nimirum igitur, si quosdam
iam uides in te esse tales, qualem Tantum principem
in se esse cupiunt, uidens ergo ipse etiam eundem Sed
Illustrissimum Principem, Optimum moderatorem om-
nium cōsiliorum, cogor fateri huic Rei publice magnæ
saluti, & Magistratibus eius maximæ dignitati futu-
rum, Namque tuarum actionum, sententiarum, uolunta-
tum, rerum denique omnium administratio Senatoribus
Venetis olim est notissima. Quod ergo pulchrius mu-
nus posset esse huic Rei publice, te Principe Illustrissi-

mo quoniam non ui, non dolo, non casu, uel occulta potestate fatorum maximus Rector Senatus, populique Veneti factus es, Sed ab ipso Deo Optimo coram palamque electus fuisti & Donatus, Quod, & antiquum tuum cognomen ostendit, etenim Hoc uniuersus & populus Venetus, priusquam electus fueras in Principem uulgo ferebat, Ante ergo electionem In pectoribus populi Veneti Princeps eras, quam ergo carus habendus es, quia Donatus hoc tandem donum cunctis tuo sub imperio gratissimum esse debet, placasti tandem princeps Illustrissimæ omnium animos nomine Donati, quando dona & homines & Deos ipsos placant, ex priscorum sententia, fateor ergo, ut olim bonus fuisti & conditor, & moderator legum Venetorum, Ita nunc etiam eris seruator optimus eorumdem imperii, scias etiam princeps Illustrissimæ, quod hoc sermone non blatiôr tibi, ut Deo, uel ut Numini, sed loquor hæc, ut de uiro forti atque de optimo Venetorum Heroe (namque certum est mihi) quod nunc quoque unum te esse putas ex Heroibus, Ideo magis excellis, atque emines, quoniam te unum ex Heroibus, existimas, nec minus te hominem quàm hominibus præesse, quàm ergo dignus es omnium amore, quin potius seruitute, qui non seruitute ciuium, sed potius libertate letaris, merito tandem populus Venetus, talem Principem seruare debet, Nam si priores, formosi, si fortissimi fuere, tu uero sumpto argumento a pietate & mansuetudine laudaris, Hæc sunt ergo Illustrissimæ Princeps quæ me monuere ut humanitatem, temperantiam, & amorem tuum er-

ga omnes cœlebrarem, neque miraberis, dum ea tuis de
laudibus non effero, quæ etiam aures omnium pati pos
sent, Namque tuis uirtutibus quis nam non debet? ue
reor autem, ne gratia tanti Principis iudicet me par
cum esse in suis laudibus, malo autem hoc dicat, quàm
me modum excessisse putet, Nam animaduerti ut etiam
cultores Ecclesiæ Romanæ dicunt, quod Deus ipse, non
tam accuratis præcibus adorantium quàm innocentia
& humanitate letatur, Crediturque illum gratiorem es
se Deo, qui templis eius puram castamque mentem,
quam qui orationem intulerit meditatam, Cum ergo pa
ter patriæ olim omnium uoce appellaberis, fateor
quod, omnes Senatores rectissime nouerunt, quam bene
humeris tanti uiri hoc imperium sederet, ut igitur ma
ria piratæ prædari, utque terras tua sub ditione posi
tas depopulari cupiant, hostes uides, nam inter procellas
maris & bellicos tumultus modo hoc stat imperium,
sed tu forti manu & imperio potenti, quosdam pro
pelles, quosdam uero & uinces, hoc enim & patris pa
triæ officium & Principis tanti est, hoc & Rosarium
tuum testatur, quo stemma tuum insignitum est, equi
dem non ab re, nam ut rosa aliis floribus præstantior
est, Ita & tantus Princeps ceteris paribus erit excel
lentior, quis enim non colit rosam cum sit florum pul
cherrima? omnis utique, Ideo non aliter populi huius im
perii te colent, præcipue dum alios Principes quod ta
men citra cæterorum inuidiam dictum sit, moribus &
uirtute exuperas, ut & rosa pulchritudine & sua
uitate præstat aliis floribus, ideo bonis legibus institu

tus, quauis in religione, facile omnium æquabis gloriam Principum, postquam non magis tuorum ciuium, quam exterorum proborum hominum egregium quodque opus diligis, nec uereor quin & authorem huius sermonis eodẽ animo non amplecteris, tui etenim impii filius est, Demum Illustrissimæ Principis scias, quod non tibi regna Deus sed Regnis te Principem præposuit, namque ea non desiderabas ueruntamen ab illis desiderabaris, quanti igitur tanti Principis prudentia æstimanda est, eo maxime, cum in aduersis fortunæ casibus tolerantiam & in prosperis rebus temperantiam monstrasti, itaque populus Venetus optimum te esse Principem dicit, quia eruditos amas, & illis hostis es qui continue delirant, Quod perpetuæ memoriæ mandare curauī, Io. Calderiæ magni Philosophi præscribens Concordantiis Poetarum Philosophorum & Theologorum, a me nunc primum illustratis & recognitis tantoque Principi destinatis in memoriam seruitutis, quare iā ueniens ad finẽ sermonis, præcor Deum ut in cor tanti Principis inspiret illud quod & pacis & salutis tui populi esse possit, & ut bonum consultorem & legum conditorem Senatus Venetus hætenus te nouit, ita post hac optimum conseruatorem huius imperii possit cognoscere, propterea cum nouerim R E M P V B L I C A M, Senatum, & ipsos Senatores, tanto Principi esse cordi, Ciues tantum & præcipue eruditos cum uniuerso populo eius commendo uirtuti.

Ex Tugurio Blondi .

AD LECTOREM.

PARCES Erroribus candidè lector occurrentibus,
quos etiam per paucos inuenies, nam eductum est Opus
in lucem, ab exemplari difficilissimæ lectionis, ad commu-
nem Christi fidelium utilitatem.

DE CONCORDAN-
TIA POETARVM, PHI-
losophorum, et theologorum
Ioannis Calderici:

PROHEMIVM.

In quomonstratur, Deum a Poetis, Philosophis,
& Theologis præcognitum fuisse.

VLT I huius ætatis homines præ-
clari & maxime qui Deum summa
religione uenerantur admirare plu-
rimum solent q̃ primi philosophan-
tes, qui deorum & hominum mores
uenusta quadam pœsi tradiderunt ta-
les deos arbitrarent quales nos ab omni diuinitate alie-
nos prorsus iudicamus. In Deo quidem iuxta stœycorum
et peripateticorum sententiam omnis boni & ueri ratio
reperitur quæ in res multiplicatur extrinsecas secundum
q̃ boni & ueri rationem suscipere possunt, propterea om-
nibus hominibus insitam ueri perfectam cognitionem et
boni perfectam dilectionem uoluerunt. Sed ueteres illi
vates minus docti atq; inculti Deos uenerabatur qui et
homines fallere & a bonis moribus abducere frequen-
ter solebant, Tales quidam ritus patiebatur qui nō modo
dijs sed neq; hominibus pro dignitate atq; hominū præ-
stantia conuenirent Quare dilectissima filia, si poetarum
si primorum philosophorum mores ac doctrinam negli-

gis abhorres atq; frequentius culpæ soleas miseriam profecto admiror, quoniam omnes tibi mores diuinissimi sunt, Ita Christi præclaris institutionibus uersaris. Ita diuinissime uirginis uitam admiraris, ut omnes homines qui hæc longius imitantur & a religione & ab hominum dignitate alienos facis. Sed obsecro hoc tibi aliter persuasum uellis, nam omnes homines immo res omnes insitam diuinitatem habent quamuis tū res diuinas pleriq; falsa cognitione ferantur. Constat enim unam esse causam & quidem primam in qua omnis causandi perfectissima ratio continetur ab ea uero esse, uita, cognitio, intellectio, appetitus siue amor, & ceteræ perfectiones in rebus a primo causante distantibus multiplicantur. Quanto igitur spirituales illæ formæ diuinitus productæ et natura & dignitate priores sunt tanto hæc perfectius suscipiunt atq; continent. Ideo prima intelligentia essendi rationem accepit a qua tamen uita & intelligendi ratio non excluditur, secunda uero uitæ rationem accepit, continet tertia intelligendi, quales igitur a prima & utilissima causa perfectiores acceperunt tales cæteris inferioribus comunicant et tribuunt. Ideo esse Dei a Deo multiplicatur. similiter uita cognitio intellectio et amor suæ tamen causalitatis uim omnem in rebus causatis significantes. Omnium igitur rerum perfectiones a Deo sunt, quæ si ab hominibus et cæteris entibus subriperentur prorsus desinerent, esse igitur nostrum diuinum esset, similiter uita cognitio & amor a Deo sunt quæ tamen in cæteris entibus secundum perfectionem illorum continentur quoniam omnis perfectio secundum

dispositionem passi suscipitur et sue perfectionis causam significat atq; demonstrat in quā res omnis naturali cognitione & amore ducitur, primæui itaq; homines effectus multos a natura productos conspiciabant eorum tamen causas ignorabant quidam postea philosophantes rerum primas causas studius animaduertentes ignem quidam, aerem nonnulli, aquam alij, terrā et quidā plura elementa componentes rerum omnium principium oppinabantur, quare poetæ illorum doctrinam imitantes rationem diuersitatis primis elementis tribuerunt, & quosdam diuinos homines arbitrabantur qui ceteros ingenio uirtute doctrina superabant. Verumtamen præter hoc insitum cognitionis genus est alius modus quo diuinum lumen mentibus nostris infunditur ut res futuras intueamur sicut prophete et uetustissime quædam Sibille quæ deorum & hominum res a sua ætate distantissimas presciebant. Hæc aduentum magni Dei & spem futuri sæculi quibuslibet parabolis & umbrata quadam doctrina prædicabant, postea uero nobis literis tradiderunt cum autem Dei filius carnem accepisset humanam & occultam diuinitatem sub humanitatis uelamine tueretur ut passionis misteriam omnē perficeret et humanum genus perditum redimeret. Ideo multa Christi eruditione accepimus quæ diuinissimarum rerum & maxime occultarum cognitionem tribuerunt quia intellectus humanus a Dei perfectione distantissimus neq; primam causam neq; separatas formas intelligere potuisset. Ideo præclaris quibusdam exēplis & aliquando prophetarū more & aliquando miraculis Diuinitatem omnem pro-

filebatur. Sua præterea doctrina Patris & Filij & Sancti Spiritus, omnem rationem accepimus. Cum uero anime a corporibus separabuntur gloriam promeruemus æternum Deum profecto conspiciemus intuitu quo principium præteritorum ac futurorum distincte rationes cognoscemus, nam omnia quæ amatores fidei accipiunt in prima certa Dei intuitionem cõmitabuntur. Quatuor igitur communicationum genera diuisimus quibus res diuinas inuenire homines possunt.

De suprascrip. quas gentiles Deo tribuerunt. Cap. II.

THENIENSES cum moribus ac legibus instruere ciues cuperent quibus totius orbis Imperium assequerentur ex omni ordine ac professione conuenire præstantissimos homines uoluerunt, ut quibus laudibus qua suprascriptione maximum Deorum extollere deberent reipublicæ significarent, huius tam præclari collegij quisq; pro ingenij uiribus rationes adducebat nam ciues pecuniosi Deum diuitiarum prædicabant. Hijs quidem respublica tuetur, & augetur, res enim quæq; publica dijs morem gerit, præterea causa prima ueterum philosophantium auctoritate est diues primum. Sed cæteri omnes horum sententiam impugnabant, quia multi propter diuitias perierunt & res publice, maxime quandoq; propter abusum diuitiarum subuertuntur. Milites autem qui rem publicam uiribus ciuium disciplina et militari auctam nouerant Deum potentie prædicabant. Istis

tamen ceteri omnes uehementius contradicebant quia etiam multi propter fortitudinem perierunt, sermo ciuili ualutudo saepenumero in re publica seditiones pariter deinde seniores quidam dignitatem literarum & praestantiam bonarum artium animaduertentes Deum sapientie predicabant quia sapientiam ex Iouis Cerebro exortam uoluerunt nam pacis & belli temporibus, respublicae sapientia ciuium melius gubernantur & populo res publicas beatas esse uoluit, si a sapientibus regeretur, horum tamen dignitati ac praestantie plurimum aduersantur quia nunquam consilium domi prodesset nisi armis & diuitijs respublica tueretur. Multi praeterea eruditi homines & humanas & diuinas institutiones supeditant ultimo senior quidam qui etiam Deorum mores studiosius nouerat et quo pacto dii conferre hominibus plerumque soleant maximum Deorum alatum oppinabatur & dextrae ale inscripserat promitto. Sinistrae expecto, prope cor remitto superscriptio Deus clementiae. Si moraliter haec exposuerimus omnes qui rebus publicis praesunt similes dijs, iudicamus alas habere dicunt, ut egentibus atque oppressis cito deferre suffragia possint, sed dextera pietatis ac liberalitatis promittere imo habunde satisfacere, sinistra furoris & irae uindictam longius expectare. In corde autem teneatur prima beneficiorum & iniuriarum obliuio. Principes qui praeclearas has uirtutes habuerint nomen clementiae sibi merito uindicabunt. Spiritualis expositio si ad Deum nostrum haec omnia referamus, alas, hic cum ad nos frequenter redeat & nostris de meritis abeat, nam quotienscumque ip

sum inuocauerimus uelociter exaudiet nos, alas patefecit in sua passione cum ad extrema crucis manus extenderrat dextera caritatis & pietatis poenitentibus gloriam paradisi promittit quia latroni hodie mecum eris in paradiso. Sinistra conuersionem peccatorum expectat quod si Dei iustitiam neglexerimus a gloria paradisi excidimus, corde autem remittit quia ex Christi latere fluxerunt sanguis & aqua per aquam peccatorum crimina mundauit, & per sanguinem ad gratiam reuocauit quia lauant stolas in sanguine agni non solum igitur crimina peccantium lauit, sed omnem naturam humanam perfectiorem reddit. Is ergo clementissimus Deus cuius misericordia tuemur & ad perpetuam gloriam ducimur.

De misterio trinitatis quod antiqui obscurata poesi tradiderunt. Cap. I I I.

V A M V I S gentiles a Poetis, Iudei, a Prophetis, et Christiani sanctorum testimonio indiuidue trinitatis misterium acceperunt, quia tamen ab hominum cognitione distantissimum. Ideo quibusdam obscurius, quibusdam minus, quibusdam aperto sermone incerta tamen cognitione, sed per paucis clara intuitione significatur, gentiles ergo a diuinarum personarum trinitate in cognoscendo distantissimi ueluti nube interposita crosiori in qua diuini luminis parum insulget tenuem illum trinitatis splendorem inspiciunt. Sed Iudei ultra nubem

diuinitatem conspiciunt personas tamen diuinas non distinguunt, Christiani uero in medio nubis continentur quare diuinitatem et personas distinguunt. Sed erosior ista caligo quia debilitas naturalis cognitionis nisi diuino lumine penitus emundetur tam sublime misterium et a perfectione intellectus humani distantissimum intueri clare non potest. Quidam uero diuinitati propinquissimi nubem postergarunt sicut existentes in patria diuinitatem et omne misterium trinitatis clare conspiciunt et omnia quæ fide tenemus certa cognitione intuentur. Aristotiles ergo, qui falsa poetarum doctrina ad corporis et animæ mortem pariter ducebant. Iouem ardentius admare Tetidem sed a protheo coniugium prohibetur quoniam si Iupiter Tetidi coniungeretur regno priuaretur, sed Tetis uinculo coniugali tradita est Peleo. Ex quibus natus est homo mixtorum quidem omnium perfectissimum. Ad has nuptias et dii et Deæ omnes pariter conuenerunt præter Deam Discordiæ quam nulli dii ad esse uoluerunt. Cum autem in eadē mensa Palas Iuno et Venus discumberent Dea litis et discordiarum grauius ferrens quæ nuptijs non interesset pomum aureum mirabili et insolita compositione formatum mense Dearum iniecit in quo hæc superscriptio continebatur, pulchriori detur Palas iure optimo sibi pomum deferri putabat cum ex Iouis maximæ Cerebro se ortam diceret et sua præstantia diis omnibus imperaret, sed quia Iuno diuitiarum domina et omnibus mundi principibus præest plus sibi iuris uēdi dicabat, Venus autem se pulchritudinis Deam prædica- bat neque pulchrū aliquid nisi a Venere formā et decorē.

Cum et inter has tres Deas discordia exorta esset cui pomum deferri debeat, Iouem consuluerunt quæ ipsarum pulchrior diceretur sed Iupiter hanc proferre sententiam noluit quia palas primogenita et cæterorum Deorum mater, sed Iuno sibi soror et cõiux et Venus postrema, Io uis filia diceretur, Mercurius has tres Deas ad paridem conduxit nam taurorum et aliorum animalium pugnantium, iustas ferre sententias solebat Palas ut pomum facilius assequeretur omnem paridi sapientiam policaretur, sed Iuno maximas diuitiarum copias, et Venus totius gretie pulchriorem mulierẽ, Paris cum has nudas summa cum diligentia conspexisset pro Venere sententiam tulit sibiq; pomum aureum adiudicauit. Moralis significatio poetarum per Tetim Deam aquarũ nimpham crediderunt, per Iouem ignem qui si aquæ cõiungeretur uim omnem perderet, quare regno priuaretur quia circa naturalia locantur secundum merita formarum casualium, Tetis ergo Peleo copulatur quem interpretatione grecorum lutum dicimus. Si ergo ex Peleo et Tetide homo generatur quem mixtorũ omnũ perfectissimũ in nostris naturalibus libris diffiniuimus necesse ut in fluxus multi et multæ cœlerum ordinationes pro hominis generatione conueniant, quia solet homo perypateticorum sententia hominem generat, q̃ si cœli dispositiones discutiant non posset mixtam perfectum sicut homo generari propterea supracellestes dij qui pro generatione conueniunt discordiam non admiserunt quia generationẽ prohiberẽt Postea uero q̃ homo nascitur et illi tempus cognitionis aduenit tres Deæ, quia tres uiuendi modi homi-

nibus

nibus effertur Vnus quo Paladē quia sapientiā psequi-
mur. Alter quia diuitias Iuonē quia et dignitates sum-
mopere curamus, Tertius quo Venerem nā ad omne ge-
nus uoluptatis facile compellimur. Iouem quia Deum
consulimus quo pacto tres Deas prosequi debemus Deus
iudicium terræ recusat cum hominibus intellectum tri-
buit in quo perfecta discretio & recta electio conti-
netur. Nam pro meritis & demeritis homines præmia
sive supplicia ferunt, quare homo suæ uitæ ignarus iu-
diciū rationis omittit & subiectum electionis prose-
quitur Venerem amplectens quæ uoluptuosa omnia pol-
licetur, sed longis laboribus uigilijs & abstinentijs sa-
pientiam Paladis imitamur et maximis periculis anxie-
tatibus copias Iunonis prosequimur. Alia moralis expo-
sitio per Tetim humores corporis intelligimus per Pe-
leū hoīs carnē per Iouem animam quæ partes corporis
componit & format, per has tres Deas tria doctrinarum
genera esse in quibus homines uersantur, nam quidā spe-
culātibus scientijs ingenium omnē conferunt, quidam pra-
ctici, & quidam artibus operandi, stoici omnem foelici-
tatem & uirtutis perfectionem in habitu intellectu-
li tantummodo posuerunt, hij quidem uirtutem et foelici-
tatem modo et cogitatione solummodo prosequuntur, etiā
christianissimi quidam homines Deum & gloriam fu-
turi seculi animo & cogitatione speculationibus prose-
quuntur, sed peripatetici ad uirtutē & foelicitatem prin-
cipaliter operatione quā habitu peruenerunt. &c.

Quoniam agonizantes coronantur & non qui habitum
uirtutis habent, quorum doctrinam christianissimi qui-

dam mutant non solummodo orationibus sed operibus Christum imitantes, tertio philosophorum secta longius a ueritate secedit, quia animam humanam corruptibilem facit & omnia præfert quæ ad corporis uoluptatē accedunt Venerē dignificantes, sed peripateticos imitantes, Iunonem præferunt & stoicos imitantes Paladem omnibus anteponunt. Spiritualis & christiana interpretatio per Proteum Deum patrem intelligimus, per Iouem Christum, per Peleum populum christianum, per Tetim sanctam ecclesiam catholicam quam Christus uehementer adamauit, non tamen illi corporaliter, sed spiritualiter & sacramentaliter coniunctus manet, si enim corporaliter nobiscum semper mansisset non nostris, sed Christi meritis salui facti essemus, per has tres Deas, tres uirtutes Theologicas intelligimus, per Iunonem Deam potentiæ, in cognitionem potentiæ Patris, per uirtutem fidei deuenimus, quia potentia Patri attribuitur, & Sancti per fidem regna Paradisi uiserunt, & omnipotentiam Dei Patris intellexerunt, quia Paladem Dei sapientiā, & ueram spem intelligimus, nam sapientia de se ipsa loquitur. Ego autem pulchræ dilectionis timoris, & sanctæ spei, per spem ad sapientiam filij ducimur & geuerationem in diuinis cognoscimus. Sapientia enim filio attribuitur, per Venerem Deam amoris intelligimus caritatem quæ mentibus nostris emanationem Sancti Spiritus manifestat, nam sibi uoluntas attribuitur in qua ratio perfecti amoris continetur, hæc igitur tres Deæ ad æternum conuiuium inuitant, ubi nulla discordia nulla lis esse potest, quia sancti sola pace fruun

tur, sed Diabolus discordiarum Deus cum a diuino consortio excluderetur Adam parentem nostrum a mandatis Dei peruertit Propterea opus fuit, ut pomum aureum mirabili artificio fabricatum quia Deum hominem factum in medio Dearum proiceretur, quo pomo Deas omnes intellectus humanus pro ipsarum excellentia benemeritas iudicauit, sed quia altera præferri iure debet. Ideo incurrit, quia intellectus humanus sonora fistula quia sapientis lingua dubiam pro dignitate Dearum sententiam fert, Ideo illas ad Paridē conduxit quia ad Apostolum Paulum, ut de pulchriore sententiā feret qui cū eas nudas, & sine ullo uelamine intueretur pro caritate sententiam tulit cunq; eam anteposuisse sibi pomum aureum adiudicauit quia omnium maior est caritas, Ratio nem igitur preceptorum omnium per dilectionem Dei et proximi magis imitatur, quia super hijs duobus lex Christi, & prophetarum omnium fundatur, quare si potentias animæ cōperuerimus in uoluntate caritas in intellectu fides in memoria spes locatur, et quia perfectionem potentiarum a perfectione obiectorum cognoscimus Ideo primo uoluntatem secundo intellectum ultimo memoriam præferemus hæc tamen omnia studiosius animaduertetis.

De supplicijs eorum qui a Dei præceptis & institutionibus habent. Cap. IIIII.

OMANI cum omnibus mundi regionibus imperarent, et modum obseruationis Deorum instituisent Ciuibus præterea socijs et amicis reipublice leges ac mores imposuissent templum fieri uoluerunt, in cuius me-

dio Deū pacis locauerunt et in circuitu posuerūt septuaginta duas imagines secundum numerum Prouinciarum, quas Romani supposuerāt Imperio cuiq; imagini nomē regionis inscripserāt quā imago illa significabat et capiti paruam campanam alligauerant ut imago illa si faciem a Dea pacis auerteret quam ante recto conspiciebat intuitu custodibus tēpli et præsulibus reipublice significaretur quæ Prouincia ab Imperio Romanorum diuertisset quòd si Prouincia illa parum delinquisset ac reipublicæ facile restitui deberet exercitum transmiuebant cum uexillo aureo quòd supra nouam et rectam lanceam deportabant. Si uero Prouincia grauius deliquisset, ut pro magnitudine sceleris inferre maius supplicium uellent uexillum rubeum sanguinolentum gestabant cum Romanorum superscriptione ut intelligeret quale supplicium pro ipsorum scelere esset habitura, sed ante templū amoris et beniuolentiæ Deum hoc modo formauerant, nouerāt enim quòd si omnes essent amici nulla iustitia indigeremus, hic Deus aspectu iuuenis et pulcher apparebat cuius caput et facies erant discoperta, et pedes nudos habebat, sed relique corporis partes indumento uiridi tegebantur in fronte inscripserāt hiems et æstas, in corde q̄ aperto latere uidebatur prope et longe et in extremi-

tate uestis mors et uita, propterea, iuuenis apparebat quia uerus amor senescere nunq̄ debet. Capite discoperto & facie quia inter amicos latere nihil debet neq; uis amoris diu seruari potest occulta, pulcer quia uero amore formosum ac Decorum magis, pedes habet nudos quia omnes affectus amicorum debent amoueri, neq; lucri, neq; uoluptatis gratia uis amicorum continetur, sed uirtute optima debent amici perpetuo fœdere copulari pars tamen quædam corporis uestimento tegebatur quia amicorum quædam si tegeretur amicitia frequenter uilesceret, in fronte autem inscripserant hiems & æstas non enim per aduersitatem uel prosperitac̃ uis amantiũ amouetur. In corde longe & prope quia distantes & propinquos amicos diligimus, in extremis uestium mors & uita, quia uinculum amoris, neq; uita, neq; morte separatur Vim & amoris rationem descripsimus, quia pace quælibet ab eo seruantur & augetur. Moralis expositio per templum mundũ immo Ciuitatem & domum omnem intelligimus, per idolum quòd in medio templi locatur Pontificem maximum uel Imperatorem quorum sapientia mundus gubernatur, status uero erectæ quæ faciem Dei conspiciunt sunt ceteri Principes quĩ fide negligentia se obsequiosos præbent, quòd si negligentia uel perfidia a præceptis iuste imperantium faciem auerterint, tunc pulsatur campana, quia publicum dedecus incurrunt, quare ab hominibus criminantur, quæ ideo capiti alligatur ut animaduertant quantum propter auersionem dedecoris patiantur, cum in capite omnis perfecta intelligendi ratio contineatur, quòd si delictum fue-

rit spirituale ad summum Pontificem talis spectat correctio. Si uero parum quis deliquerit misericordia ductus secundum peccantis demerita poenitentiam infert quare uexillo aureo quia manifestis pietatis & misericordie signis, supra rectam & nouam lanceam quia supra iustitie rectitudinem nouam propter inconstitudinem delictorum poenitentiam infert & delinquentes punnit, quod si grauius delinquerint excommunicatione et regiminis prauaricatione puniantur siue plectantur, quod si ad Imperatorem correctio spectabit. Iure suo poenitentiam infert, nam duo tantum Principes praeesse orbi dignitate deberent ut alter spiritualium, alter temporalium curam haberet. Sicut necessitatem unius Dei mundum regentis ostendimus. Similiter inferiori mundo praeesse unus Princeps, siue Monarcha deberet, & Ciuitati Princeps unus & domui, unus paterfamilias, quia multitudo Principum mala, nam qui praesunt ueluti forma quaedam sunt quibus autem praesunt ueluti materia sed uiuentia omnia, & uita carentia una forma consistunt plures enim formae in eodem mixto uel simplici elemento eorum actiones Impedirent. Ciues etiam curas & cogitationes omnes in rempublicam conferunt & si a dignitate et utilitate reipublicae faciem auerterint, grauiore aut minus graui supplicio punirentur manifestis, aut occultis supplicijs, secundum institutiones et leges, et aliquando secundum Imperium uoluntatis, domui etiam praeesse unus debet. sed quia multa extrinsecus a muliere studiosius pertractentur omnia tamen in uirum principalius efferrantur et quia Xconomia est sicut parua

Ciuitas. Ideo de meritis uel promeritis præmia uel supplicia tribuuntur. Spiritualis et diuina expositio per templum mundum hunc intelligimus quem Poetæ Iouis templum diffiniunt per Idolum in medio templi Deum optimum maximum, Nam Ioannes in Apocalipsi uidimus Agnum stantem in medio sanctorum et philosophi omnes in medio Cœli supereminentem Dei potestatem locauerunt quæ secundum necessitatem et dignitatem distantium et propinquarum partium multiplicatur et rebus causatis infunditur per statuas rectas quæ ad Idolum faciem conuertunt huius seculi homines intelligimus qui recta intentione Deum conspiciunt uitâ sanctorum et institutiones ecclesiæ imitantes, quam testante Propheta Beatus uir qui in lege eius meditabitur die ac nocte, quod si faciem uel cæteras corporis partes a Deo auerterint pro magnitudine sceleris supplicium ferunt. Et quia pars quæ libet nostri corporis ad spirituales animæ partes correspondentiam habent. Ideo corde ore et opere in Deum sit omnis conuersio, per auersionem sonat campana quia dicit Propheta, si obliti fuerimus nominis Dei nostri, et si expandimus manus nostras ad Deum alienum, non ne Deus requireret ista: ipse enim nouit abscondita cordis quia ergo peccatum secundum Augustinum est auersio ab incommutabili bono. Ideo soli Deo peccauimus, et malum coram ipso fecimus, propterea dicit Seneca. Ita cum hominibus, uiuas tanquam Deus uideatur, quia omnia fiunt in conspectu iudicis cuncta cernentis. Constat autem quod in morte Abel. dixit Dominus ad Caim, uox fratris tui de terrâ clamat ad me, quia de maxima et pro

funda obstinatione ac nequitia cordis tui, quòd si per in-
 continentiam, uel alio quouis faciliore scelere delinque-
 rimus uexillo aureo supra lancea noua erecto nos pu-
 nit, quia facile pena nos corripuit recto tamen iudicio
 nouum supplicij genus infert quia diuitiæ pereunt, et ali-
 quando nos uel filij grauiori morbo siue morte tenemur
 et quandoq; honore et amicorum gratia minuimur. Quòd
 si grauius delinquerimus uexillo rubeo atq; sanguineo
 tanquàm furiosus secunda et perpetua morte reos da-
 mnat, Imo nos peccatorum nostrorum conscij magnitudi-
 nem penæ pro magnitudine peccatorum metimur q; præ-
 clarus ille uates Dantes cuius omnem comediam cum ma-
 xima omnium admiratione memoria tenens ornatissimæ
 cōscripsit cū Minoy m inuictissimū regem prope lares in-
 ferni scelera punientē locauerit, nam minos idest propria
 hominis conscientia secundum multitudinem et magnitu-
 dinem scelerum maioris aut minoris supplicij, et locum
 et sibi penam instituit.

De laudibus et meritis sapientiæ. Cap. V.

A L A D E M Mineruam siue
 Tritemiā, ex Iouis Cerebro primo ge-
 nitā sapientes Libiæ ac Græciæ præ-
 clarā iuuenibus rationē tradiderunt
 nam ipsam ueluti mulierem quadam
 armatam existimabant quæ omnia
 belicosa arma deferret cum pacis ac bellorum rationes
 primum adinuenisset quia galeam habet ferream in sic-
 litudinem

militudinem Pilei qua caput tegebatur totum facies
tū omnis discoperta seruabatur, quam si homines oculis
clare intuerentur mirabilem illis amorem induceret,
Galea præterea idra quadam circūducebatur supra Ga
leam eminentem cristam deferbat uarijs coloribus or
natā, thoracē habebat mirabili artificio expolitam ut
quasi nullus intuitus in eā figeretur. Sed pars thoracis
muerfa, quia nulla fuerat arte culta uiridis apparebat,
lorica manu purissimi auri erat contexta, dextera ma
nu lanceam tenebat cuius asta rectissima ferrum trian
gulare & ita splēdens acutissimum. Sinistra scriptum
cristallinum diasanum triangulare, & ita diasanum
ut Paladis ymago ultra scriptū uideretur, ocre & splēde
tes quæ pedibus aureis tribulis aligabantur, facies autē
tem ipsius Deæ pulcra decora & aspectu uirgineo &
iuuenis apparebat & oculi ueluti sidera quædam ful
gētia quos intueri nemo poterat, sed in pectore Gorgo
nis ymaginem habebat quæ omnibus aspicientibus ter
rorem præstabat, Paladi oliuam consecrauerant & ar
ces quibus Ciuitates omnes et castra tuētur. Mœnia &
muros Neptuno, Iunoni portus numerum etiam septe
narium sibi sacrauerant & noctuam pro custodia dede
rant, hanc Deam præterea uehementius admirabantur
quoniam ad cœlos ascendere & aliquando ad loca Li
bie descendere uidebatur. Moralis expositio Palas no
ua interpretatur quia sapientia nunquā senescit, quæ
cum Gigante quodam iuxta Tritonie fluuium acri
ter decertaret lancea eum superauit, quia stultitiam
in luto, ergo & subita morte prostrauit, sed ideo

Minerua dicitur quia immortalis uel quia Mineruam
ymitantes & neruos & omnes membrorum uires mi-
nuunt ideo tritoniam, quia cantoris cantilenarū & ani-
marum clare sententiam tradit, nam sapientes Libiæ
Paladem aliquando ad celos ascendere, & aliquando
descendere intuebantur tritoniam, quia admirabilem
prædicabant super cœlestia enim & que infra cœlos
continentur per sapientiam comprehendimus, cum au-
tem sapientes Libiæ bonarum artium studia deseruis-
set in Græciam se contulit, postea uere ad Italiam tran-
fretauit que cum ex multis & præclaris Ciuitatibus
Italiæ tanquā infidiosa cauiuibz peleretur ad Ciui-
tatē nostram optimarum disciplinarum semper alumna
Ciuis aduenit perpetuo Venetijs domicilium habitura
eam præterea uirginem uoluerunt, quia uiolare a ne-
mine unquā potuit quod etiā iuuenis & pulcra, quia
philosophantium studio & iunior & pulcra magis ap-
paret. Quod uero ex suprema Iouis Cerebri par-
te nosceretur, quia maximum & superexcellens Deo-
rum & hominum munus iudicatur, nam ex traditio-
ne gentiliū sapiētia in uirtute extimatiua continetur
que in media & suprema Cerebri parte locatur, ideo
Galeā fert ut in capite sapientis fortius & melius tuea-
tur, quod autem Idra circundetur, nam sapientia & uir-
tus quælibet per prudentiam gubernatur, Quia phi-
losophia etiam si modeste tenetur inuidiosa est, cristam
eminentem habet uarijs coloribus ornatam, quia su-
pereminentem sapientiam omnes admirantur & diuersi
mode a Poetis Philosophis & cæteris traditur dextera

manu lanceam fert ut forti & acuta ratione falsas errantium opiniones infringeret. sapiens ergo rectas, non autem tortuosas rationes adducit ferreas, quia fortes, triangulare propter tria genera argumentationum, quia syllogismo entimemate et exemplo, uel propter tria genera syllogismorum, quia monstratur demonstratione probabili et falsigrapho quibus errantium opiniones repellimus. Logica enim quia scientia communis ceteris omnibus disciplinis arguendi & respondendi modos ad inuenit uel triangulare propter tres philosophiæ partes moralem, naturalem, & metaphysicalem, in quibus omnis sapientiæ ratio consistit, et splendet, loricam fortem & splendentem habet, ut pacis & belli rationes, quæ in sapientis pectore continentur fortius tueantur, quælibet præterea disciplina expolita, & præclara ab ipsius professoribus traditur, multæ etiam sapientiæ partes sunt nobis occultæ, quæ nihil splendoris habent quas nemo exornauit, loricam habet ex manu purissimi auri, quia res omnes inter se, & scientia quælibet occultum conuexionis modum habet, quia scientiæ a rebus de quibus sunt originem acceperunt, pedes enim splendentibus armis tumentur, quia sapiens si uoluptates persequatur si curam & labores studiorum aliquando neglexerit splendore quodam circūdatur & aureis fibulis quia purissima uirtute ligantur, ne dignitas & sapientis splendor deficiat. In pectore Gorgonis caput deserebat quia sapientia non modo admirationem sed omnibus terrorem affert, quod autem oculos ueluti sidera splendentia habebat, quia prospera & aduersa longius in-

tuetur & illis splendorē afert, oliua Paladi consecra-
 tur, quia pacis fructiferā rōnē edocuit arees etiā Paladi
 consecrantur, quia turres maximo artificio pro tuendis
 urbibus construuntur. Muri autē Neptuno consecran-
 tur, quia in aqua principaliter fundantur & portus
 Iunoni, quia mercaturæ cum in portu recipiuntur ma-
 xima Ciuitatibus præsidia feruntur, numerus etiā septe-
 narius sibi consecratur, quia solis unitatibus integra-
 tur nullas habens partes aliquotas ex quibus compo-
 natur & noctuam tanquā illius custodem instituerunt,
 quia in tenebris magnus sapientiæ splendor apparet,
 uel quia inter ignaros quā maxime homines sapien-
 tes splendent, Spiritualis interpretatio per Paladem
 sapientis hominis uitam intelligimus, & quia omnis
 mundana sapientia nascitur a diuina. Ideo dei sapientia
 loquitur. Ego ex ore altissimi prodij, & Ecclesiastes
 primo, sapientia a Domino Deo est. Noua interpreta-
 tur, quia continuo nouus splendor mentibus sapien-
 tum inducitur & Ideo Miuerua, quia immortalis,
 nam immortalis Dei supremum munus existit ymmo-
 mortales homines per sapientiam immortales fiunt Mi-
 nerua etiam dicitur, quia neruorum uires minuit qui-
 bus uoluptates prosequimur. Tritonia uero, quia tri-
 um diuinarum personarum nobis cognitionem tradit,
 quare si sapientibus Libiæ admirari aliquando licebat,
 quod mundana sapientia cœlos ascendisset & postea de-
 scendisset, quanto magis Christianis admirari licet ho-
 minibus, quod Christus natura sapientia diuina mani-
 fiste descendisse, postea hominibus cohabitare demum

ascendisse uisus sit, quòd autem aspectu uirgineo iuuenis
& pulcra semper apparet uirgo, quia uiolari a nemine
ne unquam potuit. Cū præterea sit maximi Iouis, quia
maximi Dei filia copulari nemini legitime conueniret
iuuenis, quia ex tempore alterationem non patitur, hæc
ergo mentibus hominum infunditur, & sicut lumen lu
mini additur ergo mentibus hominum pulcra, quia om
nis in ea decoris & pulcritudinis ratio continetur, &
autem oculos splendentes habet, quia omnia quæ a sa
piente uidentur splendorem accipiunt, & clara sunt
dextero tamen oculo diuina speculamur. Sinistro quæ
Dei & hominis sunt operamur uel dextero speculati
uarum disciplinarum rationes inquirimus, & sinistro
practicarum, hæc præterea multiplicem, armaturam
habet Galeam sobrietatis & temperatis, & ideo uir
tuosa circumdatur, quia prudentia & singulari circums
pectione regulatur. Non enim solum uirtutes morales,
sed etiam theologicæ maxima prudentia reguntur. Cri
stam habet claritatis & superexcellentiæ plures ha
bens colores, quia diuersimode a sapientibus exorna
tur dextera manu lanceam tenet rectitudinis & iustitiæ
per quam mensuramus altitudinem latitudinē & pro
funditatem Dei, extremitas lanceæ habet ferrum splen
dens triangulare acutum, ideo ferrum splendens, quia
fortis & splendens debet esse ratio sapientis. Acutum
triangulare ut impugnet peccata, corde ore et opere,
sinistra scutum tenet fortitudinis & patientiæ cristall
inum per mentis soliditatē splendens, quia multis uir
tutibus iradiatur, quòd tamen cum fortius intuemur

omnem Paladem ultra scutum conspiciamus triangulare
 ut triplicia infortuniorū genera forti animo repellamus
 quia in persona habemus, & diuitijs in quibus fre-
 quēter opprimimur, thoracem splēdentē habet arte mi-
 rabili expollitam, quia claram & manifestam fidem
 uita & moribus Christi, & sanctorum omnium ela-
 boratam, sed inuersa & interior thoracis pars nulla
 arte elaborata uiridis apparet, quia omnes homines in-
 sitam spem & uirentem habent, lorica uero malcas ha-
 bet aureas propter caritatem puram quam ad Deum et
 homines gerimus. Ideo connexiones multas habet, quia
 uario modo ac distinctis gradibus amore & caritate cō-
 plectimur, in pectore supra loricaam habet caput Gor-
 gonis, quia mortis imaginem, quæ monstrum horren-
 dum omnibus hominibus apparet, Sed in corde habet ti-
 morem Dei per quem omnis timor amouetur, nam phi-
 losophantes quidam uoluerunt, quòd philosophia esset
 continua mortis meditatio pedes uero splendentibus
 ocreis teguntur, quia omnes affectus sapientum debent
 esse occulti & splendore aliquo uelari & aureis fibu-
 lis alligantur, quia purissimis uirtutibus uoluptuose
 passionēs continentur dextero tamen pede diuitiarum
 & hominum cupiditates repellunt, & sinistro qui cor-
 di opponitur uitam confirmat & stabilem in Deum fa-
 cit, Paladi oliua consecratur pacis et uictoriæ signum
 sapiens enim mundi discrimina superauit et pacem eter-
 nam promeruit, Illi præterea septenarius numerus con-
 secratur, quia septem donis Spiritus Sancti sapientiam
 mentes illustrantur noctua sibi ad custodiam designa-

tur, quia in occulto scijicet corde omnis sapientia con-
tinetur, uel quia ad occulta loca se homines conferunt ut
sapientie intēdāt. Turres et oēs arces Paladi cōsecran-
tur, quia mentes et corda sapientum ceteris eminentio-
ra sunt a quibus Ciuitates tuentur, quoniam a sapientia
bus, christiana religio gubernatur. Sed muri Urbem
circuentes Neptuno consecrantur, quia fundamentum et
firmitudo Christiane religionis in cordibus religiosorū
fundatur, qui nos amaris lachrymis a casu peccati et ui-
tā tuentur, sed portus iunoni, quia Beatæ uirgini conse-
cramus, nā cū ad ipsam maxima deuotione puenerimus
oēs diuitias Paradisi apud eā locatas, Inneniemus, qua-
re Ciuitas Paradisi animabus sanctorū locupletior fit.

De malis, qui fraude in sapientes cor-
ripere student. Cap. VI.

O ET Æ qui multa nobis figmenta
tradiderūt Vulcanum. Iouis Fabrū
censebāt qui fulmina. Ioui parabat
ut aliquando iratus et Deos et ho-
mines et ceteras res pro sua uo-
luntate omnes fulminibus puniret

Vulcano autem erat a Ioue concessū, ut quæcūq; uel-
let temptaret et auderet, hic autem cum Paladem mul-
tum ac diu ardentius dilexisset coniugium ab ea roga-
uit. Illa uero a Vulcani uoluntate atq; uoluptate dissen-
tiens, Iovem consuluit Iupiter autem, iussit ut armis
uirginitatem tueretur, cūq; Vulcanus in cubiculum Pa-

ladis ui introisset reluctantē Palade Vulcanus in pa-
 uimentum semen iniecit ex quo natus est puer monstriu-
 sus pedibus Dragonteis quem Palas Eriſtoniū appella-
 uit, quia de terra et lite procreatus, qui ut pedum fœ-
 ditatem absconderet primus usus est curu, hunc Palas
 incista locauit et Draconi custodiendum commisit et
 duabus uirginibus Pandaruso et Aglauro Moralis ex-
 positio per Vulcanum ignis furorem intelligimus,
 quia uoluntatis feruor siue calor, Ioui fulmina mini-
 strat, quia cuiuslibet hominis furorem cōcitāt. Ideo Mi-
 ueræ coniugium petit, quia ira sapientem et furor men-
 tis a recta ratione auertere student, sed Minerva, quia
 uir sapiens armis uirginitatem tuetur, quia uirtute ac
 moderatione omnem animi furorem superat, Iouem con-
 sulunt, quia sapientiā atq; uirtutē qua omnis perfectæ
 uitæ ratio continetur, quia oderunt peccare boni uir-
 tutis amore ac dignitate, sed mali formidine pene, quo-
 niam supplicia uerentur ex hoc certamine nascitur Eri-
 ctonius, quia inuidia, quæ ex terra et lite generatur,
 nam propter terram, diuitias possessiones et dignitates
 quæ terræ comparantur in aliorum mentibus inuidia
 nascuntur, præterea sicut terra est omnium terrenorum
 consumptio, similiter inuidia omnem mundanam glo-
 riam consumit, quia inuidia prauorum hominum men-
 tibus contenta ad ruinam iustorum serpentinis pedibus
 quia uersuta prudentia intendit, ne autem fallentia ac
 prauorum pedes uideantur curu aliquando incedunt,
 quia significant quòd pro utilitate reipublicæ, uel alia
 honestiori causa bonos prosequantur, Sapiens aut liuo-
 rem

rem siue dolorē hanc incista reponit, quia tacita et occulta cogitatioē seruat, et draconi custodiri illū iubet, quia prudentia omnes animi passionēs gubernat. A duabus præterea uirginibus, quia Pandaruso et Aglauro Pandra cōmune munus interpretatur et Aglauro, quia tristitiæ obliuio, nam sapiens in uidentibus benignitate ignoscit, quæ uniuerſale munus omnium hominum naturaliter esse debet, uel ultionem differt et obliuioni commendat. Aliquando tamen sapiens pro dignitate iustitiæ de malis supplitiū fert. Spiritualis expositio per Vulcanum Diabolum intelligimus cui potestas a Ioue scilicet a Deo optimo maximo est tradita ut omnia audeat quia bonos fallere et malos perimere, sed Palas, quia deuota anima & religiosa operationes & cogitationes omnes in Deum conuertit. Sed Diabolus temptationibus subgeſtationibus ab animo deuotæ coniugium petit hoc autem uiribus, quia fortitudine & fidei constantia & armis Paladis, quia uirtutibus moralibus et spiritualibus et memoria passionis Domini, Vulcanum quia Diabolum superat ac repellit quāuis enim inſitam legem membrorum contrariam legi spiritus rationis habemus, quia caro semper aduersus spiritum concupiscit, tamen anima deuota et uoluptates negligit et diuitias suppeditat. Ex hoc itaq; certamine nascitur Brictionius, quia maxima inuidia et displicētia in mētibus hominum prauorum, qui bonis et religiosis hominibus plurimum aduersantur, mali enim et occultis insidijs et detractiōibus bonos impugnant, hæc tamen insidias et detractiōnes supra curum locant, quia pro-

pter ingens aliquod bonum prauī sic se facere profiten-
tur, nam ociosos et contemplatiuos tanquā inutiles
homines accusant, & qui operosam Christi uitam mu-
tāt de uecordia de ignauia culpātur, quare Pallas, quia
anima deuota se Draconi, quia Christo commendat,
quia sicut iudei supra eleuato Palo serpentem in deser-
to, adorabant, ut a morsu aliorum serpentum libera-
rentur, Sic nos Christum in Cruce subleuatum suppli-
cantes ab insidiantium morsu liberamur, duæ prae-
rea uirgines ad custodiam ordinantur Virgo Maria,
quæ uniuersalissimum omnibus pie inuocantibus mu-
nus existit, delinquentibus enim facile ignoscit, et nos
etiam ignoscere facile doceat, secundus est Ecclesia
sancta catholica, quæ docet pro persecutoribus ex ora-
re, quia nemini peccata remittuntur nisi alijs pari-
ter remiserunt, neque catholica Ecclesia peccatoribus
supplicium infert, sed ignoscit, quod si grauius deli-
querint, & pro magnitudine scelexis mortem pro-
mereantur seculare iudicium sententiam fert.

De impijs, qui poenitentia ducti ad gra-
tiam restituuntur. Cap. VII.

O, Poetarum traditione filia Ina-
ci fluminis cum esset admirabilis
pulchritudinis a Ioue fuit uehe-
menter dilecta, quæ cum a pater-
nis nodis effugeret. Iupiter ut il-
lius amorem cautius prosequeretur
mundum obscuris nubibus cooperuit, Iuno autem cum

nubes intueretur suspitione ducta ex sublimi ethere ad inferiora descendit & nubem soluit Iupiter autem ne puellæ crimen pateret, Ysidem in uacam conuertit, quam Iuno Argo Pastori centum uigiles oculos habenti custodiendam tradidit, Cum tamen duo ipsius oculi, dormirent ceteros omnes seruabat apertos, sed Iupiter Ysidis seruitutem grauius ferens iussit Mercurio, ut illam ab Argi seruitute liberaret, Mercurius Pastoris habitum assumpsit, & Argo familiaritate coniunctus oblectare illum sonora Fistula solebat, cum autem illum nimia delectatione stupidum reddidisset, & omnes oculi somno detinerentur gladio illum interemit. IO, autem cum ab Argo libera facta esset fugam arripuit, & ad Inaci flumen reuersa, cum se uacam intueretur Ioui supplicauit, ut eam ad propriam formam reduceret, quæ cum restituta foret Iupiter post mortem illam Deificauit, et insidus Tauri illam conuertit, sed Iuno post mortem Argi, omnes illius oculos accepit, et Pauenis pennis apposuit, ut sibi consecratam auem pulchriorem redderet. Moralis expositio multa scripserunt Poetæ, quæ a ueritate aliena quam maxime fuerunt, quia IO, Inaci fluminis filia qui Argiuis populis imperabat in Naui fugam rapuit, quæ pro consuetudine nautarum uacam supra uexilla deferebat, et in Egiptum transfretaui, quæ tanta ueneratione ab illis nationibus obseruabatur, cum literas illos docuisset, ac etiam frumentum et linum serere ipsorum quæ usum, ut illam non mulierem, sed immortalem Deam arbitrarentur. Immo quilibet

illius Prouinciæ reus crimine adiudicatus esset, si eam
 mortalem mulierem profitebatur. Ego uero fabulam
 hac seriæ ueritatem accepisse reor: Iupiter Rex Creten
 sis, qui pro consuetudine Principum mulieres ui, frau
 de, et aliquando muneribus, subripuit Ysidem, pul
 cram mulierem quandam Inaci Fluminis filiam, quæ
 illus Principis, qui Dominio illud Flumen possidebat
 erat subripuit cū Nauti quæ uacæ insignia deferibat.
 Iuno autem cum Ysidis stuprum accepisset, illam Ar
 go Pastori custodire iussit a uiro scilicet, a quo cautæ
 intacta seruaretur. Sed Mercurius iussu Iouis Argum
 interfecit: Isis cum libertati tradita esset transfuga
 Egiptum petijt, et Paphum genuit, postea uero nupsit
 Api nepoti suo, quare a Ioue in præstinam formam re
 stituta fuit, quia post Apis coniugium ad Iouis gra
 tiam, et Iunonis pariter redditam uoluerunt: Mo
 ralis expositio per Iouem intellexerunt Inaci Flumi
 nis filiam diligit, quia Vitalis seminis humiditatem,
 in quo continua solis actione, et aliorum Planetarum
 influxibus homo, et cætera Animalia generantur, hoc
 tamen uiuificum semen nube circundatur, quia in ma
 trice suscipitur, et ab ea circundatur. Cūq; pariendi
 tempus aduenerit Iuno, quia lumine nubem soluit cum
 foetum ex Matrice educit, postea manifestum illum
 facit. Sed Iupiter genitum in Vaccam conuertit, quia
 hominem et quodcunque animal ad laborem produ
 cit et nutritionem instat Vacæ, quæ labori et nutri
 cationi plurimum intendit, homo scilicet ad laborem
 natus a Iunone, quia ab insita inclinatione, Argo,

quia rationi et solertia committitur, quibus ceterum sunt oculi, Sed hominis perfecta ratio a Mercurio scilicet a blandis hominibus quandoq; occiditur. quinimo uoluptates plerunq; homines cogunt, ut rationem obmittant hæc autem lumina rationis supra penis Pauonum, quia supra operationibus iustorum splendere illos faciunt, sed Ysis a ratione soluta fugit in Egiptum, quia in perditionem, nam incerta uagatur et curis et sollicitudinibus intenta Ysis efficitur, quia Ysis terra, hæc autem cū ad sapientiam redierit et suarum causarum et Principiorum rationem intuetur, quia scilicet rationalis homo fuit, tunc. Io, uaca exorat, ut solita sibi ratio et uirtus reddantur, quare iterum fit homo, et post mortem ad supercoelestem patriam reddit, et perpetuo honore et felicitate digna fit. Spiritualis expositio dij Poetarum ac gentilium Turpia, et quæcunq; nephanda agere solebant. Nostri autem dij omnia præclare omnia, pie ac deuote faciebant, per Iouem igitur Christum intelligimus, per Iunonem Beatam uirginem, per Flumen Inaci Ecclesiam Sanctam Dei, per Argum Diabolum, per Mercurium prædicatores, per Ysidem populum Christianum: Iupiter quia Christus, Ysidem, quia populum Christianum uehementer dilexit. Signa ueri amoris, ex Christi passione significantur, mundum obscura nube comperuit, quia omnium hominum mentes carne coperuit, quia caro aduersus spiritum concupiscit et sensus semper sunt rationi contrarij, nam isti uoluptuosa omnia prosequuntur mens autem nostra ardua et difficillima temptat. Sed Iuno, quia Bea-

ta uirgo exemplo sui nubem et obscuram illam caliginem soluit, nam quæ mulier fragilis et minime constans esse debuisset, Et quia iuuenis recto iudicio caruisse, quæ tamen et uirgo, et omni uirtute præclara semper fuit cuius uitæ, ac mores, Christiani omnes imitari semper deberent. Cum autem Christi fideles, per incontinentiam, malitia ac bestialitate a præceptis ecclesiæ abeunt. Illos Iupiter in uacam conuertit, nam bestiales efficiuntur. Sanctorum patrum præcepta negligentes, propterea sacrosancta Iuno, illos ergo, quia Diabolo commendat, nam homo testante Propheta, cum in honore positus esset non recognouit dñm cõparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis, quare sub potestate Diaboli continetur, sed Christus, quia uult uitam peccatoris, et non mortem Mercurio præcepit, quia prædicatoribus et sanctis uiris, ut Ysis, quia Christiani ab Argo scilicet a Diabolo liberentur prædicatores, autem ornatissimis uerbis, et Sanctorum exemplis et testimonio uitæ illorum uigilem Diabolum in mentibus peccatorum occiderunt, gladio, quia uerbo Dei eum perimunt. Anima christiana, quæ a maligno Argo libera facta est tanquàm amens et ignara uagatur tandem ad Inaci patris sui Flumen reddit, quia ad Ecclesiam sanctam Dei, ubi se uacam intuetur, quia cornu superbiæ habet mugitum prauarum cogitationum, pro uerbis Dei proferre solebat, nunc prorsus bestiales oculos rotundos, quia omnia confuse intuetur, pedes quia omnia uoluptatum et inimicorum genera prosequitur, et pelle bestiali circumdatur.

quia omnes ipsius operationes bestiales apparent. Ideo Iouem exorat, ut ad humana, quia Christianam firmam reddeat, et per contractionem lachrymarum Flumen effundit, deinde Inaco patri, quia Ecclesie per contractionem poenitentiam et satisfactionem in pristinam formam reddit et post mortem, in Cœleste sidus conuertitur, quia sancta efficitur, quare te dilectissima filia futurum sidus existimo præsertim cum ab Inaco patre, quia ab institutionibus Ecclesie nunquam abieris.

De reprobis, qui Dei misericordia ad gratiam restituuntur. Cap. VIII.

V M Deuchalion eius ætatis uir iustissimus, et illius uxor mulier pijsima Thesalis populis imperarent, tantum diluuium aquarum eo tempore apparuit, ut omnes homines submergerentur nisi qui ad suprema Montium cacumina confugerunt, et se antris locauerunt; cum autem diluuium cessaret Deuchalion suasionibus et præcibus aduocare homines ex mœstruo sis antris instituit præuia loca submersa colerent, et Pira Deuchalionis uxor Mulieres quæ in antris cõtinebantur suasionibus ac præcibus ad Thesaliã reuocauit. Moralis expositio propterea finxerunt Poetæ, quod Deuchalion post diluuium omnibus submersis hominibus ossa magnæ parentis, quia lapides manibus capiebat, quos cum post terga iaceret homines procrea-

bat et Pira lapidum postergatione feminas generabat, quoniam mares et mulieres, qui in antris timore aquarum continebantur ad proprios Thesalis lares reduces faciebant. Quidam hanc poesim aliter nobis traderunt, Deuchalionis et Piræ. Multi præterea Thesaliæ incole ad cacumina montium confugerant, et se in antris continuerant donec diluuium desuisset Deuchalion et Pira paruam Nauem conscenderunt & templa Deorum adierunt, ut consulerent, quo pacto restituere Thesaliæ Prouincias, & ceteras mundi partes submersas possent. A dijs consultum est, ut ossa terræ; quia fortes & laboriosos homines in antris maximorum montium absconditos reuocarent, qui terram aquis subuersam colerent & alios etiam homines procrearent, nos autem illorum Poetarum in scientiæ præclari aliquid addemus, nam Deuchalion & Pira ceteri etiam homines, qui pro generatione conueniunt proprium habent sperma ex quo secundum medicorum sententias membra spermatica & maxime ossa generantur, quæ in hominibus dura sunt sicut lapides in terra, quod si uiri sperma potentius sit mares generantur, si autem mulieris sperma potentius fuerit puellæ producuntur, Spermata ergo illa sunt in quibus fundamētaliier omnis uirtus ac posse parentum continetur. Spiritualis expositio Deus qui peccatores omnes summopere iustos cupit ut gloriam Cœlestis Patriæ promereantur, cum omnes homines propter diluuiū peccatorum obmersos et in peccatis submersos intueretur & nulla prorsus hominū uirtus appareret necessarium fuit ut Deuchalion et

Pira.

Pira, quia Christus, & Ecclesia Sancta catholica, quæ
 tanquàm socia, & coniunx nunquàm Christum de-
 seruit cum naue, quia cum cruce templa Deorum adia-
 rent, quia ad montem Oliueti conscenderent, ubi Chri-
 stus pro peccatoribus exorauit, ut ad gratiam fidei re-
 stituerentur, tunc Deuchalion uidetur, quia Christus
 consulto Dei Patris accepit ut Crucis passionem assu-
 meret, & mortui, qui in antris continebantur, quia in
 limbo etiam uiui, qui in antris maximorum montium,
 quia maximis & obscenis peccatis detinebantur exem-
 plo Christi, & precibus & institutionibus Ecclesiæ ad
 Thesaliam, quia ad coelestem patriam restituuntur, ubi
 animæ nostræ primum fuere procreate, uel aliter Chri-
 stus ossa magnæ parentis scilicet lapides, quia homi-
 nes fortes & duros sicut lapides ad tollerandum cru-
 cem & omnia tormentorum genera exemplo passio-
 nis suæ ad Thesaliam reuocauit, quia ad sanctam fi-
 dem catholicā. Sed Pira, quia Ecclesia Dei mulieres ad-
 uocauit, quia debiles, qui crucem, & Christi passionem
 sustinere non possunt, ut orationibus, ieiunijs, & elemo-
 sinis, Christianorum fidem propagarent, Deus igitur
 uitia nostra postergans sua pietate, ac misericordia nos
 ad suā gratiam reduces facit, quòd testatur Propheta,
 quia non egredietur Deus in uirtutibus nostris, nam
 quia terrei sumus, & lapidosa corda habentes per con-
 tritionem, per lachrymarum effusionem corda nostra
 moliora fiunt, & uires uitæ accipiunt, quia uirtutem
 Sancti Spiritus, qui nos ex lapidibus homines facit, &
 peccata, quæ corde insita continentur a Deo postergan

tur nam, cor dicitur camera omnipotentis Regis, in
mo tam præclarum misterium Demonibus latuit, pro-
pterea dixit Christo Matthæi decimo, dic ut lapides isti
panes fiant, quia fac Iudeos & ceteros obstinatos, ut
fiât iusti & boni, quòd fieri Diabolus, quia impossibile
arbitrabatur Deus autem omnes pœnitentes, & bo-
nos ad se uocat, cum dicit, uenite ad me omnes, qui
laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos, quia
onus meum leue est, & iugum meum suauē.

De contemnentibus uitia, in quæ homines facile pro-
eorum fragilitate incurrunt. Cap. IX.

VI A post diluuium consulto Deo
rum Deuchalion & Pira meum ac
legem acceperunt, ut perditos ho-
mines procrearent. Cetera tamen
uiuētia sponte, absq; seminis pro-
pagatione posse generari uoluerunt
cuius rei naturales Philosophi causas inquisiuerūt, quia
homo cum sit animal perfectissimū necesse est ut ex sper-
mate generaretur. &c. Locus & mixtionis modus con-
ueniens designatur sicut matrix nam temperamentum
pro foetus generatione reperitur, quare ex spermate ma-
terialiter & uirtute informatiua parentum cœli tamen
dispositionibus cooperantibus perfectus homo genera-
tur. Ideo uoluerunt peripatetici quòd Sol & homo ge-
nerant hominē, sed cetera mixta siue animata, siue ina-
nimata ex terrestri humido & cœlesti calido possunt

generari, nam bos, sine boue & mus sine mure, multa præterra uiuentia, & sine suo simili generantur hos tamen generationis modos in nostris Naturalibus clare conscripsimus, post igitur diluuium genita sunt animalia multa & plurimum monstruosa, & præsertim serpens, qui sua magnitudine tria montium Iugera possidebat. Apollo autem cum Phitonem Serpentem et hominibus et cæteris animantibus perniciosum arbitra retur illum bello ac mille sagittis superauit & morti tradidit. Cum igitur Phitonē morte superasset Apollo superbus incedebat, & tempora ex frondibus quercus sibi exornauerat. Ideo ante Laurum Arbor quercus fuerat Appollini consecrata, nā illius fructibus, quia Glandibus homines uescebantur, et super illis Arboribus in forma columbe, Iupiter responsa rogantibus dabat. Apollo autem cum puero, quia Cupidini Veneris filio occurrisset, qui arcum & sagittas inssu matris deferrebat illum uehementius corripuit, cum puer arma deferret quæ sibi optimo iure conueniunt, et conuenirent quia Phitonem superasset, cui Cupido se tantū Phœbum superasse dixit quātum ille Phitonem, tunc Cupido ad montem Parnasum euolauit, ubi duas sagittas parauit alteram auream, ut Phœbum in amorem Dianæ ardentius compelleret, et alterā plumbeam ut Dianam ab illius amore repelleret, quare Phœbus amore Dianæ fortiter incensus Magis illā prosequabatur, quæ fugiens ad Peneum Flumen peruenit, ubi supplex Deos & maxime Peneum exorauit, ut a Phœbi amore inuiolata seruaretur, Peneus eam in Laurū conuertit Phœbus

uero pro consuetudine amantium Arborem cōplexus si-
 bi eam sacrauit, præterea iussit ut Imperatores & Poe-
 tæ qui studijs, pro laboribus honorem siue immortalem
 gloriam promeruerunt laureis frondibus coronarentur,
 quòd præterea semper Arbor ista uiresceret, & domus
 & Mœnia à fulminibus tueretur. Moralis expo-
 sitio, quamuis Poetarum atq; ueterum Philosopho-
 rum sententias maxima semper cum ueneratione ex-
 tulerimus, tamen hoc loco ingenio ac doctrina carue-
 runt, quæ pro huius poësis interpretatione sufficere-
 rent, quare primum moraliter exponemus postea spi-
 ritualiter. Principes ergo, qui populis iuste imperant
 pro uirtute intellectus rationalis, a diuino lumine ira-
 diati homines generant, quia cæteris principibus sunt
 exemplo, qualiter præesse, & cæteros regere debeant.
 Sed tirāni ex terrestri humido, quod putrefactionis mo-
 dum accepit cohoperante tamen diuino splendore ge-
 nerantur, quia omnes Principes diuinitatis aliquid in
 se continent quapropter, si iniuste paruulis aliquandiu
 imperant tandē a iustis Principibus superantur & ali-
 quando a suis subditis deprimuntur. Ideo dicimus,
 quòd tyranni monstruose & equiuoce generantur, sed
 iusti Principes per ueram generationem, et uniuoce pro-
 ducuntur, Phœbus ergo, quia magnanimus Princeps
 Phitonem superat, quia perniciosos tyrannos maximis
 uiribus decertat. In tyrannis tria uitiorum genera se-
 penumero continentur, quia sunt incontinentes malitio-
 si uel bestiales, quæ tria montium lugera occupāt, quia
 tribus uirtutibus opponuntur, quæ in sublimi rationa-

lis animæ parte continentur, quòd autem mille sagittis illos superent, quia multis cogitationibus laboribus atq; impensis, nam tyranni perniciosos ciues habent, qui prauis eorum moribus subministrant, propterea difficulter a Regno circuantur, Similiter perniciosi homines, qui diuitias summopere concupiscunt in aquirendis copijs Phitonem superant, quia has maximo discrimine consequuntur & milites uictoriam et clerici prælaturam & res quæq; magna & homine digna mille laboribus comperantur, homines ergo cum ardua et difficilima ista uicerint se propria uirtute suisq; laboribus superasse arbitrantur. Ideo ex frõdibus quercus coronam ferunt, quare cupidinem negligunt Veneris filium, quia supercœlestes disponens & bene institutas inspirationes, quæ Veneris, quia Dei sunt filie. Nam quidam iustitiam, Alij fortitudinem aut reliquas uirtutes insitas acceperunt, propterea quosdam a natura iustos uolumus & similiter ceteras a natura uirtutes suscipimus, hæc aut cœli insitæ dispositiones a Deo tamen principaliter productæ, in tantum homines superant quâ tum nos propria uirtute Phitonem superamus, quare cum ista neglexerimus uel diuina promissione, uel cœlesti dispositione compellimur, ut Dianam, quia mundanam gloriam magis diligimus, & illam ardentius prosequimur. Illa uero magis abire cogatur. Sæpenu-
mero quanto maiori diligentia rem aliquam desideramus tanto minus illam attingimus. Cum uero plurima sollertia ad eam peruenerimus, iussu Deorum immobilis efficitur & illam amplectimur, & nobis tanquã

uirentem Laurum dedicamus, quæ Imperatorum Poetarum, & aliorum præsulum domos a fulmine tuetur, quia a falsis detrahentium iunioribus, quod præterea Imperatores, & Poetæ Lauro coronentur, quia perpetua gloria immortales efficiuntur, ceteras etiam Arbores a fulmine præseruat, quia omnes homines a suæ dignitatis casu prohibet. Hæc tamen Diana multa habet membra, quæ omnia summopere concupiscimus, caput quod altitudinem hominis & gloriæ significat brachia, uero bonarum disciplinarum affectus et operationes capillos diuitiarum successus uentrem uoluptatum desiderium, et pedes uoluptatum affectus, a quibus facile ducimur immo superamur. Quisque igitur uoluptuosum aliquid prosequitur, et tãquàm desideratum et amatum assequi curat. Spiritualis expositio per Phœbeum uiros religiosos, et omnes sapientes intelligimus, qui de ipsorum uirtutibus confidunt, et plurimum gloriantur. Hij Phitonem superant, quia mundana uitia, quæ homines ad corporis et animæ perniciem conducunt, hæc autem euangelista testante tripliciter diuiduntur. Quia omne quod est immundo aut est superbia uitæ, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, ista in sublimi monte, quia in sublimi monte locantur, ubi tres rationalis animæ partes obscurantur, et deprimuntur. Religiosi ergo, qui se propria uirtute, hæc uitia superasse arbitrantur Phariseo simulantur, qui Deo gratias agebat, quod non esset sicut cæteri Publicani quos orationibus eleemosinis, et ieiunijs superabat. Isti ex frondibus quercus coronam ferunt, quia in propria uirtute

se oblectamenta ista superasse credunt. Ideo cupidine nos ligant, quia insitam uirtutem Sancti Spiritus, qui sicut puer est, et Veneris filius, quia Dei omnes, enim uere Dei filij sumus præsertim iusti, qui diuinarum rerum participatione dij sunt, ideo puer quia nouū lumē, nouus splendor cordibus hominum, pro ipsorum mentibus infunditur, sed arcu atq; sagittis prauas ex corde cogitationes, & inania uerba ex ore & prauos ex opere effectus ammouet, homines ergo, qui propria uirtute confidunt facile ruunt, quia conspectus mulierum aliarum uel uoluptatū frequens meditatio illos a solita continentia, et uirtute peruertit, quare incontinentes uel intemperati, uel bestialos fiunt. Cum ergo a cupidine uulnerantur, quia mulieres uel aliud uoluptatis genus prosequuntur, Diana tamen & ceteræ uoluptates sine melācolia seruantur sicut in Iob, locutus est Dominos dicens ad Sathan omnia Iob serui mei temptabis, sed illius animā ne tetigeris. Illi ergo qui de seipsis nimium confidunt facilius & fortius ruunt sicut Petrus ex uerbis Ancillæ, sine ulla coactione Christum negauit. Mulier tamen, quam religiosus insequitur permissione diuina in Laurum conuertitur, quia fit religiosa & sic iustorum delinquentiū peccata prohibentur, quare pedes uanorum gressuum radicanitur per pœnitentiæ correctionem et rationes bonarum affectionum, et fructus bonarum operationum acquirit, & corticem duram habet, quæ calorem frigus & cetera extrinsecus quorum pœnitentiā prohibeat. Nam aliquando estiuose temptationes & aliquādo frigide ostinationes & alia pecca-

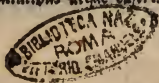
torum genera nos corrūperēt, nisi forti cortice tueremur, uel ista *Laurus* significat crucem Domini primū a *Phæbo*, quia a Christo postea uero a cæteris Christianis maxima cum ueneratione complectitur atq; dedicatur ex cuius frōdibus fit corona honoris & glorificationis ex ligno fit corona laudis & gratiarum actionis & sūt sagittæ uerba Dei, quia sanctæ prædicationis & arcus impulsionis æternæ ac futuræ saluationis, nam crux est Christianorum, spes pugnatium uictoria cæcorum dux, conuersorum uia, claudorum baculus, pauperum consolatio, Arbor resurrectionis, lignum uitæ æternæ supra quod est præmi ū, quod omnibus uiatoribus pollicetur.

Qualiter Dei Ecclesia fuit a Poetis
significata. Cap. X.

P I M cibelem berinciam Deorum matrem ueteres tradiderunt, cuius rei causam sic opinamur. *Heuranius* antiquissimus *Etheris*, et Dei filius fuit, quia ignite uirtutis & claritatis eximie, cum enim illius præclari hominis parentes. Ignorarent, uel non ita clari extitissent hunc supercœlestis. Ignis & diei, quia claritatis filium tradiderunt, poesis tamen hoc pacto ueritatem accepit *Heuranius* antiquissimus uir, & opibus habundans Deam uestem in coningem habuit ex qua *Saturnum* & *opim* procreauit. *Saturnus* uero cum ad sublime Imperium perductus esset parentes Deificare uoluit

uoluit & Heuranium Cœlum et Opim terrā appella-
uit postea Iupiter cœli nepos in Peneo monte aras in-
stituit, et tanquā Deo sacrificia fiebant. Alma igitur
Opis filia cœli et uestis fuit, Saturni aut soror et cōiūx
cui aras et templa pro colenda illius diuinitate ueteres
instituerunt, hæc super quadrileonibus uehebatur ca-
pite turitam coronam gestabat dextera sceptrum. Sini-
stra clauēs tenebat, uestem discoloratam habebat la-
pidibus & metallis ornatam, sed herbis ramis & flo-
ribus illam circundabant. Sacerdotes ipsius cum essent
Heunuci, quia genitalibus carebant. Gallos appellabant
tympana pulsabant ærea, & in circuitu eius sedes ua-
cuas locauerant & coribantes armati eam tuebantur,
hæc puerum Athim formosissimum uehemēter dilexit,
quem cum pelice cōperuisset castrauit, præterea cum
dijs irasceretur Gigantes produxit, qui montes monti-
bus addiderunt, ut Ioui maximo superum cœlum ui-
ribus raperent. Moralis expositio, hæc Dea uere alma
dicitur, quia omnes alit, Cæteræ autem Deæ impro-
priæ almæ dicuntur, ideo Opis, quia esurientibus fru-
gum largitate opitulatur, etiam quia frugibus opem
fert, Berincia, quia montiū domina & maximorū Prin-
cipum, qui montibus comperantur, nam in Olimpo ha-
bitant, quia in sublimi & populis imperant, nam Poe-
te terrenos homines nuper Deos coluerūt. Ideo Cibeles
quia firma et solida, quoniam nihil est terra solidius sic
etiam solidi numeri cubi dicuntur uel Cibeles, quia glo-
riæ firmitatem significat, propterea turitam coronam
fert, quia tota terra Ciuitatibus atque castris, tan-

quàm corona circumdatur, dextera septrum tenet, quia
 omnis potentia est Regno uicina, sinistra clauis, quia
 æstate aperitur terra, et hyeme clauditur, uestem disco-
 loratam habet, quæ metallis & preciosis lapidibus
 ornatur, nam pars terræ ubi metalla & lapides fo-
 diuntur discolorata magis apparet, quia Sol ad illas
 partes debili caliditate pertingit. Etiam partes uir-
 tutuosæ terræ plurimū accentrantur, sed ramis her-
 bis & floribus ornatur, quia terræ superficies tota
 uirescit: Curu uehitur cum a quatuor anni temporis
 bus rotatur, sed uere ac æstate fertilis uehitur, hyeme
 autem & autumno sterilis. Ideo a leonibus trahitur
 quia sicut leo animal fortissimum ossa habet duriora, si-
 militer qui terram colunt ceteris sunt fortiores, uel
 quia leones pedum uestigia cauda cooperiunt ne uenato-
 ribus pateant, similiter qui semina terræ, iniiciunt po-
 stea tegunt ne aues illa suripiant. Quod autem Heu-
 nuci sibi seruiunt, quos gallos esse dicebant a contræ-
 rio sensu intellexerunt, quia fortes & uigiles homines
 Opī ministrant, ærea tympana pulsabant, quia instru-
 menta, quibus terra foditur ærea esse solebant, quia a
 duobus cœli Hemispherijs tegitur, quæ diuersimode su-
 pra terrā pulsant, quia influunt secundū necessitates mix-
 torū, quæ producuntur in terra. Ideo illam præcedunt,
 quia in uirtute supercœlestium corporum terrestria om-
 nia generantur, et coribantes armati eam tuentur, quia
 ciues omnes uiribus & armis agros & fruges serua-
 re curant & se rebus gerendis uigiles præbent, sedes
 in circuitu uacuas habet, quia Regna Ciuitates, & opī

da, quando bellis, & aliquando peste depopolatur, Etiam
quia uacue sedes nascituris seruantur, quod autem puerum
dilexerit, quem postea zelo castrauerit, quia nulla po-
tentia circa suos longum seruat effectum, fortuna enim
cito abscindit, quod diligis, uel Atis flos interpretatur,
quem diligit, sed adueniente aestu tritum decedit, quidam
pro Athi Solem intelligunt, qui florum est causa, &
tanquam pulchrior flos respectu aliorum florum appa-
ret. Ideo castratur, quia ipsius uirtus Autumno et hyeme
debilis apparet, quod autem Opis primum Deos po-
strauero. Gygantes dijs iratos produxerit, quia bo-
nos & malos homines terra producit, sed mali, qui
fraude uel uiribus opprimere bonos student, tandem
ruunt, & a bonis superantur. spiritualis expositio
Heuranius, quia Deus pater antiquissimus, & primus
Diues, & Etheris, et diei filius fuit, quia locus est si-
cut pater locati, nam in Caelo est Dei sedes ideo Diei
filius, quia per splendorem Sancti Spiritus esse Dei
significatur, Deus ergo pater ex Dea ueste, quia ex
Beata uirgine Saturnum, et Opim procreauit, quia
Christum et Ecclesiam sanctam catholicam, quae Opi scilicet
terre comparatur cui Iupiter, quia Petrus Apo-
stolus aras, et templa instituit. Similiter Apostoli om-
nes, ut illos Deificarent. Hæc ergo alma Opis scilicet
Dei Ecclesia omnes alit, et frugum spiritualium largi-
tate omnibus opitulatur. Etiam frugibus opem fert, quia
semper bonis operationibus subministrat, Cibeles uero
quia solida et firma supra petram Christus eam funda-
uit cum dixit Petro, Tu es Petrus, et super hanc pe-

tram ædificabo Ecclesiam meam, Etiam glorie firmitudinem habent, qui Ecclesiam Dei uera fide prosequuntur, quia Paradisi gloriam promerentur, Berinicia, quia montium Deam, quia maximorum Principum et Imperatorum est Deam cum institutis et præceptis Ecclesiæ gubernare, quam cum neglexerint grauius puniuntur, nostros etiam terrenos homines pro uitæ sanctimoniam in cœlesti patria beatificamus, turritam coronam fert, immo tribus gradibus super eleuatam, nam summus Pontifex, qui Ecclesiam representat multiplici corona multitudinem dignitatis significat, nam quia rotunda totum uniuersum, et totum hominem ambit, et in altum eleuat, ut in sublimitate dignitatis significetur templa diuina, etiam turres habet et loca inter se differentia sicut Ciuitates, præterea hæc sacrosancta Opus, maiorem a Deo potestatem accepit dextera clauis fert quibus portæ cœlestis patriæ iustis aperiuntur, prauis excluduntur, sinistra septum tenet, quia baculum pastorem, quo immundos spiritus repellit, et prauas cogitationes ex corde similiter, inania uerba ex ore et malos effectus ex opere, uestes habet discoloratas, quia sancti uiri, per humilitatem pulchris uestibus priuantur sicut Franciscus, Benedictus, Dominicus, et Bernardus, in quibus soliditas et fidei fortitudo sicut metallorum, et si præciosorum lapidum representatur multa enim uirtutum diuersitas sicut in metallis apparet, et uitæ splendor et sanctitatis, eorum sunt sicut lapides præciosi, uel discoloratam uestem habent, quia corporis colore priuantur, et extrema macie induuntur

propter abstinentiam orationes et uigilas. Ramis etiam floribus et frondibus exornantur. Sic et enim hoc tempore scilicet dies sanctorum in Ecclesijs celebrantur, uel quia uir iustus erit sicut lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum dabit in tempore suo, et folium eius non defluet, quia suarum operationum dignitas stabilitur, et ab hominibus gloriam promeretur, cum uehantur, quia sancti a Dei Ecclesia ducuntur et Christianorum Ecclesia, secundum quatuor anni tempora in orationibus, ieiunijs, et elemosinis diuersimode gubernatur. Ideo a leonibus trahitur, quia sancti forti continentia et abstinentia mortem patiuntur, ut Ecclesiam recte ducant. Isti ossa dura sicut leones habent, et hanc sacram Cibelem colunt, sicut uil. ei terram, nam arbores, et cetera uegetabilia disponuntur propter cultionis regulam fodiuntur, per humilitatem firmantur, per utilitatem putantur, per aduersitatem, et per gratiarum largitatem rigantur, preterea sicut leones sua cauda pedum uestigia delent, quia uite sanctimoniam omnes mundanos affectus delent, et omnes cogitationes bonas quas animo inseruerunt per unitatem Ecclesie cooperiuntur et tuentur, ne ab auibus, quia demonibus rapiantur, quod autem Henrici, tanquam ministri sibi deseruiat, quia Ecclesie inservientes debent a Venereis abstinere, immo paupertatem obedientiam et castitatem si profiterentur, tunc Galli efficiuntur scilicet ad orandum uigiles sicut Propheta testatur. Septies in die laudem dixi contra septem mortalia uitia, in quae homines facile incurrunt. Etiam

intrepidi omnem diuinum cultum profitentur et tympana pulsant ærea, quia campanæ ad Ecclesiam Christianos omnes aduocant, uel quia prædicatores duotimpana pulsant, quia ueteris et noui testamenti præcepta et iura proclamant, et infernis Hemisferium uetus testamentum significat, et supernis nouum, uirtus enim Sancti Spiritus per prædicatores diffunditur, quæ in cordibus nostris sicut semen in terra iacitur. Corribantes armati hanc nostram Opim tuentur, quia martyres, et sancti oia tormentorum et mortis discrimina pro tuenda Ecclesia patiuntur. Sedes in circuitu, uacuas habet quia pectores si iusti fuerint Ecclesiæ restituntur et nascituri per uirtutem baptismatis scilicet efficiuntur. Sicut in Ecclesia triumphante sunt mansiones, ac sedes multe in quibus reprobi Angeli continerentur, quæ a Christi fidelibus replebuntur, puerum etiam Athim, quia Christum dilexit, qui splendore uite omnes sanctos præcepit, uel quia bonis operationibus florentes diligit. Sacra etiam opis Deos, et Gygantes produxit, quia bonos et malos quantumuis iustorum uita malorum hominum oppressione protabur.

De supplicijs eorum, qui a Dei præceptis abstinere, et contumelijs Deos inficiunt. Cap. XI.

IBELLES Deorum omnium mater, illis aliquando irata extitit et Gygantes produxit, qui magnitudine corporis ceteros superabat et pedes habebant serpentinos, his uiribus collectis montes monti-

bus addiderunt, ut Ioui maximo et cæteris dijs cœ-
lum surriperent. Iupiter autem Gygantibus iratus ful-
minibus ex Ethere missis, quæ sibi aquila ministrabat
Gygantes necauit et montes subuertit, qui omnes pror-
sus ruere postea varijs supplicijs illos affecit, nam Ti-
pheum in Scicilia relegauit et caput sub Bthna, dexe-
teram sub Pachino, sinistram sub Peloro locauit, Egie-
nam uero centum catenis ligauit et quosdam ad infer-
na demisit, et pro ipsorum demeritis supplicia intulit,
sed Tiphæus cum ab ultione nimium abstinuisset, non
fuit fulminatus, sed in Egiptum se contulit ubi diui-
nitatem promeruit. Ex sanguine autem Gygantum, qui
a Ioue fulminibus necati fuerunt geniti sunt alij dete-
riores parentibus, hanc uero Poesim Philosophantes,
quidam aliter tradiderunt. Cum ante diluuium multi
ad cacumina montium confugissent, ubi timore aquarum
aliquandiu continebantur, multi etiam ad infima
prata conuallium descenderunt, qui expugnare illos
monstruosos homines maximis uiribus aliquando tēpta-
bant, quare cum montes conscenderent raptim immo-
dum Serpentum incedebant, et tripodas ferreas pedibus
supponebant, quo facilius sublimia illa loca conscen-
derent, serui uero in montibus continebatur superbi, qui
uero ex conuallibus ascendeabant superos Impugnantes
repellabantur, ueritatem poesis hoc pacto constare ar-
bitramur. Iupiter Cretensium Rex cum tyrannorum
parentes bello superasset, et eos in carceribus detineret
ipsorum filij collectis uiribus Iouem seuissimo bello
agressi sunt qui tandem superati copiam sanguinis

effuserunt ex quo alij geniti sunt deteriores parentibus, uel aliter Iupiter cum Saturnum parentem a regno expulisset. Ipse suis uiribus, et aliorum Principum suffragijs, Iouem seuissimo bello inuasit tandem apud ægeum Thesaliæ Agrum superatus fugam arripuit, hoc Gyganteum bellum a plurimis est appellatum, peracto bello Iupiter Deos consuluit, quo pacto Gygantes superaret, consulto accepit ut elegerat, Clipeum tegeret et caput Gorgone significaret, quod rebus, quæ de terra nascuntur se tuentur, nam ex terra uegetabilia et animalia omnia generantur, quæ sunt alimenta bellorum, et caput Gorgone, tegitur, quæ consilium et prudentia disciplinæ militari sunt necessaria. Moralis expositio quamuis homines excellentis magnitudinis et exigue prauitatis. Aliquando fuerint a natura producti, hoc loco per Gygantes tyrannos. Intelligimus et perniciosos homines, qui respublicas ciuium oppressione subuertunt et iustissimorum Principum depressioni intendunt. Tales ex tyrannis, uel ipsorum sanguine et terra generantur. Ex tyrannis, quia ex superbia uel ipsorum sanguine, quia malos illorum mores imitantur, et ex terra, quia elementum durum obscurum et a superæ celestibus corporibus distantissimum tanquam parum in se diuinitatis continens, Gygantes isti montes montibus addiderunt, quia multa diuitiarum genera colligunt, ut ipsorum copijs ciues a dignitate reipublicæ et iustissimorum Principum obedientia seducant, hij pedes habent serpentinos, quos uestibus tegunt, quia maximas astutias et effectus malos habent, propterea

manibus

manibus et pedibus ad mōtiū cacumina repunt, quia operationibus, quæ manibus significantur et pedibus, quia continuis affectibus ad sublimes ingrati dignitates et dignitates perueniunt, quod autem longis se uestibus tegant, quia et iusti, et sapientis habitū profitentur, intrinsecus uero sunt lupi rapaces, quare perfidia solertia et reipublice et Principibus perniciofa temptant et se dictiones faciunt, ut aliquando et respublicæ et iusti Principes pereant, nullum enim detestandum magis perfidiæ genus, quod si detestandum aliquid reipublicæ inferatur, quia melius et diuinius, q̃ ad reipublicæ dignitatem accedit. Isti ergo prauī Gygantes fulminibus Iouis necantur, quia permissiōe diuina, et uiribus iustorum Principum, et bonorum Ciuium a tyrannide deponuntur, signis uētricibus, quæ per aquilam significantur. Spiritualis expositio sacrosancta Cibeles, quia Ecclesia sancta catholica Deos et Gygantes produxit, sed primi a Deo, secūdi a Diabolo generantur, quia dixi dii estis et filij ecclesiæ omnes. Et Iob non ne Gygantes oēs genuerunt sub aquis. Iusti enim dii, sed iniusti Gygantibus simulantur. Isti diuitias et maximas copias licentia hæresi colligūt, ut maiores prælaturas et dignitates largitionibus assequantur, et aliquando in Ecclesia Dei seditiones faciunt, quare sismata et alia detestanda uitia exoriuntur, quorum occasione patrimonium Ecclesijs ac ipsorū dignitates aliquando ab iniustis prælatis, et aliquando a tyrannis fraude ui muneribus surripiuntur, et ab eis iniuste conculeantur, hoc diuinum misterium in Appocalipsi clare

monstratur, cum uiderit mulierem aquis superstantē, quæ a Regibus et Principibus procabatur, nam Dei Ecclesia, quæ aquis superstat, quia populis dominatur a præsulibus et regibus sicut incontines mulier frequenter seducitur. Machomet quisaracenis fidem instituit eos in prauos mores, & falsam religionem seduxit, quare a deo perpetuo supplitio puniuntur, & a iustis hominibus maximo dedecore damnantur. Similiter Dātes præclarissimus ille uates Simoniacos, qui res diuinas muneribus & maxime pecunijs abdicant subuerso capite & in altum pedibus erectis & ignitis in quibusdā foueis inferni locauit, ut significaret, quod mali religio si diuinas constitutiones submitunt, & pedes, quia copias & æstuosos affectus in altum eleuant, cæteri etiam prælati, qui a fide & ab institutis Ecclesiæ, uel hæresi uel alio grauiori scelere diuertunt a Ioue, quia a Deo maximo grauius puniuntur. O detestandum lucri genus, O mens perniciosa Gygantum, nam siue Pontifices maximi siue Imperatores, uel cæteri Principes si Paradisi supereminentem dignitatem. Si præterea copias Cœlestis patriæ animaduertent, nullas dignitates nullas diuitias breui tempore duraturas ad illas maximas atque perpetuas compararent, quare si prælati si tyranni manibus & serpentinis pedibus ecclesiastica bona surripiant, & si in altum repant tandem fulminibus Iouis administrāte aquila, grauius puniuntur, quia Dei recto supplitio, quod fulminibus comparatur, sed aquila iustis similatur, quæ a longe uidet, hoc significauere gentiles, qui falsa religione detinebantur.

Valerius . Impiorum supplitia diligenter animaduertens dicit, lento & enim gradu ad uindictam diuinā procedit ira . tarditatemque supplitij grauitate compensat, similiter Dantes , & ceteri sacrarum literarum scriptores hanc sententiā exemplis & rationibus tradiderunt , quia sublimis Deus nunquā iustitiam a misericordia separauit , immo tanquā comites altera a dextris, altera a sinistris eum concōmitatur . quicūq; horum tyrannorum exempla imitatur ab Ecclesia Christi manibus repellitur , magis autem in die iudicij repelletur, cum horrendum illud uerbum accipient Ite maledicti in ignem æternum , Iusti autem perpetua Dei fruitione uistricibus signis aquilæ ad cœlestem patriam perducentur . Nam Ioannes Euangelista aquilæ uexillum tulit , quia nobis præmia iustorum & supplitia impiorum euangelizauit.

De inspirationibus diuinorum & humanorum,
quæ conscientia prosequimur. Cap. XII.

A T V R N V S Cretenfis
Rex & Deorum sapientia & Agurum preuisione accepit, quod a filio quem Opis genuerat Regno expelleretur. Sed Opis pietate ducta propter Iouis pulchritudinem puerum Deæ uesti alendum tradidit, quem illa gremio nutriuit, quia caute et occulte, ne pro Augurū uoluntate a Saturno necaretur, Dea uesti Iouis nutrix, & alūna

a Priapo & ortorum Deo fuit uehemēter dilecta, hanc uero Deam seniores illi uates nullam habere effigiem tradiderunt, quare illius faciem nemo recte nouerat. Hæc tanquā uirgo uenerabatur, & sacra omnia sibi uirgines ministrabant, perpetuum Ignem seruantes, hic tamen & cætera sacrificia prima die Martij reformabant. Sacerdotes sibi ministrantes uas æreum manibus tenebant, quod Venerē dicebatur, cuius summa pars os latum & inferior strictum habebat. Sed præclari quidam uates Deam illam maiori ueneratione obseruabant, quia folium aptum quinque foliorum in dextera manu ponebant, super folijs, hos uersus inscripserant. In primo dilige me toto corde, quia te cōsolabor, in secūdo dilige me in ueritate, quia te fortificabo. In tertio dilige me filialiter, quia te ab inimicis tuebor. In quarto requiescat in me omnis tua cogitatio, quia Deum hominibus coniungo. In quinto hæc memoria firmiter teneas neque excidant. Moralis expositio philosophantes quidam per Deam uestem terram intelligunt Saturni & aliorum Deorum matrem, quæ arboribus herbis & floribus uestitur. Sed cæteri omnes Poetæ per uestem materialem hunc ignem flammeum intelligunt. In quo supercœlestis & Ethereus ignis cōtinetur seruaturque; Nā elemētariis, ignis licet materialem ignem efficiat, tamen in effectu ratio sua causa continetur, quo autem pacto uestis a Priapo dilecta fuerit ueteres Ignorauerunt, dicentes, quod Priapus materialem ignem diligit, & si assequi eum minime ualeat, quia trahimur in uetita cupimus semperque ne-

gata, nos autem ueriores interpretationem affreamus, arbuta stipites, qui in ortulis continentur materiali igne cremantur, ne aliorum uegetabilium incrementum Impediant, quod si materialis ignis applicuerit ortulis non possunt stipites amoueri, et terra firmatur, in qua uirtualis caliditas continetur. Quod autem materialis ignis uirgo persistat, quia cetera elementa in sui naturam conuertit ipse a nullo immutatur. Igitur enim si applicatur combustibile in infinitum comburentur, quod autem nullam habet effigiem siue figuram, quia nunc in altum nunc depressius fertur, nunc Piramidalis postea ipsius figura mutatur secundum necessitatem combustibilis a quo, ignis fouetur & continetur, uirgines etiam sibi ministrant, quia maximo studio et cura rebus artificiatas ignis approximatur, quia superfluens exurit, & disiunctus uires debilitat præterea sacerdotes uase æreo utebantur, ne ab igne contento urantur, superius latum, ut ignis in eo melius suscipiatur. Inferius autem strinctum, ut melius contineatur. Ideo prima die Martij omnia reformabāt, quia eo tempore Sol uigoratur & radij fortiores facti omnia uegetabilia & artificialia perficiunt. Si præterea cetera obscure philosophantium dicta uegetabilia & artificialia exponere uoluerimus Dea uestes dextera liliū tenet, quia fortitudine supercœlestis, & elementaris ignis, & liliū, & flores generantur, hunc præterea materiale ignem diligere omnes debent, quia rebus omnibus siue uitam siue formam præstat. Et ab ignis calore omnia fortiora fiunt, nos etiam ab ini-

micis tuctur, quia egritudines prohibet, quæ ad corruptionem disponunt, in eo nostra cogitatio requiescat, quia inferiora superioribus coniungit & grauiora elementa leuiora fiunt & sublimia Ethera petunt, diuina humanis coniungit, quia inter Etherea & terrestria medius continetur, uel quia substantiales forme diuinitus productæ per uirtualem ignem generantur uel corporibus uniuntur, nec ex memoria decidunt cum admirabiles operationes ab igne producantur sicut patet in Alchimia & multis actionibus, quæ supercelestibus comparantur. Quidam per uestem æstuosam, ac uoluptuosam Venerem intellexerunt. Quoniam ipsius uoluptates maximo cordis incendio prosequimur, sed horum opinio a ueritate plurimum distat, quia non tanta dignitate ac ueneratione uestem excoluissent. Spiritualis expositio per Deam uestem conscientiam puram intelligimus, quæ sicut ignis Etherogenea corpora diuidit, quia prauas cogitationes fecerunt et bonas componit & unit. Similiter per actionem corpora diuersarum formarum ad inuicem separantur, & quæ eiusdem nature sunt uniuntur. pura igitur & simplex conscientia a calore igneo sancti Spiritus illustratur, & ad plurimas et grandes, & maxime differentes actiones disponitur. Iupiter ergo, quia diuinarum personarum amor siue caliditas in sinu Dæ uestes occultæ alitur, quia in corde & pura conscientia, ne per Augurum uoluntate uetetur, quia frequenter deprauato medicamentum consilio diuinum lumen in nostris mentibus extinguatur. Hanc uestem, quia puram conscientiam, Priapus or

torum Deus, quia Christus plurimum dilexit. Men-
tes autem humane ortulis comparantur, quæ arbori-
bus altissimarum speculationum exornantur & fructi-
bus bonarum operationum, & herbis beatorum affe-
ctuum & floribus redolentium uirtutum, quod au-
tem nullam habeat effigiem, quia iustorum conscien-
tiæ uario se modo representant, quod autem uirgo sit
quia neque lucro, neque honore, neque aliarum co-
piarum quæstu corrumpitur, & uirgines sibi mini-
strant, quia bone, & sanctæ cogitationes, quæ per-
petuum ignem custodiunt, quia Sancti Spiritus calo-
rem, & diuini uerbi amorem, quod autem prima
Martij sacra omnia reformatur, quia orationes elee-
mosine, ieiunia Christi fidelibus instituuntur, nostra
igitur conscientia eo tempore nouis cibis reformatur.
Ministri, quia Sacerdotes & Prædicatores, uas ha-
bent æreum, quia corde æstuosum calorem seruant,
qui in cordis infimo continetur, & ex supremo effluit
Dea uestes dextera manu liliū quinq; foliorum fert
quia Christi memoriā quinq; uulneribus cæsum, ubi ea
carmina clare leguntur. In dextra manu dilige me,
quia te consolabor sicut latronem, qui gloriam Para-
disi promeruit. In dextro Pede dilige me in ueritate,
quia te fortificabo, conscientia bona semper fortis est,
mala uero debilis. In sinistra manu filialiter me dili-
gas, quia te ab inimicis tuebor, nam latronem sini-
stri lateris saluasset, si mentem ad Deum retulisset, in
sinistro pede in me omnis tua cogitatio requiescat, quia
sic Christus supra bonā conscientiam sicut corpus super

sinistro pede stabilitur. In Christi autem latere hæc memoranda leguntur, ne a nostris cordibus excidant, quia ex lateris operatione maxima pietatis signa monstrantur.

Quare Christus assumpsit naturam humanam. Cap. XIII.

ENIORES quidam uates Saturnum sacrum subiectum interpretantur cæteri Diuinam sapientiã ei tribuerunt a qua omnia mirabili quoddam ordine procreantur, quo tamen pacto ista proferrent penitus Ignorabant, nam illum quatuor genuisse filios tradiderunt, Iouem, Iunonem, Neptunum, & Plutonem, Hij post mortem, uel patris exilium Regnum diuiserunt, pars Orientalis, superior ad Iouem primogenitum iure peruenit, & pars Occidentalis declinior prope inferum Mare ad Plutonem, hic autem seuißimus cum iniustæ suis Ciuibus imparet Orcus appellatus est, quia seuus & perniciosorum hominum susceptor, nam Ciuës suos aliquando a cane maximo, quem Cerberum appellabat necandos atque ædendos tradebat. Cum autem Regnum, quod paterno iure susceperat uiribus opprimeret in Sciciliam profectus Proserpinam rapuit & se illi coniugio iunxit. Sed Neptunus quibusdam insulis uersus plagam Septentrionalem imperabat, ubi aquæ plurimum inundabant & fluctibus excrescētibus ea loca

ea loca molestabant. Iuno autem eam Prouintiam regebat, quæ temperata magis ubi mites ac modestissimi homines continebantur, Poetæ igitur qui præclara fictione dignificare Principes uoluerunt, & illos supercelestibus dijs comparare, Saturnum tanquam primum & supremum Deum tradiderunt. Ex quo filij quatuor, quia quatuor prima elementa, ex quibus mixta omnia generantur dicentes, Iouem ignem cui supremam elementaris mundi partem tribuerunt, Iunonem aerem, Neptunum aquam, Plutonem terram, huic tamen poesi præclara quædam figmenta addiderunt, quibus nos pro fidei nostræ præstantia multo præstantiora inferemus. Saturnus quia sublimis, & gloriosus Deus præter quatuor materialia elementa, quæ certo numero, & singulari ordine procreauit, ex quibus mixta omnia perfecta, & imperfecta similiter animata, & inanimata generantur. Alia etiam quatuor perfectiora elementa produxit, quia Christum, Spiritum Sanctum, Ecclesiam catholicam, & Beatam uirginem. Ex hijs ergo quatuor elementis mixta perfecta, quia uiri boni, & imperfecta quia uiri mali, animata quia Christiani, & inanimata, quia cæteri omnes a christianitate multum distantes generantur. Ex hac productione intelligimus maximam potentiam Dei patris, admirabilem sapientiam filij, & super excellentem amorem Spiritus sancti, qui omnibus rebus creatis & genitis summa ratione contribuit. Resummentes ergo, quæ a Peripateticis dicta sunt elementa omnia agendi & patiendi uim habent, tamen superiora

ra duo, quia magis spirituosæ principalius agunt,
 & inferiora principalius patiuntur, Christum ergo
 Ioui, quia illi comparauimus, & Spiritum San-
 ctum, Iunoni, quia aeri, sed ecclesiam catholicam Ne-
 ptuno scilicet aquæ, & Beatam uirginem terræ, cum
 ab ea omnia salutifera alimenta sumpserimus, Plu-
 to enim licet diues interpretetur & terræ præesse di-
 catur, quia tamen eius nomen horrendum est illius
 comparisonem obmittimus a Saturno exordientes.
 Saturnus ergo cum a Tytanis bello superatus esset &
 in carceribus detentus, Iupiter quia iuuans pater po-
 tenti exercitu Tytanos inuasit, quos cum bello supe-
 rasset patrem ab illorum seruitute liberauit, postea ue-
 ro cum inter Saturnum & Iouem seditio exorta esset,
 Saturnus in Italiam peruenit, ubi a Latino Rege hu-
 manissime susceptus est. Cum autem Saturnus frumen-
 tum serere docuisset ipsiusque usum, similiter uites & ar-
 bores colere tanquam Deum ex Cælo missum uenera-
 bantur, & sibi aras & templa instituerunt. Moralis
 expositio Iupiter & Iuno quia ignis & aer similem
 quasi tenuitatem habentes fratres dicuntur, & ex
 eodem geniti parente, quia Deo optimo maximo. Et
 quoniam aer subicitur coniunx appellatur, Hæc duo
 suprema elementa rebus omnibus Iuuamentum præ-
 stant, quia ignis suo calore uirtutem ac uitam tribuit,
 & aer sua humiditate durabilitatem & caloris sub-
 sistentiam. Nam caliditas & humiditas sunt princi-
 paliores causæ mixtorum, Immo per hæc duo princi-
 pia uitam seruât & augêt, philosophantes etiam illi di-

xerunt Iunonem placare Iouem & eum mitem reddere, quia omnis excessus caloris ab humiditate remittitur. Iouem Deorum fatum tradiderunt, quia inferiora elementa a superioribus gubernantur superiora parum ab inferioribus immutantur; præterea Iupiter cum Tytanis bellum esset habiturus & more ac instituto gentilium dijs sacra parasset, ut omen aliunde acciperet, quo significaretur an hostes superaret, tunc aquilam in Ethere superuolantem uidit, quare se Tytanos superaturum existimauit, & quod patrem a seruitute liberaret, post secutam uictoriam semper aquilam auream super uexillis deferrebat, quam postea Romani et Imperatores cæteri tulerunt, Hanc etiam Ioui fulmina ministrasse monstrauius cum Gygantes debellaret. Si tamen horum redere causam uoluerimus, aquila est cæterarum auium nobilissima Etheris loca eminentiora petens. Etiam animal calidissimum, & a longe inspicies. Nisi enim lapidem Gagatem frigidissimum ouis suis commiseret sua caliditate oua exureret. Solem etiam irradientem intuetur, quod si filij solares radios intueri non possunt, hos tanquam a sua prole alienos iudicat: Aquila igitur igit merito comparatur, quia supremum elementum calidissimum & lucidissimum, et sicut amans pater diffinitur, uerum tamen huic Ioui poetæ multa dignissima tribuebant, quo ad supercælestem Iouem spectare magis uidentur, quæ suo loco exponemus, nam præclara poesi tradiderunt, quod Ioui Ganimedem tradiderunt, filium Regis Theucrorum rapuit uictricibus signis potentis

aquilæ, hic Ganimedes postea cum in Cœlum assum-
 ptus esset a Ioue sibi pocula ministrabat. In Cœlo au-
 tem piscis est domus Iouis, & signum aquaticum, quia
 existente Sole in piscibus multæ apparere pluuiæ so-
 lent, In eo igitur Iupiter maximæ uigorosus existit
 sicut cæteri planetæ cum in proprijs domibus continen-
 tur. Si autem per Ganimedem aquarium intellexerunt
 quamuis sit domus Saturni, tamen cum Sol, quem ali-
 quando pro Ioue æquiuecant, in aquario fuerit multæ
 pluuiæ apparebunt, Quod etiam Iupiter in Taurum
 conuersus Europam rapuit, & Ysidem Inaci Flumi-
 nis filiam in uaccam conuerterit, quia alteram ra-
 puit cum naui quæ Taurum pro signo deserebat, &
 alteram cum naue factam super uexillis Cereræ, quia
 Iupiter pro consuetudine tyrannorum mulieres rapie-
 bat, & Opida et Ciuitates & castra cū alienis nauibus
 oppugnabat. Nauis autem quælibet proprium naute si-
 gnum habebat, Daphnes etiam quæ Acrisij Regis filia,
 quæ in turri ærea continebatur, ut castitatē seruaret a
 Ioue in aurea nube conuerso rapta fuit, quam postea
 uiolauit, nam puella illa in forti quadam Mariti-
 ma turri continebatur, & a nutrice sua, & custodi-
 bus alijs diligentissime obseruabatur. Sed Iupiter cum
 Classe ac solitis suis uexillis Turrim oppugnauit, &
 auro et reliquis muneribus nutricem ac etiam cæte-
 ros custodes corripuit et puellam rapuit. Spiritua-
 lis expositio, Saturnus, quia sublimis Deus a Titanis
 superatus scilicet a superbis et malis hominibus in eo-
 rum cordibus captiuatus, sicut enim testatur Propheta:

Exaltabit dominum peccator, et alio psalmo dixit Insipiens in corde suo, non est Deus, quare ante Christi aduentum gloria et dignitas Dei a prauis hominibus erat suppeditata, et omnes patriarchæ et sancti uiri quos dijs comparamus in carceribus demonum continebantur. Sed Iupiter quia Christus collectis uiribus ac forti bello superauit & Saturnum patrem, quia carnem assumpsit humanam, & miraculis prædicationibus ac uitæ sanctimonia Tytanos, quia malos homines et demones superauit, & patrem liberum factum deificauit, nam in templo cum ab eo rogaretur cui numisma reddi deberet, tunc iussit, ut ymago Cesaris Cesari & Dei Deo redderetur. Etiam Diabolum in monte multis suggestionibus, Iesum temptantem repulit, cū autem maximum & postremum bellum in cruce pendens cum Titanis & patre esset habiturus Aquilam superuolantem uidit, quæ fœlici auspicio, & hostium uictoriam, & patris significauit, nam Christus in cruce pendens sacrificium Deo patri puro corde ministrabat. Et aquila, quia Ioannes Euangelista tanquam superuolans aquila continuè apparuit, qui diuinas et humanas res forti aquilæ intuitu significauit. Post autem misterium passionis Christus ad inferna uictoricis signis descendit, et demones superauit et sanctorum hominum animas in Paradiso locauit. Portas ergo inferni ferreas uectes et seras forti manu disrupit et Diabolos superauit, Hoc testatur Propheta, quia contriuit portas æreas et uectes ferreos confregit, suscepit ea de uia iniquitatis eorum, propter enim iniustitiā suā.

humiliati sunt, omnem escam abhominata est anima eorum et appropinquauerunt usque ad portas mortis. Cum autem animæ sanctorum in Paradiso perductæ fuissent cœlestæ regnum in quo Deus tantummodo continebatur factum est commune multis, et regnum cœlorum, ut testatur Christus, per Matthæum, uim patitur, et uiolentia rapiunt illud, propterea Saturnus, quia Deus pater exuberrima Græciæ in sterilem Italiam peruenit, ubi a Rege Latino, quia scilicet a Constantino Imperatore humanissimæ susceptus, quia maximam sui Regni partem contulit, sibi que aras, et maxima templa insituit. Hic autem Saturnus in eam Prouintiam relegatus frumentum serere docuit, quia uerbum Dei. Inter uites et arbores colere sicut ante monstrauimus, postea uero alij secuti sunt agricolæ, qui agrum et montuosa loca et uineam coluerunt, sicut Frauciscus, Dominicus, Augustinus, Dionisius et cæteri, qui agri culturae optimam rationem acceperunt. Sicut tamen frequenter diximus, Iupiter Cretensis compositas hominum mentes in prauos mores seduxit. Sed noster Iupiter Nazarenus lapsas mentes et peccatis ægrefactas ad compositos mores et optimam animi ualitudinem deducebat. Similiter Iupiter hic noster Ganimedem rapuit, quia Petrum Apostolum, qui salulifera sibi pocula ministrabat. In raptu tamen illo Ioannes Euangelista splendentis aquilæ uexillum tulit. Cum ergo Petrus ad Christi misterium uocatus esset omnia summa fide gerebat, nunquam scandalizari etiam si cæteri omnes fuerint scandalizati. Hic autem Ganimedes in Cœ

lo est signum aquaticum, in quo cum Sol uel Iupiter continetur multitudo pluuiarum, quia multitudo diuinarum gratiarum ex sublimi Cœlo ad inferiora descendit cum omnem soluendi ac ligandi potestatem acceperit, portas igitur Paradisi patere iustis facit, et prauis latere, quibus apertis efflunt aque, sed clausis continentur. Iupiter etiam noster in Taurum conuersus Europam rapuit, nam Marta quæ circa frequens domus ministerium uersabatur Tauro similatur, quare necesse fuit, ut a Tauro, quia fortibus Christi rationibus uinceretur, et Maria Magdalena, quæ obturpes mores in uaccam sicut Ysis conuersa fuerat, et miraculis, et Christi prædicationibus prioris humanitatis formam accepit. Hæc uero Inaci Fluminis filia fuit, quia Ecclesiæ catholice cū propter merita ipsius sola fuerit ad Apostolatam assumpta, præterea ab ipsius oculis duo flumina efluxerunt, quibus Christi pedes lauit, et capillis abstersit. Hic etiam Iupiter auream Daphnē rapuit quia Beatam uirginem. Nam cum forti ac maxima continentia turri contineretur, ut uirginitatem seruaret. Iupiter in aurea nube conuersus custodem seduxit et mulierem rapuit, nam Angelus qui tanquam alumna uirgini nuntiauerat illam concipere significasset admiratione ducta tremula uoce ac singulari rubore persusa respondit, quomodo fiet istud, quia uirum non cognosco tunc Angelus auro suatus, quia uirtute aurea Spiritus Sancti. Iterum uirgini suauiter dicens, Spiritus Sanctus superueniet in te, et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Præterea quod ex te nascetur Sanctum uocabitur filius

Dei, quæ sacratissima uirgo, cum Angeli erudimentata, pura mente suscepisset. Ioui quia Christo adhesit, qualis raptâ a sacrosancto Ioue, te raptâ superamus.

De misterio Heucharistie et effectu digne ac indigne assumentium. Cap. X. I. I. I.

LÆDA Tindari Regis coniunx excellentis pulchritudinis a Ioue fuit uehementer dilecta, cuius amorē ut cautius assequeretur in cicnum cōuersus est Iupiter, et cātu et alijs blandimentis Lædā alicuit, deinde illam rapuit, et in suam uoluntatem conduxit. Cum ergo pariter conuenissent Iupiter in cicnum conuersus ex Læda ouum genuit, ex quo tres filij profluxerunt, Helena, Polux et Castor. Dixerunt præterea seniores illi uates, qui hæc nobis figmenta tradiderunt, quod Helena, et Polux immortales fuerunt, sed Castor mortalis, ueruntamen Polux Iouem parentem maximum exorauit, ut etiam Castorem immortalem efficeret. Quare cum hij duō fratres cæteros totius Græciæ adolescentes pulchritudine superarēt in cœlum assumpti sunt et in signū geminorum conuersi, et sic deificati facti sunt immortales. Similiter Helena cum cæteras Græciæ mulieres pulchritudine superaret in cœlum assumpta immortalis est facta. Et quia hæc a nostra et scriptorum ætate distantissima sunt, ideo ueritatem huius poesis sic opinamur. Iupiter senex factus ma-

Etus maximo Lede amore detinebatur, quare cantu et alijs blandimentis pro amantium consuetudine qui uarijs studijs mulieres fallunt illam in suum amorem conduxit, propterea eum in cicnum conuersum tradunt, quia senem et capillis, et toto corpore albefactum. Ideo cantu, quia blandis suasionibus, quibus mulieres falluntur, et etiam cantu qui sibi uel suis ministris canendi maxima facultas erat. Et cicnis omnibus natura uel consuetudo est, ut cum proclamant ceteræ aues sileant. Cum ergo Iupiter illam plurimum diligeret ceteri ab ipsius amore abstinerunt, quod autem ex Læda ouum genuerit, quia aues omnes mediante ouo pullos gignunt, ea tamen potissimum ratione tradidisse arbitror, quia eodem partu geniti in eadem matrice tanquam in una oui testa uel in eadem secundina continebantur. Quidam uero tradunt Helenam & Pollucem unâ fuisse genitos, quia uno partu et Castorem alio ouo & Tindari fuisse filium, Propterea Helenam & Pollucem immortales faciunt, quia Iouis immortalis Dei fuerunt filij, sed Castor ipsius Tindari mortalis hominis filius fuit, uel aliter, cum Pollux et Castor Phœbæ et sororē ipsius, scilicet Leucipi filias rapuissent quæ Lico & Idæ fratribus disponsate fuerant, Tunc Castor, a Lico, sæuo Duelo pro coniuratione amantiū occisus fuit, postea uero Lico alio bello a Polluce superatus fuit, quare Pollux morte Lici Castorem immortalem fecit, quod postea in sidera conuersi sunt, ut illos deificarent, & etiam quia sideribus illis pulchritudine aut bonitate, uel

malitia similitudinem acceperunt. Ideo Helenam stellam quandam malam dicunt, quia malorum euentuum significatiuam, Castorem autem et Pollucem constellationes bonas, quæ immortalitatem sibi ea ratione partiuntur, quia postquam Castor occiderit Pollucis Sidus apparet, Seniores præterea illi uates tradiderunt Iouem immortalem, & quod faciem rubicundam in similitudinem rubentis Etheris habebat, omnis etiam Libia Iouem arietinum caput habere dicebat, & illius ymaginem arietino capite formauerat, & dubia & inuoluta eo capite responsa dabat, præterea Iupiter in nemore quodam Epirotico per Columbae futura significabat, & quibusdā sacerdotibus, & alijs rogantibus pro Dei uoluntate responsa dabat, hic præterea Iupiter in insula Cretēsi uetustissima atq; ditissima nutritus fuit, & longiori tempore apud incolas illos uersatus. Moralis expositio per Iouem cuiuslibet hominis potentiam intelligimus, per Lēdam inuidiam siue iniuriam, per Tindarum cuiuslibet alterius hominis posse debilius. Auari ergo a pauperibus diuitias fraude surripiunt, & tyranni ab eorum Ciuibus perniciose, sed præstantiores Principes uel bello, uel Ciuium oppugnatione tyrannos suppeditant, propterea se in cicnos conuertunt, quia optima ratione se id facere profitentur, quoniam auari ad usuram dant, ut pauperibus subueniant, sed tyranni a Ciuibus rapiunt, ut pacifice respublicæ tueantur, & Imperatores ac Pontifices maximi tyrannos expugnant, ut ipsorum dignitatē suorumq; magistratuū iura ser-

uent, & aliquando potenti Classe uel maximo militum aut peditum exercitu aduersantes fidei nostræ impugnant collectis tamen diuitijs pauperum habundant, & sic potentiores omnes a solita & insita sibi deitate degenerant, bestiali cicni albedine ac uetustate, præterea cantu quia falsis suasionibus & diuitias & oppressorum uires diripiunt. Cum ergo potentiores ad inferendam iniuriam sine uerecundia & maxima cū perfidia irruūt necessario ouum nascitur, quia turpitudine & immunditia quedam ex qua uicrasior illa testa formatur. Et quandoq; uita, & alimenta pullorum surripiuntur, quia in albumine uita & in rubeo alimentum consistit, potentiores & maxime tyranni aliquando diuitias tollunt, & aliquando ciues necant. Ex illata igitur iniuria se penumero tres mali filij nascuntur, primo Helena quia maxima scandala & discordiæ quæ mulieribus simulantur, Nam Helena omnem Græciam ac etiam omnes Teucros in diuturnum seuissimumque bellum perduxit, secundo Pollux quia bella & oppressiones maxime, tertio Castor, quia hominum maxima strages & deuastantur Opida & Vrbes a suis solitis Ciuibus priuantur, Helena propterea immortalis est terra quia semina discordiarum nunquam ex hominum mentibus excidunt, & bella, quæ inde sequuntur similem quasi immortalitatem accipiunt, nam propter Helenæ raptum fratres eius cum Argonautis bellum sumpserunt Argonaute cum Thebanis, sed Thebani ac totius Græciæ Principes cum Theucris perpetua bella

gesserunt, propterea Helenam & Pollucem immor-
 les tradiderunt, sed quia Opida & Ciuitates sunt ali-
 quando fertilia et situs oportunitate dignissima sicut
 Præclara hæc Venetiarum Ciuitas, Ideo si diuturno
 bello diuitiarum copię ex hausta sint, Si propter se-
 uissimas pestes multi homines perierint & cito & fa-
 cile ab omni iactura restituitur, ut breui tempore ni-
 hil mali pati uisa sit, ideo Castor, quia ultimata Vr-
 bium Deuastatio & Ciuium desolatio, non ita mor-
 talis apparet, uel aliter si Iupiter, quia potens uir a
 sua dignitate et a bene sibi merita uirtute deciderit, in
 cicnum, quia in bestiales mores conuertitur & plu-
 rimum a sibi debita præstantia, & uenustate degene-
 rat, præsertim si fraude iniuriam cuiquam intuleuit.
 Ex hac itaque detestanda in latiore ouum nasciur,
 quia infamiæ turpitudine & poluta quadam conscien-
 tia in homine male operante. Ex hoc autem ouo tres
 mali filij nascuntur quia maliuolentia & detractio,
 ut Helena, secundo timor ultionis ut Pollux & quan-
 doq; perhennis poenitentia ut Castor, præterea senio-
 res illi uates Iouem immortalem dicunt, quia peri-
 pateticorum sententia supercoelestes formæ ac super-
 coelestia corpora sunt immortalia, quæ nec genera-
 tionem acceperunt, nec corruptionem patientur. Stoi-
 ci autem, & maxime Plato mundi huius Principi-
 pium tradit quamuis finem nunquam sit habiturus &
 quia nunquam suorum motuum aut institutionum or-
 dinē permutarunt, ideo immortales tradunt christiani
 mundum habuisse principium & habiturum finem uo

luerunt. Quod autem Iouis facies rubicunda sit, quia omnis planeta & omnis stella quamuis illuminetur a Sole, tamen secundū dispositionē materiæ diuersimode coloratur. Quare Iupiter candentem colorem habet, Mars igneum, & Saturnus obscurum. Arietinum etiā caput habebat quia cum Sol in ariete continetur ualidiores uēti fiunt, & in decimonono arietis gradu Sol exaltatur, quod etiam per columbas in nemore epirotarum futura significet, quia cum Veris tempore oriantur uberem Cererem & frugum incrementa manifestant, quod etiam in insula cretensi fuerit nutritus quia illic homines primū dijs sacra obtulerunt. Spiritualis expositio, quamuis multa & quidem præclara a præceptoribus nostris tradita sint, tamen pro dignitate fidei nostræ in meliores sententias referemus. Per Lædam igitur Dei Ecclesiam intelligimus, per Tindarum regem populum Iudaicum & Principes sacerdotum qui uetustissimo quodam iure sibi eam legitime desponsauerant, per Iouem autem Christum intelligimus, Hic in cicnum conuersus et cantu et alijs blādimentis a Tindaro rege Lædam rapuit et se illi perpetuo fœdere copulauit. Ideo in auem conuersus, quia totus spiritualis fuit. Sed in cicnum, quia puram ac senilem humanitatem assumpsit et candidissimis plumis compertam, quia mundissima carne et puriori sanguine uirginis in qua etiam nulla uis originalis peccati continebatur, Cantu illam rapuit, quia sanctissimis et ornatissimis prædicationibus, quia dulcia fuerunt eloquia sua faucibus meis super mel ori meo, mul-

tis præterea blandimentis, quia infinitis prope numero miraculis. Cum ergo a Pseudo illis Prophetis ac Principibus sacerdotum Lædam rapuisset, et se illi copulasset ouum exortum est, quia Heucaristie sacratissimum corpus sub quo duæ naturæ continentur. Album quod candidissimā diuinitatē significat et rubeum quod Christi humanitatem rubea carne uelatam demonstrat, hæc tamen duæ naturæ uno forti ac solido cortice continentur, quia corpus illud et accidentia oīa sine subiecto persistunt, neque cortex extrinsecus apparens uisui representat, quæ intrinsecus continentur, quare non a corpore, quod extrinsecus apparet duæ illæ naturæ supponuntur, sed a diuina persona uerbi in quo duæ naturæ quā maxime differentes supponuntur, harum tamen rerum perfectæ causas ignoramus. Ex hoc quo tres filij rectæ assumētibz nascuntur, primus cordis summa quædam concordia, quam Helena significat quæ nunquam a Paridis uoluntate discessit, secundus filius est Pax quædam in mentibus iustorum per quam optimas operationes manifestæ producunt, hic Polux qui eodem ouo cum Helena productus est post hanc diuturnam pacem et iustas operationes uitam promeuemur æternam, et sic Castor oritur, quod si ouum hoc iniuste quisumat reus erit corporis et sanguinis Domini et iudicium sibi manducat et bibit indigne, propterea probet seipsum quisque, et sic de pane ædat et de calice bibat, ne inde tres mali filij generentur, primum enim nasceretur mentis quædam disidia quæ uitiate Helenæ similatur, secundo perniciosum bellum,

¶ Polluci comparatur, qui Liceum iniuste necauit, tertio æternum supplicium Castor interfectus promeruit cum iniuste Ydam atque sororem rapuerit, præterea dicimus quod sicut diuinum uerbum in cicnum conuersum naturaliter ac sua sponte admirandum hoc sacramentum instituit. Sic etiam Christiani omnes qui a Le-da scilicet ab Ecclesia sacerdotalem dignitatem acciperunt præmissis quibusdam uerbis quæ Christi eruditione accepimus hoc ouum, quia hoc diuinum sacramentum conficiunt. Sacerdotes igitur et orationes Christiane in cicnum se conuertant, ut admirandum hoc sacramentum conficiant, primum in auem se conuertant, quia spirituales fiant, et quæ sursum sunt apostolica eruditione sapere intendant principaliter tamen in cicnum uertantur, quia plumis candidissimis induantur, nam armis lucis induere nos oportet per naturam enim contritionem senilem et candidissimam mentem efferrimus et obtuso rostro gemitum proferre debemus, quia puram confessionem agere, sed longo collo, et ad aliud latus declinate ad confessionem accedat, quia cum humili ac senili deuotione, sed magno et claudopede, quia uno tantum pede ad satisfactionem pergimus, nam uoluptates et affectus quos duobus pedibus facile prosequeremur uno tantum pede sequamur, nam supra sinistro rationem uitæ stabilire oportet, propterea pes iste magnus est, quia cibus potus supremus et uigilia ceteræ etiam uoluptates maxima uirtute sunt moderande, dexter autem pes in altum eleuetur, quoniam appetitus honorum diuitiarum et maximarum præ-

lationum, quæ periclitare homines sæpenumero faciunt
 diuina uirtute leuetur, et in altum multum contineatur,
 uerba quibus sacramentum conficitur sacerdotibus cō
 stant. Multi tñ spiritualiter sacramentum illud con
 ficiunt sicut Christus multos et corporali et spiritali
 morbo languentes perfidem saluos fecit, immo qui sa
 cramentum illud rectæ uident pie comedunt, et qui ue
 re credunt etiam cordis ore comedunt, quia sicut Cen
 turio sola fide amantissimi serui ualitudinem pro
 meruit sic nos perpetuam animi ualitudinem prome
 rebimur, et per immortale assumptum immortales ef
 ficimur, non enim dabit Dominus sanctum suum ui
 dere corruptionem, quia erimus cum Christo sacer
 dotes in æternum secundum ordinem Melchisedech,
 non solum ergo Christus, sed ipsum sumentes immor
 tales fiunt, Iupiter etiam noster arietinum caput ha
 bet, quod Ioannes Baptista nobis manifestæ monstra
 uit, cum dixit, ecce Agnus Dei qui tollit peccata mun
 di. Et Ioannes Euangelista uidit agnum soluentem li
 brum quem soluere nemo poterat, quod etiam per co
 lumbas in nemore epirotico responsa daret quia per co
 lumbas Sanctum Spiritum in hunc mundum tanquam
 in umbratum nemus ac obscurum trasmisit. Si præte
 rea Sol iustorum mentibus infulserit, quæ tanquam
 Orientes Pleiades sunt in linguis loquentur uarijs su
 pra ægros manus imponent et bene habebunt, et si
 mortiferum quid biberint non nocebit eis. Iupiter etiā
 in insula Cretensi, quia Christus in hoc terrestri mun
 do in medio maris cōtinetur tanquam uerus homo nu
 tritus

tritus fuit. Postea templa & aras & sacra prophetarum imitatione & sanctorum institutionibus sibi parauimus. Si prolixa oratione hoc aliquando exquirimus. Ita res maxime ac sublimes exposcūt, præterea incredibili uoluptate recreor si tecum dilectissima filia quicquid ago.

Qualiter beata uirgo fuerit a poetis
significata. Cap. XV.

VNONEM seniores quidam uates, Iouis sororem & coniugiem arbitrabantur, Si autem plus eruditio nis plus diuini luminis accepisset, illā matrem atque Iouis filiam tradi dis-

sent, quia Iuno & Iupiter omni necessitudine coniunguntur, hæc tanquā regia uirgo dextera manu septrum tenet, sinistra pomum aureum multis lineationibus diuisum, capite coronam prætiōssimis gemmis ornatam gestabat, facies & reliquæ corporis partes nubibus cegebantur, & splendenti iride circumdatur, nunc aureā & aliorum colorum uestem induerat ut pro illorū uarietate, omnis frustra retur intuitus, hæc dea regibus ac diuitiis omnibus præest quæ a Neptuno nutrita fuit nihil p seipsam faciebat sed alieno semper suffragio utebatur. hæc nuptiarum dea & partibus semper assistit, ante sponsas faces deferri iusserat & ante lares sponsi nuces proicebantur quæ maximis clamoribus a pueris colligebantur, hanc deam lucinam & por

earum deam appellabant, similiter flumoniam, Februam,
 lem, interducam, domiducam, uxiā, ticiā, soficenā,
 populionem, curiciā, pluraque illi nomina tribuebant
 pro meritis deæ. Pauones huic deæ consecrantur qui pe-
 des eius lambunt sibi que semper aplaudent, multas mini-
 strantes deas habet quas omnes cum plurimum dilexis-
 set Maiam omnibus præfecit. Moralis expositio phi-
 losophantes primi qui omnium effectuum causas diligenter
 inquirunt ignem & aerem quibus agendi magna uis
 insita est mares diffiniunt sed terram & aquā quæ
 superiorum elemētorum uirtutes accipiunt tanquā fe-
 minas arbitrantur nam superiora elementa quia insitā
 caliditatem habent & in mō suæ substatiæ sunt subtilia
 masculina sunt. Sed inferiora quia frigida & immodo-
 suæ substatiæ crasiora pati & feminea esse uoluerūt.
 Sed poetæ hominum mores animaduertunt quid præte-
 rea rebus pro ipsarum dignitate conueniat. Ideo ae-
 rē feminam dicunt quia nihil mollius & igni subest si-
 cut semina uiro, Nos autem horum simiis addicimus
 quia aer a supercœlestibus corporibus & ab elementis
 plures immutationes accipit quā cetera elementa.
 Ideo feminam dicimus. Actiones aeris in corporibus in-
 ferioribus non suis sed aliorum uiribus producuntur.
 Ideo Iouem quia ignem marem. Iunonem quia aerem fe-
 minā Neptunum. s. aquam & plutonem quia terrā ma-
 res diffiniūt, Iupiter ergo quia superest et in aerem cae-
 lorem infundit uir dicitur & Iuno quia inferior & su-
 perioris, Ignis uirtutem suscipit, Ideo uxor hæc duo ele-
 mēta cōtraria se alteratione permutant. Sunt etiam fra-

ter & soror quia ex eodem geniti parente. s. Saturno quia deo optimo maximo similem quasi substantiæ modū acceperunt, præterea hæc duo elementa etiam aliis necessitudinibus copulantur, quia ex igne aer, ex aere ignis generatur Ideo patris matris & filii quisq; rationem accepit, Iuno uirgo dicitur quia nullum corporeum ex ipsa generatur, & a Neptuno nutrita fuit quia ex uapore aqueo aer continuo generatur, Ideo alieno suffragio utitur quia aer ad agendum nō sufficit sed Neptuni Aëoli & nimpharū suffragiis ad agendū potentior redditur, Ideo Iuno coronam fert quia diuitiæ sunt propinque regno & influxus supercœlestium corporum quia in aere continentur sunt & auri & omnium mineralium cause. Præterea diuitiæ cum ad homines peruenerint sicut aer facile permutantur, faciem habet uelatam quia diuitiæ ut plurimum sunt latētes, Iuno etiam diuitias parit quia diuitiæ sunt prægnantes nam tumere homines faciunt & abortum aliquando prouocant quia diuitiæ et fors aliquando sic pereunt, nubibus uelatur quia aer nubibus tegitur & Iunoni subministrat & ab Iride circūdatur quia Iris aerē circuit & Ibidem generatur. Hanc Iridē poetæ omnes Theumantis filiam tradiderūt quia stupore & admiratione quadam generatur per multiplicationem radiorum solarium in nubem aquosam tamen differentes colores omnium hominum admiratione producuntur. Maximos etiam & differentes ornatus habet qui cito defitiunt. Similiter diuitiæ maxime exornant homines facile tamen surripiuntur Iris præterea est belli nūtia sicut Mercurius concordie ac pacis

quia diuitiæ homines contumeliosos faciunt et freti opibus facile concitantur ad bella, sed dextera manu Iuno septrum tenet quia diuitiæ maximam imperandi uim habent & sinistra pomum aureum multis lineationibus diuisum quia mundus inferior multas regnorum et prouinciarum diuisiones patitur quæ in mentibus hominum multas lites ac diuisiones pariunt. Hæc dea uestem habet auream multis coloribus ornatam quia maxime auro ditantur homines neque cætere opes ita splendere homines faciunt. Pauones Iunoni cōsecrantur quia uaria genera diuiciarum multa diuitum ornamenta significant, sicut pauones caudam erigentes anteriora exornant & postiora turpiora apparent, similiter diuites cum opibus habundant omnem eorum uitam exornant cum autem diuitiis caruerint turpes quia ignominiosi fiunt, uel aliter diuitiæ splendere homines faciunt sed affectus eorum uoluptuosi & frequenter prauī sunt qui homines deformes reddunt, quæ autem maiam plurimum dilexerit quia cum solem in Tauro in cuius pede est stella quædam splendens tunc aer magis luminosus & temperatus fit nam tempus ueris & uoluptuosum & saluberrimum a medicis diffinitur, poetæ multa nomina illi deæ tribuerunt cum ad multas actiones posse illius extenderetur, lucina quia nascentibus lucem fert puer cum primum animatur exspirat & inspirat cum autem exoritur ad manifestum et clarem aerem ducitur fluonia quia mulieres a fluoribus liberat, Februālis quia mulieres a menstruis & secundina in partu purgat cum februo idem sit quod purgo Interduca quia nubentes puellas Per iter ducit antequas

faces ferabantur quia multis præclaris uirtutibus mu-
 lieres ad matrimonium accedere debent, nuces ante lares
 proiciebantur ut clamore puerorum colligentiū gemitus
 sponsarum coitu laborantium non sentiretur, domiduca
 quia sponsas ad maritorū domos ducebat, unxia quia
 sponsæ ungebantur, et postes domus sponsi exornabatur
 Cincia per oppositum quia cingulum castitatis admouet
 socicena quia mulierē maribus assotiat uel facicena quia
 mulieres in labore partus & coitus liberat. Hanc Iuno
 nem mulieres ita præcibus exorabant sicut christiane
 parientes et languētes beatam uirginem populinā, quia
 populos multiplicat curitia quia curu regio cum oī admī-
 ratione uehitur. Multa enim & maxima prodiuitum di-
 gnitate efferimus. Spiritualis expositio sapientes qui
 Christum imitantur præclara magis poesi tradiderunt
 per Saturnum deum optimum maximum intelligemus
 per Iouem Christum per Iunonem beatā uirginem per
 aquam ecclesiam catholicam per terram petrum super
 quo tāquā fundamēto cetera spiritualia elementa fun-
 dantur hoc itaque ordine nostræ fidei elemēta gloriosus
 & sublimis deus æterna ordinatione instituit. Sed horū
 elementorum actuales & potētionales qualitates post
 aduentum Christi manifeste fuerunt beata uirgo regi-
 na cœli & domīna diuiciarum paradisi coronam fert
 facie uelatur per honestatem nubibus tegitur per mun-
 diſimā castitatē Ab yride circūdatur a potētia patris
 alba & sapiētia filij uiridi & a rubēte amore sancti spi-
 ritus cōtinetur. hæc yris Theumantis quia admirationis
 filia quoniam admirandum ac stupendum est trinita-

tis misterum ut neq; hominum neq; angelorum ingenia
 in eo perfecte ferantur dextera manu pietatis & mi-
 sericordiæ septrum tenet quo animas ex morte reuocat,
 quia peccatores ad gratiam restituit & illos perpetua
 gloria paradisi dignos facit. Si autem peccatores per-
 fidiose uitam agunt perpetua morte damnantur. Sini-
 stra pomum aureū multis lineationibus diuisum quia iu-
 stis præmia confert et prauis supplicia infert quare
 bonos in eminentiori mundi parte locat et prauos a di-
 uino consortio abdicat, beata uirgo in uestitu deaurato
 circumamicta uarietate nobis significatur quia multis uirtu-
 tibus exornatur maxime tamen dei amore et proximi
 caritate. A Neptūo nutritur quia iustorum lacrimis et a-
 maritudine cordis eorum quare Iouem quia Christum
 semper exorant et diuine maiestati supplicat, hac. Itaq;
 actione Iuno nutritur quia autem semper alieno suffragio
 utatur et nihil per se operatur quoniam agit per pa-
 tris potētiam sapientiam filii et amorem sancti spiritus
 quæ per angelum significantur quia dominus tecum potē-
 tia patris illi tribuitur et quod ex ea nascetur san-
 ctum uocabitur quare sapientia diuini uerbi infundi-
 tur et superueniēs spiritus sanctus eā obumbravit. Ideo
 nos continuo amore tuetur et ad eā tāquā ad fontem
 pietatis accurrimus, pauones quia uiri sancti et religio-
 si omnes sibi assistunt et uiam admirantur ac pedes lam-
 bunt per sedulitatem deuotionis & procliuatatem humi-
 liationis, hæc præterea sacra Iuno Aeolū mittit quia im-
 pulsus sacre inspirationis ut per multas fluctuationes
 quia nostras cogitationes nauis, s. anima nostra ad portū

salutis Impleatur, quibusdā tamen sacras nubes transmittit nunc autem clariores nunc obscuriores scdm diuersa uirtutū genera quibus plus aut minus tegimur. Propterea uere Maiam amplius dilexit quia uirginitatem ceteris omnibus uirtutibus anteposuit. Hæc stella in pede tauri locatur quia in fortitudine affectus & uoluptatis quæ cum a sole quia sapiētia diuini uerbi iradiatur præceteris fulgentissima apparet. Virginitas enim tanquā dux ceteras uirtutes antecedit. Hæc Iuno est Iouis soror quia ab eodem geniti parente diuersus tamē fuit modus generationis amborum quia filius per eternam generationem sed filia per temporalem, est etiam Christi soror per intimam caritatem mater per ueram incarnati uerbi generationem quia uerbum diuinum carnem assumens factus est uerus hō quia ex purissimo sanguine uirginis materialiter potētia et diuini patris agēte et uirtute spiritus sancti formante genitus est Christus. Hæc præterea uirgo est Christi sponsa per intimam dilectionem subest autem propter excellentiam deitatis in filio a quo perficitur et dignificatur sicut mulier a uiro perfectior & digna magis fit. Multa huic nostræ Iunoni nomina tribuimus per maximarum suarum uirtutum excellentiā, primo lucina quia & animabus iustorum & impiorum lucem fert & parientibus & bonas operationes producentibus ex tenebris, quia peccator obscuritate ad aerem claritatis, scilicet uirtuosam uitam perducitur & c. dicitur poetarum dea quia iustorū mentes aperit ut spiritus sanctus ingrediatur fluonia quia peccatorū animas a fluoribus liberat quia lachrimis de

nocte fluentibus salui fiunt & post partum peccatorum
contritione & satisfactione liberantur, Februalis quia
nos a peccatis purgat, Interduca quia animas quæ Chri-
sto nupserunt per cœleste iter ad perpetuam gloriam du-
cit, faces ante se ferebant ut quia Noui & ueteris te-
stamenti lumen habere debent ut iam castitatis lumē et
bene agendarum rerū incendant, Nuces ante lares proi-
ciuntur et a pueris colliguntur, Nam cum ad religionē
aliquis accedit tunc pueri, quia indocti homines admira-
tione ducti fortius inuehant, quam ebrem gemitus dolo-
res et Religiosorum flagella non sentiunt, Domiduca
quia nos in habitationem sanctam ducit, ubi perpetuo
sumus mansuri, Vxia quia nos salutifero crismate in-
ungit, Cintia quia iustorum animas castitate cingit, So-
cinea quia Christo animam nostram coniungit, Populion
quia Christianum populum multiplicat et in peccatis la-
befactos ad Christi fidem aduocat, Curitia quia curru du-
citur, quanto tumen splendore alibi monstrabimus.

De iis qui præter eorum merita gratiam a beata uir-
gine consequuntur. Cap. XVI.

SENIORES quidam uates nobis
præclare tradiderunt quòd Ysion fle-
gie regis Theſſaliae filius regnandi
gloriam ſummopere cupiens, Iunonē
uehementius dilexit et ab ea coniugiū
petiit, Iuno autē ad ſuā ſimilitudinē
nubem exornauit, cum qua Ysion coiens Centauros ge-
muit.

nit quorum uiribus atq; præsidio regnum occupauit. Sed quia Ysion tyrannide populis imperabat, regno expulsus est et ad rotam perpetuo uolubilem damnatus. Moralis expositio Ysion & quicumque tyrannus qui fraude uel uirum regnum surripit, lunonem se amare significat quæ regnorum et diuiciarum dominam diffinimus. sed quia Iuno est Saturni filia quia dei optimi maximi, Ideo tyrannos dedignatur, propterea nubem quia fictum Imperium et iniustum dominium illis permittit, ab hijs Cætauri generantur, quia uiribus æquestrium et bellicosorum hominum suos ciues opprimunt et eorum bona surripiunt ideo a dominio expelluntur et ad rotam perpetuo supplicio damnantur, quia a sublimi imperio ad perpetuam infamiam et inopiam deiciuntur, Imo dixerunt Astrologi quod si stelle fixe dant dona gratia ut plurimum terminantur ad malum, quia si dominium fraude uel insolito more ad aliquem peruenerit qui regiminis rationem ignorat, a dignitate domini excidit ymo repellitur. Sed quia de Centauris sermo incidit ueteres quidam uates uoluerunt quod Thessalus rex bobus ab hostro agitat et ferè perditis satellites misit ad illos recuperandos, qui cum ad cursum non sufficerent equos conscenderunt quare ueloces ab aure facti sunt, præterea cum equites illi numero centum ad fluuium poeneum equos duxissent et inclinatis capitibus potarent, Postera pars equi et media pars hominis superior uidebatur quare a longe insipientes semihomines & semitauros tradiderunt. Quidam uero exposuerunt ut uelocem uitæ cursum significarent qui ad equi uelocissimum cursum comparantur, uel quia sate-

lites, uel urbium expugnatores rapina uictores facti in Centauros permutantur quia immanes facti semi homines fiunt quia mediam rationalitatis partem amittunt, et posteriora quia omnis illorum uita bestialis apparet. Spiritualis expositio Xsion quia prauis & iniusti hoies maxima liberalitate ac pietate beate uirginis freti gratias et munera exposcunt quia diuitias gloria ualitudinem et filios. Sed hæc sacrosancta Iuno non se prauis hominibus coniungit quamuis tamen petitionis effectum illis largiatur, quare sub forma nubis perniciosis hominibus coniungitur ex hiis Centauri generantur quia mala illis mens insurgit & male cogitationes, quare prauos effectus producant, et nisi a malis cogitationibus abstineant & prauis operationibus se contineant perpetuo supplicio rote damnantur, quia si precibus, et intercessionibus a beata uirgine diuicias honores filios ualitudinem uel alia præclara susceperunt ad illorum supplicia conuertuntur et tandem ad inferna damnantur ubi perpetuo supplicio rotantur.

De hijs qui nunc ad uirtutes nunc ad uitia pro ipsorum inconstantia permutantur. Cap. XVIII.

PRINCIPES et ceteri ferè homines maximas philosophiæ aliarumque optimarum disciplinarum delectationes omittunt et corporis uoluptatibus intenti student quo pacto has facilius prosequantur et in contemna

ptionem sepe numero quo voluptates maiores existant, ut enim omni discrimine illas assequi ualeant. Iupiter ergo & Iuno disceptare aliquando, ut ualde magis ad generationem conferant, qui præterea magis an uir an mulier in coitu delectentur quisq; solerti ingenio pro consuetudine disceptantium suam causam tuetur & argumenta fortiora inducunt, tandem Tiresiam consuluerunt qui utriusq; rationem nouerat & uiri & mulieris blâdimenta perceperat. Hic autem sniam tulit q; mulieres tres uncias uiri tantummodo unâ, præterea q; mulieres tot uoluptatis partes in coitu perciperent, uiri uere unam Iuno autem grauius ferens sententiam mulieribus aduersantem Tiresiæ oculos caligine uelauit ne longius aspiiceret, Iupiter uero illi misertus rationem prophetæ ipsum edocuit, ut si ob Iunonis Ira uisu caruisset, Saltem, Iouis pietate significare hominibus posset et cæteris rebus qd futurum suo fato contingeret. Veteres præterea illi uates hunc modum tradiderunt quo Tiresia nunc in uirum postea in feminam uerteretur, Nam cum duobus serpentibus coitu decertantibus occurrisset hos uirga percussit & in marem conuersus, cum autem post septenium et ut uerius dicam post sex menses hiis serpentibus decertantibus occurrisset eos uirga percussit & Tiresia in mulierem conuersa est. Moralls expositio philosophi qui omnium rerum studiose causas inquirunt quam maxime dubitare solent, an ignis an aer plus ad generationem confirmat conferatue, et an mas sue mulier qui præterea in coitu maiorem uoluptatē percipiant, Huius disseptationis in nostris naturalibus libris præclare senten-

tiam tulimus, ueruntamen hoc loco ueriores opinionem
 breuiter proferemus. Iupiter quia ignis ad cuiuslibet
 mixti generationem concurrit nam calefacit subtiliat
 & singulas mixtorum partes meliores reddit quod si
 corpulentum uel materiale principium pro generatione co-
 tulerit tantummodo quantum uirtutem ignis admixtio-
 nem deferre possit, licet aere non solum uirtualiter sed
 etiam materialiter cuiuscunque mixti compositionem in-
 greditur, quia caliditas & humiditas sunt mixtorum om-
 nium principales cause, una tamen sicut agens et for-
 ma quia caliditas et altera sicut patiens & materia quia
 humiditas, preterea si aeris & ignis consimilis quanti-
 tas in eodem mixto recipiantur in pedali aeris decuplum
 materiae respectu pedalis ignis continebatur, & in a-
 qua decuplum ad aerem & in terra decuplum ad aquam
 tamq; haec sit elementorum ratio siue proportio. ignis prae-
 terea si mixti compositionem ingreditur et in eo uirtua-
 liter & materialiter contineatur tamen neq; animata
 neque in animata in igne debite locarentur quia sua cali-
 dite mixtum, omne, dissolueret. Sed aer tripliciter mix-
 torum generationem perficit, primo quia intersecus mix-
 torum compositionem ingreditur, secundo quia ipsorum
 porositates aere replentur & uiuentia pro cordis refri-
 gerio aerem attrahunt, tertio quia omnia quasi corpora
 in aere continetur & ab eo tanquam naturali aerem at-
 trahunt et in loco seruantur. Tria itaque iuuamenta ex
 aere mixta suscipiunt sed unum tantum ab igne, praeter-
 rea dicimus quod duo sunt conceptionis tempora et duo
 similiter pariendi nam tempore ueris semina in terra

facimus. & animalia coeuntia similiter conueniunt. Sed æstate terra conceptum parit & uegetabilia & animalia plurima generantur, quare Tiresia in uere concipiēs et æstate pariēs mulier diffinitur, sed neque autūno cōcipit neq; uere parit quare sterilis factus mas diffūditur. Per hos duos serpentes duo generationis principia intelligimus quorum quidem alterum actiue alterum uero passiue concurrit, quòd autem illos uirga percussit quia licet temporum dispositiones illis uim inecutit, quia estat:e per caliditatem cuncta disponit uere per frigiditatem cū a supercoelestibus uirtus generatiū seminum multiplicatur. Item terræ & aliorum concipiētium insata uirtus disponitur ac pficitur quia particulari et uniuersalis causa generationē complex, Ideo a motu & uirtute supercoelestium corporum anni tempora uariantur & elementa ad generationem compelluntur ex quibus mixta omnia generantur. Quòd aut a iunone Tiresia excecatur quia tempore uemis aer sua turbulentia niger apparet, hæc itaque aeris turbulentia et Tiresiæ et illis qui cōtinētur in aere uisū prohibet, licet Iouis, quia solis caliditas et tenuis quidam splendor qui singulo die tenuior apparet uemis asperitatē leniūt & omnibus uegetabilibus et animantibus spem in se pollicētur, ex hac igitur præsignificatione prophetiæ sententiam habere dicatur. Præterea mulieres plus de materia pro generatione conferunt quàm uirinam in eis sperma et menstrua continentur. Sed in uiris sperma solummodo, hæc ergo materialia principia in mulieribus plusquàm ad triplum superant quàm uirorum, præ-

terea uiri tantum unam uoluptatem et quidem maximā
 coitu percipiunt cum proprium semen eiciunt, Mulieres
 autem triplicem uoluptatem percipiunt, primo ex suo
 spermatis emissionē, secundo cum uiri sperma suscep-
 rint, tertio ex uoluptuosa in membris genitalibus confrā-
 catione siue contactu, hæc tamen in naturalibus libris
 diffuse mōstrauimus. Tiresias ergo quia tēpus siue ānua
 constitutio se triplum a mulieribus quā a uiris acce-
 pisse profitetur, et circa mediam martii sole intran-
 te principium arietis pręgnans fit et in mulierem con-
 uertitur ubi sol a sua dignitate ac posse deprimitur.
 Ideo sterilis factus et autumnō et Hieme mas efficitur
 et sic bis in anno sexum permutat. Spiritualis expositio
 per Iouem Christum per Iunonem beatam uirginem p
 Tiresiam Petrum apostolum intelligimus nam petrus tā
 quā uir fortis et cōstans crucem ferre pollicitus est et
 cum Christo omnia subire tormenta, postea uero increpa-
 tione ancillæ ter Christum pręceptorem ac parentem
 abnegauit, quare propter in constantiam et fragilitatem
 in mulierem conuersus est, postea uerborum Christi me-
 mor factus ad primam uirilitatem reuertitur nā et ulci-
 scentia arma sumpsit nec unquā Christum deseruit,
 Petrus ergo utriusque sexus quia uiri et mulieris ratio-
 nem nouit, hæc igitur resumentes dicimus quōd serpen-
 tes illi duo sunt spiritus et intellectus quia continente
 maximo bello decertant nam spūs omnia uoluptuosa ob-
 uia sequuntur, et timorosa deuitant. Sed intellectus et uo-
 luptatum et timenderam aliam sibi rationem instituit,
 uirga est uerbum dei a quo sexus mutantur nam boni

facti probiores, magis, mares fiunt si reprobi efeminantur. Sensus ergo in baptismo consecrantur ut intellectui pateant, primum oculi ut Christi claritatem uideant aures ut audiant diuina præcepta nares ut odorem suauitatis Christi sentiant os ut loquatur uerba uitæ manus ut Christum tangant pedes ut Christum sequantur et mēbra cetera ut Christo adhereant. Si ergo spiritus rōni pareant mas efficitur. Si uero discutiant efeminantur, quare si hos duos serpentes quia spiritum et intellectum, uirga quia diuino uerbo percussit omnem illum iniquitatē repellit, Ideo Tiresias diuino uerbo prægnans efficitur et postea in modum mulieris optimas ac sanctas operationes parit, nam propheta, Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt, hæc autem principaliter fiunt cum sol in oriente continetur ubi Astrologorum traditione principaliter exaltatur omnia interiora perficiens. Similiter cum sol iustitiæ in ariete continetur quia diuinitas in Christo qui tanquam agnus nobis significatur tunc sua uirga quia suo uerbo nobis coniungitur ut omnes in nobis sensationes cogitationes et operationes diuinæ appareāt, quod si sol libram ingreditur ubi a sua exaltatione deprimitur sol quia diuina uirtus in nobis debilior facta, uirtutes septem Cardinales et Theologicæ quæ in nobis primum continebantur manifeste arescunt et uitia superexcrescunt, quare homo bonarum operationum sterilis factus uiro inutili ac malo comparatur qui fructum non dabit in tempore suo imo ipsius anima sicut terra fit aqua ut propheta ueræ testatur quia sol illam minime calefacit &

aqua quia bonæ cogitationes illam non irigant. Sed in-
 stat dubietas non pro Christi et beate uirginis disep-
 tione sed pro uestra ipsorum quia exquisitioe ac sup-
 plicatiõe. An Christus an beata uirgo plus diuinarũ gra-
 tiarum hominibus et rebus omnibus creatis et genitis cõ-
 ferat, Petrus tanquã Tiresias pro beata uirgine sen-
 tentiam fert nam quia mater omnium filiorum plurimũ
 misertur et quia mulier facilius parcit et quia diues &
 spiritus sancto plena plures numero gratias & maiora
 beneficia elargitur, sed Christus quamuis maiorem pote-
 statem habeat non tamen facile delinquentibus indula-
 get & gratias elargitur, quia omnes ferrẽ crucem uo-
 lunt & cum seuis laboribus imitari, quare beate uirgi-
 nis gratiæ & merita triplicantur, quòd autẽ oculi Tire-
 sie quia Petri nube uelẽtur ac sacrosctã iunõe ne lõgius
 intueri ualeant, quia peccata in spiritum sanctum si ab ali-
 quo perpetrãtur per potestatem diuinitus Petro conces-
 sam amoueri non possunt, propterea Iupiter quia
 Christus sibi spiritum prophetiæ tribuit ut omnium uir-
 tutum & uitiorum merita cognosceret & pro uirtutum
 dignitate premia tribueret et pro uitiorum turpitudine
 supplicia inferret.

Qualiter res incipi debent omnes foelici auspicio
dei nomine inuocato. Cap. XIX.

VAMVIS Tiresiam seniores
uates plurima ueneratione observa-
rent cum iupiter et Iuno maxime
disputationiseorum iudicē delegis-
sent, sed Ianum tāquā deū uenera-
bantur cum templum maximum Ro-

mæ edificauerant et aras et sacra cū maxīma diligentia
instruxerant. Cumque Romani pacem uel bellum essent
habiture portas tēpli maximas aperiebant, quæ propter
sonitum cardinum quibus portæ postibus aligantur tan-
tum clamorē faciebant, ut ciues admiratiōe ducti in eum
locum conueniebant, ut acciperent quid boni aut mali
Respublica Romanorum esset habitura. Cumque tem-
plum ingrederentur ut a deo illo quicquid exposcerēt
sacra parabant, & differenter quidem secundum quod
anni tempora differebant, Nam Ianum prima Ianuarij
uenerabantur, hūc diei deū esse dicebant neque illum a
noctis dominio excipiebāt. Sibi præterea omnis rei prin-
cipium consecrabant & sicut nos a deo inchoandis re-
bus subsidium exposcimus sic illi Ianum exorabant &
eum bifrontem formauerant etiam, quidam philosophæ-
tes ipsum quatuor habere facies tradiderunt. Moralis
expositio Ianum annuæ reuolutioni præfecerunt et tan-
quā deorum maximum prima Ianuarii uenerabantur
quia præteritorum rationem tribuebat & pro futuro
euentu quid sperare liceret nec immerito cum ma-

xima in principio agendarum rerum uis insita sit. Nam principium est plus quam totius medietas, cuius si rede re causam uolumus a dispositionibus cœli tâta uis inchoandis rebus imprimitur ut sequentia omnia uim & principij rationem prosequantur maximam. Igitur animaduersionem in principio nos habere oportet quia si luna uel sol uel planetae alij ad quadraturas puenerint proprietate sue actionis aduersari uidetur forcius tñ si ad cœli oppositam partem deuenierint. Sin autem trino uel sextili aspectu planetae inchoantem effectum aspexerint illi uim ac posse contribuunt, quare non iniuria si anni principium deificabant tanquam res omnes ab eo principium sint habiturae, Ideo Ianum bifrontem formauerant quia uarios solis ortus & occasus edocuit & aliorum syderum rationes. Sed diei principaliter illum deum faciunt quia diei actiones manifeste magis apparent quia noctis obscuræ ac tenebrose sunt, propterea faciem unam splendere alteram uero obscuram habere uoluerunt, uel quia præterita manifeste nobis significat & futura occulte, qui uero illum quatuor habere facies uoluerunt quia omnis annua constitutio quatuor temporibus diuiditur, Hieme Vere Estate & Autumno, neque hiemem ceteris temporibus præfecerunt quia tempus illud conuenientius existat, Sed quia præclarum & memorandum aliquod facinus principibus illis uel reipublicæ rationarum Ianuario contingisset, sed si anni tempora in bonitate uel malitia inuicem comparentur, primum constat uer esse sanissimum et omnibus uiuentibus incrementum prebere, sed estate quamuis omnia

nia ferueant tamen sua caliditate maximum iuuamentum præstat & accidētali nocumentum infert, Sed hiems suæ frigiditatis excessu p se nocet et accidētaliter iuuat quia internam caliditatem potentiores reddit. Sed autumno uegetabilia arescunt & uiuentia omnia debiliora fiunt, quòd autem in urbe pro edificatione templi locum delegissent, nam cū Sabini & Romani seuo Marte in eum locū conuenissent & Romulus bello superatus esset feruentissime aquæ tanquàm ex fonte maximo scaturiētes efluxerūt quæ Sabinos omnes fugarūt, ideo Romani & deorum & temporis & loci memores facti templum maximum Iano construxerunt, quidam tamen aliter opinantur nam cum Romulus qui urbì præerat & tacitus Sabinorum princeps & reipublicæ Romanorū seuissimus hostis perpetuo pacis fœdere in eū locum cōuenissent templum instituerunt & Ianum duas habentes facies ut duorū maximorū regū cōiunctionem et perpetua pacis fœdera posteris significaret, postea cū Romani uel pacem uel bellum essent habituri portas Iani aperiebant ut a deo quem illi primeuum arbitrabantur & maxime obseruabant opem exposcerent, præterea senatui populoq; Romano quid præclari facturi significarent. Spirituālis expositio omnia quæ priscis ac barbaris illis hominibus siue a deo siue fato obscure tradita sunt nobis diuino uerbo clare constant Nam Ioannes baptista sicut senior ille Ianus uero bifrons apparuit quia præterita legis Iudeorū futurā Christianorū rationem edocuit. Cum enim occulta inspiratione se de proximo moriturum acceperet, Misit discipulos suos ad

Christum ut interrogarent an ipse esset qui uenturus est
 an alium expectarent, ipse confessus & non negauit, nō
 enim uerbo se Christum professus est sed miraculis quia
 iussit ut redeuntes dicerēt ioanni cæci uident claudi am-
 bulant leprosi mandantur & pauperes euangelizabant
 nisi enim frigide Christianorum mentes quæ yemi com-
 parantur miraculis illustratæ fuissent non tantum Chri-
 sti fides creuisset et manifeste posteris apparuisset Chri-
 stus ergo tanquàm sol fidem uestram quatuor tempori-
 bus diuisit sicut anni tempora diuiduntur. Nam in pri-
 mitiua ecclesia uiuentes Christianorum frigide diuino
 calore ac lumine fidei caruerunt, propterea quia, Chri-
 stus supercœlestis sol parum calorem & tenuem quen-
 dam splendorem illorum mentibus infulserat. Sed postea
 quam Apostoli sanctum spiritum diuinitus acceperunt
 Christianorum mentes quæ primum diuina uerba susce-
 perant & aquis irigate fuerunt quæ a diuino fonte ma-
 nauerant, tunc uberrimum ac frutiferum uer illis appa-
 ruit deum cum supercœlestis sol plus caloris & luminis
 nostris mētibus infundisset tunc æstiosa æstas apparuit,
 nam pueri puellæ iuuenes ac seniores non solum uerbo
 sed omni genere supplicij et morte Christi fidem profi-
 tebantur, postremum uero cum hominum mentes a solito
 fidei feruore deficerēt insitum nobis diuinitus semen are-
 scet & folia decident & fructus marcescent & ar-
 bores ac uegetabilia suo nutrimento carebunt, quare a
 solitis sibi uiribus debiliora facta uentorum impulsione
 uel fulminum casu interram ruent, postea uero excisis
 arboribus fient fasciculi qui perpetuo igni tradentur, cū

ergo postremus ac pñciosus ille autūnus aduenerit sol
et luna debiliores uerum etiam obscuri fient, quare in-
feriora omnia a sibi solita uirtute deficient et ultima-
tus omnium rerum terminus apparebit post quem magnū
ac uerendum iudiciū fiet. Sed fertilis anni salubres fru-
ctus in ore quia in paradiso mittentur, Stipites autem
et arbores qui fructibus caruerunt infernali igne uren-
tur. Quare uox illa Ioannis in deserto clamantis para-
te uiam domino rectas facite semitas eius, quibusdam so-
nora et clara apparebit quibusdam uero rauca et obscu-
ra similiter postrema dei uox in iudicio proclaman-
tis quibusdam clarior quibusdam obscurior apparebit,
cū dicet Venite benedicti patris mei quibus paratum est
coelesse regnum, et ite maledicti in ignem eternum hūc.
præterea Ianum nostrum diei deum diffinuimus et no-
ctis similiter primo dei quia solis scilicet Christi adue-
tū significat, cū lux orta sit iustis et rectis corde leti-
tia sed iniustis tenebræ ac omni tristitia apparebit, quia
teste propheta pluet super peccatores ignis sulfur et
spiritus procellarum pars calicis eorū, præterea Ro-
mani maximum in urbe Iano templum edificarunt, nam
cum Romani quia Christiani et sabini quia fidem no-
stram oppugnantes in locum belli conuenissent et Chri-
sti fideles ab hostibus oppugnarent in uirtute scatu-
rientis ac feruentissime aque baptismatis hostes fugan-
tur scilicet demones et perniciosi homines imo et per-
niciose quæque desidiæ quæ infideles et debiles frequen-
ter impugnant, uel aliter nam cum duo maximi princi-
pes quia Christus et Ioannes in Iordano flumine con-

uenissent perpetua pacis fœdera instituerūt, quare Christi illorum duorum maximorum principum & loci & temporis memores facti templum maximum atque stupendum ædificarunt quia baptismum ad quod omnes Christi fideles conueniunt et suæ fidei exordium capiūt, præterea cum huius templi portæ maxime aperiuntur cardines proclamant & omnes admiratione ducti in eū locum conueniunt tam sublime ac diuinum misterium admirantes nam pulsant campanæ & sonore ac diuinæ baptizantium uoces proclamant, quare omnes adcurrunt laudantes & benedicentes deum qui perpetuam pacem eo fœdere hominibus instituit, propterea sacrosancta Romana ecclesia hunc sacrosanctum Ianū uenerari præcipit cuius solennia florentiæ dignissimæ cœlebrantur.

De inspirationibus malis quæ homines a recto rationis iudicio peruertunt. Cap. XIX.

RAECLARE quidam philosophætes Aeolum Iouis filium tradiderunt ex Sergeste ypotis Tyranni filia, Sed alij uoluerant eum cuiusdam uetustissimi græci fuisse filium patris tamen ac matris nomen ignores sed Aeolus cum uentorum rationem adinuenisset ipsorum etiam deitatem promeruit, omnes tamen in hanc sententiam conuenerunt quod Aeolus rex quibusdam insulis prope Siciliam imperauit ubi ualidissimi uenti generantur quibus

infulis Vulcanus maxime impabat. cū ergo pro optima
ram disciplinarum eruditione uel experimento quosdam
in altum eleuari fumos aut uapores perciperet homini-
nibus significabat qui & quales uenti futuri essent
quare homines illius etatis harum tamen rerum ignari
Acolum imperare uētis ipsorumq; deum arbitrabātur,
poetæ hūc Aeolum in antro quodam obscuro cōtineri
uolunt & uentos regere ne impetuosæ fluentes omnia
eueriant, Iuno præterea Aeolo uētos donauit et uxorem
illi pollicita est ex qua perpetuam prole esset habiturus
cui libera potestas esset quòd Iunonis decliniora lo-
ca die ac nocte uagaret. Quidā uero seniores & præcla-
re magis philosophantes tradiderunt, quòd cū Vlixes
ad Aeoli regiam insulam peruenisset filios ac filias ra-
puit & in utere bouino argentea catena ligauit, nam
Aeolus duodecim filios habebat, mares sex et totidē mu-
lieres, quos pari coniugio copulauit ut ab eis perpe-
tuā prolem acciperet. Sed Vlixis focii eos utre soluerū
et ab illius seruitute liberauerūt illi uero soluti ad Ocea-
num euolauerunt postea uero ad infernum & quia ab
Vlixis uolūtate desides facti sūt ppetuo apud iferos car-
ceribus continentur. Quidam præterea tradunt misce-
num tubicem Aeoli fuisse filium, nos autem opinamur
eum filiorū Aeoli fuisse comitē. Moralis expositio Ae-
olum propterea Iouis filium tradiderunt quia factuum
uentorum, a deo uel supercoelestibus deriuatur causa, er-
go uentum efficiens est uirtus solis & aliorum planeta-
rum quæ supercoelestis uirtus exalationes in porositta-
tibus terræ contentas euaporare facit & ad mediam

aeris regionem perueniūt ubi ab aeris frigiditate reper-
 cussē ad aliquam mundi regionem compelluntur. Ideo im-
 petuose mote aerem mouēt uentum causantes. Sed mares
 Aeoli quia uentorum materia est terrestris exalatio
 per Aeolū igitur exalationem Intelligimus quæ in poro
 sitatibus terræ continetur in qua cœlestis uirtus impres-
 sa fuit & secundū multitudinē exalationis & uirtutē
 ipsius ualidiore uentus generatur, & secundum quod ad
 unam magis quā ad aliam regionem repercutitur sic
 orientales occidentales septentrionales uel meridiona-
 les uenti generantur. Ideo naturales philosophi uentum
 diffinientes dicunt q̄ est aer motus a loco determinato
 ab exalatione sicca fumosa cātus, Ideo peripatetici uo-
 luerunt quod motus uentorum de super sit sed princi-
 pium generationis materiæ de subtus & obliqua est ip-
 sius lacio quare etiam terram flāt. Si autem Aeolus pro-
 pter cognitionem uentorum deitatem promeruit non in-
 iuria quia naturalium rerum cognitio a supercœlesti
 deo hoībus infunditur, nā siue primariū stellarū uires no-
 uerimus siue secundarum facile significare poterimus
 quales uenti futuri sint, nam saturnus orientales uentos
 commouet Venus meridionales Luna cum Marte oc-
 cidentales sed Iupiter cum Mercurio septentrionales et-
 tiam triplicitates signorum & similiter stellæ fixæ uen-
 tos commouent. si præterea secundas stellas quia in-
 feriores uentorum causas animaduertimus quia calorē
 exalationis & locum euaporationis tunc maneriem uen-
 torum cognoscere poterimus. Hic præterea in antro con-
 tinētur quia materiæ uentorum ex antris fluunt cumque
 aere

aere plena sunt ideo Iunonis loca dicuntur Quia autem
 Iuno uxore Deiopea Aeolo pollicetur quia materiae ue-
 torum clare a uaporibus aeris fruuntur & meliores ue-
 ti generantur. Quare post corruptionem primorum uen-
 torum alii similiter generantur, & per Iunonis loca si-
 ne regna quia per aeris regionem fluentes circuit.
 sed morales philosophi uetorum causas ad animi fluctua-
 tiones maximas retulerunt, nam Iupiter quia sublimis
 deus animam nostram exsergest quia ex spumosa substan-
 tia causauit & corporibus infusit, post autem infusio-
 nem multe sibi uoluptates atque appetitus insurgunt simili-
 ter et plurima uitiorum genera quae oportet ut bouino
 ac forti utre contineatur et aurea cathena ligetur, quia
 forti uoluptatis imperio tenentur & argentea cathena
 quia clara & sonora uirtute ligentur ne mens nostra
 in uoluptates ac uitia manifeste labatur. sed Ulixis socii
 hos uetos in utre cotectos ac ligatos plerunque soluunt qui
 furentes maxima edificia iruunt nam exterriores ac in-
 interiores sensus iudicium rationis omittunt & uolu-
 ptuosa blandimenta sequuntur, quare soluti & nulla ra-
 tione coacti tempestates commouent & mentem fluctuo-
 sam reddunt & Ulixem in Oecceanum quia in confusio-
 nem & amaritudinem maximam perducunt, & tandem
 ad infernum, quia ad corporis & animae periter exci-
 dium, quare uitiosi propter malas operationes aliquan-
 do reprehensiones & quandoque supplicia patiuntur, ut
 nunc rubere pro uerecundia nunc palere pro timore co-
 gantur. inter animi moerores maximos patiuntur et pro
 uoluptuosa uita egretudines & egestates incurrunt,

quæ omnia mentem perturbant & inquietam reddunt.
 Breuiter resumentes dicimus q̄ rationalis anima quæ
 in corporis antro continetur locum eminentem habet
 quia partem rationalem ubi tanquàm in dignissima se
 de locatur & uentos regulat & ipsorum tempestates;
 quia omnes malorum appetitus in lctebri regit ne ma
 xima edificia quia optimorum hominum mentes irruât;
 nam paridis uoluptuosa libido omnem asiam uiolauit et
 superbia regum persarum & maxime Alexâdri omnem
 orbem euertit & ambitio Martij & auaritia Crassi
 ociositas Sardanapali et omnium ferè principum inso
 lentia atque ebrietas mundum sepenumero peruertit.
 Quia autem Aeolus duodecim filios habuerit quia duo
 decim sunt uenti sex quidem actiuiores sex autem
 mitiores qui pati magis uidentur. Quòd autē Miscenus
 tubicen uentorum sit filius siue comes quia uenti a sono
 nunquam separantur. Spiritualis expositio per Aeolum
 malignos spiritus siue diabolum intelligimus sed per uē
 tum tempestates malas sicut patet in Iob filijs tuis
 & filiabus tuis uestentibus & bibentibus uinum in do
 mo fratris tui primogeniti repente uentus irruit a rea
 gionibus deserti & concussit quatuor angulos domus
 quæ coruens oppressit liberos & mortui sunt; Regio de
 ferti est multitudo malorū spirituum q̄ conditoris sui
 beatitudinem deseruit & Cultoris manum amisit. Ideo
 desertum petierunt. Ab hac multitudine malorum spiri
 tuum uentus irruit & domum subuertit quis fortis tē
 pestatio mentis constantiam et tranquillitatem euertit,
 etiā quatuor angulos domus forti ui percutit quia uirtu

tes quatuor per quas omnes uite actiones sustentantur
sicut iustitia quæ ad oriens comparatur prudentia ad oc-
cidens fortitudo ad septentrionem & temperantia ad
meridiem, ne igitur mens nostra per carentiam istarum
uirtutum arescat a quatuor paradisi fluminibus qui ex
diuino fonte effluunt continue irigantur, nam aliquando
ignauia mentem surripit quare prudentia frigescit. Si
enim lassata torpeat uentura non prouidet, si etiam mi-
nima delectatio quandoque contigerit temperantia no-
stra marcescit & in corde minimus aliquando timor
includitur, quare fortitudinis uires debilitantur & ali-
quādo superexcellēs amor includitur & nostris se mēti-
bus ingerit, quare a iustitiæ rectitudine deuiamus, uentus
ergo uehemens quatuor angulos domus excutit si forti-
bus motibus conscientia perturbatur. Ab hijs itaque uir-
tutibus quæ insite nostris mentibus continentur cætere
uirtutes nascuntur ut contra iustitiam sapientiam acci-
pimus contra hebetudinem intellectum contra præcipi-
tationem consilium contra timorem fortitudinem con-
tra ignorantiam scientiam contra duritiam pietatem cō-
tra superbiam timorem. Si ergo tentationes prauæ atq;
uitia inualuerint uirtutes ex animo repelluntur, & si
et aliquādo amore cōditoris torpescimus tres in nobis di-
uina pereūt uirtute fides spes & caritas, nā plurimus
timor spem debilitat & mentis maxime perturbatio-
nes fidem ex animo deiciunt & consuetudo inferendi
supplicia caritatem excutit, puer tamen qui constantissi-
mo lob ista denuntiat solus euadit quia mentis discretio
etiam inter temptationes incolumis permanet, sed lob

Et fortis quilibet post peccatum per contritionem flēs
 mortuos filios euigilat, per confessionem conseruat, Et
 per satisfactionem in priorem ac maiorem fortunam
 restituit. Vel aliter; Aeolus quia mala mēs uel praua
 cōsciētia ex qua multi quia uēti multae cogitatioēs ac ma
 la profluunt. A Ioue scilicet a deo causationem accepit et
 ex sergeste quia ex seminis propagatione originale pec
 catum mentibus nostris infunditur ex quo uenti multi
 quia temptationes multae ac multa plura genera pecca
 torū ex quatuor mūdi principalioribus partibus oriūtur,
 nam peccata Et hominum scelera uel in deum uel in pro
 ximum uel honores uel diuicias perpetrantur, Omnia
 ergo quae a deo aduersari uidentur ex orientali nostrae
 mentis parte deriuantur. Quae autem proximo aduer
 santur ex occidentali animae parte sunt. Sed honores qui
 magis mentem fluctuant septemtrionalibus uentis simi
 lantur, sed uoluptas ac diuitiarum cupiditas a meridion
 ali nostri animi parte deriuatur. Sicut enim aestuosi uē
 ti a meridie deriuantur sic etiam mali homines calide
 ac aestuose diuitias prosequuntur. Tres ergo sunt uenti
 qui a parte orientali deo uidentur esse contrarii, nam ali
 quando corde, aliquando ore, aliquando opere deum of
 fendimus. Medius ergo Et principalis uentus si deum
 corde offenderimus, sed lateralis Et dexter suauis. sed
 lateralis sinister, Si opere deum offendimus, in proximū
 etiam tripliciter mala committimus quia corde ore Et
 opere similiter in honoribus Et diuitiis duodecim ergo
 erunt uenti qui ex malis mentibus oriuntur quatuor. s.
 principales ceteri uero laterales existunt, qui autem cor

dis, tanquam principalior locatur in medio qui autem
oris a dextris & qui operis, a sinistris.

De spiritu sancto & suis uirtutibus.

Cap. X X I.

ICVT Iupiter quem Christo com-
parauimus in supremo elemento ioca-
tur, Sic Iunonem quia aerem san-
cto spiritui comparamus, Iuno ergo
quia iuuans ut tradunt poetæ a Io-
ue aureis catenis erat aligata neullo
pacto et coniugii et amoris fœdera solueretur, Iuno præ-
terea quatuordecim Nymphas habet, Sed Deiopea cæ-
teras omnes pulcritudine superabat, Nymphæ tamen om-
nes suos deos habent a quibus generationem acceperunt,
postea Nimpha quælibet suo deo ministrabat, Cibeles
ergo & Deos & Nymphas sibi ministrantes habet. Si-
militer Neptunus & Iuno. sed Iupiter quia simplicissi-
mū elementum existit nec in sphaera sua manifeste diuer-
sitates habet Ideo neque partiales deos neque proprias
Nymphas habuit sed pro excellentia suæ diuinitatis om-
nibus imperabat & tanquā supremus deorum princi-
patum tenet, Nimphe ergo quæ aeri subministrant Ideo
sunt quatuordecim quia tot sunt diuersitates quæ in aere
manifeste nobis apparent, primo serenitas quæ omnibus
est pulchrior, secundo caligo, postea nubes pluuia gran-
do nix pruina ros coruscatio tonitrus uentus Iris com-
meta uapores incensi, qui diuersimode se representant

secundum quod exalationes modis uariis figurantur. Quidam etiam philosophantes addiderunt exalationes quæ in porositatibus continentur et petentes exitum terremoto causant, aliquæ etiam sunt exalationes quæ prope terram ginguntur & ueluti candele quædam apparent, sed nulla istarum Nimpharum tantam poetis admirationem induxit sicut Yris, nam cum rationes tam differentium colorum ac præclarissimorum, Similiter figuræ ac subite dissolutionis causas animaduertent, eam Theumantis quia admirationis filiam tradiderunt, Multæ tamen fuerunt aeris impressiones quæ philosophantibus omnibus admirationem induxerunt quarum causas & præstantiam minus eruditi uates non intellexerunt, Sed doctiores philosophi qui nullas rerum causas omittunt horum omnium uires & rationes studiosius inquirunt.

Moralis expositio propterea Iuno est Iouis uxor quia igni aer subicitur & aureis cathenis ligatur quia in caliditate et modo substantiæ ambo conueniunt, nam caliditas est amborum principalior qualitas & tenuitas est modus substantiæ ambobus conueniens. Hiis ergo duabus aureis cathenis Iuno scilicet aer Ioui quia igni aligatur & in qualitate & modo substantiæ simboleiata tatem habent. Aerem præterea in tres regiones diuisimus infimam supremam & mediam, Aeris regio inferior a caliditate solari per reflexos radios accidentaliter calefit. Suprema uero igni, quia propinqua, ab eo & corporibus cœlestibus, plurimum calefit, nam corpora supercœlestia & motu & lumine caliditatem efficiunt. Sed regio media per antiristemon frigidior redditur, imo frigi-

ditas ipsius a duobus circumstantibus calidis uigoratur breuiter ergo cuiusque harum Nimpharum quas metrologici philosophi metrologicas impressiones uocant modum generationis ac proprias causas referemus Aer. n. sua natura dyasanus si a sole iradiationem acceperit neque uapor haud exalatio sibi admixta fuerit serenus efficitur, Si uero lumine solis caruerit obscurus apparet, Si autem uapor uel exalatio sibi admixti fuerint turbidus efficitur, præterea caliditas uere subtiliorem & frigiditas eum sitiore m reddit, sed nubes causantur ex aere dē siori facto per uaporum aquosorum mixtionem uel per aeris in frigidationem quare aer crassior efficitur & uisum terminat & sic nubes apparet quæ secundum multitudinem aut paucitatem materiæ maior aut minor sit & secundum modum mixtionis clarior aut obscurior apparet, nubes ergo in quibus actualis aquositas continetur, si leuiter a frigiditate continentis aeris repercussa fuerint aqua emittunt quia pluuia diffunditur, si autem aqua ex nubibus exprimatur & per aeris frigiditatem congeletur & dura ut lapides sit grando dicitur. Sin aut aquositas illa non multas terreas partes habuerit neque tantam ab aeris frigiditate condensationem acceperit nix efficitur, Caligo autem est nubes sterilis in qua uirtualiter continetur non tamen tantam densitatem habet ut aliqua impressionum manifestarum appareat sed seipsam obscuram representat et aliquando turbidam, si autem uapores tenues aque si parum in altum fuerint eleuati & aeris frigiditate condensantur res generatur qui in superficie herbarum & terræ contin-

netur materia ergo roris non tantam condensationem accepit ut ex nube generetur sed aquosior terra & herbas irrorat, pruina consimilem generationis modum accepit sed ipsius materia est nitrosa magis cum uapores quidam subtiles uirtualiter calidam reddunt, propterea ros omnia temperate humectat & pruina potentialiter excitat, cuius uirtuali caliditate uegetabilia exuruntur, uēti autē ab exalatiōibus causantur quæ ex porositibus terræ a solis caliditate ad superiora trahuntur & a frigiditate medie regionis aeris repercussæ impetuosæ mouentur & aerem & aquam continent cōmouentq; et sic uenti causantur, coruscatio ab exalatione uirtualiter calida generantur, quæ in medio frigidarum nubium continetur & per fortem unionem partium calidarum exalationis fit ignitio, Cum autem incenditur rarefit, quare nubes in quibus exalatio continetur disrumpunt & sonum causant quem dicimus esse tonitrum, Sed ignita exalatio plurimum in aerem fulgorem inducit. Sed materia exalationis terrestificata ad inferiora compellitur quare tures et eminentiora loca disrumpit et quia exalationes iste aliquando occultam uirtutem habent ideo mirabiles effectus ad inferiora produciunt, ut aliquando dissoluunt pecudem etiam uirosa sine corruptione seruatiue et aliquando ensis exurit sine uestione uagine et aliquando uas exurit et uinum sine sparsione seruatur uasis formam retinens, horum tamen omnium in naturalibus libris causas inquisiuius, Cometa uero ab exalatione multa et calida generatur quæ mediam aeris regionem transcendit et ad supremum aeris locum adtrahitur

hitur et ab ignis feruore igitur et sicut stella nobis apparet, et quia non omnes exalationis partes essentialiter continentur, ideo pars quædam descendit et sicut causa prolabitur, et quia suprema regio aeris et sphaera ignis ab oriente in occidentem circunducuntur. Ideo Cometa rotari uidetur, quod autem mortem principum et futura bella significet per accidens ista contingunt quia superna celestis uirtus a qua Cometa generatur mentes principum in furorem commouet et homines ad bella compellit et corpora uiuentium ad ægrotudines intensiuas et estusam mortem deducit, ceteræ autem exalationes quæ mediam aeris regionem transcendunt consimiliter igniuntur et secundum multitudinem exalationis ipsius figuram representant, nam aliquando sicut columna quædam apparet et aliquando quia magis extenditur sicut lancea in longum prolabitur, quod si ex terrestri et uiscerosa materia exalationes generantur in locis ubi sunt putrescentia corpora ignes sicut candelæ quædam apparent, & si magis in altum eleuetur tunc insumitate arborum nauis ardentia siue splendentia lumina apparent, exalationes autem et uapores multi qui sub terra continentur quia subtiliantur & terram commouent & illam aliquando disrumpunt quare terremotus causantur, quod autem Xris theumantis quia admirationis filia fuerit, ideo fictum quia nubes tenuis rorida soli opponitur & ipsius pars quo immediatius solares radios suscipit quia plus irradiatur alba apparet. Sed pars distantior quæ plures radios suscipit rubea indicatur pars autem distantissima quia minus luminis et distantiores & debiliores radios

suscipit uiridis apparet, cum autem sol ab iradiatiōe de
 fuerit colores omnes subito dissoluuntur, nubes ergo cū
 soli opponitur uarios et quā maximæ diuersantes colo
 res repræsentāt, hanc Yridem sapientes illi uates maxi
 ma ducti admirarione intuebantur pro uarietate colo
 rum pro amplitudine & tortuositate figuræ ac ipsius
 subita dissolutiōe, propterea Iunonis ministrā uolūt q̄a
 diuitiæ maxima ornamenta præstant, ideo tortuosa Yris
 apparet quia diuitiæ ad homines quadā circuitiōe du
 cuntur, nam diuitiæ superbire homines faciunt, superbia
 bellicosos sed diuturna bella pauperes efficiunt, pauper
 tas lucri solerciam præstat, solercia diuites facit, quare
 non mō ab hominibus sed a ciuitatibus et regiōibus diui
 tiæ se permutant, etiam diuitiarum copiæ ad homines tor
 tuose perueniunt, sed cum sol quia diuina uirtus abierit
 omnis splendor ac figura diuitiarum subito dissoluitur.
 Spiritualis expositio elementum quodlibet ex duobus
 principijs integratur ex materia et forma, materialæ ac
 ris mentibus hominum comparetur, sed formale est spi
 ritus sanctus a quo mens nostra disponitur atque perfi
 citur, Hic aureis cathenis a Ioue continetur quia spiritus
 sanctus a patre filioq; procedit est enim amborū commu
 nis spiratio, Et sicut aer in tres regiones diuiditur su
 præmā inferiorem & mediam sic anima nostra in tres
 partes potētiæ diuiditur quia intellectū operationē &
 uoluntatem, per intellectum scimus per uoluntatem ap
 petimus & per operationē facimus. Potētiæ intellectiue
 tres defectus contingunt, infirmitas in essendo, impuri
 tas in cognoscēdo, dubietas in eligendo, & quia intellectus

noſter eſt ſicut infima intelligentiarum ſupercoeleſtes for-
mas minime intelligere potuiſſet, ideo datus eſt ſibi ſpiri-
tus ſapiētiae ut quæ ſurſum ſunt ſapiat, nam ſapiētiae ſe-
ptimo, Inuocaui et uenit in me ſpiritus ſapiētiae. ſecū-
dus defectus eſt impuritas in cognoscendo quia ergo mens
noſtra ex prima culpa rubiginem accepit ut uix ſentire
quicquā potuit uel ēt poſſet. Ideo ſibi datus eſt intellectus
ut diuina et humana cognoscat, propterea dicēdū a ſpi-
ritu ſancto monefactus dicit intellectum tibi dabo & in-
ſtruam te in uia qua gradieris, firmabo ſuper te oculos
meos. Tertius deſſectus erat perplexitas in eligendo ut
non diſtingueret bonum a malo, propterea datus eſt ſpi-
ritus ſcientiae ut de rebus creatis iudicium ferrat. Sapiē-
tiae modum ipſe dedit mihi horum ſcientiam ad dicen-
dum bonitatem & ſcientiam. Docet me potentia etiā uo-
litiua, tres deſſectus habebat primo, Impetuoſitatem, ſecū-
do crudelitatem, tertio uilitatem, uoluntas noſtra quia
nō bene ab intellectu gubernatur, ſed erat ſicut mulus in
quo nullus eſt intellectus, ideo ſibi datus eſt ſpiritus cō-
ſilij ut oīa prudenter fiant, Nam prouerbiorum octauo
Sapientia habitat in conſilijs. Secundo quia non regula-
tur a ratione & uoluntatem inſequitur & rectum iudi-
cium rationis omittit, ſicut filij Noe patrem illudentes
& alij pernicioſi Deum negligentes cum dicant in cor-
dibus ſuis non eſt Deus, ideo datus eſt nobis ſpiritus pie-
tatis ut Deum & parentes diligamus. Habet etiam uo-
luntas quandam timoris uilitatem ſicut mali abſtinent
a peccatis formidine poēne, ideo datus eſt ſpiritus timo-
ris et pietatis ſicut prouerbiorum Sexto Timor domi-

ni fons uitæ, per hunc Deum timemus & parentes uen-
 ramur. Virtus & operatiua erat tantæ debilitatis ut
 nihil ad inceptum finem beatitudinis perducere posset.
 sicut testatur, Omnes declinauerunt simul & inutiles fa-
 cti sunt, ideo datus est spiritus fortitudinis ut inceptum
 opus ad finem perduceret sicut dicit psalmus, Fortitudo
 mea & laus mea Dominus factus est in salutem. Qua-
 re cum hæc dicta sancti spiritus susceperimus cum Apo-
 stolo Paulo dicemus, Certus sum quòd nec uita nec mors
 nec creatura aliqua poterit nos separare a caritate Dei
 quæ est in Christo Iesu domino nostro. Sunt & aliæ ses-
 ptem Nimphe quia septem uirtutes quæ mentem nostrâ
 illustrât & claram reddunt quia uirtus est qualitas mē-
 tis qua rectæ uiuitur & qua nemo male utitur quam
 Deus in nobis, sine nobis operatur, & Aristoteles uirtu-
 tem habitum diffiniuit consistentem in medio respectu il-
 larum nostrarum operationum ut rectæ sapiens determi-
 nauit harum uirtutū tres dicuntur, Theologicæ & qua-
 tuor politicæ primæ habēt deum pro obiecto ac fine quia
 per fidem credimus deum propter deum, & caritate dili-
 gimus deum propter deum, & spe ipsum propter ipsum
 prosequimur. Sed Cardinales dicuntur quia sunt opera-
 tionum humanarum cardines si ad cæteras uirtutes ho-
 minis referantur, etiam dicuntur politicæ quia maxime
 in ciuitate conueniunt, harum uirtutum rationem breui-
 ter resumentes, fides ergo est substantia sperandarum re-
 rum & argumentum non apparentium, nam credimus
 deo, credimus deum & credimus in deum, credere deo est
 ipsius dictis credere, sed credere deū est credere ipsum.

esse. sed credere in deum est credendo in ipsum ire, quia si
cut testatur Apostolus fides sine operibus mortua est;
Spes autem est certa expectatio futura beatitudinis ue-
niens ex dei gratia & meritis præcedentibus, nam per
spem sicut per pedem ad deum accurrimus. Sed caritas
est finis præcepti de corde puro & conscientia bona &
fide non ficta quia per caritatem deum & proximum
sumopere diligimus, inter uirtutes cardinales prudentia
est communis magis & plures hominum operationes re-
gulans. Sed iustitia quorundam perypateticorum tradi-
tione uidetur esse perfectior quoniam est uirtus ad alte-
rum ipsius enim actiones ad alium referuntur, pru-
dentia est ergo bonarum malarumque rerum utrarumq;
discretio, per hanc uirtutem & agendorum & uitando-
rum merita & demerita cognoscimus. Temperantia est
deliberationis in libidinem atque in alios non rectos im-
petus animi firma & moderata dominatio, per hanc
uoluptates compellimus & quæ ad hominis dignitatem si-
ue necessitatem accidunt temperate prosequimur, fortitu-
do est uirtus quæ nec propter incursum aduersitatis frã-
gitur nec prosperitatis blandimento leuatur, hæc prefer-
re molestias docet & prosperis non insanire, iustitia
uero est uirtus sua unicuique tribuens per hanc huma-
ne societatis dignitas seruatur et bene meritis et prauis
supplicia inferuntur, harum itaque uirtutum insita nobis se-
mina sunt quæ per frequentem dei animaduersionem ser-
uantur augmentantur, Virgilius ergo et ceteri uates non
quatuordecim sed bis septem Nymphas hoc diuino quod-
dam ordine distinguere uoluerunt.

Qualiter diuini uates siue propheta hiis nimphis spiritaliter usi sunt. Cap. XXII.

CHRISTVS Cum ex hoc terrestri mundo esset habiturus ne diuino lumine careremus spiritum sanctum mittere pollicitus est a quo supercoelestia ministeria doceremur & nos ad deum & homines & res ceteras ad amandum compelleret, ideo noster Iupiter quia nos ad deum & homines et res ceteras, quia cum ad supercoelestem patriam rediisset spiritum sanctum ad nos misit qui omnia doceret & diuersi mode se mentibus nostris infunderet, ideo Christus per Ioannem euangelizauit, spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille uos docebit omnia & fugeret uobis omnia quaecunque dixero uobis, unus tamen & idem spiritus mentes nostras diuersimode perficit siue disponit, nulla enim mens siue humana siue angelica omnem uim sancti spiritus accipere potest, quae n. recipiuntur in alio secundum naturam rei accipientis suscipiuntur neque locatum sua magnitudine locum superat, quare poetae qui parum diuini luminis habebant obscura & falsa eruditione singula tradiderunt, prophetae autem spiritu sancto pleni clare satis omnia significarunt quae si iudeis obscura uisa sint iam Christi fidelibus se luce clariora manifestant, ideo in parabolis quidam diuina scripsere misteria & aliquando ut canonici res iucundas cantabant, & aliquando ut tragediae praesentia praeterita siue futura mala ut tragediae deplora-

rabant, quare Nymphas bisseptem quas exposuimus iam
spiritualiter declarabimus, hii ergo diuini uates per ae-
rem hominum mentes intellexerunt qui a deo mundum fir-
mitudinem acceperunt sed mobiles ac et moles uelut aer
facile dissoluuntur. Mentis igitur nostrae sed a diuina
lumine illustrate serenissimo aere clariores fiunt
quo lumine si caruerint caliginose appareret, et sic sterilis
nubes quae neque pluuiam neque rorem neque iuuamentum
aliquod est paritura. Si uero mentes nostrae a deo firmitu-
dinem acceperint, uelut nubes persistunt, et bonae ope-
rationes quae ab eis profluunt manifeste apparent, praeter
ea mens bona tanquam nubes intuentium uisum ter-
minat. Haec itaque mens si leuiter comprimatur et ad ea
quae sibi diuinitus concessa sunt conuersa fuerit pluuiam
emittit quae terram humectat, sicut testatur. Dauid Anima
mea sicut terra sine aqua tibi, imo nubes iustum ali-
quando pluerunt et aperta fuit terra quae saluatorem
genuit, diuina nubes, quia deus pater pluit spiritus sanctum in ui-
sceribus Virginis, et aperta terra quia extenso utero abs-
que signo uoluntatis extrinseco, Saluatorem genuit, qui
sicut floridum germen omnibus christianis apparuit. Si
uero mens humana in altum parum eleuetur quia parum
in deum feratur et ab eo pariter parum firmitudinis et
densitatis acceperit uelut ros qui arentem terram et uir-
tem herbam irrorat, quia boni uiri si uero prorsus suis ope-
rationibus pareant, tamen ignaros et eos qui bonis ope-
rationibus iure incipiunt exemplo sui meliores faciunt.
Si uero mens nostra introrsum siue perniciosum aliquid
continuerit et parum diuinitatis susceperit, tamen ma-

tum siue pernicioſæ operationes quas in ſe continet Er
 terræ quia aridis mentibus et frugibus quia bene a-
 gere accipientibus plurimum nocet. ſimiliter per nubes
 ſâctos prophetas aliqui intellexerūt ſicut teſtatur Dauid
 tenebroſa aqua in nubibus aeris quia occulta eſt ſciē-
 tia in prophetis, et aliquando per nubes apoſtolos in-
 telligunt ſicut per iſaiam dicit dominus, mando nubibus
 ut pluant ſuper terram, et aliquando per pluuiam ſan-
 cti prædicatores intelliguntur ſicut dicit, Helia frumen-
 tum deſiderat nubes, nam electi qui ſunt dei ſeminis
 in coeleſtibus oreis recondentur, quare ſicut frumentum
 deſiderat nubes ſic mentes iuſtorum et uerbis et exor-
 tationibus prædicatium nutriuntur, quia ſi, humoris ſoli
 caritas defuerit a carnalibus deſideriis exciatur, per
 pluuiam etiam intelligimus uirtutē ſpiritus ſancti quæ
 in hoībus et in ijs inferioribus manifeſte multiplicatur
 et aliquando pro ſapiētia prophetarum accipitur, nam
 ſapiētia in eorum mentibus continetur ſicut aqua in nu-
 bibus Aliquando etiam intelligimus doctrinam apoſtolo-
 rum et prædicantium, nam ipſorum doctrina ita fouet ac
 nutrit inſitum mentibus noſtris ſemen ſicut pluuiæ ue-
 getabilia et animalia fouet et auget. Sed per niuem ſub-
 limia ſanctorum corda intelligimus ſicut dicit Helia, qui
 præcipit niui ut deſcendat in terram, et dicendum lau-
 bis me et ſuper niuem dealbabor, per niuem ergo quia p-
 lucem iuſtitie corda ſanctorum candida fiunt. Aquæ igitur
 ſurſum ductæ et breuiter conſtipate niues fiunt
 quæ poſtea quàm ad terram deſcenderint in aquam red-
 deunt, Aquæ ſunt prædicantium mentes et ipſorum do-
 ctina

Strina quæ dum ad supercœlestia contemplanda se erigunt a diuino intellectu solidantur, cum ergo in maxima diuinarum rerum consideratione se erigunt uirtutē confirmationis accipiunt. sed quia oppræssorum hominum mentes in peccatis prorsus a ruina pia dilectione tenentur, ideo ad inferiora se conuertunt & humiliter prædicantes doctrinam emittunt quæ sicut nix arida corda humectat, quoniam animæ peccatorum sunt sicut terra sine aqua Deo, niues ergo de cœlestibus ad terram ueniunt cum sublima sanctorum corda quæ iam a solida contemplatione firmanur pro fraterna & pia caritate ad humilia prædicationis uerba descendunt, & sicut nix cum iacet supra terram omnia operit cum uero eliquatur irigat, ita uirtus sanctorum per firmitatem suam apud Deum uitam peccatorum protegit, sed postquam eliquata fuerit arescenti terræ infunditur ut facilius arbores & fructus proferat, iusti ergo quàmuis supercœlestia contemplentur, Misericordia ducti peccata hominū intuentur pro quibus ueniam exorant, nam Petrus & Paulus suorum peccatorum & aduersionis adeo memores facti, Aliorum delinquentium fatilius misereantur, ideo Christi caritas quæ sanctorum mentes ad superiora eleuat, etiam iustorum mentes disponit ut pro pia dilectione ad infima peccantium se cōuertant, quare præcipit dominus niui ut in terrā descendat, per grandines sanctorum prædicatorum repræhensiones intelligimus, si aut David cum dicit præfulguræ in conspectu eius niues transierunt grando & carbones ignis, ideo præfulgure nubes transiunt quia sancti prædicatores omnes

mundi regiones miraculorum claritate præfulgent & percurrunt quorum prædicationes et grandines & carbones ignis dicuntur qui per correctionem mentes hominum ut grando percutiunt & per flammam caritatis sicut ignis exurant. Igitur increpationes sanctorum grâdini merito comparantur, nam grâdo desuper adueniēs fortiter percutit & eliquata terram irigat. Similiter prædicatores suis increpationibus obstinatorum corda percutiunt, postea uero meliora facta florescunt, per fulgur excitationē diuini feruoris intelligimus sicut p̄ Ezechielem & Ioannem dicitur, hæc erat uisio discurrens in medio animalium, Splendor ignis & de igne fulgur egrediens, spiritus sanctus in medio animalium quia in eorum cordibus splendebat & fulgur egrediebatur, quia flammæ amoris omnes homines perterrentes multiplicantur. Ille ergo flammæ per terrorem ferriunt corda fidelium & quia dura etiam torpentia incendunt, fulgur ergo de igne, ergo deus torpentes mentes percutit & illas percutiendo inflammat, quare post susceptum lumen & lucentes & ardentes fiunt, Aliquādo per fulgur sanctorum miracula intelligimus sicut a domino dicebatur Iob, nunquid mites fulgura & ibunt & reuertentia tibi dicent adsumus, fulgura sunt sanctorum prædicatorū miracula q̄ sicut nix ex nubibus effluūt. Similiter bonæ operationes a sanctis prædicatoribus qui nubibus comparantur, Nam miraculis coruscant & superna reuerētia & uerbis pluunt, ideo uadunt fulgura quia prædicatores miraculis coruscant & superna reuerētia audientium corda transfigunt, sed Deo per reuerētiā dicunt qd

sumus quòd non suis sed dei uirtutibus se fecisse credunt
 Fulgura ergo uadant cum sancti prædicatores mirabilia
 opera ostendunt & per reuerentiã dicunt adsumus
 cum agendorum omnium ad potentiam dei recurrunt et
 per tonitrum aliquando deum incuruatũ intelligimus,
 nam Christus ex nubibus efluxit & quò supercœlestia
 erant intonuerunt. Vel aliter nubes quia propheta futurũ
 Christum intonuerunt, ideo Apostoli borages quia toni-
 tru, filij sunt uocati & aliquando per tonitrua prædi-
 catores superni terroris intelliguntur, quia dicit domi-
 nus ad Iob, Quis dedit uehementissimo imbri cursum
 & materiã sonantis tonitruui, imber est uis immẽsa præ-
 dicationis, sed uia tonitruui est prædicatio superni terro-
 ris, nam hominum corda quatuntur dum futuri Iudicii
 terrorem intelligunt, per uentos sanctorum animas intel-
 ligimus sicut testatur David, qui ambulat super pen-
 nas uentorum, nam sua perfectione omnium sanctorum
 animas superauit, & Iob qui fecit uentis pondus cum iu-
 storum mentes diuina sapientia etiam constantissima ma-
 turitate generantur quia in deum firma grauitate consi-
 stunt, & quia quatuor principales uentos diuisimus
 secundum quatuor mudi principales partes, ideo per
 uentum orientalem iustitiæ dei sanctum terrorem intel-
 ligimus quia ab oriente iustitiæ lux oritur, nam lux or-
 ta est iustis & rectis corde letitia. Sed per occidentalẽ
 niuem dei animaduersionem intelligimus quæ cum sole
 decumbit sicut deus recedit, etiam Dei misericordia abi-
 re uidetur. Sed per austrum feruens spiritus designa-
 tur sicut per Ezechielem, Eduxit me ad uiam australem

Et ecce porta quæ respiciebat ad austrum, sed per aquila-
 lonem portarum frigiditas designatur, feruens ergo spi-
 ritus per lumen fidei in dei & proximi dilectionem sub-
 leuatur, Sed porta ad meridiem est caritas per quam
 ignis deducitur, Sed per aquilonem iustorum corda fri-
 gescunt sicut testatur Ezechiel, Et uidi et ecce uentus tur-
 binis ueniebat ab aquilone, ideo uentus turbinis quia per
 turbatio diuini iudicii frigida hominum corda pertur-
 bat. Vel aliter per orientem in bonis operationibus in-
 chonantes intelligimus, nam orientis porta est fides per quã
 naturæ lux nascitur. Sed porta aquilonaris est spes, quia
 unusquisque in peccatis positus si de uenia desperauit frus-
 tratus perit, ideo necesse est quod per misericordie spem reuiu-
 iscat. Meridionalis porta est caritas per quam ignis a-
 moris ardet. In parte meridionali sol in altum eleuatur,
 quia per caritatem lumen fidei in dei & proximi dile-
 ctione subleuatur, quod si his uirtutibus caruerimus per
 portam occidentis tendimus ad occasum, per Cometam
 Angelos intelligimus qui nobis & pastoribus Christi
 aduentum significarunt cum euangelizauerint, quoniam
 natus esset saluator mundi qui nos a peccatis saluos fa-
 ceret. Si tamen stellæ significatum animaduertimus ma-
 ximi mortem principis significauit, quia Christi cuius
 mortem multa est Martyrum strages secuta est stella scili-
 cet quæ magos præcedebat, Cometa similiter erat quia
 ex materia aerea quæ non motu aeris sed diuino imperio
 ad locum ferebatur ubi natus erat puer. Cum ergo om-
 nes propter saluatoris natiuitatem maximo gaudio duce-
 bantur, Virgo a Simone accepit, quod ipsius animam per

transibit gladius, & stella quæ omnibus admirationem
 ferebat salutiferam Christi mortem significabat, exalta-
 tiones autem quæ prope terram apparent æstuosus ho-
 mines significant qui diuitiarum uel honorum aut alia-
 rum uoluptatum incendia sequuntur, quod præclare tes-
 tatur Dantes, nam qui puerorum uoluptuosa blandimen-
 ta sequuntur, qui præterea patriæ dignitatem fraude op-
 presserint & qui diuitias pecuniis uenundant apud
 inferos igne terminantur, nam licet brunellus a flammis
 igneis cursum properare cogebatur. Similiter Diomedes
 & Ulixes honoris & gloriæ cupidi, quia parentes &
 patriam omiserant patriæ igne terminantur, & Pōtifi-
 ces maximi qui res sacras uenundarunt euersis capitis
 bus exuruntur, horum hominum cruciatus terra æstuo-
 sa uitiorū genera manifestat quibus hoiesi ignitur, quia
 uel a carnis concupiscentia uel superbia uitæ. Si autem
 exaltatiōes istæ in uisceribus terræ contineantur in ter-
 rā soluntur atque disrumpuntur. Similiter si prauæ homi-
 num cogitationes in corde contineantur tunc omnia quæ
 ad uirtutem & hominis dignitatem spectare uidentur
 poenitus disrumpuntur. Sed per Xridem theumantis quia
 admirationis filiam intelligimus patris potentiam & fi-
 lii sapientiam & spiritus sancti amorem, nam a diuina
 essentia, hæc tres potentie sicut a sole tres calores uridis
 apparent & circulares, quia neque principium neque fi-
 nem sunt habituræ & ab hijs omnis diuina essentia
 circuncluditur. Albedo etiam potentiam patris clari-
 ficat & uiredo sapientiam filii & rubedo spiritus san-
 cti caritatem, neque tam sublime misterium significantis

certius possumus exprimere, Aug. n. cū librum de Trinitate conscriberet & litus maris recreationis causa perambulare puerum comperit qui in angustam foueam cū paruo cortice aquam maris infundebat, quem Aug. rogauit quid sibi labor is? cui puer, ut mare omne in foueam mittam. Sed cum Augustinus puero arrideret & puer pariter illi arisit sibi que diuinitus significauit q̄ in fouea q̄ in lib. quē de Trinitate insituerat paruo cortice quia paruo ingenio immensum mare quia Trinitatis misterium includere minime posset, cum hos sermones compleuissent puer Augustinum occulte deseruit.

De occultis quibusdam misteriis ecclesię sanctę
catholicę. Cap. XXIII.

EP TV NVS Saturni filius omnibus aquis imperabat ipsarumque deum seniores illi uates arbitrabantur sed maris potissimum quia manifeste magis apparet & ipsum Iunonis alumnum denique tradunt. sed Nayades deæ fontium dicebātur Oreades montium, driades siluarum, sed fluminibus proprios deos atque deas instituerant, marinę Nymphę Nereides a Nereo deo maximo, omnes tamen aquarum Nymphę Neptuno ministrabant, ipse uero tanquā rex omnibus imperabat propterea tri dentem ferebat sicut ceteri dii septrum tāquam Neptuno triplex esset imperium, ceteri uero dii saturni filii coronam ferebant, hic autem cornua quando

que tamen maiora quandoque minora, hic Amphitem in
coniugiem habuit, nam licet ex multis Nymphis prolem
acceperit hanc sibi perpetuo coniugii fœdere copulauit,
Quod autem Doris Tritonis coniūx fuerit, Ideo fictum
quia Doris Gratiæ rex cum magna classe subuersus est
quare illum Tritonis coniugiem & ipsius socios mari
nas Nymphas tradiderunt, similiter Forcus Corsicæ ac
Sardinia rex cum ab Athlante nauali bello superatus es
set et omnis ferè clas̃is submersa & illum marinum de
um & socios marinos deos arbitrabantur, nā poetæ cū
dignificare principes uellent, quòd præclare, est ipsoꝝ
gestis pro memorandis facinoribus diuinitatem tribue
bant, nam scientia qua agros colunt Ceres dicebatur, et
qua uites Bachus & qua uoluptuosa prosequimur Ve
nus, quòd si præstantiores quidam homines fuissent deos
faciebant & mulieres deas, sicut Hercules diuinitatem
promeruit ut fortitudinis ac laborum deus diceretur, &
Hesculapius medicorum, & ceteri præclari homines eo
pacto deificati sunt, Neptunus præterea curru ueheba
tur et aliquando Tritonem aliquando Posidonium &
aliquādo Omofagios illum appellabant, hic filios & fi
lias habuit, nam Mesapū qui ex Grætia maximo exera
citu ad Italiam peruenerat Neptuni filium tradunt. Si
militer Dorus et Amicis Neptuni filii fuerunt. Multos
præter hos & filios & filias secundum poetarum tradi
tionem habuit. Arpiæ etiam Neptuni filia fuerunt he
c quibus simulabantur et facies humanas habebāt et pedes
uncofos quibus omnia rapiebant, quæ autem omitebāt
stercorabant, nam poetæ præclare nobis tradiderunt q

Phineus princeps antiquissimus filios suos luminibus priuauit, quia de incestu a nouerca fuerant accusati, Iupiter autem impietatem phinei grauius ferens eum pariter luminibus priuauit & Arpias ad eum misit ut amplius affligeretur, nam ipsius cibos rapiebant & si quid omitebant stercorebus fedabant, postremum autem a Zetho & Chaleo boree filiis fugate fuerunt, poeta etiam tradunt quod cum apud athemenses in dubium uerteretur cui deorum ciuitatem consacrare deberent an Palidi an Neptuno pro consuetudine gentilium Apolinem & ceteros deos consuluerunt a quibus responsum acceperunt a quo deorum præclarum magis munus acciperent illum ciuitati preferrent, Palas sibi oliuam consecratam arbo rem obtulit & Neptunus æquum sibi ueteri ac diuino iure sacratum. Athemenses cum fructiferam oliuæ rationem animaduverterent quā homines pace fruimur & æquum belli temporibus præsidium fert, oliuam anteposuerunt & ciuitatem Paladi consacrarunt. Similiter Laomedunta theucrorū antiquissimus rex cum ab hostibus fugaretur & oppugnaretur maximas diuitiarū copias & Neptuno & Apolini obtulit. hii autem dii promurorum edificatione urbis terræ disposuerunt, quare Mœnia & Turres maximas struxerunt quæ urbem annis, 961. ab hostibus prohibuerunt, postremo autem omnis terra opibus & suffragiis Iunonis euersa fuit. Moralis expositio tertium elementum est aqua ut Neptunū præfecimus quia omnia nādo a nauibus super feruntur et magis in mari quia trosum tenax et diuisioni plurimum resistit ideo naues in aquis dulcibus submerguntur

tur quæ mari superstant & quia aquæ plurimum diuerſificantur, ideo fontibus fluminibus & mari Nymphas ac deos inſtituerunt ut ipſorum diuerſitates manifeſte magis ſignificarent omnes tamen ſub Neptuni imperio continentur, quia omnes aquæ ſunt eiſdem ſpeciei accidentaliter tantummodo differentes, ideo tridentem fert quia triplex imperium habet, primo aquarum quæ ſupra cœlos ſunt ubi diuinitus continentur, quædam in ære nubibus ſiue cæteris impreſſionibus continentur quæ ad inferiora descendunt ut uegetabilia & mixta omnia generentur. Tertiū genus aquarum manifeſte nobis apparet quas Neptunus tridente gubernat cum diuerſos generationis modos habeant quia fontes per conuerſionem aeris in aquam generantur per frigiditatem loci aer in aquam conuertitur, poſtea uerè quàm a fontibus effluunt diuerſificantur ſecundum loca ſuper quæ feruntur, tandem in mare feruntur ubi in qualitatibus & modo ſubſtantiæ plurimum uariantur ſi aquæ ſubtilior pars reſoluitur a ſolis caliditate terreſtiores partes ſaleſcunt, ſi autem maior fieret decoctio a mare ſiūt, quòd autem Doris tridentis coniunx fuerit quia ipſi æſecij omnes mare ſumerſi fuerunt. Sed quia principalior coniunx cæteri ſicut Nymphæ deificantur, ſimiliter Forcus Sardinia rex et cæteri principes qui aquis ſubmerſi ſunt pro ipſorum dignitate atque inſolito mortis genere immortalitatem ac diuinitatem promeruerunt. Quòd autem Neptunus cornua ferat, præterea fictum eſt quia unde maris ſicut cornua in altum eleuantur, uel quia mœtes uel ut cornua in litoribus apparēt uel quia inſu

le quædã in mari sicut cornua eminent, Quòd autẽ Neptunus curru uehitur quia unde maris uentorum impulsu sicut rote circunducuntur & sicut rote sonum causant . Cum autẽ Tritonem Posidonam & Omosigios illum appellent Tritonis quia per continuum defluxum suppositam terram conterit, ideo Posidonam quia imagines repræsented, nam radij uisuales si ad aerẽ uel ignẽ peruenerint pro ipsorum subtilitate pertrãseunt neq; reflectuntur ut imaginem repræsented, Sed a terra quamuis radij reflectantur propter densitatem dyasfanitate priuantur, quare imaginem non repræsented. Sed aqua dyasfanitatem habet & uisum terminat, Ideo intuitum imagines repræsented. Thales autẽ millesius aquã omnium mixtorum principium arbitrabatur & Neptunum Tridentem, & quia omnes aquæ sunt nabiles labiles & portabiles, uel quia secundæ liquidæ portabiles et Omosigeos quia terrã commouet. Quòd autem amphites principalior sibi coniunx fuerit quia mare semper sonum facit, quòd autem Mesapum Neptuni filium tradunt quia cum Turnus Aenæ aduersaretur Mesapus ex incultis locis ad Italiam transfretauit ex igne & ferro incolumis semper euasit propter uirẽs quas a Neptuno parente suscepserat propter etiam disciplinam militarem non ledebatur in bello, Is præterea in domitos equos mites fecit quare diuinitatem promeruit. Dorus etiam a quo pro dignitate & sui nois gloria Dorica lingua dicta est Neptuni filius fuit is in Græcia clauit & cum prope littora inhabitaret uel naualem disciplinam accepisset Neptuni dictus est filius, Amicis etiã

qui ad Brebitium nemus bello a Polluce superatus est et cum Titanis multa seua bella gefisset uere Neptuni filius fuit. Multos itaque filios ac filias Neptunum habere uoluerunt, uel quia uere sic fuit uel quia Neptuniam disciplinam nouissent, ex Neptuno etiam Arpie genite sunt quia ex fructuosa mente & uētis agitata, quia prauis cogitationibus commota nascuntur tria rapinarum genera a leuo occipite et celeno, nam aleuo alienum tollit, Sed occipite citius aufert quia rapinam accelerat, celeno nigra interpretatur quia rapta occultat, hee furie ad torquendum phineum mituntur, nam phineus auarissimus a fenerando dictus est, Auari maximo labore diuitias aquirunt & quesitas maxima diligentia conseruant tanquā paternum & diuinum munus, quare si diuitiarum possessores in bonos usus conferant clari fiunt quoniam hoc maxime tempore obsequium amicos parit, imo diuino consulto fieri amicos oportet Demona iniquitatis, quod si forti & praua tenacitate diuitie teneantur a nouerca possidentur, liberalitas uero est uera mater diuitiarum, Sed auaritia siue tenacitas est nouerca quia diuitias in prauos usus seruat atque conuertit, propterea Phineus filios excecatur quia diuitias fraude contribuit & maiori fraude conseruat, quare Phineus rex excecatur quia feneratores & auari omnes luminibus priuantur ut neque Deum neque homines recte inspiciant, ideo Arpie a Ioue mittuntur ut cibos rapiant & stercoribus inficiant quia rapax tenacitas & diuitiarum abusus hominis dignitatem rapit ac inficit, imo res publicæ bene institute feneratores nō patiuntur neq; Ar

pias urbibus bene moratis inhabitare permittunt, Ar-
 pie ista uirgineo aspectu appareret quia omnis rapina ste-
 rilis & infructuosa est, & ciuiles sunt aurbus quia ci-
 tius ad rapiendum uolant cumque rapuerint fugam ac-
 coelerat & plumis sunt cooperte quia rapta ui ac fraude
 coelant & ipsorum prauitas magis occulte seruatur, pe-
 des habent uicosos quia omnes ipsorum affectus ad fur-
 tum & ad rapinam disponuntur, quare si Arpie fugari
 debent necesse est ut a Zetheo & Calia filiis aquilonis fu-
 gentur, a Zetheo diuinitus inspirando propellantur bo-
 na enim inquisitio siue operatio tota spiritualis est, ur-
 bem consecrauerunt, ideo fictum est quia pax omnis ma-
 gis reipublice confert quam bellum & nauigatio que-
 libet, pax est bellorum finis in qua omnis salus & rei-
 publice perfectio consistit, quod autem a Laumedota ma-
 xime pecuniarum copie ablatae sint, ideo fictum quia in
 mari fundamenta locantur & sapientia Apostolis mœ-
 nia & turres struuntur. Diuina interpretatio Spiritua-
 lis, Neptunus est ecclesia sancta dei quæ supra Christum
 tanquam supra petram fundatur & sicut terra est æ-
 quarum fundamentum sic etiam Christus ecclesie, hæc
 lunonis alumna quia secundum merita quæ homines
 ab ecclesia suscipiunt uirtutem sancti spiritus prome-
 rentur quæ postea in nobis aliquando occulte & ali-
 quando manifeste infunditur, nam triplicia aquarum ge-
 nera diuissimus quædam suprema in qua ignita sancti spi-
 ritus compressiones apparent quædam infima & quæ-
 dam media, per has tria hominum genera significantur
 in præclaris hominum mentibus igneæ impressiones ap-

parent in infimis infimæ & in medijs mediæ. Quod autem Neptunus tridentem ferat propter tria aquarum genera supra quas imperium habet, prima fontalis quæ Christi corde per mortem frigefacto ex lateris apertione sicut flumen effluxit, hæc aqua in consecratione dulcescit & iuste bibentium corpus & animam perficit. Secunda est baptismatis aqua quæ fluminibus comparatur per hanc originale peccatum amittitur & parentiam scelera abluuntur. Tertia sicut marina leuiora crimina mundat, hæc in ecclesiarum fontibus continetur, ite dextera tridentem fert, quia per has aquas cordis oris & operis peccata abluunt & repellunt, uel quia tria peccatorum genera admouet uenialia mortalia et quæ in spiritum sanctum perpetrantur, quod in Apocalypsi clare testatur Ioannes, qui Angelum animailis subiectum uidit. Sed in ueteri testamento supra renes cingulum deferbat quasi nobis significaret quod homines primum ex operibus supplicia ferebant nunc autem ex peccatis quæ corde committimus in eadem Apocalypsi, uidit mulierem quæ a regibus præcabatur & capite decem cornua ferebat, reges ac principes muneribus siue fallacijs seducere illam curant, ipsa uero cornibus se tuetur, quia decem sunt præcepta ecclesiæ quæ præsules in altum eleuant & impugnantes repellit, uel cornua hæc ad regum & maximorum principum potentias comparantur quæ hoc numero diuiduntur, per anteriora cornua supercoelestia contemplamur per posteriora hominum actus & operationes. Quælibet præterea istarum aquarum proprias Nymphas habet quia proprium consecrationis et

sanctificationis modum, aqua quæ calice infunditur
 aquis supercœlestibus comparatur quæ autem baptisma
 tis est similis aereis, quæ uero in ecclesiarum fontibus
 continentur cœteris fluentibus aquis comparetur, hæc
 præterea sacrosancta ecclesia habet deos montium agro
 rum atque siluarum. Quidam in cognitione diuinarum
 rerum sicut montes in altum feruntur qui uelut imma
 nes peccata concipiunt, dii nemorum atque siluarum sunt
 qui autem claros sermones proferunt & bonas opera
 tiones producant agrorum dii, sunt etiam fontium flumi
 num & fluctuantia maria Nymphas ac deos habent &
 etiam amphitritē in coniugem habuerit. quia ubique dei
 ecclesia resonat, nam quosdam sæuis increpationibus re
 pellit quosdam humanissimis uerbis alicui quidam præ
 dicationibus proclamant pauci sanctimonia uitæ silen
 tium agunt, præterea & Omosigios & Amphitirtes di
 citur quia hominum mentes conterit & quæ per obsti
 nationem ut lapides duræ sunt fortibus clamoribus com
 mouet, quod autem Posidonna quia imagines repræsen
 tat clare constat quia si ad ecclesiæ merita se homines cō
 ferant facile intelligunt quantum pro ipsorum uirtute
 meruerint & quantum pro peccatis demeruerint, quod
 autem multos filios ac filias genuerit non est locus con
 numerationis sanctorum qui pro meritis ecclesiæ maxi
 ma & infinita tormentorum genera sustulerunt quare
 cū morte diuinitatem promeruerūt, quod etiam Arpias
 genuerit hæc sunt increpationes ecclesiæ, nam delinquē
 tes pie corripit. Si autem admonitiones neglexerint par
 ua excommunicatione damnantur. Si uero grauius de

linquerint maiori excommunicatione damnantur & me-
 ritis ac suffragiis ecclesiæ priuantur, & ecclesiæ præte-
 rea est omnium Christianorum mater delinquentibus ue-
 ro nouerca. Phineus est quicumque perfidiosus peccator
 qui filios excecatur quia bonis operationibus priuat, ideo
 ipse luminibus priuatur quia nec quæ secundum deum
 nec secundum proximum fieri oportet ratione uidet, Ar-
 pie uero hos Phineos torquent et cibos amouent & ster-
 coribus foedant quia contumaces ecclesiæ siue excommu-
 cati neque humanam neque diuinam gloriam promeren-
 tur, propterea oportet ut a Zetho et Caleo aquilonis fi-
 liis fugantur, quia per sapientiam filii et spiritus sancti
 amorem fugantur, filius per generationem et spiritus san-
 ctus per spirationem sicut filii a patre procedunt. Sed
 pater sicut boreas maximam implendi uirtutem ha-
 bet, quia in patre omnis potentie ratio diffunditur, &
 autem Athenienses quia boni Christiani urbem quia
 animam nostram potius Iunoni quam Neptuno sacra-
 uerint cum quidam fructiferam oliuam quia eternæ glo-
 riæ spem a beata Virgine orationibus elemosinis prome-
 ruerint quidam bello quia martirio ab ecclesiâ sanctâ
 catholica sacratur. Similiter quia Laumedon Troiæ
 rex ab hostibus obseffus Mœnia muros ac Tures instru-
 xerit, nam Christianus quilibet a temptationibus demo-
 num obsidetur, Diabolus enim cōtinue circuit ut mentē
 inficiat uerba corrumpat et bonas operationes euertat,
 quare pecunias diis obtulimus quia propositum bonum,
 ideo murorum fundamenta per contritionem quia nunc
 amaris nūc dulcibus lachrimis mentē disponimus, postea

uero per confessionem et satisfactionem muros moenia et
 tures maxima uirtute ac sapientia in alium extollimus
 qui nos ab hostibus perpetuo tuentur. Sed quandoq; ob-
 liuionis iram quia maxima diuitiarum cupiditas et ho-
 minum et dignitatum summa uoluptas urbem Troie
 uetustissimam quia incorruptibilem animam et funda-
 menta muros ac moenia evertit. nam saepenumero experi-
 mento accepimus quod multi cum in monasteriis bonā
 religiosam uitam egerunt p. stea uero quam ad dignita-
 tes et maximas praelaturas fuerunt promoti, et ipsi et
 quibus praesunt funditus eue si perierunt.

De infernalibus supplitiis secundum poetarum tradi-
 tionem. Cap. XXIIII.

PLUTO saturni et opis filius uno
 partu cum Glaucā sorore genitus est
 ueruntamen Pluto et omnes saturni fi-
 lii clam mitebantur ne a Titane Sa-
 turni fratre necarentur, nam eo pa-
 cto Saturnus regnum possidebat ut filios mares ne-
 caret puellas autem seruaret incolumes ut in Titanem
 post saturni mortem regnum perueniret. Hic Plu-
 to inferiorem regni partem possidebat prope inferum
 mare et Cercus appellatus est, quia maxima scuitia illis
 gentibus imperabat, nam iustos ciues oprimebat et eos
 cani quodam maximo et scuiſſimo edendos tradebat
 quem Cerberum appellabat, nam canem illum quia for-
 tiſſimus ſcuiſſimus edaciſſimus erat tria habere capi-

ta uoluerunt. Ciuitatē Plutonis Ditiū appellabant, cuius
muri sunt ferrei & igne incensi Turres & Mœnia si-
cut igne candentia, hic curru uehebatur triū rotarū
& tringā dicitur et a tribus eqs trahebatur Mæthēo
Astreo & Nomo, in manibus turpibus Pluto cū Tiphe-
um tyrannū bello superasset, et curru super Trinacriæ
fundamenta et occultiora loca uehereetur prope Siracu-
sas Proserpinā legentem flores admirabilis pulcritu-
dinis uidit, hæc cū puellis multis aīum ab amore alienū
seruabat et recreationis gratia in eum locū conuenerāt,
Pluto amore Proserpinæ uehementer exarsit & illam
rapuit et ad inferni regna perduxit quā sibi ppetuo a-
more coniunxit, præterea Seniores quidā uates ab in-
ferno quatuor exoriri flumina uoluerunt & Paludem
unam quā Stigem appellant, primum flumen quod ex
infima & occulta magis inferni parte nascitur, Acheron
ex hoc stigia Palus quæ ambitu maxima est, secundū flu-
men Cocitō, Tertium Lethes, quartum Flegētō, sed Pa-
lus stigia maxima ueneratione obseruatur a diis cum ex
uictoria matre genita sint quæ in uxorem tradita sit ho-
nori, ex ea præterea duo geniti sunt filii, ueneratio quæ
debetur diis & reuerentia hominibus, per stigiam Palu-
dem uenerandi dii res quasunque arduas profitebantur
quod si per stigiam Paludem aliquando iurassent mini-
me licebat iusiurandum uiolare cum etiam deorū ho-
spes & alumna fuisset, dicimus præterea quod Saturni
filii qui poetarum traditione totius orbis imperium pos-
sidebāt pro sua dignitate tripartita insignia deferebāt,
nam Iupiter triphidum fulmen, Neptunus tridentem.

Et Pluto cerberum trium capitū, Plutoni tres parce ministrant Cloto Lachesis Et Atropos, sibi etiam tres fun-
 riæ designantur quæ continue illi ministrant, prima ale-
 cto, Secunda Thesiphone, tertia Megera, Sacerdotes qui
 Plutoni sacra ministrabant nigras cedebant pecudes
 Et uelato capite sacra parabāt Et manus Et oculos cū
 infernales deos ac stigos exorarent ad ima semper con-
 uertebātur. Sed Ioui cum sacra pararent Et oculos Et
 manus in altum ferebant cæteris etiam diis sacrificia di-
 uersimode ministrabāt. Moralis expositio Cibelem deo-
 rum matrem omni superiori terræ præfecimus super eas
 partes imperium habet quæ manifeste magis apparent,
 sed Pluto in antris Et occultis terræ uisceribus contine-
 tur ubi metalla Et præciosi lapides generantur, propte-
 rea eum diuitem uocant quia omnia diuitiarum genera
 sub plutonis regno locantur, ideo Saturni filius quia ex
 uirtute supercoelestium corporum quæ in occultis terræ
 uisceribus multiplicātur Et aurum Et cætera metalla,
 item præciosi lapides generantur quorum generationis
 modus Et scitu Et cognitione difficilimus est. sed Pluto
 nis mater fuit Opis quia omnia quæ in occultis terræ
 uisceribus continētur opes præstāt. Si autem pro consue-
 tudine philosophantium hæc in suas causas referemus,
 uniuersale omni metallorum Et præciosorum lapidum
 efficiens est uirtus planetarum Et supercoelestium sive
 rum quàm in Saturnū tanquàm in principaliorem cau-
 sam referemus. sed materiale principium est terra di-
 uersimode complexionata quæ Opi tanquàm matri com-
 paratur cum, autem suæ mixtionis complementum Et

perfectam substantialem formam susceperint Plutoni iure optimo comparantur. Sed poetæ qui figmenta hæc ad mores hominum referebant per Plutonem diuitias intelligunt, propterea disparem quia illum diuitiarum patrem appellant & Saturni filium quia ille primum terram colere docuit quo cultu opes fodiuntur & ex matre Opi quia inde opes accipimus atque scuemur. Quòd aut Pluto in ciuitate ditis ferrea atq; ignita locetur quia diuitiæ maxime ab auaris seruantur & corde ferreo continentur & incensis ac igneis affectibus prosequuntur, nam ubi thesaurus ibi auara corda locantur, ideo currus ducuntur quia omnes diuitiæ ac diuitum cura diuersimode rotantur ac circumsonant, quia memoria præteritorum consideratione præsentium & animaduersione futurorum torquetur, ideo currus tres habet rotas quia tripliciter ipsorum mentes ac cogitationes rotantur, primum ut acquirant secundo ut quæsitæ seruent tertio ut quæsitæ perfidiose coneribuant, quòd etiã tribus æquis trahuntur primus Mætheus quia obscurus ut significetur insana deliberatio acquirendi pecunias præter hominis dignitatem, secundus Aster quia ingens ut significetur feruentissimus ardor habendi, quòd autem Cerberum tria habentem capita pro custodia regni seruaret, ideo fictum uel quia pro consuetudine tyrannorum canem fortissimũ uoracissimum ac tenacissimum ad puniendo homines seruaret uel quia illum quem regno præfecerat tanquã canis fortissimus uoracissimus & tenacissimus homines dilaniabat, quòd autem Proserpinam ex fertili Trinacria rapuerit, ideo fictum quia cum ea loca inculta & uiren

tibus herbis ac floribus exornarentur, postea quàm se-
 rendi frumentum & alias segetes experientiam acce-
 pisset Proserpina quia semina terram serpentina a Plu-
 tone raptâ fuerant & sibi perpetuo coniugio & indissolu-
 bili fœdere copulata, quia illa loca primū sterilia, facta
 sunt quàm maxime Cerealia, ideo Plutonium satorem a-
 ctorem & finitorem uoluerunt cum omnia terrestria a
 Plutone procreentur & ab eodem in terram soluantur
 ac redeant hoc perpetuo memoradum tradit Ecclesia, &
 cinis sumus & in cinerem reuertemur, præterea quia
 poetæ Stoicorum doctrinam imitantur aliqua præmia
 bonis & supplicia malis opinabatur, ideo Plutonium in
 fernorum deum ad puniendum malos uerum quia ma-
 lum deum et ueronem quia malum Iouem tradiderūt et
 Orcum illum appellant quasi iure iurando affirmet se
 nullum animū nullum corpus tandem sine supplicio di-
 missurum, nam suos quisque patitur manes, ideo Plu-
 tonem in obscuris locis contineri arbitrantur, quia terra
 est prorsus obscura & obscuriora sunt infima loca Plu-
 tonis, præterea elementum terræ tanquàm centrum in
 medio supercœlestium omnium corporum locatur, terra
 enim in medio & a cœlo æquidistanter seruatur, quia
 omnis ipsius ad cœlum adproximas esset ascensus qui est
 terræ contrarius, ideo Virgilius noëies stix interfusa
 coercet, quia elementa omnia & maxime terra a septem
 spheris planetarum & octauo cœlo fixarum stellarum
 & nono quod est primum mobile continetur. Horum ta-
 men ueritatem alio loco monstrauius, quòd ex inferno
 quatuor nasci flumina & stigiam paludem uellint, pri-

mum Acherō quòd sine gaudio interpretatur, nam cum
 homines se in prauos mores conuertunt sine gaudio pri-
 mum apparent ex hoc Stigia Palus quia tristitia nasci-
 tur cum homines in peiores se mores conferunt tristes
 fiunt, quòd si peiorem uitam agunt ex Stigia cocitò quia
 luctuosa suplitia effluunt. Qui ergo gaudio carent faci-
 le in tristitiā cadunt & qui tristes sunt facilius lugent.
 Tertium flumen Flegetò siue ardens dicitur quia hic est
 totus flamma uel ignis, nam ire ac omnes cupiditates
 homines exardent quia siue in Deum siue in proximum
 grauiora scelera ppetramus calidissimo flumine immer-
 gimur. Cum autem homines suæ uitæ ignari sunt facti
 tanquàm amentes supercœlestis patriæ obliuiscuntur,
 quare Lethem incidunt quòd obliuio interpretatur, quia
 omnis malus obliuiscitur eorum quæ secundum merita
 uirtutis agere conueniat, eorum præterea quæ acceperūt
 cum a stellis abirent neque mentem ad cœlestia conuer-
 tunt quæ aliquando suis meritis sunt habituri quia in
 cœlo mens nostra formatur & corporibus infunditur
 ad cœlos iterum reditura, poeta uero qui animas huma-
 nas corruptibiles faciunt loca quædam oppinabantur in
 quibus pro ipsarum demeritis grauius essent passure, nā
 Acherō est locus Italiæ obscurus quem in meridie sol
 parum illuminat ubi libri Nigromantiæ uel brutorum
 uel hominum occisione sacrantur, in eo loco Aeneas mi-
 senum & Ulixes imperatorie occiderunt homines illius
 regiōis sine gaudio ea loca inhabitant. sed cocitus est
 locus priori uicinus qui eadem causa dicitur luctuosus,
 sed Palus Stigia in extrema Egipti parte continetur quæ

tristitiam prætereuntibus ingerit, nam prope ipsius lit-
 tora Osiridis membra mariti Isidis inuenta fuerunt &
 maxima ueneratione sepulta, Osiris autem a Tiphone
 fratre occisus fuerat, sed a calidis et igneis fontibus at-
 que fluminibus Elegetontis nomen assumptum est. Simi-
 liter Lethos ex frigidissimis fluminibus similitudinē ac-
 cepit quæ homines stupentes & obliuiosos reddunt, quæ
 autem dii si per stigiam Paludem iurascant non liceret
 iusiurandum uiolare, ideo fictum quia Victoria est stigis
 filia, nam cum hæc in bello Giganteo dijs fauisset pari-
 ter & illis licebat per stigem Victoriæ matrem iuramē-
 tū accipere, cuius rei causa quia stix mæror siue tristitia
 interpretatur, dii uero omni tristitia carent siue mæro-
 re, quare licet iurare per ea quæ a dijs aliena esse uol-
 unt per tristitiam ergo iurant quam euitare cupiunt, quæ
 etiam tristitia Victoriæ mater sit quia in uictoria ma-
 xime anxietates atque labores tristitiam pariunt. Ilion
 armis quàm diu tuta fuit, & cætere obsesse urbes ma-
 xima diligētia, cura ab oppræssiōe seruatur ac Victoria
 quorundam traditiōe in uxorem tradita est Honori ex
 quibus ueneratio quæ dijs conuenit & reuerentia homi-
 nibus geniti sunt. Quod etiam stigia Palus deorum ho-
 spes & nutrix fuerit, quia res omnes arduas per tristi-
 tiam superauimus & tristi animo uirtutes omnes locan-
 tur, ideo uictores dii aut uicti maxima tristitia molestā-
 tur, quod autem parca siue tres ille furia Plutoni mini-
 strent, ideo dictum ut tres humanæ uitæ dispositiones si-
 gnificarent, prima Cloto quia euocatio, nam primum ho-
 mines ex non esse ad esse uocantur, secunda Lachesis si

ue fors quia cuique suæ uitæ fors aduenit tertia Antro-
pos quia sine ordine aut sine diuersione quia mors ui-
tæ finem imponit & inspiratio ordine contingit, ideo
prima collum baiulat, Secunda fillum protrahit sed ter-
tia rumpit. Quisque ergo sua sorte uitam agit licet qui-
busdam clara quibusdam magis aduersa contingunt nec
que mortem parant, Plutōis etiam sunt tres furie quæ
homines a recto rationis iudicio peruertunt, prima alecto
quia in pausabilis non pausantes iram concipiunt, secun-
da Thesiphone in uocem prorumpit & uim iræ manife-
stat, Tertia Megera quia magna contemptio, nam Vir-
ginum in longum procellat nisi homines uires iræ conti-
neant multa inde mala sequuntur. Quod autem Plutoni
nigras sacrarent pecudes quia & ipse niger est, nam a-
mor & ualitudo sibi seruantur, quod autem Plutoni
supplices & oculos & manus ad inferiora conuer-
tent ut in mediatus ad deum exorantis intentio deferat-
tur. Sed Iouis quia supercoelestis dei manus & oculi se-
runtur in altum ceteris etiam pro eorum dignitate sacri-
ficia uariabant omnibus tamen uelato capite ministrabāt
ne a sacris mentem auerterent huius tamen poësis diui-
nam expositionem in secundo libro particulariter refe-
remus.

CONCORDANTIE
De Supplitiis animarum. Cap. XXV.

ETERES poeta & Christiano religionis expertes cum a diis quicquam exposcerēt plura uarioque modo sacrificia instituebant, cum enim impetrare quicquam cuperent se precibus deos flectere sperabant & bene agendarum rerum uicem habituros & qualem poetæ de animabus opinionē instituisſent talia merita siue demerita se passuros existimabant, qui enim animas cum corporibus perituras uolunt se uel meritis siue supplitiis in hoc mundo affici putant. Sed Plato & ceteri qui post mortem animas perpetuo duraturas uoluerunt uariis premiis siue tormentis illos afficiebant tanquā animæ materiales siue corporeæ extitissent. Sed Aristoteles cū duas formas hominibus inesse putasset alteram sensitiuā corruptibilem quæ cum corporibus generatur atque corrumpitur, Alterā tanquā omnium hominum formā una et perfectionē quæ in generalis atque incorruptibilis est, nunc huius corporis formā, nunc uero alterius et cum homo corrumpitur desit informare, quare hæc incorruptibilis forma neque premiis neque supplitiis efficitur, ut autem hæc amplius constent magis particulariter distinguemus, igitur omnes & præclare magis philosophantes Epicuri rationes pessundarunt cum animam intellectuam humanam corruptibilem existimasset neque Aristotilis opinionem probauerunt tanquā hæc difficilima crederentur. Sed poetantes fere omnes illorum
opinionēs

opiniones infecuti sunt qui merita atq; demerita nostris animabus imposuissent, horum tamen quidam animas certo numero productas uolunt et in supremo cœlo locatas orbium ac siderum omnium præstantissimam dignitatem animaduertentes, hiis itaq; animabus est in sita uis ut corporibus uniantur, quare a stellis abeuntes uarias impræssiones accipiunt secundum loca par quæ animæ deferuntur, ideo a Saturno torporē ac ignauitiam accipiunt. A Ioue dignitatē ac regni cupiditatem, a Marte audaciam & iracundiam, a Sole uirtutem atque præstantiam, a Venere omnium uoluptatum cupidinem, a Mercurio lucri solertiam & sermonis facilitatem, A luna motus cœleritatem et cætera quæ suis inferre uiribus potest, cum autem ad elementarem regionem peruenisset uariis atq; maximis fluctuationibus ducebantur, quia ignis eam æstuosam, postremum uero cum nostris corporibus infunderetur omnium quæ antea sciuisent obliuiscébatur, quare sermonū eruditione de nouo scientiam adipiscébāt dicentes quòd nostrum adiscere erat quoddā reminisci, cum autem animæ istæ a corporibus abirent uel brutorum corpora subibant uel alijs suppliis afficiebantur secundum ipsarum demerita postea ad primas stellas redibant ubi tam diu continebantur donec iterū ad corpora redissent, hanc opinionem poetæ amplius secuti sunt, sed quidam stoici aliter de animarum creatione opinabantur quia ex quatuor elementis cum diuino quodam spiritu res omnes productas uolunt, quanto igitur res perfectiores sunt tanto ipsorum elementorum meliores ac potiores partes habent & plus diuini spi-

itus acceperunt. Anima ergo quia forma perfectissima
 secundum partes elementales ex quibus ipsa com-
 onitur gaudium timorem, iram ac ceteras passionem su-
 cipit, secundum uero illud quod in ea diuinum extitit nul-
 li alterationi subicitur, ex hoc hominum mores & ser-
 mones inter se differre uoluerunt, propterea Galli uita
 & moribus leues apparent Græci fallaces. et Afri uersi
 peles ceteri etiam moribus omnes diuersificatiur, Quod
 autem diuinum nostris mentibus inest ipsas a corruptio-
 ne præseruat & eas immortales reddit. Sed ab elemen-
 tis componentibus ipsas & a corporibus quarum ipse
 sunt forme alterationes accipiunt & corruptibilitatis
 uim ac rationem, ideo cum Aeneas per obscura inferni
 regna uagaret uix Palinurum atq; Didonem cognouit,
 propterea Virgilius uix etiam multa moestum cognouit
 in umbra & Didonem tanquam per obscuram noctem
 intuebatur. Istarum ergo animarum quedam ad corpora rede-
 dunt propter malam uitam quam egerunt uel de necessitate sati-
 quadam pro excellentia dignitatis ac uirtutis eternitatem præ-
 meruerunt nunquam ad corpora reditura, quidam tamen Pla-
 tonem sibi ipsi contradixisse putant, quia in primo Thimi-
 mei dicit præstantissima omnia a præstantissimo facta
 fuisse, & in secundo uniuersi sementem faciam. Sed in
 Phedone anima neque nata est sed æterna semper ma-
 net cuius si controuersiam ammouere uoluimus dicere
 oportet quod non ea lege anima humana facta siue crea-
 ta qua mixta omnia generabilia siue corruptibilia sed
 a sumpta certa procreatione medio diuino spiritu infundi-
 tur, neque constat an coelestis an terrestris materia sit

ex qua anima generatur, nos autem fide tenemus atq; ratione suademus quod anima est forma simplex omnē compositionem excludens sed ex actu et potentia componitur quibus agere ac pati dicitur. Sed deus quia actus purissimus omnem penitus compositionem excludit, Anima ergo forma substantialis humana corporibus unitur, quasdam tamen potentias materiales atque organicas habet & quasdam in materiales quæ organis carent cum ergo anima a corporibus informatione deficiat potentiæ organicae corrumpuntur sed in materiales et quæ organis carent cum anima semper persistunt, ideo philosophantes rationes illorum duorum gemorum quibus homines quando bene quandoque male agere cogerentur diuersimode inquisiuerunt, nam qui animas a primis stellis abire putant & ad corpora deferri uolunt dicebant, q̄ præter generales planetarum dispositiones quas animæ a planetis accipiebant erant peritiores influxus ex locis & aspectibus planetarum qui homines ad bonos siue ad malos mores suaderent, sed australes & Christi doctrinam imitantes dicebant corporibus nostris has supercœlestes uires infusas, quare anima hos siue bonos siue malos mores insequi cogeretur. Primi ergo philosophantes animabus nostris has siderum uirtutes insitas uolunt a quibus corpora nostra disponuntur. Sed posteriores ac magis præclare philosophantes hos cœlestes influxus corporibus insitos esse uolunt, a quibus animæ nostræ bene siue male pati coguntur. Poetæ igitur damnatorum supplicia uario modo inquisiuerunt, quidam tãdem ad corpora quidam ad animas hæc tormentorum

genera referebant, nam Titij libidinis a uulturibus
gecur editur, quod iterum postea renascitur, Titius cū
esset summe libidinosus hoc genere tormenti affligitur,
quia in Epate omnis membrum uoluptas naturaliter ge
neratur, nam sanguis & humores si ad Testiculos descē
dunt sperma efficiuntur, si ad cetera membra in nutrime
tum uertuntur. Splen uero homines alacres reddit &
uisum prouocat quoniam est receptaculum melancolico
rum humorum qui reliquis humiditatibus admixti ho
mines iristes & amentes reddunt. Sed in chisti felis hu
mores colerici locantur, qui si ceteris humoribus admi
scentur homines irsutos ac furentes reddunt, quare Ve
nerei & ueluptuosi omnes homines cum rem egerint ite
rum ad libidinem affectus insurgit, quibusdam lapis ex
alto casurus eminet, sicut de Elegia legitur, nam iratus
Apostolis templum evertit, ideo lapis eminet qui supra cū
rueret cū titio apparet. Religiosi ergo, qui deos negligūt
se templum euersuros putent quod supra eos irruet &
Ysion regni & gloriæ cupiditas cum Titio rotatur,
quia hos sublimes ingratus insequens maximis curis
& cogitationibus circunducitur. Ceteri præterea omnes
qui turpem uitam agunt continua ignauia rotantur, qui
dam saxum uertunt et humeris circunducunt, quia mul
tis laboribus & plurima circuendo picula diuitias quo
minus comparantur, quidam eminentem atque casurum
silicem semper expectant, nam qui ingrati seu Tyran
nide gubernant se continuo ex regno eici putant, & Tā
talus Corinthiorum Rex uiuentia poma intuetur quæ ar
ripere cupit quæ statim habebant quia omnes avari tan

tummodo suarum rerum uisione fruuntur. Et uere in fonte ardentissimi auri continebatur & ministri aurum feruentius addebant quo magis ille & auaritia & Tyrannide æstualet, poetæ igitur cum animaduernerent quæque uitia suis affici tormentis hæc supplitia hominibus instituerunt, Virgilius nouem circulis inferni regna diuisit quasi nobis significaret plures uitæ modos quibus homines affliguntur, ideo in primo circulo pueros locauit qui non fraude sed natura coacti in uitia feruntur, in secundo minus modestos homines qui uel propter incontinentiam uel ignauiam pereunt nihil præclari facturi, Tertio in loco hii sunt qui labores siue erumnas uitantes se necauerunt quarto qui amore insano tarpiter perierunt, quinto sunt uiri fortes qui maximas res temere auferunt. Sexto sunt prauis homines qui propter eorum scelera a iudicibus supplitia tulerunt, in septimo animæ purgantur a prauis moribus quibus in uita cõsueuerunt, in octauo purgate animæ continentur quæ iterum ad corpora sunt rediturae, & quia præclarissimi quidam homines tam excellentem uitam egerunt ut ipsorum animæ non sint amplius corporibus restituende propterea illos in Eliseis campis locauerunt ubi uoluptuosam uitam agunt, ideo hæc a poetis obscure nimium tradita sunt quasi ignorarent qualia præmia uirtuosis & qualia prauis conueniant, hanc poesin imitatus est Dâtes, nam cum supplitia pro demeritis hominum animaduerneret primum infantes comperit qui prope lares inferni nullis supplitijs affliguntur postea uiros excellentes qui literis uel rebus a se præclare gestis claruerunt postea uero tria uitiorum

genera diuisit, per incontinentiam malitiam & bestialitatem quibus homines delinquant, quia luxuriosi iracundi & gulosi facile a bene institutis moribus per incontinentiam abducuntur. Sed malitiosi uel in deum uel in se ipsos & in proximum frequenter delinquant & horum diuitias honores uel personas conturbant, nam quidam diuinas res furto surripiunt quidam deum negligunt & quidam in eum ardentius irruunt. similiter quidam seipsos ob ignauiam perimunt quidam ueluti amentes honores negligunt & alii diuitiis uel diuitias adimunt & sic pro scelerum magnitudine poenas instituit. si qui uero per bestialitatem delinquerint grauius puniuntur, nunc autem perscrutemur quod de inferno Christiana religione tenendum, Absurdum enim plerisque uidetur quod spiritualis forma materialiter sit passibilis & a loco dimensionibus extenso contineatur, quibus breuiter respondemus quod infernus est ratio quia deus est summe iustus ac summe misericors, Sicut enim iustitia sine misericordia esset crudelitas ita misericordia sine iustitia esset fatuitas, quæ ab ipso deo prorsus sunt aliena, ergo sicut deus bonis per misericordiam in uita æterna remunerat ita per iustitiam malos punit & perpetuis suppliciis affligit, sed æterna poena non est in præsentia uita, ergo necesse sit alius locus quem infernum dicimus, ideo Christus in Euangelio ibunt mali in supplicium æternum iusti autem in uitam æternam. Item ex philosophorum rationibus si unum contrariorum est in natura & reliquum, quia optime sanitati pessima egritudo est contraria & bonum malo et uirtus uitio contra

riatur, imo testantur philosophi q̄ supra cœlos sunt corpora in alterabilia optimam uitā habētia ubi summa sanitas maxime dilitiæ ac omnium bonorum maxima affluentia est, paradisu quod testatur Boetius ciuitas cœlestis totum continet quod delectat, ergo & debet esse locus huic prorsus contrarius, item ignis calorem ac splendorem habet sed in cœlo est splendor sine calore ergo erit locus oppositus ubi erit calor sine splendore, ideo Isac homines non colentes iustitiam & obscenis actibus dediti retrudentur sub orbem tristem & tenebrosu & erunt in tristitia sempiterna, inferni autem locu in centro terræ locauimus quod totius mundi medium est cum a cœlo distantissimu & omnino sterilis sit. Similiter opinati sunt pœtæ qui Plutonem infernorum deum tradiderunt quem in antris & obscuris terræ uisceribus locauerunt, sed præclare hoīum mentes ad sidera ferebantur, quidam etiam uoluerunt quod prope orbem lune continentur & audientes cœli amenissimos ac proportionales motus maxima uoluptate detinebatur. Alij philosophantes quasdā aīas in sphaera lune alias i sphaera Mercurij Veneris et Solis & aliorū planetarū locarūt, scdmq; animæ illis planetis ac sideribus morem gessissent. Sed animæ quæ prauam uetam agunt in oppositis & infimis locis puniuntur. Iona etiam dicit ad dominu proiecisti me in corde maris & glosa uult quod sicut cor est in medio animalis, ita infernus et in medio terræ damnati sunt, ergo a deo remotissimi quia sicut dicit Propheta longe a peccatoribus salus & alibi etiam iniquitates meæ sicut onus graue grauate sunt su

per me, Sed constat quòd omnia simpliciter graua ad
 terræ centrum deferuntur, quare beati locantur in
 loco sublimi ac luminoso, dammati hiis supplitiis ofligū
 tur, in inferno sunt tortores ignis sulfur dolores frigus
 fletus oculorum & uisio demoniorum, Sitis labor lux
 obscura fetor uermis fames dura uniuersa nominata
 peccatori sunt parata. primum ergo est ignis neque natu
 ra neque extinguiibilis, ideo Gregorius ignis gene cum
 sit corporeus & uniuersos corporaliter urat non studio
 humano succenditur non lignis nutritur. Sed semel crea
 tus durat in extinguiibilis, & Mattheus imittet eos in
 caminum iguis & Ezechiel isti ut ferum & stagnum
 & plumbum in medio fornacis, secundo est frigus in
 tolerabile quia ibi erit fletus & stridor dentium quia
 fumus ex igne fletum excitat sed ex frigore dentiū stri
 dor causatur Gregorius hic locus appellatur auernus
 quia sine ueris temperamento imò ex distemperie fit om
 nium qualitatem in equalitas, Iob transibunt ab aquis
 minimis ad calorem nimium, Secundo sunt uermes im
 mortales et serpantes uisu & sibilio horribiles Grego
 rius locus ille appellatur herebus ex corrosiōe uermiū
 atque serpentum, et Iudic. 1610. dabit ignem uermes in
 carnes eorum ut urantur et uiuant et sentiant usque in
 sempiternum, Nono est fetor intolleraabilis quia locus ille
 est mundi sentina imò latrina et dicitur puteus propter
 foetorē, Psalmus ut lutum platearum delebo eos et in fo
 ueam proiciam, Gregorius erit in inferno frigus intolle
 rabile ignis extinguiibilis uermis immortalis fetor insupe
 rabilis tenebre palpabiles flagentia cedentia et horrenda

da uisio demonum confusio peccatorum et desperatio
 omnium bonorum, quinto sunt flagella cædentiæ, unde
 Hieronimus nō habebūt requiē die & nocte et ī infernū
 lapsis non dabitur requies, Gregorius, erit miseris mors
 sine morte finis sine fine defectus sine defectu, et Hieroni-
 mus, O mors quā dulcis esses quibus tam amara fuisti
 te solam desiderant et optant qui te solam uehementer
 oderunt, Sexto sunt tenebræ palpabiles, Iob terra tene-
 brarum, ubi nullus ordo sed sempiternus horror in habi-
 tat, et psalmus in æternum non uidebunt lūmē, ideo dici-
 tur regio tenebrarum quia nulla luce potest illuminari.
 et sapientiæ. 16. una cathena tenebrarum omnes ligati
 erunt, Septimo est peccatorum confusio, Gregorius lo-
 cus ille appellatus est confusio quia peccatores confun-
 duntur, cum enim de salute desperent nullum sibi termi-
 num præfigūt. Hieronimus in conscientia et laperto corde
 uidebuntur literæ peccatorum meorum quæ stilo ferreo
 inscriptæ sunt et multitudo astantium leget in peccatore
 meo figuratas imagines peccatorum meorum, Octauo
 erit horribilis uisio demonum et miserabilis clamor fla-
 gellantium imo locus ille appellatur Tartarus a sonitu
 et fremitu tumultuoso, ideo canctat Ecclesia ne absorbe-
 at eas Tartarus, Nono est æternitas supplitiū, ideo do-
 minus in die iudicii. Discedite a me maledicti in ignem
 æternum, et Gregorius crutiatur homo et non extin-
 guitur et semper sine fine manebit morietur et uiuet, et
 Augusti. cuius uita mortua fuerit in culpa torquetur
 eius mors sine fine uiuet in graui pœna, et Bernardus
 neque qui torquent neque qui torquentur in inferno ali-

quando moriuntur, Decimo est acerbitas poenarum, ideo
 licitur manes qui semper manent in acerbitate poenarū
 & Augustinus, Quaecunque sunt in igne eterno peiora
 ique tormēta sunt quā oēs huius seculi formidines,
 Vndecimo est diuersitas poenarum, Deuteronomio, cono-
 gregabo super eos mala & sagittas meas consumabo in
 eos quia ualida fames sitis frigus calor infirmitas &
 frustra flebunt peccatores illi, & Isaias, non poterit ane-
 lare de angustia sua, Duodecimo est conformitas poene
 & proportionalis culpæ Vnde sapientie, per quod ali-
 quis peccat per id torquetur, & in Apochalipsi opera
 illorum sequuntur illos, Dauid autem principaliora sup-
 plitia conumerat, ignis sulfur & spūs procellarum pars
 calicis eorum in peccato tria reperiuntur quibus hæc
 poene proportionantur, primum ardor concupiscentiæ, se-
 cundo foetor culpæ, tertio mentis mordicatio, Theolo-
 gi tamē rationem inferni aliter inquisiuerunt propterea
 quòd nonnulli uoluerunt quòd usque ad diem iuditij ne-
 mo ad inferna feratur quòd etiā nullus esset purgatorij
 locus, diuini ergo scriptores uoluerunt quòd est locus in
 quo est poena sensus & damni et tenebræ interiores et
 exteriores & carentia diuinæ gratiæ ubi continentur
 damnati. Secundo est locus in quo est poena & non sen-
 sus & talis est locus puerorum sine baptismo de-
 centium ubi sunt tenebre exteriores & non interiores,
 Tertio est locus in quo est poena sensus & damni
 sed ad tempus & sunt ibi tenebræ exteriores quia gra-
 tiam habent sicut in purgatorio, Sexto est locus ubi est
 poena damni & non sensus & ibi sunt tenebræ exte-

riores sed non priuationis gratia & hic est limbus patrum ad quem Christus descendit, dicimus præterea & ignis ille quamuis unus sit tamen plus aut minus cruiat secundum hominum demerita.

De institutionibus gentilium quibus deos
colebant. Cap. XXV I.

ET ERBS poeta cum deos maxime colendos opinaretur templa aras uictimas ac mores instituerunt secundum quod pro dignitate ac ipsorum excellentia conueniret, cuique deo & templum sacrauerant & aras instruxerant quandoque frondes sternebant & uinum fundebant & aliquando aquam uel lac & ignes & thura et plura odorum genera parabant tanquam hiis holocaustis iratos placare deos possent uel animas ex inferni aduocare, gentiles propterea fallebantur quoniam ea mortalibus hominibus conferebant quos ipsi supremos deos existimabant. Si enim supercoelestis Saturni uel Iouis uel Martis & ceterorum siderum naturas nouissent neque motuum neque suarum institutionum rationes se posse abducere putassent, quia prima causa & sideribus & elementis leges imposuit quas perpetuo in re sequuntur. Ideo templum cuique deo sacrauerat ut ignari homines intelligerent quo in loco sacra dijs parare conueniret. Altare uero erat locus in templo eminentior ubi preces imo necesse & hominum & brutorum a Sacer-

dotibus fiebant, hii cantantes ac psalentes diis omnia ministrabant quandoque manibus in altum extensis quandoque depreßis & aliquando unam & aliquando alteram corporis partem contegebant quasi pars illa suo deo sacrata fuisset & aliquando oculos ad sidera & aliquando ad ima ferebant. Quibusdam etiam diis in tauros boues quibusdam letas bidentes & quibusdam porcos eximios & aliquando homines immolabant, horum etiam animalium diuersificabantur etates, nam aliquando seniores & aliquando adulescentiores animalia offerebant, diligenter tamen aduertebant ne animalia illa uel maculatas caudas haberent aut nigram linguam aut aurem scissam tanquam indignum existimarēt uitiatum animal offerre diis, cum autem uictimis lac siue uinum funderent uel thus darent se mactare dicebant quia uictima aucta superinfuso uino thure uel aqua mactabatur. Sacerdotes etiam se reddere dicebant quando asata uel elixa exta igne urenda supponebantur quibusdam diis uel lato capite ministrabāt, Quibusdam discooperto, Sed caput fascia siue uitta quandoque circunligabant & extrema per humeros ad inferiora tendebant & aliquando tenui filo caput alligabant ne ante deos poenitus discoopertum seruaretur. Cū ista decessissent pileum superponebant & in suprema parte erat flosculus candidissime lane. Multa præter hæc diis parabāt tãquàm eos placare existimarent uel perituras animas seruare. Sed quia deos ignorabant etiam sacrificiorum inscii fuerūt propterea quasdam gentilium institutiones trademus et ad sacras nostras properemus. Moralis expositio ab

illarū deorū cultu ceterorum rationes accipiemus, Hercules sibi mane ac uespere sacrari iussit quasi rebus fortibus atque præclaris conferre animum semper oportet, propterea cū duos sacerdotes delegisset primarium & ponticum et potius ad sacrificandum prius aduenisset quia tamen extā neglexit primarium præfecit, ut quisq; intelligeret quòd res omnes a fine perficiuntur, non modo qui incipiunt sed perseverantes usque in finem salui fiunt, Sacerdotes Herculis neque seruos neque libertos sacris interesse uoluerūt, quasi hos præclaris rebus et sacris indignos existimarent, etiam omnem corporis partem alicui deo sacrauerant, quia Iunoni brachia Neptuno pectus Marti cingulum Veneri renes & inguina Mercurio pedes Ioui digitos Genio frontem & Memoria aures, sed Fidei dexterā et Mineruæ genua flectimus si sapientes, si præterea deos ueneramur & dextera fidem pollicemur et Genio aperta fronte mentis integritatem significamus & auribus suscipimus quæ in memoria locantur & digitos Ioui cum omnia ministrent, est enim manus organum organorum, & pedes Mercurio quia per eos cursum properamus renes & inguina Veneri, quoniam hæc materia spermatis ad seminaria uasa defertur, & Marti cingulum, quia ibi plurima uis insita est. sed Neptuno pectus quia de fluctibus reumata in eo plurimum fluctuant, & brachia Iunoni quia maxima agendarum rerum pars brachiis perficiuntur. Gentiles etiam animalia offerebant secundum dispositiones deorū, nam Marti Taurum, Ioui bidentem & suam Veneri etiam uiui homines cum mortuis sepeliebantur ne more

cui incomitati abirent, quòd etiam manus in altum tende-
 rent & oculos quia illorum diuinitas erat clare perspe-
 cta. Virgilius at pater Anchises oculos ac sidera letus
 extulit et cælo palmas cum uoce tetendit. Sed Plutoni
 & cæteris quorum diuinitas latebat & manus & ocu-
 los ad inferiora tendebant quòd etiam animalium diuer-
 sificantur ætates & holocausta, quia terreis, diis terrea
 stria & aeris aerea & igneis ignea, propterea trium-
 phantes Taurum offerebāt quia maximis laboribus tri-
 umphum aſequebantur. Sed in ouatione quæ triumphis
 erat inferior ouem offerebant & quandoque inter
 cornua uina fundebant & quandoque ſuprema mem-
 bra declinua tanquā membrā illa plus dijs conuenirēt,
 ideo Sacerdotes pſalebant & cantabant tanquā iucun-
 da mente diis offerent, ideo pſalebant ut membra om-
 nia ſe ad diuina conferrent, & aliquando uelato capite
 tanquā ipſorum diuinitas nobis eſſet occulta, & quo-
 rum diuinitas manifeſta illos magis uenerabantur.
 Quòd autem caput ſaſcia circundarēt tanquā diuini-
 tas caput omne circuiret & extrema ad inferiora fere-
 bantur pars tamen una a dextris et altera a ſiniſtris ut
 ſignificarent quòd in proſperis & aduerſis ſemper eſt
 obſeruanda religio, poſtremum uero caput pileo tegeba-
 tur quaſi illorum diuinitas melius et occultius in capite
 tueretur &, quia ſuperior quæque poteſtas inferiorē
 ſibi miniſtrātem habet ut Venus Adoni & matri. deo-
 rum Athiſ et Minerua trucidium Diana uerbiū, Ba-
 rus Marſiam, ideo nunc ſuperioribus nunc inferioribus
 aras parabant, præterea terreſtribus canem & ſuam

Cereri quia cerealibus uestitur, et Priapo asinum quasi
 asili uel contrario sacrorum rationem acciperet, lac etiā
 et sanguinē ad tumulos fundebāt quasi corpora primum
 lacte nutriantur et post nutritionē nunquā sanguine
 carent, et quia diis plurima pollicemur cum multo plura
 nos ab eis habituros speremus, ideo quorundam gentia-
 lium mores referemus quos in exequiis diligentissime
 obseruabant. Duabus ergo portis animæ ad inferna ten-
 debant. Altera coloris cornei et dura et altera eburnea
 quasi nobis significare uellēt quod per oculos qui a pelli-
 cula cornea continentur et per os quod eburnea porta
 quia dentibus clauditur singula peccata committimus,
 uiæ autem per quas animæ ad inferna tēdebant sunt bel-
 lum luctus egestas sopor timor et omne languoris ge-
 nus. Ministri inferni sunt Centauri Gorgones Arpie fi-
 la, Multi præterea quos alio loco mōstrauimus, corpo-
 ra mortuorum septem aut nouem diebus in sepulta ser-
 uabātur, item lauabant et frequenter proclamabant tan-
 quam animas aduocare ad corpora uellent postremo
 urebant, propterea domos cupressu ornabant cum enim
 sit arbor sterilis mortuorum sterilitatem significabat et
 aliquando lares sternebant ut illorum mortem signifi-
 carent, cūq; animæ abire forent ualle dicebant, tanquā
 non essent ad nos amplius reditura, uoluerūt præterea
 uates illi quod in sepulta animæ uagarent, Sepulta autē
 continebantur ne ueluti errantes abirent funebria tamē
 diuersimode cōcelebrabant et quandoque corpora urebant
 aliquando præcipitabant et aliquando seruos uxores
 uel alia necessitudine coniunctos necabant. Sacerdo

tes illi propterea fallebantur, quia nulla erat illis ad salutem certa uia, nos autem Christi eruditionem accepimus qui ueram religionem docuit et gloriam futuri seculi pollicetur. spiritualis expositio quoniam dominus est sanctus, ideo omnia uult habere sancta templum altare tabernaculum et uasa, Moyses enim sanctificauit tabernaculum altare et uasa omnia, item ministri debent esse sancti Exodi. 19. sancti estote quoniam ego sanctus sum, primum ergo sacratur ecclesia quæ congregationem fidelium representat hæc unitatem habet a spiritu sancto qui est sicut forma ipsius, una est omni christianorum fides et omnis congregatio fidelium est sicut unum corpus cuius multa sunt membra. Materialis et spiritualis ecclesiæ fundamentum est Christus, cum autem sanctificatur ecclesia lauatur et in ungitur, et quia ex Christi latere fluxerunt sanguis, et aqua, per materiale aquam lauatur materialis ecclesia, et per spirituale quia per aquam baptismatis omnia christianorum peccata lauantur et unguntur Crismate salutis quo Christus in unctus fuit. Multa præter hæc fiunt quæ uim suæ sanctificationis representant. Similiter etiã sanctificatur altare quia Exodi. 19. Septem diebus explabis altare et sanctificabis et erit sancta sanctorum per altare Christi crucem intelligimus cuius sunt quatuor latera quibus effluxit unda salutis in quolibet angulorum fit crux una quia per Christi passionem quatuor mundi partes significare fuerunt uersus quas extrema crucis extēdebantur. Quatuor etiã elementa sanctificata fuerunt primum aer cum Christus in altum fuerat eleuatus, secundo aqua per eam quæ ex latere

latere fluxit, Tertio terra per sanguinem quem in eam fundit, quarto ignis propter æstuosam tribulationem quam ex passione concepit, psalmus igne me examinasti Episcopus præterea septem uiribus circuit altare propter septem circuitiones quas Christus fecit, Primum de coelo in uirginis utero, Secundo ex utero in præsepium, Tertio ex præsepio in mundum, Quarto ex mundo conascendit patibulum, Quinto ex patibulo descendit in sepulcrum, Sexto ex sepulcro ad inferna, septimo ex inferno reuersus est ad supernam Hierusalem & sedet ad dexteram dei patris, Episcopus etiam aspergit altare Isoopo & aqua benedicta septem uicibus, Xsopus est herba parua calida abstersiua Christum representans qui fuit paruus per humilitatem, Isaias paruulus datus est nobis calidus per caritatem, Ioannes, caritatem maiorem nemo habet quam ut animam suam ponat pro amicis, Abstersius siue mundificatius, quia Apostolus ad Hebreos peccatorum purgationem faciens. Is præterea uicibus sanguinem sparsit, Primo in circumcisione, Secundo insudatione, Tertio in flagellatione, Quarto in capitis coronatione, Quinto in manuum perforatione, Sexto in pedum elauatione, Septimo in lateris operatione, deinde incenssum in altari crematur ut per hæc sacrificium significetur quod Deo patri ex Christi immolatione oblatum est, Apocalipsis Ascendit fumus incensorum in cōspectu domini de manu Angelis scilicet Christi, Et Apostolus ad Ephesios tradidit semetipsum Pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Quinto altare crismate in ungitur, quia Christi crux sanguine fuit

inuncta, nam patrem odore recreauit quare ad misericordiam declinauit & nobis suam beatitudinem dedit Crisma fit ex Balsamo & Oleo utroque benedicto, quia minister altaris debet habere sue uite redolentem odorem & oleum benedictiōis & perficientis gratiæ, Sexto altare mūdīs coopitur pānis quos exhibemus, qd significat ecclesiā gloriosam nō habentē maculas ī cogitatiōe nec rugam in retentione nec aliquid deformitatis in opere. Minister ergo debet eē fama et ope gloriosus ex hiis fertur sanctificatiōis effectus, quia altare erit sancta sanctorum quia sacramentum quod in altari immolatur est sanctum. Sanguis ergo ex Christi manibus fusus nos ab actuali peccato lauit, Qui autem ex latere ab originali & qui ex pedibus a ueniali, pauca ergo utiliora colligimus, præterea minister altaris debet esse decorus primū enim coronam capite ferat cui supra caput sit capillorum circularis abrasio & ipsorum usque ad aures de truncatio. Abrasio quæ in superiori capite fit quia inter sacerdotem & deum nihil debet mediare, sed capillorū truncatio quia temporalia tanquam superflua debent rescari, per circularē figurationem æternæ fœlicitatis gloriam promerentur, Alia præter hæc ornamenta habent quia sacerdotes primum induant se armatura dei ut stare possint aduersus insidias Diaboli. Sex igitur fuerunt Christi indumenta tempore passiōis quæ uirtutes omnes representant primum amictum capiti supraponunt tanquā galeam spei, ideo Apostolus galeam salutis assume, nam ad altare accedere debent cum spe obtinendi, secundo albam induunt tanquā loricam iustitiæ, Apo-

stolus, induti loricam iustitiæ quia per ipsam tuemur in prosperis ne nimium extollamur & in aduersis fortitudinem præstat ne ruamus. Tertio cingitur castitatis & munditiæ cingulo, Apostolus sint subcincti lumbis uestri, imo fornicationem & omnem carnis in munditiæ evitare docet, Quarto manipulum accipiunt in sinistra manu significantes funem qua Christum comprehēderunt et ligauerunt fortitudinis signum per quem aduersa repellimus, Quinto stolam induunt cuius una pars a dextris fertur altera a sinistris ut sacerdotum prudentia & temperantia significetur quibus dicunt esse muniti, hæc representant cordam qua Christus columnæ fuit alligatus, ultimo induit planetā quæ caritatem significauit quia omnium peccatorum multitudinem cooperit. Taliter ergo armatus ad altare accedat confessione oratione & crucis signatione, primum enim ab omni scelere mundatur cum dicit confiteor, secundo fit deuotus cum dicit Aufer a nobis domine cunctas iniquitates nostras, tertio per crucis formationem manet securus, quia Bzechiele supra quem uidetis thau ne occidatis, et, Moyses facit pulcrum lauacrum de speculo mulierum in quo Sacerdotes se lauauant Antea quam tabernaculum introirent, Sacerdotes per confessionis lauacrum mundatur eorum quia crementis amaritudo significatur per speculum mulierum uitam sanctarum inueniuntur a quibus sanctificationis modum & formam accipimus, præterea cum sanctas sanctorum ingrediuntur, primum dicitur introitus qui prophetarum uaticinia signaret etiam desideria sanctorum patrum qui continebantur in limbo. sed festiuis diebus ter cā

tatur ad laudem Trinitatis, & bis in alijs diebus ad laudem diuinæ atque humane nature quæ fuit in Christo Iesu domino nostro quia in primitia ecclesia in introitu Apostoli dicebant pater noster, sed ceteri postea magis dignificantes Missam dicebant, psalmum unum, sed Gregorius unum uersiculum psalmi qui tamen genuare cum dicitur & magno clamore inchoatur ut clamorem & desiderium patrum representet qui Christum redemptorē expectabāt, postea dicitur Chv̄ieleyson Christe Ievson quia deus siue Christus miserere nobis, quæ nouē uitibus dicuntur propter nouem ordines angelorum uel ter ad laudem patris et ter ad laudem filii et ter ad laudem sancti spiritus, postea in medio altaris dicitur Hinnus Angelicus, quia oculis & manibus in altum eleuatis dicit, Gloria in excelsis deo, ad similitudinem Angeli qui Christi natiuitatem pastoribus euangelizauit. Sed Gloria in excelsis & alleluya non cantatur a septuagesima usq; ad pascha, quia tēpus illud Babiloniæ captiuitatem signaret, quo tempore iudei suspenderunt organa dicentes, Quomodo cātabimus canticum, domini est terra aliena, postea sacerdos ad populū se conuertit & dicit dominus uobiscum quia dominus est nomen dignitatis & trium personarum patris filii et spiritus sancti. Sed prelati propter dignitatem dicunt pax uobis sicut Christus Discipulis pacem dedit, & chorus respondet dominus uobiscum quod ab Apostolo sumptum est, qui nos spirituales reddit & spiritum sanctum in cordibus nostris esse uelit, & quia Christus significat hominem deificatum et Iesus deum habitum, ideo dicitur dominus quia

diuinas personas omnes includit, præterea sacerdos qui
 quies se manifestat populo, sed quatuor uerbis al-
 ta uoce dicit dominus uobiscum & semel submissa uoce
 dicit orate pro me fratres, per hæc significantur quinque
 apparitiones quibus in die natiuitatis dominus apparuit
 et illarum una fuit occulta cum simonipetro apparuit
 postea dicitur sicut numerus par eius, ergo quia nullam
 diuisionem patitur pari nostro numeratur. Ante ta-
 men orationem dicit oremus. Sic dominus dixit Apосто-
 lis, Orate &c. Postea sequitur Epistola quæ legis iudai-
 ce doctrinam signaret & maxime prophetarum nec eam
 lumen præcedit quia lumen gratiæ nondum illis aduene-
 rat quod Christiani postea nacti fuerunt, deinde se-
 quitur responsum quod nos ita facturos admonet si-
 cut docet Epistola & si tempus anni conueniat canta-
 tur alleluia quæ diuersimode interpretatur, Augustinus
 alleluia quia saluum me fac domine, Innocentius dicit ef-
 se quædam eorum & Angelorum iubilationem, Hiero-
 nimus ale. cantare. lu. laudem. ia. ad dominum uel aliter
 altissimus leuatus in cruce luxerunt mariæ iam resure-
 xit, & Gregorius Ale pater lu. filius. va spiritus sanctus
 postea sequitur Euangelium, et primum accipit librum
 ex altari et superponit Humero, ut significetur quod de
 populo Gentili ad iudaicum translata est Christi præ-
 dicatio, deinde dicit dominus uobiscum ut populus attente
 & deuotius audiat uerbum dei, postea dicitur cum spi-
 ritu tuo quia sanctus spiritus est donum coelitus elargi-
 tum, & ante Diaconum præcedit crux lumen & thus
 primo crux quia per uirtutem Euangelii, crux per unum

solum lumen præcedit, quia Ioannes Baptista Christum præceßit & Christus nos. sed thus doctrine Christianæ odorem nobis significat, in principio Euangelij significamus frontem crucis domini, item os et cor, quo opere ore corde crucem donum euangelizare debemus, post euangelium cantatur symbolum quod inter coena synodo fuit ordinatum. Quoniam aliud est Apostolorum in quo duodecim articuli fidei continentur, postea sacerdos se conuertit ad populū & dicit dominus uobiscum Paulo post submissa uoce dicit oremus quasi consecrationem. tacitis uerbis facturum sit, & populum ad orandum inuitat deinde sequitur præfatio. quasi prima locutio quia de sacramentali altitudine acturi sumus & secundum angelicam consuetudinem laudamus & benedicimus dominū, quæ uerba sunt maxima animaduersione digna. Nunc modum consecrationis breuiter exponemus, Altare crucem domini repræsentat calix sepulcrum patena lapide monumenti corporale sudarium uel linterulum quibus Christus fuit inuolutus, hostia in Christi corpus transferatur & uinum in sanguinem parum autem aquæ immiscetur ut in uinum conuertatur quoniam ex Christi latere fluxerunt sanguis & aqua, Materia panis debet esse in Azymis & materia sanguinis debet esse uinum & non alius liquor. Sacerdotes tam diuinum misterium consecraturi incensum offerunt in odorem suauitatis et quia omnia fieri deuote debent Altare osculantur tanquam pacem inde sint habituri et cruces proferunt tanquam per uirtutem sanctæ Trinitatis hæc conuersio fieri debeat, post autem diuinorum uerborum prolationes quibus me

diantibus hostia in Christi corpus transfertur in altum
 a Sacerdote iunctis manibus eleuatur cum maiori deu-
 tione uideatur & omnibus melius manifestetur & calix
 Similiter Isaias ecce intelligis & seruus meus & exal-
 tabitur, neque sacrosancta uerba, quæ pro consecratione
 deo feruntur hoc loco inscripsimus, quoniam Sacerdotia
 bus pro ipsorum dignitate solum modo debent esse mani-
 festa, quoniam uiles ceret si publicæ efferrantur. Omnia ta-
 men uerba & mores consecratione diuina sunt, deinde
 sequitur oratio dominicalis quam Apostoli missæ præ-
 mitebant nam parua habebant altaria, quæ secum deffe-
 rebant, & missa dominica oratione agebatur. Postea Sa-
 cerdos hostiã diuidit in tres partes, quia Christi tres natu-
 ræ fuerunt, diuinitas, anima, & caro, & sequitur pax
 domini sit semper uobiscum, cum tribus crucibus, quas cū
 parte hostiæ facit supra calicem, uel in uirtute trium p-
 sonarum præteritam præsentem et futuram pacem asse-
 quamur. Deinde sequitur agnus dei quia agnoscendo no-
 luntatem dei patris crucem ostendit & matrem discipu-
 lo commendauit & nos patri reconciliauit, sed post com-
 munionem fit gratiarum actio pro tam diuino munere
 suscepto, quia panem angelorum manducauit homo, po-
 stremo dicit sacerdos, Ite missa est, scilicet hostia sacra
 est, ultra sequitur Euangelium Iohannis in quo ratio per-
 fectæ diuinæ continetur naturæ, tamen quod ante cele-
 brationem sacerdos lauat sibi manus & post missam si-
 militer quia & ante & post debet esse mundus a pec-
 catis magnis. Sed in missa ter sibi lauat digitos quia in
 coelebratione etiam a paruis debet esse mundus parum

C O N C O R D A N T I E

ante consecrationem sibi lauat digitos, parum ante consecrationem sibi lauat digitos cum aqua, secundo cum uino ultimo iterum cum aqua. Omnia enim sacerdotum opera debent esse munda et os per quod intrat et cor in quo suscipitur, præter missam etiam diuina sunt maxima cum ratione instituta, quia sicut testatur propheta septies in die laudem sibi dixi domine, prima quia tunc laudatus est tertia quia tunc fuit Iudicatus Sexta fuit crucifixus nona spiritum emisit, uespere depositus fuit ex cruce et in completorio locatus est in sepulchro, et in matutinis resurrexit ex mortuis, quia Mariæ cum sepulcrum adissent iam sol ortus erat quia Christus. Multa præter hæc sacrosancta ecclesia diuinitus instituit quæ alio loco studiosius inquirantur, Christus ecclesiam ecclesiasticas ordinationes habere uoluit primū fuit lector teste Isaia spiritus domini super eo quod unxit me, similiter exorcista, quoniā in cana galilee aquam in uinum conuertit, Diaconus autem quando discipulorum pedes lauit, sacerdos quando accipiens panem et gratias agens benedixit etc, Post passionem fuit ostiarius quoniam dixit, Attollite portas principes uestras. Episcopus quando supra discipulos manus apponit dicēs, Accipite spiritum sanctum et quorum remiseritis peccata remittentur eis et quorum retinueritis erunt retenta. Omnia ergo hæc christianorum instituta sacrosanctis mysterijs plena sunt et iudeorum et gentilium sacrificia superantia:

De Luna secundum varias traditiones poetarum. Cap. XXVII.

OSTEA quàm terrestria secundum poetarum traditionem descripsimus necesse est ut sup̄coelestia signem̄ta pro complemento doctrinae inquiramus, & primum de Diana quae manifeste nobis magis apparet, philosophantes quidam a modo suae causalitatis naturā et ipsius rationem inquirunt, quare Proserpinam illam appellant. Quidam per similitudinem quam in hac inferiora conspiciunt quare Dianam, quidam per ea quae in suo corpore intuentur & hij Lunam, Proserpina ergo Cereris filia cum a Plutone una cum uirginibus & puelis ex Trinachia capta fuisset & ad infernum perducta, tunc alma Ceres quam Graeci Echaton & nos flauā dicimus cum lapidibus ad Plutonis infima regna descendit ut raptam Proserpinam & Plutonis coniugem exciperet, quam cum ex Plutonis uiribus excepisset. Alma Ceres hominibus legem imposuit & cuique pro diuersitate locorum iura dedit, quare cum inferior Proserpina a superiori Luna modum suae generationis accepisset & inferiorem & superiorem Proserpinam appellant. Moralis expositio Semina omnia terram serpentina sunt, postea quòd a Plutone suscipiuntur & maxime in Sicilia ubi maior frumenti quātitas fertur quòd uberiorem fructum reddit. Similiter cetera semina quando seruntur fructuosa plurimum fiunt, Ceres ergo gaudium

interpretat r & alma quia omnes alit. Echaton quia cē
 tuplum, nam ex uno grano aliquando centum nascuntur
 quare omnibus gaudium parit & Flaua dicitur, post se
 getum maturationem talis apparet. Sed luminibus ad in
 ferna descendit quia tempore quo frumentum colligitur
 sol plurimum splendet & calet, ideo leges & iura ho
 minibus imposuit quia posteaquā frumentum & cate
 ra frutifera semina exorta sunt, Quisque & frumenti
 & locorum suas partes nouit, Ceres tamē cum propter
 usum papaueris Proserpinæ aliquando oblita fuisset, A
 Ioue suo parente promeruit ut Proserpina sex mensi
 bus cum matre supra terram staret et sex mensibus in
 inferno cum Plutone, nam sex mensibus frumenti semina
 sub terra continentur, & sex mensibus frumentum ma
 nifeste nobis apparet & ipsius usum accipimus. Sed Ce
 res per comestione papaueris obliuiscitur Proserpinæ,
 quā plurimi cum frumento carent. papauere utuntur,
 qui aliquando obliuionem & aliquando stuporem in
 ducit, Luna ergo cum omnibus uegetabilibus humidita
 tem tribuit, propterea augentur & crescunt, ideo est di
 cta Proserpina quia terram sua uirtute serpit, nocte præ
 terea lucet & die latet, item sex mēsis crescit sex que
 decrescit & tantum sub terra latet quantum supra ter
 ram apparet, per has ergo similitudines Lunam Proser
 pinam uocant. Sed aliter quidam philosophantes ipsius
 rationem inquirunt, Diana & Appollo ex Hiperione
 patre geniti sunt, ipsorum autem matrem nemo nouit.
 Hæc iuuenis & pulchra & uirginitatē seruauit in ne
 moribus atque incultis locis cum magno numero Nim

pharum se contulit et uenationibus intenta pharetram
 & arcum accintos ferebat, sed dextera manu Sistrum
 ut distantes Nymphas atque puellas aduocaret & feras
 omnes adduceret siue fugaret. Similiter concam ut aquas
 auriret et eas aliquando funderet, curru uehebatur quia
 duobus equis trahebatur qui cursum quandoque præpa-
 rabant & aliquando cursu mitiores apparebant, Ali-
 quando etiam montes conscenderat & aliquando supra
 planitiē ferebatur, nunc iura nemorum dabat & aliquā-
 do montium atque agrorum quando aquis imperabat ut
 sisterent & eas quandoque ad cursum compellebat, uen-
 tes præterea, qui ucluerunt quod Endiminō pastor cum
 Dianam plurimum dilexisset ab ea repulsus est. Sed po-
 stea cū in montem Ionie altissimum cōscendisset ubi fe-
 re triginta ob dormiuerat annis, aliquando etiam quia
 dianæ albas oues pascebat ad gratiam restitutus est, Si-
 militer Pan Archadiæ deus ipsam diuinam uehementer
 dilexit & ob munus candidissimæ lanæ in suos deuenit
 amplexus, sed Actheon uenationibus sumopere intentus
 cum Dianam & Nymphas nudas in fontibus se lauā-
 tes minus prudenter in spexisset in Ceruum conuersus est
 quem postea canes ignorātes illum fuisse Actheonem di-
 laniauerunt & Perdix Dianam magno opere dilexit de-
 inde suæ matris amore incensus Dianam deseruit, post
 ea uero matris ac tabe consumptus est, præterea cū Lu-
 na multos maximosque producat effectus etiam multa
 nomina promeruit, quia Lucina Diana Proserpina Tri-
 uia Argetra Phœbe Ceres Artonis mens. Moralis expo-
 sitio, ideo Lunam & Phebū ex hiperiōe genitos uolūt

quia Hiperi, idem est quod super omnia gloriosus deus
ut præclare Augustinus & ceteri diuini scriptores tes-
tantur supra omnia continetur non exclusus & infra
omnia non conclusus, fecit duo luminaria magna unum
quod diei præesset & alterum nocti, Sol ergo diem &
Luna noctē illuminat, ideo Phœbe, quia paruis Phœbus
appellatur horum tamen duorum luminarium matrem
nemo nouit quia ex nulla materia geniti sed ex nihilo cā-
ti sunt quod si ex materia geniti sunt ut philosophan-
tes quidam uoluerunt nemo tamen illius materiæ ratio-
nem nouit quia ignorant an sit eiusdem speciei cum ma-
teria istorū inferiorum an specie differat quæ sunt alio
loco studiosius inquirenda. Quod autem Iouem cōtra Ti-
tatonos aliquādo pugnantem inuenerit, Ideo fictum est
quia Luna æstuosas ac superbas pugnantium mentes cō-
tra uiros bonos ac iustos sua frigiditate remittit & sua
luce illuminat, ideo iuuenis quia mense renascitur et no-
uo splendore luceſcit, Virgo, nam & si recipiat altera-
tionem in lumine quia nunc lucere nunc obscura uidea-
tur tamen suæ substantiæ modus inpassibilis diffinitur,
nullam alterationem atque corruptionem suscipiens, ideo
arcū & sagittas accinctas fert, arcum quia in eius simi-
litudine frequenter apparet & quia tanquam per arcum
suos radios ac uim omnem ad inferiora transmittit, si-
strum dextra manu fert est enim sicut genus tubæ quo
utuntur ægyptii cum incrementum nisi hominibus incolis
significare uolunt. Similiter Luna suo colore ac situ &
per aliorum planetarum aspectum aquarum incrementū
ac diuinationem significat, quid præterea ceteris rebus

futurum contingat, quòd autem sinistra concam ferat
ut aquas effundat et colligat quia continuum aquis, cre-
mentum præstat imo ex Lunæ motu aquæ omnes cre-
scunt siue decrescunt, nam cum Luna ad coeli medium
peruenerit a quæ intument ut manifeste decliues, quia
plurimum descendisse apparent, cum autem ad punctum
midie noctis peruenerit, iterum tumere & in altum cir-
cuisse aquæ apparent. Sed ideo curru uehitur quia in
epiciclo continetur in similitudinem currus qui super
suo deferente rotatur, quare Luna nunc distantior nūc
autem propinquior apparet, duobus etiam equis trahitur
quia unus a puncto conuictionis usque ad oppositionem
alter uero ab oppositione ab coniunctione, uel quia unus
nocte terram uehit et alter die, ideo etiam unus equorum
clarus & alter obscurus apparet etiam quia cursum
aliquando properat & aliquando retardat, ideo Luna
cursu uelox & aliquando tarda & aliquando stationa-
ria dicitur, quæ apud Astrologos clare constant. Quòd
autem montem conscendat, quia augem sui epicicli uel des-
ferentis cōscendit uel quia nocte uiatoribus lumen ac uir-
tutem tribuit, imo per uirtutem Lunæ in montibus susce-
ptam argentum generatur & aqua, Muta præterea
quia philosophi perscrutantur quòd etiam in plani-
ties & ima quandoque descendat quia in opposito augis
epicicli et deferentis aliquando descendit uel etiam quia
in locis decliuibus atque profundis uirtus Lunæ per-
tingit & uegetabilibus oibus generationē atq; in cremē-
tum tribuit, Quòd autem agrorum montium atque sil-
uarum iura tribuat, quia pastores cursores & nautæ in

agris montibus siluis & nauigationibus a lumine lune
 iuuantur, nam pastores luminosa nocte greges nutriunt
 & uenatores feras sequuntur et fugant, nautæ maris et
 fluminum tucius itinera prosequuntur & aquarum et si
 derum cursus rationem accipiunt. Quod autem Adheon
 cum Dianam nudam inspexisset in ceruum conuersus est,
 ideo fictum, nam ille summa cum uoluptate rura uenatio
 nibus intenderet & canum et æquorum copias nutre
 ret postea uero cum uenationum picula labores animadu
 teret uenationis usum omisit, canes tamen multos pasce
 bat ut ad inopiam peruenerit, quare a Diana conuersus
 in Ceruum quia bestialis factus a canibus consumptus
 est. Sed Perdix primum Dianam insequutus est deinde
 amorem omnem in matrem conuertit, quare matris cu
 ra in tabuit, nam Perdix primum uenationibus intende
 bat, postea mentem a uenationibus amouit et terram si
 bi ac cæteris parentem sumopere coluit, quare nimio
 labore tabefactus periit, et Endimion pastor primū Lu
 næ cursum adinuenit et ut astrorum et maximæ Lunæ
 melius rationes inquireret in altissimum Ioniæ montem
 conscendit, ubi triginta annis speculationibus intentus di
 citur obdormisce, quare amore Dianæ complexus est
 uel quia Luna omnibus uegetabilibus humiditatem præ
 stat quare Endimioni ac cæteris omnibus pastoribus cō
 fert, ideo albas oves pascunt, quia a lunaribus radiis
 inferiora omnia dealbantur, quod etiam Pan Archadiæ
 deus Dianam dilexerit et ipsam osculo complexus est,
 ideo fictum, nam bis astrorum rationem nouit et Lunæ
 naturam longo studio inquisiuit et posteris tradidit p

munus candidæ lanæ quia per luminis considerationem et naturæ ipsius maximam cognitionem accepit et amorem Dianæ promeruit, uel quia pan scilicet Sol Lucem præstat et sextili ac trino aspectu Lunam maximo amore complectitur, Nunc autem inquiramus nomina quæ lunæ optimo iure conueniunt, primo Luna quia lu-
cet quòd si mane ac sero sua se luce manifestet Diana sed proserpina quia terram intrinsecus serpit, trina quia superiora illa tria nomina promeruit, Lucina quia infantes ad lucem ducit et parturientes iuuat, etiam dicitur argentea quia argento similis et in uisceribus terræ argentum efficit hecates quòd centum significat quasi fœtuū si bi uirtutes insint, item anotemus quòd Athica lingua idē sonat, quòd luna et mane deficiens quia lumine aliquando caret et lumine aliquando plena uidetur, neque iniuria tam multa nomina promeruit quia plures et manifestos magis effectus producit, primo quia nobis propinquissima, secundo quia uelocissimi motus, tertio quia plurimum planetarum uirtutes suscipit, præterea seniores quidam uates Phæbi et Dianæ generationem pulcra nobis poesi tradiderūt, Latona ergo Rheii filia a Ioue optimo maximo plurimum dilecta fuit ut ab eo geminiam prolem suscepit Dianam et Phebum. Sed Iuno cum no-
uit illam ex Ioue grauidā genitāq; prole conspiceret. Phitonen serpentem genuit immense magnitudinis qui tria montium iugera occupabat ut terram omnem euerteret et Latonam fugaret atque perimeret, cumque Phiton illā grauidā aliquamdiu uidisset post multā peregrinationem ad ortigiam insulam timida Latona peruenit ubi

Phœbum et Dianam peperit. sed Diana cum primum genita fuisset Phœbum suis manibus suo amplexu tanquàm obsterix et alumna suscepit, et donec incrementum accipisset illum semper nutriuit et auxit, Phœbus autem fortior factus mille sagittis Phitonem fugauit et tandem illum peremit, Insula uero in qua gemeli uno partu geniti sūt primum Ortogia, sed postea Delos est appellata quasi apparitio, nam eo in loco Diana et Phebus primū apparuerūt, postea uero cum homines illius insule uiribus ac doctrina creuissent Phœbum tanquam sup̄num deum uenerabantur. Quare cum aras et templa maxima instituisent, responsa dabat et pro deorum consuetudine mirabilia plurima faciebat ut ignaros homines falleret et ab eis diuinitatem promeruit, præterea modestissimi quidam uoluerunt quòd postea quàm Latona gemellos peperisset et æstuosam sitim pateretur ad flumē Rodi sitibunda confugit. sed rustici qui in montibus cõtinebantur aquæ potum prohibuerunt et Latonam petentem flumine sæuo Marte repulerūt, Latona utro grauiss illorum ignauiam ferens in ranas eos conuertit. Moralis expositio præclari huius figmenti cum post diluuiū omnes ferè mundi regiones aquis submerse forent tanta erat aquarum euaporatio et caligo et maximarum nubium multitudo ut neque lunam nocte neque solem die intueri quisquam posset, quare hos perditos ignari homines arbitrabantur, Sol autem et Luna potentiores facti caliginem nubes et omnem euaporationem soluerūt, quare sol et Luna qui primum aliquamdiu latuerant manifeste omnibus apparuerunt, cum ergo loca omnia prope

mare ægeū et Achaie submissa forent, Iupiter quia misericors deus, Latonam quia ortigiam Insulam ubi Sol et Luna aliquamdiu latuerunt plurimum dilexit, quare manifestare Solem et Lunam uoluit ut homines ad generationē et incrementū sufficerent quia licet motus solis et aliorum planetarum in obliquo circulo sint causa generationis corruptionis in istis inferioribus cœlestis tamen ut lux et uirtus eorum ad inferiora manifeste descendant & simplicibus elementis & mixtis infundantur quare generationem efficiant et incrementum suscipiāt, ideo Latona quæ primum prægnans Sole & Luna manifeste apparentibus quos antea conceperat, postea clare uiri eam peperisse tradiderunt. sed primo Dianā quia illam nocte prope auroram primum uiderunt & adueniente die Solem, postea etiam uiderunt, ideo Lunā primum uisa tanquam obstetrix & alumna Solem suscepit & sibi opem tulit ut pro dissolutione nubium & obscure caliginis sufficerent, quòd autē Iuno Phitonem serpentem maximum genuerit quia nubes maximas ac mobiles in aere procreauit quæ manifeste apparentes Latonam fugabant quia conceptum Solis & Lunæ prohibebāt hæc, nubes cum mouerentur ueluti serpentes apparebant quia tria montium iugera occupabant quia tres aeris regiones, Aer uero sicut mons & terræ & aquæ supereminet, & tria iugera sunt tres ipsius regiones, nā licet materia omnium impræssionum in metrologiarum ab aqua & terra effluuant tamen omnes in aere suscipiuntur, quæ si a Solis uirtute agente dissoluantur, tunc mille sagittis quia multiplicatis radiis et uirtute ip

sius calefactiua fit caliginis & imbrium dissolutio, quare cū Sol & Luna manifeste apparuissent insula que primum Ortogia, postea Delos quia apparitio dicta est, Sol ergo apparens Phitonem fugauit quā omnem nubē soluit, postea uero Diabolus, cui datum erat homines fallere posse illis nocere per statuam Phœbi quam auream illi formauerant responsa dabat & miracula multa faciebat, quare ignari ac etiam doctiores illius insule & totius gratiæ præclari homines diuinitatem maximam Phœbo tribuerūt, quod autem Latona sitiens fuga rusticos in ranas conuerterint, ideo fictum, nam Rodiani litijs bellum gerebāt Delones Rodum uenerunt ut illis opē ferent, cum autem Delones sitibundi ad flumen conuenissent, montuosi rustici aquas prohibuerunt, ideo Delones seu Marte rusticos omnes necarunt, postea uero quā hostiles isti homines abierunt & montuosi rustici in eum locum conuenissent ubi parentes occisi fuerunt maxima ranarum multitudo genita erat tunc incole ob iram Latonæ homines illos submersos in ranas conuersos existimabant.

De Mercurio. Cap. XXVIII.

ME RCVRIVS ex Ioue patre et Maia matre genitus est, sed a patre in mortalitatem promeruit. A matre uero mortalis est factus, ueruntamen cum Iuno Maiam & Mercurium plurimum dilexisset illum tanquam

alumna suo lacte nutrituit. Quare Mercurio immortalitatem & diuinitatem donauit, hic præterea in Archadia conceptus atque genitus est. Sed Appollo Iouis filius quia maior natu Mercurium dignitate præcellit quoniam Appollinem consilii & rationis ac optimarum disciplinarum deum faciunt, sed Mercurium sermonis & eloquentiæ, illarum præterea disciplinarum quæ ad homines spectare magis uidentur. Mercurius Philogiam in uxorem duxit a qua omnes liberales artes in dotem suscepit. Sed fronesis Philogiæ mater Mercurium præclaris atque optimis moribus enutriuit, quia facile in molos mores prolaberetur nisi eum fronesis contineret. nã Mercurius ex Venere sorore sua hermafroditum genuit & Apostolis boues clam furto subripuit. Sophia Mercurium plurimũ dilexit & se coniugali uinculo iungere cupiebat nisi Philogiam coniugiem antea suscepisset, præterea ueteres omnes uates Mercurium. deorum omnium cursorẽ uoluerunt & Iouis optimi maximi responsa tanquam legatus ex sublimi Ethere a Diana ferebat & sibi ornamenta contribuunt, quæ cursoribus ac oratoribus confere solent, nam capite Pileum ut a Sole imbris tueretur duas supereminentes alas capite ferebat alteram a dextris alteram a sinistris & non solum pedibus iter properaret, sed capite quandoque uolaret et dextra manu septrum fert ut animas ex Orcho reuocaret etiam eas ad inferna compelleret ipsasque uicturas ac morituras cogeret, uentis etiam leges imponebat ut aliquando sisterent & aliquando fortius irruerent, Septrum siue uirgã quam pro principium dignitate ferebat

bat a duobus serpentibus erat circumuoluta quorum alter in alterum expirabat & aperta ora tenebant mobilesque linguas. Similiter manu gallum sibi consecratum quem gestabat quem tanquam accipitrem exornauerat, nam uincula quæ pedibus erant aligata forti manu ac uirtute a Mercurio continebantur et campanæ quæ aligantur frequenter pulsabant, & aliquando Gallus alta uoce proclamabat. Mercurius præterea pedibus Ocreas ferebat ne per itinerum discrimina capite, sed pedibus iter properaret nunc pastoris habitum ferebat et aliquando cursoris. Aliquando etiam oratoris et aliquando medici phisici longa toga incedebat & aliquando breuiori sicut incedit, propterea illum plures habere effigies uoluerunt & plura sibi nomina tribuebant, primum Cilenus a Cileno monte Archadiæ ubi primum a Ioue atq; Maia parentibus conceptus, postea uero genitus est, Mercurius a Mercatione dicitur quia omnem mercandi atq; negociandi rationem edocuit, etiã Archas dicitur ab Archadia tanquam sibi proprium nomen promeruit & Turiis quasi dominus quia plurimum sua uirtute ac potentia dominantur, Quidam deum prudentiæ illum faciunt nam et multarum disciplinarum rationē nouit quia eloquentiam summa ratione proficitur et ueritatem hystoriarum exornat et fabularum figmenta credere facit tanquam uera extitissent futurorum præscientiam nouit somniorum atq; curarum ueras causas reddit. Aras deorum instruxit & quo pacto uota reddere illis debeamus numerorum ac magnitudinem clare distinguit, quantum etiam aduersantia sidera inferant & quantum iuuantia

conferre hominibus ualeant quæ omnia in morali ex-
 positione trademus, quædam tamen antea primitias, nã
 Mercurius si bonis iungatur melior efficitur si malis
 deterior. Si masculis masculus efficitur si femellis sexũ
 permutat, Sicut enim materia per aduentum formæ na-
 turam uariat sic Mercurius si alijs iunctus fuerit de-
 liorum mores ac naturam suscipit, ideo poetæ qui non
 omnem Mercurii naturam nouerant. Si qui eloquentia
 præstabant, uel aliqua bonarum disciplinarum quas pri-
 mum connumerauimus hos Nercurios faciebãt, ideo plu-
 res apud eos fuere Mercurii. Moralis expositio p Mer-
 curium deum sermonis intelligimus, nam hic medius &
 ueluti currens inter quos marcaturæ et reliquæ actiones
 contingunt, Mercurius enim merces curat uel mercato-
 rum Tyrios, quia dominus, nam mercatores omnes non
 minus uerba quam merces uendere curant. Sermo igitur
 quilibet ex Ioue immortalis nascitur quia significandi
 modus quem sermo habet diuinus est & sonus ille cum
 intentione significandi cum ab humana anima proferat-
 tur Ioui merito comparatur, uoniam effectus uirtuali-
 ter suam causam contineat. Sed aer qui est sicut mate-
 ria sermonis & mater mortalis est quia si Iunonis la-
 de nutriatur & ad supercoelestia et in altum quia diui-
 na feratur, tũc dominus et mortalis efficitur quod Chri-
 stus ipse testatur, ubicunque fuerint duõ uel tres congre-
 gati in noie meo, Ibi ego sum, & sermo qlibet a Iunone
 quia scilicet ab aere nutritur & in aere suscipitur ef-
 ficiens ergo a quo diuinitatem promeruit est intellectus
 humanus, imo perfectio cuiuscunque entis accipitur a se

ne scilicet a rebus de quibus est, & ideo sermo quandoque mortalis et quandoque immortalis efficitur, quòd autem in Archadia conceptus atq; genitus sit mercurius, ideo fictum quia regio illa eloquentiæ studiosius inuigilat, hæc præterea humanitatis studia apud Archades plurimum floruerunt. Hii etiam inuentores et cultores tam præclare professionis extiterunt, quòd autem nuptiis deorum Mercurius inter fuerit & tanquam inter nuntius eas celebrauerit quia per eloquentiã nuptiæ complentur, et plurimo sermone in eis ac cæteris conuiuiis utuntur, sed quod post Appollinẽ Mercurius genitus sit quia per Appollinem rationem ac consilium intelligimus quæ per eloquentiam exornantur, nam inutilis est sermo qui libet nisi cum ratione atque consilio proferatur, ideo philogiam in uxorem duxit quia studio & amor ratione coniungitur, Philogia enim amor rationis interpretatur qui per facundiam et eloquentiam exornatur. Sapiens si eloquentiæ rationem exornauerit diuinus appareat, ideo fronesis est Philogiæ mater quia prudentia omnes humanas actiones regit, ratio ergo atque consilium a prudentia perficiuntur et ab eloquentia exornantur, & artes liberales in dotem Mercurio tradite sunt, quia dignitas & splendor eloquentiæ maximus est si artes istæ liberales ad fuerint, nam scientia quælibet propriũ elocutionis imò pronuntiationis modum exposcit et optimarum sententiarum copiam Mercurium imò sermonem omnem diuitem faciunt, neque admirari oportet si Sophia Mercurium dilexerit & se illi matrimonio iungi cupiat, quia sapientum ornatissimi sermones perpetuam

rei publica pacem gignunt; et ciuium se ditiones ac op-
pugnantium insidias admouēt. Quod autem mercurius
cursoris habiū ferat, nam talem ad nos uirtutē defert
ipse præterea a bonis melior efficiūtur & a prauis siue
infortuniis peior. similiter aliquādo masculus et aliquā
do femella, ideo galerium fert ut imbres ac solares ra-
dios fugiat, uel quia a solaribus radiis tegitur. sub qui-
bus semper continetur, uel quia Mercuriales præcipua
caliditate suū consilium tegunt & coopertam uerbo-
rum significationem habent, quare nunc obscura nunc co-
operta uerba proferūt. Alas. præterea capite ferūt quia
maxima solertia et facile omnia animaduertunt uirgam
ferunt quia corporum rationes metiuntur longitudinem
latitudinem & profunditatem, præterea facundus ser-
mo recto rationis iuditio proferatur & falsas erran-
tium opiniones repellit et uera auget atque confirmat. e-
tiam auspitia fugat quæ hominibus frequenter contin-
gunt hac etiam ratione uentis imperat quia opiniones
uentis simulantur. Quod autem animas ex Orco reuocet
et aliquando adire compellat quia si Mercurius in-
fortuniis coniungitur, quia Saturno uel Marti uitam
abbreviat si fortunis quia Ioui aut Veneri uitam pro-
fert quod autem uirga serpētibus circunuoluta sit, nam
contemptiosi et desidiosi a uirga, scilicet sapientis sermo
ne mites fiunt & bella sedantur et quæ in republica,
dubia sunt prudentis discussione præferuntur. Sinistra
Gallum fert qui uigilantiam maximam significat, nam
sermonis ratio aliquando arte et aliquando natura pro-
fertur, Ocreas fert quia sapientum affectus suo sermo-

ne tegitur, Aurea Talaria quia paruus ac splēdēs debet
 esse sermo sapientis, et alas pedibus ferunt ut significetur
 nihil esse sermone uelotius. si autem ornamenta hæc
 ad medicos referemus, ideo Galenum ferunt quia cœli
 motum ac ipsius naturam cognoscere debent, quod si su-
 per cœlestium siderum motus ac naturam ignorauerint
 facile pereunt, aeris etiam dispositiones animaduertunt a
 quo tegimur, & contuemur. Alas capite ferat quæ me-
 dici solertiam significant, nam remedia omnia mēte con-
 tineant ut si ergo pereūtes occurrerint Cita cōferre suf-
 fragia et ualitudinem possint, præterea septrum gerunt
 ut falsas egrorum et ignorantium medicorum opinio-
 nes repellant et ueras contineant et rectitudine sue sapien-
 tiæ perituros egros liberent et aliquando medicorū igna-
 uia incolumes pereunt, quod autem serpentes uirgam cir-
 cuant, ideo fictum ut omnia singulari prudentia circums-
 piciant, nam quæ capiti prosunt cæteris membris ali-
 quando obsunt cum differentes sint complexionēs ac cō-
 positiones, omnia ergo medicus maximo studio ac summa
 ratione animaduertat & dextera manu quia forti cogi-
 tatione speculationibus intendat et sinistra Gallum ferat
 quia omnem uigilantiam et egrorum salutem conferant
 & dispositiones naturales et ecclesiales quæ egros pro-
 clamare faciunt distinctæ atque clare intelligant pedi-
 bus. Ocreas ferunt ut suos affectus tegant et se ad mo-
 tus celeres præbeant quia medicis omnes uirtutes in-
 sunt et nulla uoluptatum inquinamenta et aurea et alata
 Talaria ut puram & mundam egris affectionem mani-
 festent quia nulla profecto disciplina plures et digniores

res habere partes debet quàm medicina quia ueterum auctoritate et opere et scitu difficillima iudicatur. Mercatores etiam qui per Mercurium significantur prudentes ac solertes esse debent, ut nulla temporum siue uiarum discrimina uitent, ideo Galerum ferant quia singulari uirtute et maxime prudentia sapientia atque solertia tegantur, ut omnes caloris et frigoris uires fugiant et alas capite ferant ut singularem solertiam manifestent, et uirgâ quia recto rationis iudicio omnia metiantur, et serpentibus circumuolutâ quia maxima prudentia animaduertant quæ in comparandis aut uendendis mercibus pro futura siue nocitura sint, et uigilantiam sicut Galli seruent, nam mercatorum negotiationes facile otio pereunt. Ocreas et alata aurea, quia Talaria ferant ut se celeres ad motus præbeant, ueteres itaque philosophantes quia proprietates et omnes Mercurii uirtutes distinguunt et quasdam bonas et quasdam obseñas animaduertunt, ideo etiam plures Mercurios faciunt, nam Mercurius Liberi et Proserpine filius clam boues a Phœbo surripuit, et Bachus uaccam unam dono dedit ne furtum quod solus uiderat palam faceret, postea uero Mercurius ut Bachi fidem temptaret se in aliam imaginem permutauit, et Bachus pollicitus dare Taurum si furto sibi arreptos boues manifestaret. Bachus rem omnem quam antea uiderat palam significauit, Mercurius uero grauius ferens illum in lapidem puniceum conuertit, Appollo uero eum furtum cõspexisset et Bachi conuersionem in lapidem arcum accepit atque sagittas ut Mercurium perimeret. Sed Mercurius aufugit et phœbi furorem euasit, Tan-

dem facta inter eos concordia Mercurius citheram Phœbo donauit et Appollo uirgam Mercurio, et Bachum in lipidem conuertit quo facili contatu metalla distinguimus, figmentum hoc sic ueritatem accepit, Nixus qui ad currendum ceteros antcedebat Stilbon appellatus est quod uelox apud nos sonat, hic magicas arres et demonum illusiones didicit & illis studiose operam dedit, qui cum ad furandum naturaliter procliuus esset Phoronidis sacerdotis Appollinis armenta surripuit, et post ingens tumulum lapideum locauit cui nomen erat Batos uerū tamen Taurus unus tumulum conscendit et ceteros Taurus mugiens aduocauit & furtum querentibus armenta manifeste significauit. sed Stilbon formidans iram furtum grauius ferentis aufugit ne sagittis quia furentibus uiribus illum interficeret, post uero terram facti sunt amici et alter alteri sua ornamenta donauit. Stilbon qui natura furerat tanta ceteris uirtutibus preestabat ut apud Archades et Aticos diuinitēat promeruerit quare sibi aras et templa instituerunt, et cum furto res perditę forent illum furti exquisitorem exposcebant & rerum clam surseptarum faciebāt, nam se penumero furto subrepta manifeste significabat. Alius etiā fuit Mercurius ex Cœlo patre et Diana matre genitus, qđ ideo fictum Philon Archadię cum Proserpinam ipsius filiā nudam in Balneo lauātem inspiceret minus pradēter illam concupiuit, quare cum ex patre filium genuisset Philon eruditissimus quidam philosophus puerum hunc altere instituit et illum bonis artibus nutriuit, et Hermetē uocari iussit qui interpres, nouerat enim Philon respon-

so deorum ac siderum significatione quòd hermes doctrina et uiribus ceteros superaret, quare cum adolenscitur ad ruborem infande originis se in egiptum contulit & mathematicis quia geometriæ arismetricæ et astrologiæ operam dedit. Quare cū hermes primum diceretur quia interpret. Postea pro maxima et stupenda omnium admiratione Mercurius appellatus est, nam cum mathematicis artibus floruiſſet etiam sacris literis operam dedit et scientiæ medicinali, quare illum cœli tanquàm ex supremo ethere missum & diei quia claritatis eximiæ genitū fuisse tradunt, ideo tanquàm plus diuinitatis promeruiſſet illum Appollinem appellabant, quia diuinarū et humanarum rerum scientiam accepiſſet, philosophia ergo cum in tres partes essentielles diuisa sit, naturalem mathematicū et methaphisicā siue diuinā, tñ tam naturalis quàm magnifica ad homines spectare uidetur. sed medicinalis scientia cum diuinas et humanas partes habeat, ideo ceteris naturalibus disciplinis merito est præferenda. Quòd autem Mercurius hermafroditum genuerit quia primus modum ipsius generationis inuenit, nam si uiri sperma sua mole aut uirtute sit fortius generatur mas. Si autem mulieris sperma superfluit generatur puella, quòd si spermata equæ potentia fuerint hermafrodita generantur, quæ de utroq; sexu participāt, quidam tamē philosophantes uoluerunt quòd mares in dextera matris parte contineantur, femelle in sinistra, hermafrodita in medio, sed horum dubiorum ueritatem alio loco exposuimus, poetæ enim generationē hermafroditæ aliter tradiderunt, quia ex Venere et Mercurio hermafroditam

genitam uoluerunt, poetarum tamen figmentum particu-
 lariter referemus, is frigie pulcherimus adolescens ex
 montibus ima descendit ubi erat fons limpidissimus at-
 que dulcissimus, in qua Salmantis Nimpha continebatur
 hæc, cum iuuenem eximie pulcritudinis admiraretur &
 eius maximo amore cōplecteretur, eum ad modū aliquā
 diu in fonte continuit, postea uero adolescens singula-
 ri rubore perfusus puellam deseruit, cum autem ad fon-
 tem iterum non uisa puella redisset, tamen illum puel-
 la continuit, utq; uni omnē amorū forti complexu per-
 cepissent, ex puero atque puella factus est hermafrodita
 quæ præcibus Iouem maximum exorauit ut quicumque
 flumen ingrederetur utriusque sexus rationem haberet
 Poesis hoc pacto ueritatem accepit, in carmania est fons
 quidam saluberrimus atque dulcissimus quem salmam uo-
 cant, ad quem montuosi homines pulchriferi atque ima-
 nes conuenire solent, qui propter frequentem usum aquæ
 mitiores fiunt, etiam propter hominum conuietum qui
 in eum locum conueniunt seuissimos mores deponunt et
 tanquam efeminati hermafroditæ, quare maris et femel-
 le naturam accipiunt. Si autem hoc ad sermonem refe-
 remus sermo quilibet debet esse uirilis, sed nimia uerbo-
 rum copia quandoque molliitur et efeminatur et hermo-
 frodita efficitur. Qui ex Mercurio & Venere propte-
 rea genitus est quia Mercurius sermoni dignitatem tri-
 buit. Sed Venus longas ac blandas locutiones facit, proli-
 xus utem & nimium uoluptuosus sermo hermafrodita
 dicitur. Mercurius etiam palestræ ludum inuenisse dici-
 tur, quia nunc solem superare uidetur nunc uero succum

bere. Sic litigantium sermo, quia unius quidem sermo præstare postea uero alterius subcumbere uidetur, Tauri enim & uis ac dignitas compositæ ac grauis elocutionis ut immanes homines legibus continentur et urbes conduntur et coniugia celebrantur et bene institutæ res publicæ montes euertunt, quia lapides pro construendis mœniis ac domibus componunt et flumina sistunt, quia fontibus fluminibus et cæteris aquis leges imponunt, nā hæc omnia sapientum eloquentia complentur cuius quantitas sit uis particulariter declaremus.

De eloquentia. Cap. XXVIII.

I dignitatem si eloquentiæ præstantiam atque uim meis efferre laudibus cuperē ea ingenii uis, ea dicendi exercitatio eē oporteret quibus uel poetæ uel oratores maximi excelluerunt, hij non solū arte atque doctrinā quibus præstabant, sed quasi diuino quodam inflati spiritu res falsas tanquā ueras tradiderunt, et quæ nullo mō excogitari possunt ingenio pro ipsorum dignitate pro dicendi uehementia probauerunt, nam tanta eloquentia fuerunt ut tanquam deorum munus res gestas tradidissent, ipsi uero tanquam diuini homines credebantur. Sed quia hæc humanitatis studia a nobis sunt poenitus aliena uim elocutionis non pro consuetudine oratorum sed pro philosophantium institutionibus enarrabo. Orpheus appolinis et Caliopis musæ filius a Mercurio cōpertam lirā do

no suscepit, cuius tantam consuetudinem accepit ut pro uehementia soni pro suauissima armonia omnes illum insequi cogerentur, nā siluæ maximis ac uetustissimis arboribus planè illum comitabantur, Cum uero maris uel fluminis littoribus insideret et pro flumina continebat & silentia equora, et fluctibus carentia quiescebat, hic præterea siluestres et indomitas feras sono comites fecerat & hominibus parere & cum illis uitam ducere curauerat. Orpheus ergo cum Heuridicem plurimum dilexisset, et cantu amenissimo illum amare fortius compelleretur in coniugem eam accepit. Sed Heristeus pastor cum Heuridicis amore plurimo contineretur & illam prope ripas hebrei cum driadibus comperuisset eam longius insecutus et ui rapere curabat, ipsa uero per inuia memoria & inculta loca fugiens latentem serpentem nudo pede compræsit, quam cum rabido infecisset morsu eā interemit, Orpheus ad inferni lares cithera sonora cōfugit & dulci cantu manes exorare cœpit ut Heuridicæ redderent, hos tanta pietate flectere uisus est ut a Proserpina Plutone & cæteris infernalibus diis gratiam promeruit sibi que tandē reddita est eo pacto ut si aliquando retrospiceret antea quam reddidisset ad superos illam iterum perderet, Orpheus uero cū Heuridicis amore plurimum incaleret se ad coniugem uertit, ideo eam perdit quam cum amisisset longius fleuit & Celibem uitam duxit ut maximo odio a mulieribus haberetur, quare cum Bachi sacra celebrarentur eū rostris & ligionibus inter fecerunt & caput et citheram in hebrum flumen iecerunt quæ usque in beblion delata sunt, cumquā serpens qui

dam deuorare caput uellet Appollo in saxum conuertit
et citheram in cœlum deferri iussit & insidus conuertit
Moralis expositio Orpheus quasi aurea & bona eloquē
tia uox, nam præclara elocutio auream dignitatem a
Phœbo & bonam eloquentiæ uocem a Caliope Nimpha
suscepit, nisi enim quilibet benedicendi modus a sapien-
tia Appollinis & sonora Caliopis uoce resonaret in ūti
lis prorsus uideretur, cumque hæc duo in oratione coniu-
cta fuerint, etiam præclarus orator siluas commouet
quia terreas mētes quibus prauæ infixæ cogitatiōes sunt
ab instituto admouet & flumina sistit, quia tabētes curas
tanquā ueram scientiam firmāt & resonante opiniōes
ueluti equora salientia conquiescunt, & feras quia ima-
nes homines mites reddit, imo cum homines morum ac
doctrinæ ignari per inculta & montuosa loca uagarent
a præclaris oratoribus urbes inhabitare coacti sunt &
leges mores ac doctrinam pati uoluerunt. Sapiens tamē
quilibet Heuridicem quia naturalem concupiscentiam
diligat & hanc ipsam mortalium quisque insequitur &
in coniugem diligit, nemo quidem tam continens esse po-
test qui uoluptatum ilecebras non insequatur hanc etiā
per ima & in culta loca uagantem Aristeus pastor inse-
quitur, quia uirtus uoluptatem ac driades quia omnia
uitiorum genera insequitur, quia homines uelut amentes
uoluptates sequuntur, neque quo pacto pereant prorsus
intelligunt. Sicut enim uirtus recte ita uitia a uero ho-
minis instituto distantius abducuntur, sed nuda et ignara
uoluptas quæ per florētes agros & uirentia loca decur-
rit a serpente quia latente fraude occiditur, nam incom-

alreri superponi uissit donec moenia turres ac domos
 struxisset, & homines suauissimo sono ad intra moenia
 contineret ut proprios atque natales extra urbem la-
 res desererent & cito Amphionis iura subirēt, hæc ideo
 a poetis tradita sunt quoniam Amphion cum ingento ac
 dicendi exercitatione plurimum exceluisset saxa aduoca-
 uit quia distantes ac ingentes lapides adduci iussit &
 tenendo ligari docuit urbem moenibus circuire et homi-
 nes rationis expertes legibus continere, quare ciuitas il-
 la thebarum moribus et doctrina in omni Græcia maxi-
 me clauit, hac etiam dicendi exercitatione, postea om-
 nis Græcia floruit, nam ea quæ primum homines naturæ
 institutionibus profitebantur, postea solerti ingenio di-
 cendi rationem tradiderunt, & qua lege exordiri ali-
 quando oporteat, & aliquando insinuatione uti, quo præ-
 terea pacto ceteras orationis partes uelut formatissimū
 corpus componere debeamus, & sic poetis & oratori-
 bus leges imposuerunt et artes & disciplinas summo in-
 genio excolerunt, has præterea tanquam perpetuo me-
 morandas tradiderunt ut immitari eos ualeamus, imo su-
 perare si nobis uel ingenium uel eruditio fuerit, nā Cme-
 rus uetustissimi ac eminentis Ilion res gestas tanta cū uer-
 borum ac sentētiarum dignitate descripsit, ut quæ uerba
 & a ueritate distantissima pariter susceperimus, & Vir-
 gilius ut Romanorum genus extolleret, Didonem Sichei
 pudicissimam mulierem Aeneæ submisit, ut poenorum ori-
 ginem depræmeret, qui Romanum imperium sepe nume-
 ro oppugnauerunt, & Ouidius, deos in feras cōuersos tra-
 diderunt qui natura & moribus etiam ab hominibus di-

CONCORDANTIE

stantissimi sunt. Quamuis enim materia animi mixti disponatur ut aliam formam suscipiat in aduentu, tamen posterioris priori forma corrumpitur, quare figmenta illa falsa sunt nisi nostras expositiones patiantur, Demostenes etiam tantum eloquentia ualuit ut Athenienses qui utile ab honesto segregari nomen uoluerunt, infontem Hestionem a ciuitate repulerunt, et Marcus Cicero non modo Romanos sed etiam posteros inuicem tanquam in perniciosum & scelerestem uirum concitauit, quare uel oratoribus difficile putes & maxime si natura si ars si dicendi exercitatio coniuncta fuerint, neque oratoris uim atque dignitatem omnem efferre possumus sicut mentem concipimus, poetæ igitur qui curam maximumque studium singulis rebus adhibuerunt nouem musas distinxerunt, quæ in omni dicendi genere sunt maxime necessariae, has ex memoria & Ioue genitas uolunt quas is nominibus appellat, Clio Heuterape Melpone Talia Polimnia Erato Terpsicore Urania Caliope. Ideo Iouis filia quia præclarius elocutionis munus est a deo maximo optimo, hoc quidem facile perit nisi memoriæ commendetur. Musæ præterea a querendo dictæ sunt quoniam per has & iura carminum & uocum modulationes inquirimus, prima ergo Clio quæ græcæ famæ interpretatur, ideo scientiam querimus ut immortalem assequi gloriam ualeamus, secunda Heuterpe quæ bene delectans interpretatur, quia primum scientiæ cognitionem diligenter inquiramus, secundo quæ inuenta sunt summa uoluptate prosequimur, tertia Melpone quia meditationem faciēs frequens enim meditatio ingenium perficit & inuenta

perpetuæ memoriæ traditur, quarta Talia scilicet capaci-
 tas, necesse est enim quæ capimus distincte ac singlari
 ordine locetur, quinta Polimnia quia multam memoriã
 faciens postquam enim res cœpimus, necesse, ut de hiis
 frequenter meditemur, sexta Erato, id est similitudinem
 afferens, rebus enim inuentis quandoque similia & quã-
 doque meliora ad inuentis, septima Terpsicore quia in-
 structionem delectans, oportet enim ut discernamus &
 rectum de inuētis iudicium feramus, octaua Vrania est
 cœlestis, quia diuinitus eligimus quid conueniens et discō-
 ueniens abicimus, Nona Chaliopē quia optima uox cla-
 ra enim uoce proferimus quæ antea concepimus, harum
 igitur musarum talis est ordo, primo doctrinam queri-
 mus, secundo efferre quæsita delectamur, tertio de quo dele-
 ctamur perseverare oportet, quarto memorari quod cœpi-
 mus, sexto memoratis simile quid agere, septimo de hijs
 quæ inuenerimus iudicare, octauo ex iudicatis meliora
 eligere, nono quæ deligerimus bona uoce proferre, has
 musas Boetius camenas appellat, quia canentes quoniam
 iucundissimas uocum modulationes efficiunt, & quando-
 que meretriculas uocat quia sicut mulieres in sui amorē
 uiros aliciunt, quidam tamen lōge magis a ueritate phi-
 losophantes dicunt quod hæc musæ sunt nouem instrumē-
 ta quibus uox efficitur, labia duo quæ uocem efferunt,
 & Dentes anteriores quatuor in quos fit uocis reper-
 cussio, lingua quæ circumsflexione uocem modulatur, octauo
 concauitas Palati ubi uocum fit plurima reflectio, nono
 gutturis fistula per quam uocis materiale defertur. sed
 principale uocis factiuum est pulmo, quidam per has mu-

CONCORDANTIE

ſas nouem ſupercœleſtes ſpheras intelligunt quæ ſuis motibus iucundiſſimos ſonos efficiunt, ſed hoc à ueritate alienum iudicamus. cum nullus inde ſonus ſentitur. Mûſæ præterea iuxta Caſtalion limpidiſſium fontem habitabant & quandoque ad parnaſi eminentiora cacumina euolabāt aliquādo in umbroſis nemoribus cōtinebantur, ideo muſis ſilux & inculta loca, etiam pierides quædam cum cantu ſuperare exiſtimarent, etiam decertare cum hijs ucluerunt, ſed Appollo poſtea quam illas decantantes audiſſet muſas prætulit et Pierides in Garulas picas conuertit, muſis præterea conceſſum eſt ut in fonte Caſtaliſio exaurire aquas poſſint, quia de occultis omnibus quocunq; modo decantare & ad Parnaſi cacumen euolare, quia excelsa et ſupercœleſtia quæque deſcribere, et ſibi nemora ſacra iactantur, quia obſcura nocte & occultis in locis difficillima omnia ſtudioſius inquirimus, ceteri autē indocti qui ſe muſis equare uoluerunt, ab Appolline ueluti Garulæ Pice fugātur quorū uerba ſine ulla ſententiarum dignitate prodeunt.

De Venere ſupercœleſti. Cap. XXX.

VENVS pulcritudinis & amoris Dea diffinitur quæ cœli et diei filia fuit, hæc iuuenis pulchra nuda, cuius ſolummodo pudenda roſis tegebantur curru ſemper uehebatur quem candiſſimi cigni trahebant et aliquando in uaſto pelago natabat et maris ſpuma nutriebatur i de

xtera manu cōcā marinam ferbat, ast sinistra cupidinē
 quem materna pietate fouebat ac nutribat, hic aspectu
 puer apparebat et alas eminētes hēbat, arcū et sagittā
 manibus ferebat, sed ex sagittis quādā sunt aureæ qdā
 uero plumbeæ, oculos uelatos habet nequaquam uidet et
 pedes serpentinos, Venus quāuis plures filios habuerit
 quosdam tamen ex in mortalibus & quosdam ex mor-
 talibus parentibus concepit, quia cum Ioue cupidinem et
 cum Bacho genuit Himeneum, Rosæ Veneri consecran-
 tur ex quibus holocausta parantur, Mirtus est etiam ar-
 bor Veneri deputata quamuis non sibi sacrata. Sed
 Berbera Venus placatur, Columbæ præceteris auibus
 Veneri consecrantur quamuis multe sibi aues ministrent
 tres gratiæ nudæ coram Venerē semper assisunt sibiq;
 famulantes ministrant, scilicet Pasitea Euriale Proserpi-
 na, has alma Venus ex libero patre, quia ex Bacho con-
 cepit & pro fraterna necessitudine iunctæ semper ince-
 dunt, duæ tamen ante Venerem, secunda uero a ter-
 go, Venus præterea in domo Martis furias suscepit et
 se illis familiariter iunxit, hæc autem tanquam inter nū-
 tiæ Venerem cum Marte iunxerunt & cum a Vulcano
 significauit et fortibus uinculis quia adamantis cathenis
 illos firmiter ligauit donec cæteris diis ipsorum conuen-
 tum significasset, Venus aut cū grauius ista tulisset, quin-
 q; Phœbi filias forti amore succendit ut præ amore æ-
 gre factæ facile perirent, solis autem filiæ, hæc sunt Pa-
 siphe Medea Phedra Ceres & Dirce, hæc quinque di-
 ligentiissimi Solis filiæ sunt, Venerem præterea in ciuita-
 tate Paphos genitam uolunt, postea uero ab omnibus Ci-

CONCORDANTIE

priis summa ueneratione cultam, quare aras templo obse-
nosque ludos instituerunt, pluraque sibi nomina tribue-
runt, quia Venerem citheream Accidaliā Hesperum Lu-
ciferum uesperuginem, præclara etiam quadam poesi a-
moris & dilectionis signum nobis tradiderunt. Satur-
nus Opis filius cum in patre seuiſſet cœlū, et Saturni et
oium ſiderū pater falſo ſūpta Saturni imagine, teſticulos
excidit & in mare iecit, ſed falcē iuxta Libei promon-
torium ſiciliæ proiecit, poſtea uero locus ille Drapanus
quia falx appellatus eſt, ſed Saturni genitalia in proſū-
dum atque immenſum mare proiecit, ex ſanguine ſicut
maris ſpuma, fortiter cōmouēdo atque ſpumante genita
eſt Venus, propterea Græci eam Afcondim uocant quia
ſpumam, nam licet ex ſanguine teſticulorum Saturni
genita ſit ipſo tamen incalente ac ſpumante augetur at-
q; nutritur. Moralis expoſitio Veneris generationem et
ipſius naturam ac ſuæ cauſalitatis modum conſuſe uete-
res illi uates tradiderunt, quoniam hæc & ſitu & co-
gnitione apud omnes ſapientes difficiliſima extiterunt du-
plicem ergo Venerem exiſtimari oportet, alteram ſuper-
cœleſtem quæ tanquam præclarum ſidus in tertio cœlo
locatur & ſemper cum ſole iuncta manet & aliquando
ante ſolem apparet, quare Lucifer hæc complexionem ſe-
mineā ſlegmeticam & nocturnam habet, et aſpectu pul-
cra atque ridens apparet, nam quales planete uirtuales
complexiones ac proprietates habent tales actuales. re-
bus infra produſtis uirtutes ac complexiones tribuunt,
nam homines qui Venerem fortunatam ac ſœlicem in
ſua natiuitate accipiunt pulcri ac iocundi omnibus

semper apparent & ea potissimum insequuntur quæ ad pulcritudinem & uoluptatem accedunt, propterea cupidinem amorem ac uoluptatem a Venere exortos uolūt est & alia inferior Venus in qua maxima illius super cœlestis uirtus apparet, est et illa quam Cipriā et hoīes soluerunt, multe post hanc Veneres fuerunt quæ pulcritudine facundia moribus etiam sepe continentissimos homines in suos traxere complexus, uiri itaque isti has præclaras mulieres diis anteposuerunt, quare nulla nos admiratio tenet si plurimo mulierum amore insanientes Aras, templa, ludos, suæ quisque ueneri instruxerunt, quoniam amantium cor est dilectissime sibi Veneris templū & aram in dextera cordis parte locarūt quam uario apparatus exornant, ter thura et alia odorum blandimenta ministrant, & multos ludos instituunt quia amantes nūc tristi facie intendunt accurrunt atque quiescunt, nā amātes facie manibus pedibus sui amoris uim atque extremū posse significant, neque ego breui oratione amoris rationem suosque attingere extremos limites possum, cum neque poetæ neque Comedi neque Tragedi neque scriptores ceteri suffecerint, nunc autem uerificemus quæ superiori & inferiori Veneri conueniunt, Epicurei qui uoluptates sumopere prosequuntur Venerem quia bonam rem. Sed stoici qui uoluptates negligunt uanam rem illam dicunt, sed perippatetici, Venus quia ad omnia uenit, nam omnibus rebus est insitus amor siue ueluptas quo sua prosequuntur obiecta, quia elementa & mixta omnia in animata naturalem appetitū habent quo mouentur et in sua obiecta feruntur, sed mixta perfectiora uiuentia per

CONCORDANTIE

animam insertiuam mouentur et in obiectum cognitum
feruntur. Sed viuentia perfectissima sicut homines post
electionem obiecta sequuntur, per hos igitur tres appet
tus tria amorū genera distinguimus, quia primus amor
est naturalis, secundus insertiuus et tertius intellectiuus. Su
percoelestis ergo Venus est cœli filia, imo sidus quoniā ex
cœlo suam generationem accepit, sed matrem ex modo
sue mixtionis cognoscimus, quia materia cœlestis Vene
ris est clara atque Diaphana, et curru uehitur quia in epī
ciclo continetur qui super suo deferente rotatur & a cœ
didissimis cignis trahitur, quia deferens ueneris & om
nem ipsius cœlum continue iradiatur a Sole, & dextera
manu concham marinam fert, quia ipsa fortior facta uir
tutem generandi atque crescendi in hæc inferiora dif
fundit, ideo in mari natat quia in omnia occulta loca mer
gitur & a solis caliditate uigorata spiritus tamen intui
met. Similiter cupidinem fert ut sui amoris uim signifi
cet, quia puer apparet qui nouus splendor continue geni
tis rebus infunditur, uelatis, occultis, quia Vis superiarum
uirtutū non tanquā unum conspiciens, sed sicut omnia
cognoscens uulnerat atque sagittat. Sed aureis sagittis iu
uamentum infert & plumbeis nocumenta repellit &
serpentinis pedibus incedit, quia supercoelestis uirtus
amoris fortiter rebus inseritur. Quod si Venus & Iu
piter fœlici auspicio iungantur quia bono aspectu uel
in bona domo conueniant. Mirabiles in rebus inferiori
bus effectus produciunt, quod si Marti uel Bacco quia
malis iungitur, non multum mali produciuntur effectus
nam a bonis melior efficitur quam a malis, praua hæc
omnia

omnia præclarus ac eruditissimus uates Virgilius nobis significauit, nam cum Aeneas Iouem cum Venere in suo præmo cœlo intueretur, paucis post diebus partem regni ab uxore suscepit, cum autem Venus Aeneæ terrestri or apparuisset, Dido se gladio peremit, cum etiam Mercurius ad occasum atque infima loca Libiæ a Ioue transmissus fuerat, ut significaret Aeneæ se amicitiam habiturum non tamen longo tempore duraturam, sed cum Venus tanquam Virgo apparuisset ut significaret quod quando in uirgine continetur homines mites atque misericordes facit, ideo cum Aeneas et Dido uenatum issent pariter speluncam ignis, sic mutua beneuolentiæ et amoris signa obtulerunt, nam speluncam Dido Dux et Troianus eandem ingreditur, quo in loco ipsorum sunt nuptiæ celebrate, cum autem Venus obscura nocte apparuisset Aeneæ ut non bene illas intueretur, ceteri dii se Palam ostenderunt, ut significarent, quod a Venere abstinentes dii etiam obscura nocte clare intuentur, uel cum alter planetarum occumbit uel infortunatur ceteri apparent et fortunantur, propterea cum Aeneas a Troia longius abire instituisset donec ad laurentum agrum pertingisset semper maturum sidus intuebatur, quia matre Dea Monstrante uiam in Italiam peruenit et regnum prope urbem firmavit antequam Venus retrograda fieret, Scire propterea oportet quod planetae frequenter masculinam ac uirilem naturam assumunt, sicut pulchre testatur Virgilius, hac dicente dea, quia Venus et masculini planetae aliquando efeminantur, hæc tamen apud Astrólogos clarius inquirantur. Quod autem Venus in domo Martis furias

suscepit, ideo fictum, quia cum Venus in arietē uel scor-
 pionē peruenerit quæ sunt loca & domus Martis tunc
 animata & inanimata magis ad coitum furentia appa-
 rent, nam quando ingreditur oriētem sicut testatur Vir-
 gilius in furias ignesque ruunt, nam eo tempore ieiunia
 & reliqui continentissimi uiuendi modi ab ecclesia catho-
 lica instituuntur & maxime si cum Sole iuncta fuerit
 quæ circa mediū Martii Christiani quadragesimales dies
 celebrant. Sin autem Venus has furias in Scorpione su-
 sceperit significatur detestabilem ac uenosam uitam
 quam amantes profitentur, quos enim Venus mordit aut
 pungit hii pernicioso ueneno necantur, ut nulla фарма-
 cia pro redimenda uale tudine sufficiat, Aries ergo
 omnia propagantia concitat ad coitum. Quod si sol in
 Scorpione continetur coeuntes disponuntur ad mortem
 quod autem Venus cum Marte coierit, ideo fictū quia
 si mars Veneri coniungitur magis furentes homines ad
 coitum facit, & quia Sol nunquam a Venere superatur
 ideo uis huius coniunctionis a Sole manifeste magis si-
 gnificatur, quoniam illorum furorem adaugt. quod autē
 Venus Solis filias nimio amore exarserit, quia omnes
 sensus exteriores ad uoluptates & maxime Venereas
 procliuēs facit, nam primo Pasiphe quia in omnibus ap-
 parēs ut Nifus, hic enim quæ ponuntur in medio con-
 templatur, secunda media. i. nulla uisio quia sonus incor-
 poreus a nemine uidetur, per hunc auditum intelligimus
 tertia certe. i. manū iudicium quæ pro tactu accipitur,
 quarta fedra quasi suauitatem afferens quæ odoratum si-
 gnificant, quinta uerte quæ acra iudicans interpretatur

ficut gustus qui sapores distinguit, Venus ergo Marti
coniuncta omnes incerto amore succendit, nunc ad ex
positionem inferioris Veneris defendamus.

De terrestri Venere. Cap. XXXI:

HILOSOPHANTES pri
mi neque dei neque supercoelestium
uires nouerant ante mundi constitu
tionem, omnia elementa confusa & si
bi inuicem commixta arbitrabantur,
quæ cum de uolūtate dei separarētur
ex parte crassiori genita est terra, ex subtiliori aqua, et
ex subtiliori magis aer, et ex subtilissima ignis & cœli
omnes. Sed an causatis primi an alterius esset ista uolū
tas poenitus ignorabant, cum ergo cœli a suprema uolū
tate ad motum compelluntur suo lumine suo influxu ac
motu in hæc inferiora agūt, et sua uirtute disponunt ut
simplicitia elementa & mixta omnia generantur & cor
rumpūtur. Ab uniuersali ergo agēte oīa particularia ac
gentia in suos particulares effectus et fines deducuntur,
per uirtutem primæ causæ quæ essentiali quodam ordi
ne in cæteris causis multiplicatur, quare fit generatio si
ue corruptio, cælum ergo quod est Saturni & om
niū siderū præter motum, efficit ex cœli motu ut tempus
generatur, quia Peripateticorum sēia, Tempus est men
sura motus secundum prius & posterius. Per saturnum
cœli filium, quia tempus intelligimus hoc quidem genera
tionis & corruptionis est causa, ut Aristotiles in phisi

CONCORDANTI

cis manifeste demonstrat, ab hoc Saturno genitalia falce a patre sunt excisa, quoniam a cœlo arcuoso & obliquo in modum falcis secundum temporum dispositiones uirtus exciditur et in hæc inferiora multiplicatur quæ seminibus siue spermatibus commixta potentiam ac uirtutem particularis agentis perficit & uigorat, ut indifferenter simplitalia elementa & mixta omnia generetur. Ideo philosophantes omnes uirtutem conformatiuam de foris adueneintem existimabant, quæ uirtus in mari proicitur quia uasto ac magno loco suscipitur, nam uegetabilium omnium primum in cœlo uirtus est genita, postea per elementa media multiplicatur & postremo in seminibus suscipitur, hoc tamen in particularem modum generationis hominis referemus, sperma quod ab homine exciditur in mare iacitur, quia in matrice ubi magna humorum salorum quantitas continetur & illis imergitur sicut in nostris naturalibus diffiniuimus, hæc natura seminalis primis diebus incrementum accipit postea uero alios digestionis modos suscipit donec formetur fœtus, deinde uiuificetur, & tandem ad exitum disponatur. Quod autem iuxta promontorium falx ceciderit, quia loca illa plurimum sunt fertilia, etiã quia promontorium illud falcis habet similitudinem, sed maris locum ubi genitalia exciderint nemo determinat, quia in omni mari illorum genitalium uirtus suscipitur, & calore & commotione secundum materie dispositionem spumat & fœtus generatur. Quod autem Paphos in uetustissima ciuitate Cipri Venus genita sit, quia homines illius loci coitui & omni uoluptati plurimum intende-

bant, multi enim pro loci dispositione ac ipsius consuetudine procreandi studio operam dant, neque ullum uoluptatis genus omittunt ut ad coitum sufficiant. Ideo in insula Cipri etiam plures sunt procreate Veneres, primum ergo Venus nuda apparet quia Venerem imitantes ab omni uirtute nudantur, frequenter etiam hæc crimina deteguntur, quia nil occultum quod non reueletur, uel quia nudi huic uoluptati homines occurrunt, uel saltem genitalia in coitu nudantur, ideo pulcra & iuuenis quia has mulieres facilius insequimur, imo uiri se iuuenes & pulcros faciunt ut mulieribus gratiores sint. Ideo rosæ Veneri sacrantur quia pulcher & delectabilis flos spinas tamen pungentes habet, nam siue albæ siue rubæ coeuntibus simulantur, qui palere præ timore nunc rubere pro uerecundia coguntur, & aculeo ac peccatis stimulo punguntur. Sed mirtus quia in maximis littoribus generatur & linimentum quo corpus inungitur odorem præstat, ideo Veneris arbor dicitur. Præterea & in longitudine capillorum addit & pulcritudine, prauis etiam mulierum egritudinibus confert, ideo a Berbena placatur Venus, quia ueteres omnes Berbenam sacrauerant cum multa nocumenta prohibeat quæ a coitu proueniunt uisum enim confortat qui plurimum leditur ex coitu, ideo columbæ sibi sacrantur quia sunt aues plurimi coitus, usus etiam earum ad coitum iuuat, quod autem tres gratiæ nude Veneri semper assistant, quia gratiæ sine ullo tegmento esse debent, & forti necessitudine complecti, ex libero patre & Venere nascuntur, qui a commensationibus & præsertim ex modo gratiæ conferunt

CONCORDANTIE

tur, prima Pasitea quia attrahens secunda heriale quia demulcēs tertia heuphrosine, quia retinens primū ergo ignotos alicimus, secūdo electos blanditiis demulcemus, tertio quos blanditiis demulcemus retinere curamus, ex Venere etiam & Bacho natus est Himeneus quem nuptiarum deum præfecerunt, quia nuptiæ Venere atque Bacho complentur, nos tamen illorum figmentis aliquid addemus, nam ex Venere, tria amorum genera exorta sunt ex tribus tamen parentibus, quia Venus ex Ioue honestum amorem genuit ex Marte utilē, ex Bacho delectabilē, octauo ethicorum Aristotiles clare distinguit, primam stabilem ac perpetuam facit ceteras lapsas atq; caducas, dextera manu conchā marmoream fert, quia animal illud plurimo spermate siue semine habundat, dextera manu Veneris posse significatur. Sinistra cupidinem filium continet quem materna pietate fovet ac nutrit, Cupido enim est mentis quædam passio a supercoelestibus influentiis impræta et rebus creatis insita ut cognitione carentia de necessitate in sua ferantur obiecta si prohibens abfuerit quo etiam impulsu leuia sursum et grauia deorsum mouentur & mixta inanimata in suos fines diriguntur & animalia bruta generationem intendunt filios enutriunt & sumopere suas artes curant nulla diligentia prætermissa. Sed homines quāuis hos influxus a supercoelestibus susceperint uirtutem intellectuam habent, quæ tanquā diuina super hijs influxibus imperium habet, quia sapiens etiam mouentia si dera cogit & multa euitare mala potest quæ secundum stellas futura sunt, imo sicut clare testatur Ptholemeus

us. Sapiens Astrologus iuuabit uirtutes stellarum sicut seminator uirtutes naturales, qui uero astrorum eruditionem ignorat sapientia & prudentia hos siderum conatus regit, qui & si fortes sint repellere quisque suos potest, poetæ licet harum rerum parum nouissent tamen cum homines ad coitum furentes animaduernerent ex Venere et Marte genitos uoluerunt. Si uero comessationibus intendebant ex Bacho libero patre si uero mites ac modesti magis ex Ioue genitos. Similiter dii quia uiri boni supercœlestia deferunt & formas assumunt ut aliquando boues & aliquando uacæ fiant & secundum mores & detestandam uitam in animalia suis moribus consimilia se conuertant, propterea quidam minus philosophantes uoluerunt quod animæ cū à corporibus separarentur brutorum corpora ingrederentur in quibusdam aliquandiu persisterent donec ad primas stellas redirent, Sed ne longius ab instituto abeamus homines ad mores uanos disponuntur, & quādoq; tāta est uirtus cœli & maximorum ac potentium siderum ut nō modo homines coinquinent, sed cogant, & quia omnes ad uoluptates procliuēs magis sunt, ideo poetæ similiter oratores hæc magis animaduernerunt & literis sacris perpeluis tradiderunt, Cupido ergo puer apud, quia Venerem & cætera insequentes uitia sunt incontinentes ut pueri. Omnes præterea pueri sunt qui uirtutibus parū intendunt, & alas ferunt quia mobiles huc illuc sine ratione ducuntur & uariis cogitationibus affliguntur & ex una in aliam euolant, Cupido etiam arcum & sagittas fert quia plurimum beniuolentiæ & amoris blandi-

menta iacit quibus etiam prouisos homines uulnerat. Sed
 penumero homines & continentiam & uirtutes maxi-
 mas profiteri student, tamen solo mulieris iutu et au-
 ditu & incessu capiuntur, & per sagittas aureas amā-
 tium corda fortius uulnerantur et plerumque odium pa-
 riunt ut amantes imo amentes fortius paciantur. Ocu-
 los uelatos fert, nam quo amantes pergant prorsus igno-
 rant & serpentinos pedes atque uncosos habent, præ-
 terea cupido tantū incendit & quos rapit firmiter tenet,
 hæc omnia præclarus ille uates Dantes significauit cum
 nauis tormentis prope inferni lares amantes punierit, nā
 francischina Rauenates ex nobilissima familia de polē-
 ta nunquam a cognato se abiturā putat et perpetuo tor-
 mentis affligi, nunc resta ut figmenta quædam poetarū
 uerbificemus. Sed quia multa nobis tradiderunt quæ a
 ueritate aliena prorsus existunt, ideo moralitatem po-
 tius quam figmentum referemus, & primo de colum-
 bis, Venus & cupido cum ex uiuenti agro flores collige-
 rent in contemptionem uenerunt qui plures colligeret,
 nam cupido aliarū suffragio fretus se multo plures col-
 lecturum sperabat, Sed peristera, nimpha Venerem iu-
 uit et pariter cum ea flores collegit, Cupido grauius se-
 res illam in columbā uertit. Sed Venus illius miserta co-
 lumbas sibi sacrauit, peristera uirgo cum Veneri adhe-
 serit & coitu, quia pluribus hominibus succumberet in
 columbā uersa est, quia est animal coituum, nūc uni nūc
 alteri adherens, ideo peristera siue columba Veneri mī-
 rito sacratur, etiam Piteum nuptiarum deum præfete-
 runt quia hic formosus adolescēs se habitu foemineo mu-
 lieribus

lieribus Atheniensibus commiscebat quæ prope litus cum
 uirginibus sacra celebraret a Piratis ui surrepti fuerunt
 qui cum longius abissent & ab incolis insequeretur puel-
 las descruerunt, quare Himeneus ex infima Athenien-
 sium familia ortus ad urbem reuersus a principibus rei-
 publice promeruit ut quam uellet uxorem haberet si p-
 ditas puellas recuperaret, quas cum parentibus reddidis-
 set sibi concupitam uxorem accepit, & felici auspicio nu-
 ptiarum deus est habitus quem semper nuptijs aduoca-
 bant et sibi sacra parabant. Circes Colchis filia ex colchis
 Grætiæ uetustissima insula in Italiam prope Gaietam
 transfretauit, & iuxta montem quem Circeum uocant in-
 habitauit in quo Leonum & aliarum ferarum hoc etiã
 tempore mugitus audiuntur, sed Vlixes cum post exustum
 Illion tanquam hospes in eum locum conuenisset, per an-
 num se continuit, ubi omnes Vlixis socii inferas conuer-
 si sunt nam Circes quia pulcra & maleficas artes noue-
 rat omnibus hominibus brutorum formas tribuebat. Sed
 Vlixes, quia diuinitum aliquid a Mercurio acceperat ne-
 que se a sola humanitate mutauit, imo socios inferas con-
 uersos ad priorem humanitatem restituit, Circes admi-
 rabilis pulcritudinis Solis filia dicebatur, sed cum pro
 Græcorum consuetudine maleficas nouisset artes, homi-
 nes inferas permutabat cum ab humanis moribus sedu-
 ceret & brutorum uitam agerent. Sed Vlixes ab ea pro-
 lem suscepit quamuis ipsius uirtus nulla ex parte labe-
 facta fuisset, imo cum ab ea abiturus esset socios in pri-
 mam humanitatem conuertit & ad labores concitauit
 ut maris pericula & maxima quæque discrimina aude-

CONCORDANTIE

rent, quare Vlixes Diomedes et Fortiores uiri naues cō-
 scenderunt ut orbem circuirent & quacunque in mun-
 do ardua perscrutarientur. Sed post longam peregrina-
 tionem perierunt. Sila Focri et Euridicis Nymphæ filia
 fuit hanc cum Asaucus ex Antidone ciuitate diligeret et
 Circe Solis filie admirabilis pulcritudinis præferet,
 Circe grauius ferens lauacrum in quo Sila lauare con-
 sueuerat uenenis infecit, in quod Sila ingrediens a maxi-
 mis canibus absorta est, & tanquam furens in mare se
 iecit & in marinū monstrū conuersa est in quod duode-
 cim pedes habet & capita sex & ora ingentia & con-
 tinue ut canes ululantia, & sicut Delphines & Balenæ
 mugientia, propterea hoc figmentum exortum est, nam
 prope litus Calabrū ex aduerso Siciliæ erat mulier ad-
 mirabilis pulcritudinis quæ homines diuinis moribus
 priuabat Et illos marinos deos faciebat, quia plurimi
 naufragio perierunt & tanquam incolæ se in ea mari-
 tima loca coferebant, hanc igitur Silam conuersam exi-
 stimabant, quia illa non minus periculum amantibus quā
 Sila naufragiū nautis inferebat, præterea Sila, ideo for-
 ci dicta est filia quia in eum locum cum forti sardinie
 Regis filio submersa est, quod autem Glaucus illam di-
 lexit et suo amore illam Circe præfecerit, quia Glau-
 cus idem quod terror assiduus quem homines ex nauiga-
 tione percipiunt, Circeus mōs propter maris impulsū
 sonitū facit & spumis habundat & nautis terrorem
 inducit. Sed multo maiores sonos spumas et pericula Si-
 la facit, quare Glaucus illam magis dilexit, nā sibi sunt
 scopuli qui aquis aliquando teguntur & aliquando di-

scoperri seruantur & cum defluerunt aquæ sicut capi-
ta eminet & uoraginem habent in quibus mare ingre-
diens sonitum facit diuersimode tamen secundum quod
a uentis aquæ cumpelluntur, propterea multi in eo lo-
co pereunt horum manuum & aliorum discriminū cau-
sas in nostra cosmographia sufficienter monstrauimus.
Sed mortalis horū signētorū expositio, per Silam quæ
idem sonat quod confusio meretrices intelligimus, per
Glaucum lascum siue male uidentem, quia luxuriosi ra-
tionis lumine carent. Hic Antedonis filius fuit, quia con-
trarium uidens interpretatur, non enim quæ uidenda
sunt recte inspiciunt, per Circem manuum operationem
intelligimus quam meretrices abhorrent & Glaucus ne-
gligit, ideo Glaucus quia lascius & ignarus homo Si-
lam diligit, quia libidini & uoluptatibus intendit quæ
tanquam monstrum homines a solita sibi humanitate
conuertunt, & feras faciunt, quæ omnia deuorant, sicut
Sila in qua homines & mane frequenter pereunt, nam
prodiga non sentit parentem fœminam censum. Mulie-
res ergo suos labores negligūt et se otio conferūt facile
pereunt, Lucretia omnium matronarum romanarum di-
dignitatem ac gloriam promeruit, quia cum ancillis lani-
fitio intendebat. Mulieres itaque animum laboriosis ar-
tibus a uoluptate diuertunt ne propter Glauci fallacias
aut Antedonis parentis ignauiam inscie molieres pereāt
falantur, ideo Vlixes simi & piculū transfretauit & in
columis euasit & Poliferum cecauit, quia libido sapiē-
tem non superat & castissimam Penelopem uxorem ser-
uat, quia omnis sapientia pudicitia seruare conatur, quod

autem poliphemum prudentissimum unum habentem
oculum superauerit, ideo fictum quoniam abstinentes a li-
bidine omnem prudentiam superant, & etiam Vlixes
peregrinus dici meruerit, quia sapiens ab omnibus re-
bus mundanis peregrinum se facit, Vlixes &c. cum a cā-
tu sirenarum non inflecteretur præ dolore mortue sūt.
Sirenæ mulieres pulchre fuerūt et aspectu uirgineo &
inferior corporis pars sicut aues alas habētes, sed pedes
gallarum, hæc quidem Atholoi & Caliopis musæ fi-
liæ fuerunt quæ suauissimo cantu seuissimos homines de-
mulcebant, nam altera uoce, altera tibijs tertia lira ame-
nissimos cantus proferebant, ut homines stupidi redderē-
tur & naues fluctibus deferentes peribāt. Has cum Vli-
xes audisset se nauis malo aligauit & sociorum aures
cera obturauit. Sirenæ sunt corporis illecebres quibus ho-
mines facile trahuntur aspectu uirgineo, quia mites ap-
parent & omnia pollicentur, quæ prope se humani ha-
bent. Alas quo facilius homines accedant & deserant,
et pedes gallineaceos quia uoluptas quælibet & libidi-
num affectus diuitias et honores turpiter spargunt, sed
Vlixes & sapiens quilibet ne ipsarum cantu trahatur
se malo quia uirtuti aligauit, hæc enim altissimis defixa
radicibus nulla uī labefacturi potest & sociorum au-
res cera obturat quia ferus omnes saluberimis præce-
ptionibus instruit ne a uoluptuosis obiectis flectantur,
quæ inferius omnibus uoluptuosa obiecta feruntur quæ
dū nō sapiens animaduertat facile superatur, cum autē
sapiens has uoluptates neglexerit prorsus in ipsius ani-
mo pereunt, uitia enim quæque in animo moriuntur nisi

a sensibus illicebis foueantur. Sirenæ istæ Mariæ inhabitant ubi tanquam immanes furie naufragia faciunt. Quòd autem Pasiphæ. Minotaurum genuerit, idè factum quia Minos cū a ciuitate Athenarū maximo exercitu abiisset, uxor cum Tauro regis notario in domo Dedali conuenit, quæ cum geminos filios peperisset alterum Minotaurum appellabat, quia partim a Minos et partim a Tauro genitus erat. Sed Dedalus cum in carceribus contineretur custodibus præcio siue præcibus corruptis euasit, sed filius Dedali cum patre fugiens maris discrimina ignorauit, quare celeri navigatione cum classe submersus periit. Sed Dedalus cumas peruenit ubi turpiter periit, per hoc significare uoluimus quòd mulieres abducunt, imò si uerbis fallant turpiter pereunt, quia non est sapientis mulierem fallere, quòd si fallant graui supplitio plectuntur.

De sole. Cap. XXXII.

PPOLLO Phœbus et sol in medio planetarum locatur, ut superiorū scilicet Saturni et Martis malignitatem et diminutum inferiorum posse uidelicet Veneris Mercurii et Lunæ multiplicaret, ueruntamen quia nemo pro Solis præstantia et dignitate iure sibi comparatur. Ideo poetæ non tot fragmenta de cœlo et de cæteris tradiderunt, hūc ergo Iouis primogenitum uoluerūt, et quidam iperionis filium sed matris nomen omittunt

CONCORDANTIE

tanquam ex patre sine matre genitus sit. Cum autem uates illi se ad inferiores homines conuerterent, Appollinē & Vulcani et Mineruæ filium tradiderunt, et primum medicinam & herbarum uires inuenisse et Aesculapium eo tempore præclarissimum filium genuisse, quidam Solem uoluerunt fuisse filium Oceani, nam cū is multa uirtute claruisset & classe ad ignotos illos homines peruenisset Solem Oceani filium tradiderunt, hī et multo plures numero mortales Soies fuerunt qui ex mortalibus geniti sunt. Sed quia præclari homines ex tenui quādoque familia et infimo loco atque ignotis parentibus originem acceperunt, ideo uates illi aliquando parentū nomina exprimunt et aliquando per ignota figmenta circūiunt atque demonstrant, supercœlestis ergo Sol quauis deorum atque hominum sit pater ut tradit Homerus, tamen ipse patrem habet licet matre careat, hic aspectu puer & inerbis apparet, sed intonsus nam capillos longos æquales et splendentes habet, at quandoque aureos et aliquando palentes, dextera manu fert arcum et sagittas & sinistra Cithērā. Supra caput uero auratam tripodam quæ Phitonis serpentis corio tegitur sub pedibus monstrum continet quod habet tria capita, Caninū, Vulpinum, et Leoninum, sed huius monstri corpus et cauda erant serpentina, præterea curru uehebatur quatuor rotarum et a quatuor æquis trahebatur, primus Eritheus quia rubeus secundus Atheon quia splendens, tertius Laeos quia lucēs, quartus Philogeus quia terrā illuminās. Sed ueteres quidam Philosophantes Solem tanquam summum regem coronam ferre arbitrabantur, quam duode

cim lapidibus exornauerant, qui colore, uirtute, ac specie sunt plurimum differentes. Laurus est etiam arbor sacrata Phœbo, nā Daphnes puella Penet filia cum phœbum insequentem aufugeret in Laurum cōuersa est, quia sibi Phœbus sacravit et huic arbori coruum tanquā custodem præfecerunt. Sed canentem atque album cignum Phœbo sacrarunt. Sub hac lauro nouem cantātes musas posuerunt, et Phitonem a Phœbo aliquantum distantem locauerunt quem aureis argenteisque sagittis necauerat, quidam præterea uoluerunt quod cum phœbus Iouem contra Gigantes et Titanos pugnantem iuuisset a Ioue coronam curru et aulam promeruit, quod præterea monstrum sub pedibus contineret. Multa præter hæc insignia quæ ad principes spectare uidentur. Sol præterea pro dignitate præstantia sibi nomina promeruit: primū sol, princeps, Dux, mens mūdi, cor cœli, Phœbus, Appollo Licius et pro cæteris effectibus nomina promeruit. Moralis expositio, quāuis planetæ et sidera omnia præclaros ac nobiles in istis inferioribus effectus producant nullus tamen manifeste magis quam Sol qui cæteros magnitudine lumine ac insita uirtute et ordinatissimo motu planetas et sidera omnia illuminantur et perficiuntur superat, cuius si efficientem causam inquirimus a Ioue quia a Deo maximo optimo genitum siue cælum dicimus uel ab Hiperione qui rebus omnibus supstat, nam supremum cælum est dei sedes ubi singula disponit ac regit, Ideo philosophantes qui ultra elementa factiuas causas oppinabantur, Solem tanquam diuinum numen a quo singula fierent existimabant, ueruntamen cum lon-

C O N C O R D A N T I E

gius animaduverterent, etiam Solis a quo fuisse principium et causam quam Iouem appellant, et alii confuse magis Hiperionē causæ igitur semper prime nomen tribuerunt et Hiperion illam uocant, quòd idem sonat quod supra omnia, quia sicut testatur propheta superexcelsus deus omnia cœli sidera uariavit et eis nomina dedit quasi omnibus esse certam naturam et perpetua circuitione legē imposuisset, neq; Peripatetici neq; Stoici ultra stellerum cœlum suas cogitationes extulerunt ubi uniuersalissimam quandam causam arbitrabantur cui perpetue uolubilitatis uis inesset non tamen infinitū posse haberet neque uoluntatem, sed naturæ quadam necessitate omnia regeret atque disponderet quorum tamen sententiā illorum diguitate postposita impugnabimus. Sed alij quidam philosophantes materiale Solis et aliorum principium siderum animaduertunt, ideo cœlum tam Solis quàm aliorum siderum principium faciunt siue parentem quia planeta et sidera omnia sunt densiores sui orbis partes ut plus luminis et uirtutis suscipiant et in hæc inferiora multiplicent atque diffundant, propterea philosophantes illi planetas omnes cœli et diei filios arbitrabantur tamquam illorum siderum materiam et sue existentie modum significarent, quia Sol et sidera omnia ex cœli materia puriori et uirtuosa magis generantur, tamen in colore et uirtute differunt propter fines quos intendunt, ideo quædam plurimi lumine ac uirtute participant et alia pauciori. Sol ergo planetas et cætera astra magnitudine lumine ac insita sibi uirtute superat et motus ipsius est maxime ordinarius non enim super aliquo epiculo rotatur

rotatur sed sub ecliptica semper mouetur, & sui motus continuum ordinem seruat, quare non fit stationarius tardus motu, uelox sicut Luna neque directus siue retrogradus ut ceteri Planetae, imo tempora omnia per solis motum distinctionem ac denominationem accipiunt, quare horæ et ipsarum partes dies et partes eorū septimanae, menses annus et lustra per solis motum distinguuntur. Supercoelestis ergo sol est hominum & corruptibilium pater quia omnia quæ in elementis apparent cooperante solari caliditate lumine ac uirtute procreantur, etiam deorum est pater, quia coelum & sidera omnia illuminantur & perficiuntur a Sole, imo secundum luminis susceptionem ab eo supercoelestia omnia uarijs ordinibus disponuntur, puer & inerbis apparet quia singulo die nascendo puer et nouus apparet, quod autem capillos longos & equales habet quoniam radii ab eo multiplicantur qui athomorum continuatione sicut capilli apparent quæ secundum medijs diuersitatem in colore diuersificantur. Sol ergo nunc palere nunc rubere uidetur, similiter et radij sed horum alius inquisitionis est locus, quod autem arcu & sagittas dextera fert, quia continentie solis uirtus ad inferiora transmittitur, per dexteram posse Solis significatur, sed sinistra citharam tenet ut significetur armonia conueniens atque proportio quæ sibi debetur, neque motus illi aliter a motore proueniunt quam uocum armonia a proferente, præterea per Solis motum quatuor anni tempora distinguuntur, ideo illum curru quatuor rotarum duci & a quatuor æquis trahi uoluerunt, & ut multorum figmentorum rationes inquiramus

CONCORDANTIE

quædam astrologica breuiter præferemus. Sol et omnes
 planetæ ab oriente in occidentem circunducuntur a primo
 mobili spatio horarum uiginti quatuor, ceteros etiam
 inferiores cœlos pariter circunducit. Sed præter hunc
 modum planeta quilibet et octauum cœlum quia stella-
 rum fixarum ab occidente in oriens proprio motu circun-
 ducit et sic Luna uiginti septem diebus cum dimi-
 dio proprium motum complet. Mercurius in anno et
 Venus similiter. Sol uero trecentis sexagintaquinque
 diebus et horis sex quæ horarum excrescentia qua-
 tuor annis diem addit, quare bisextilis annus causatur,
 sed Mars duobus annis cum dimidio circuitionem per-
 ficit suam, Iupiter duodecim, Saturnus triginta, et
 sidereum cœlum triginta sex milibus annorum, quam
 reuolutionem Plato magnam annum appellauit et in prin-
 cipio cuiusque circunvolutionis omnia inferiora consi-
 miles dispositiones accipiunt propter similitudinem suarum
 causarum, et quia octauum cœlum est per duodecim si-
 gna diuisum sub quibus sol semper incedit, ideo Solis co-
 ronam ijs duodecim signis tanquam duodecim præciosis
 lapidibus exornauerunt. signum autem quodlibet est per
 triginta gradus diuisum, et quolibet die fere gradum
 unum pertransit et immensum signum unum. Hæc præte-
 rea signa sunt loca in quibus planetæ dignificantur, et
 quandoque ab eorum dignitatibus excidunt per Solis mo-
 tum, a principio Arietis usque in finem geminorum causa-
 tur Ver quod est tempus temperatum et uiuentibus om-
 nibus summe conueniens, a principio Tauri ad finem
 uirginis causatur æstas, quo tempore omnia calent, et

fructus omnes sue digestionis complementum accipiunt
 & a principio Libræ usque ad finem sagittarii res a ca-
 lore deficiunt, quare folia & fructus ex arboribus exci-
 dunt & eo tempore corpora frequenter ad egritudines
 & mortem disponuntur, quia tempus autumnale est ma-
 xime pernitiosum, & a Capricorno usque in finem Pi-
 scium hiems causatur, quo tempore, quia Sol distantissi-
 mus frigus catur, cuius excessu omnia pereunt. Similiter
 Sol cum ab oriente in occidentem rotatur, quatuor calo-
 res & quatuor colores manifeste uidetur habere, ideo
 quatuor sunt æqui solem trahentes quia in prima diei
 quadra trahit Eritheus quia rubēs, nam interpositi ua-
 pores solem rubere faciunt, postea uero quam subtilia-
 ti & resoluti fuerint, tunc Sol splendere uidetur, ideo
 ab Atheone ducitur in tertia diei quadra quia uapores
 consumpti & resoluti sunt, ideo lampos quia lucens So-
 lē ducit, in quarta quadra ducit eū Philogeus, quia Sol
 ad occasum tendit terram diligit. Sunt & alii quatuor
 æqui Solem ducētes qui per luminares quadras eum du-
 cunt donec eum Luna iungatur, quia si Sol & Luna in
 aliquo gradu iuncti fuerint coniunctionem dicimus
 cum dimidio, iterum coniunguntur distanter tamē a pri-
 ma coniunctione per gradus quasi triginta. Omnis autē
 quadra in septem diebus & horis tribus completur. Sūt
 et alii per anni quadras ducētes quia primus per arietē
 Taurum & geminos. Secundus per Cancrū Leonem &
 Virginē. Tertius per Libram scorpionem & Sagitta-
 rium. Quartus per Capricornum Aquariū et Pisces
 & hac reuolutione solaris annus completur, motus ergo

C O N C O R D A N T I E

Solis est omnium aliorum motuū ratio atque mensura
 Monstrum quod sub pedibus continetur est regio ele-
 mentaris inferior quæ tria habet magna capita et cor-
 pus in quo ista fundantur, quia caput Leoninum, et quia
 forte igni comparatur, Vulpinum quia omnia penetrat
 sicut Aer qui aliquando ad superiora & aliquando ad
 inferiora descendit, caminum, quia continue latrat, sicut
 aquæ, nam fluctuantes sonum semper faciunt, corpus ser-
 pentinum, quia asperum & inaequale terræ similatur cu-
 ius una pars eminet altera uero deprimitur & cauda
 omnia circuit, nam quæ sub terra continentur uelut ser-
 pentia incedunt, tria ergo superiora elementa ut eminen-
 tiora capita supra tria fundit & pars terræ infe-
 rior quæ caudæ similatur omnia circuit ac serpit, quòd
 autem Laurus consacratur Appollini, quia Lauri sunt
 præmia digna poetis & Imperatoribus atque cæteris
 qui pro suarum uirtutum excellentia floruerūt & præ-
 clarum aliquid promeruerūt, hanc Laurū & Phæbus et
 omnes qui sub eius imperio continentur omni diligen-
 tia studio ac discrimine insequuntur, quia Sol Astrolo-
 gorum auctoritate significat parentes & regna, Item lu-
 men atque splendorem mentis siue corporis & cuiusque
 disciplinæ artisque dignitatem & subtilitatem. Quòd
 autem coruum huic arbori tanquam custodem præfece-
 rint quia dignitas & ars quælibet caute ac diligēter ser-
 uatur, quod uero cantantes musæ sub Lauro cōtinentur,
 quia omnes Philosophiæ partes iis exornantur musis
 quæ nos laurea corona dignos faciunt, sed albus & cano-
 rus Cignus Phœbo sacratur quia hominē maxima uirtu

te eruditioe ac sapientia splēdētē facit ut honor & sapientum uera gloria tandem ad sidera feratur. Nunc autem inquiramus suorum nominum ueras rationes, primum sol quia solus preceteris splendorem fert, imo cum Sol apparet omnia sidera obscura uidentur et suo splendore siue aureo siue palente Phitonem superauit, quia omnem aeris caliginem resoluit atque fugauit. Et quia supra rebus omnibus creatis imperium habet, ideo aulam quia loci amplitudinem curram & coronam promeruit, princeps quia omnibus imperat, dux quia omnia solis actione in suos similes diriguntur, mens mundi quia omnibus rebus sicut anima calorem & uirtutem tribuit, cor coeli quia in medio planetarum continetur sicut in medio membrorum omnium cor, Phoebus a nitore nam pre se nitorem fert, & ceteris tribuit. Licius Appollo a Licio templo maximo apud Delos uel Licius quia Lupus, nam omnem uaporem deuorat atque discipat sicut Lupus Oues spargit & discipat, ideo auream Tripodem supra caput fert corio Phitonis serpentis uelata, ea ratione hoc fictum arbitror quia in eius templo erat antrum, uel Appollo uelata quia dubia responsa dabat quae in contrarios sensus facile trahebantur corio uelata quia maxima prudentia efferebantur uel quia cum homines dei animae & creaturarum perfectam notitiam accepissent & maxima prudentia ista nouisset aurea tripoda tegebantur, quia ipsorum tempora Luro coronabantur, nam sic sancti Diademate, ita Tripodem auream Appollo ferebat tribus angulis diuisam quod autem diuinationis illum deum facerent quia sol obscu-

CONCORDANTIE

ra omnia manifestat etiam quia responsa in ueriores
sententiam ferebant, Seniores etiam quidam uates opina
bantur, Zonas & Horas solis et chronis fuisse filias &
recte fictum arbitramur, nam chronos idem quod tem
pus ex temporali solis motu hora dies & cetera tem
porum diuisiones causantur quod autem etates ex antro
æternitatis effluxerunt & sub Iouis pedibus continean
tur, Ideo fictum quoniam ante temporum constitutio
nes erat æternitas quæ dei & intelligentiarum est ra
tio atque mensura, non ex tempore enim mensuram ac
diuisionem accipiunt sicut res quæ ex tempore generan
tur, ideo corruptibilia & res omnes temporales sub Io
uis pedibus continentur. Sed perpetua & æterna omnia
cum Ioue pariter incedunt & mensurantur, horum ta
men in secundo libro ratione studiosius inquiremus, quia
poetarum sententiæ a profunda diuinarum rerum cogni
tione distantissime fuerunt, præterea Zonas ingentes ac
maximas sub Iouis pedibus contineri uoluerunt quia
omnis terra in quinque partes diuiditur duæ quæ sub pe
dibus poli mundi a Sole distantissime non possunt ab ho
minibus cohabitari, quæ uero inter duos tropicos conti
nētur propter caloris excessum est inhabitabilis. Sed Zo
na quæ inter paralelum Antarticum et hiemalem tropi
cum continetur est aquis tota ferè submersa, sed quæ in
ter paralelum articum & tropicum æstiualem contine
tur est habitabilis & per septem climata diuersa sicut
in cosmographia clare monstrauimus, iste ergo Zone
Solis & chronis quia tēporis sunt, quia Solis motu &
dierum longitudine siue breuitate harum zonarum diui

sionem comprehendimus. Nunc præclara quædam poetarum figmenta uerificemus, Phœton Solis egiptii et Clime-
nes filius fuit qui cum Epapho Iouis et Ysidis filio in
contemptionem accepisset, quod non esset Solis filius, Phœ-
ton matrem rogauit an Phœbi uere filius esset cui ma-
ter pro mulierum consuetudine omnem pudicitiam omnẽ
coniugii fidem pollicetur, nullum præterea nisi Phœbum
nouisse uirum & quicquid Phœton a Phœbo parente
exposceret facile assequeretur, Phœton repente externũ
litus oriẽtalis Oceani adiit ubi Phœbi currũ cõscenderet
qui cũ filiũ intueretur paterna illum pietate suscepit &
omnes amoris partes pro parentum more pollicetur, Phœ-
ton rogauit ut sibi currum & habenas concederet, Phœ-
bus neque iusiurandum neque paternã pietatem omisit
& currum & æquos regere illum docuit, primum ut sti-
mulis parceret ne timentes siue furentes æqui Solis i-
ter desererent, secundo ut habenas fortiter contineret,
quia postremi æqui currum fortius trahũt, tertio quod
in medio uie currum duceret ne ad dexteram siue sini-
stram partem declinaret, Phœton currum conscendit
quem cum aliquandiu rexisset et Scorpionem non mul-
tum a se distantem intueretur timens habenas dimisit, et
ruentes æqui nunc a dextris nunc a sinistris omnem ter-
ram & maxime orientalem plagam exarsit. Quare
istã terra, a Ioue ultionem exposcit, Iupiter in phœtõtẽ
fulmine irruit & in padum illum iecit. Sorores Phœtõ-
tis cum in eum locum flentes conuenissent in arbores cõ-
uersæ sunt. Sed frater Iouis furorem et ignis incendia ti-
mens in cignum conuersus est, nam se ad fluminis litto=

CONCORDANTIE

ra cōtulit ubi flens lachrimis Rodanum fecit & in auē
 se conuertit, figmentum hoc morale & naturalem uerī
 ficationem exposcit, Phœton cum regnum a patre susce-
 pisset quòd Phœbus antea, A Ioue regendum suscep-
 rat, Sed Phœbus maxima pietate ac uirtute populis impera-
 bat, postea uero quam regimen in Phœtontem transfer-
 re instituit illum admonuit ut pietate iustitia & uirtu-
 te populos regeret, nam pietas singulari beniuolētia om-
 nes cōplectitur, sed iustitia bonis præmia confert & pra-
 uis supplitia infert & uirtus extrema deuitat, quia uir-
 tus immedietate cōsistit, Phœtō ergo quia ignarus prin-
 ceptis ob Scorpionis intuitum, quia malorum timore non
 ignoscit stimulis quia pietatem omittit neque habenas
 continet quia iustitiam negligit neque uiam mediam te-
 net quia uirtutem deserit, quare ciues oppressi Iouē, quia
 superiorem principem exposcunt, quare principes in eos
 irruūt qui magistratus gerūt & sororibus, quia cum la-
 sciuiētibz hominibus pereunt, nam qui ciuitatibus præ-
 sunt & bonos & malos habent a quibus consilium ac
 præsidium accipiunt. Cum autem urbiū præsules pereunt
 sorores quia mali homines in arborem conuertuntur,
 quia auari terræ radicibus afiguntur, Nam cogitatio-
 nes omnes & affectus ad pecunias & cetera diuitiarū
 genera referunt & cortice teguntur, quia obstinatio-
 ne impietate et nulla ex parte se flexibiles manifestant,
 sed boni uiri in cignos uertuntur quia sua albedine inno-
 centiam manifestant & lachrimis impiorum scelera si-
 gnificant & cantu quia honestis suasionibus omnes ad
 uirtutem aduocant, collum declinē ferunt per humilitate-

tē rostrum obtusum ut discrete omnia proferant et clau-
 do pede incedunt ne ad noluptates properent hii ciues
 post urbium incēdia incolumes seruantur & perpetuo
 honore habentur. Naturalis huius figmēti expositio re-
 gnante Ciclope primo Atheniensium rege in omnibus
 orientalibus regionibus et tota Græcia tantum incendiū
 apparuit ut arbores & uegetabilia exusta fuerint, &
 terra arida facta & flumina atque maria exsiccata ple-
 rumque enim per coniunctionem planetarum calidorum
 insignis calidis fit aeris & aliorum elementorum incen-
 sio & per coniunctionem in signis aqueis facta multarū
 ciuitatum et regionum submersio. Quamuis tēpore Noe
 diluuium maximum apparuisset tāquam naturalibus cœ-
 li dispositionibus factū esset quia planeta quilibet mun-
 dum regit annis 354 & primum Saturnus, secundo Ve-
 nus, tertio Iupiter, quarto Mercurius, quinto Mars, sex-
 to Luna, ultimo Sol. Cum autem Mars mundum regeret
 & planetæ plures in Piscibus coniungerentur factum
 est uniuersale diluuium tempore Noe, postea uero quā-
 cessauit diluuium derelinquit Archam in montibus Ar-
 chadiæ & se in Caldeam contulit salubrem magis sub
 ducatu Lunæ, dispersæ sunt linguæ submersa est etiā
 Sodoma & Gomora, sub ducatu Veneris et per coniu-
 ctionem planetarum in signis calidis exustæ fuerunt par-
 tes orientales et omnis Græcia, Phœton ergo, quia incen-
 dium est solis filius, quia sol omnem calorem efficit &
 Climenes, ideo Phetōtis mater, quia humiditas est subie-
 ctum caloris cum enim humiditas deest etiam calor de-
 ficitur, ideo Phœton a genitore currum petit quia res

CONCORDANTIE

omnis naturalem suam dispositionem seruare intendit et
 mortem perniciemque deuitat, quòd autem Scorpionem
 intuens expauesceret quia tēpore Autumnali Sole Scor
 pioni appropinquante Solē ferre mittitur, & om ne
 ipsius posse, quia 19 gradu Libræ usque ad 19. Scor
 pionis Sol est in uia combusta, propterea a solitis sibi
 iuribus debilitatur, imo secundum Astrologorum peri
 ciam Sol exaltatur in ariete et in Libra deprimitur, Lu
 na exaltatur in Tauro in Scorpione deprimitur, caput
 Draconis exaltatur ingemini & i sagittario deprimitur
 et sic cæteris planetis sunt exaltationes ac depræssiones
 sicut apud Astrologos clare constat præterea tempore
 autumnali superfluunt pluuiæ quæ omnem aeris et ter
 ræ æstuationem remittunt, Phœton ergo Scorpionis
 intuitu perit, quia incendia omnia eo tempore remittun
 tur. Quòd autem terra a Ioue opem exposcat non inui
 ria, quia genita duplici natura reguntur, uniuersali &
 particulari, uniuersalis mortem & uitam essentialiter
 intendit, quia per generationem unus sequitur alterius
 corruptio, sed particularis cuiusque rei natura illius cō
 seruationem intendit, ideo si elementa quandoque a na
 turalibus cœli despositionibus permutantur a sequenti
 bus influxibus melius disponuntur & propter hanc re
 rum succeßionem peripatetici mundum perpetuum ar
 bitrabantur quod uerum esset nisi mundus a diuina uo
 luntate regeretur quæ ueræ imperat & suo imperio cū
 cta disponit, res ergo naturales in æternitatis Orizon
 te locantur, quare propria & uniuersali uirtute regū
 tur. Omnibus itaque rebus triplicem uirtutem insitam

arbitramur, unā ratione particularis uirtutis, quæ deter-
 minatum finem intendit, & sic ignis semper sursum &
 terra deorsum mouētur & etiam illa uirtus uniuersalis
 superior quæ terram pro mixtorum generatione sursum
 monet & ignem deorsum, est & alia uirtus a uoluntā-
 te proueniens quæ et elementis imperat & cœli motus
 continet & ad celeris motus magis quandoque compels-
 lit, particularis natura quandoque perficitur et quando-
 que debilitatur secundum dispositiones cœlestis influxus
 in quo perfecti ratio continetur, hæc autem quamuis
 maxime ordinaria, cū sui ordinis rationem semper ma-
 nifestet, tamen hæc aliquando debilior & aliquando for-
 tior apparet, supra hanc est uirtus quædam præstātor
 quæ omnia sua uoluntate disponit atque gubernat sicut
 in passione domini obscuratus est Sol, quo tempore Lu-
 na ex Solis opposito continebatur, et tempore Helix So-
 lem retardauit Deus ne longius progrediretur, ut ince-
 pta uictoriam assequeretur & Iosue cui mortem cer-
 to periodo instituerat annis quindecim prolōgauit, has
 itaque postremas actiones non natura sed diuinitus fa-
 ctas existimari oportet signum aliud et phetusa salape-
 tie siculæ nimphæ solis et Dirces filiæ fuerūt, quæ maxi-
 ma diligentia parentum grēges seruabant & miscebant
 Vlises cum apud cererē hospitaretur admonitus si ali-
 quando caribdim & silam trāsfiretaret & in Siciliam
 peruenisset a solis & Dirces gregibus abstineret, quia
 a phetusa & salāpetusa tuebantur. Cūque post multa ma-
 ris discrimina in eum locum Vlisses socii peruenissent
 senioris cuiusdā heuritois consilio freti apud has nim-

phas pernoctarunt, cum autem maris fluctuationes insurgerent & aeris tempestas Vlixis socios perteruisset & loci amœnitas continueret, suadente heuritoe greges inuasferunt & potu plurimo uescerentur, & Deorum ignari facti & futurorum laborum obliti tanquam amœntes continebantur, & brutis similes uoluptatibus omnes in mare submersit & fulmine periit, sed Vlixes, qui a Phœbi legibus abstinerat solus euasit.

Moralis expositio caliditas et humiditas secundum philosophantium traditionem, sunt uitæ principia omnium uegetabilium atque omnium uiuentium quibus principia etiam nutriuntur, sol ergo, quia caliditas et Venus, quia humiditas sunt agrorum et siluarum principia, ubi greges nutriuntur ac seruatur, et maxime in Sicilia ubi omnia uberiora et fertilia magis apparent. Ex agris igitur oues pascuntur et greges a siluis umbras accipiunt ut ab imbribus et furentibus uentis tueantur. Sed quia homines et animalia cætera uolupnuose plurimum nutriuntur. Ideo egritudines et pestes frequentius incurrunt, queque enim immoderata uoluptas corpus ægre facit ac plurimum necat, Certes ergo quia rationalis anima Vlixis contulit, quia recte rationem, ut uoluptates omittat. Sed Heuritoes, quia blanda sensualitas dormiente Vlixis, quia rationalis animæ robur sociosque cupidos in a suos greges, quia in delicias compulsi et uoluptatibus immergi labores negligunt et diuina iussa postergant, ideo cum Marte quia mundi amaritudinem et mortalis uitæ miseras conscenderint, ob iram iouis sprete moribus demerguntur multi, præterea cum a laboribus

abstinent et uoluptatibus intendunt brutis similes pereunt, nihil enim recte conspiciunt cibo potuque repleti, Hanibal insignis pœnorum dux cum per multa discrimina exercitum in Italiam perduxisset omnes socii uoluptatibus dediti perierunt, et Hannibalem deseruerunt & plerisque imperatoribus contigisse legimus, propterea multi exercituum duces scortū et ceteras delitias repulerunt ne milites perirent et seditiones oriantur, figmentum aliud Pasiphe Solis Rodii filia & Minois et Tauri patris similitudinem accepit, hic cum socuos et immanes mores haberet carceribus inclusos homines necabat, nam cum Minos maximo exercitu Athenienses obsedisset propter Androgeum filium quem occiderāt in hac conuentionem deueniunt ut ex Athenis tres homines Minotauro edendi traderentur, Nam et si quædam horū natura sicut & alia multa tamen plura falsa figmenta ueteres illi uates inseruerunt, nobis significare uolentes quo pacto bestiales mores in hominibus separiatur, per Pasiphē speciosam mulierem et Solis filiam rationalem animam formosissimam et ueri dei filiam intelligimus Minois præclari regis et iustissimi legislatoris coniugē, quia rationis humanæ que sibi leges condidit et saluberrime consulit huic Pasiphe Venus aduersatur, quia Sol homines ad magistratus et compositissimos mores concitat, Sed Venus ad uoluptates, quare Pasiphe aduersari uidetur, Venus ergo quia concupiscibilis appetitus rationi aduersatur eamque plerunque superpeditat et Tauro adherens bestialis efficitur, nam delicta et blandimenta hæc quamuis pulchra appareant et

hominibus conferre uideantur turpetamen ad deſtandū
 ſemper aliquid continent, quare Minotaurus generatur
 quia beſtialitas quæ aliquando pulcritudine aliquando fi
 etis hominum moribus tegitur et implicita multis tor
 tuofitatibus mente continetur. Hæc igitur beſtialitas nū
 quam eicitur ſiue necatur niſi a prudente ac ſapiente
 Theſeo qui filium aligat ne ſui introitus principium de
 ſerat, Cum enim homines unde uenerint, quia ex ſublimi
 æthere a Deo creati, quo præterea reddituri ſunt oī la
 bore ac diſcrimine Minotaurum ſuperabunt, cum tribus
 pilis quia tribus uirtutibus, quæ tribus principalioribus
 uitiorum generibus aduerſantur, cum omne quod eſt in
 mūdo uel eſt cōcupiſcētia carnis uel ſuperbia intellectus
 uel oculorū cōcupiſcentia quā cum ſuperauimus ad pri
 mas uictrices reddimus, quia gloriam promeremur æter
 nam, Pan, etiam quia Sol ſeptem fiſtulis, quia ſeptem pla
 netis inferiora oīa regit et generalia omnia producit.

De Marte. XXXIII.

ARTEM ex Iunone matre, ſi
 ne patre ueteres illi uates genitum uo
 luerunt, nam cum Iuno animaduerte
 ret Paladem ex Ioue ſine matre ge
 nitam, ipſa filium ſine patre concipe
 re ſumopere cupiebat, quare abiens
 ut Oceanum cōſuleret obuia Deæ Floræ zeſtri uxoris ſa
 lubre conſilium accepit, quia in campis Oleniſis erat
 fons cuius contactu mulieres ſine uiro conciperent, Iuno

autem cum genitalia flore tetigisset Martē genuit qui cum bellicosos ac immanes mores haberet ferream sibi domum instruxit et turre et mœnia omnia matris suffragiis ordinauit. Mars rubeam et igneam faciem habet et capillos similiter, in splendenti curru uehitur et a tribus æquis trahebatur. Multæ armate ac furētes insidiosa currū præstabant, sic armata Mors et plurima discrimina currum sequebantur, multa nepharia foribus astabant, neque materialē quisquā Venerē cruentius adibat. Quicunque uero sibi ministrant gementes insidiosi ac lucentes proclamant, et Bellona Martis soror sibi semper assistit et splendens incedit, sed muciber nunquā currū deserit et maximis semper rumoribus insequitur Romani cū Martem tanquam diuinū parentem uenerarentur et in urbe et extra urbem templum instruxerant et aras ex gramine exornauerant et Lupum sibi sacrauerant, quia Romulum et Reumum ex Lupa alumnos tradiderunt ut turpe ac detestandum suum genus celarent, quidam etiam pictum Martem esse uoluerunt, Archades et omnis regio quæ inter septemtrionales et orientales continetur Martem plurima obseruatione uenerabantur tanquam apud illos genitus fuisset, et plura sibi nomina tribuebāt quia trāquillus quia finitimis gradicius multa præter hæc secundum Proprietates quas habere uideatur. Moralis expositio disciplinæ artesq; omnes primum a suis professoribus confuse atque minus ornate tradite sunt, postea uero quisque aliquid adiecit quo perfectiores illas redderent illasque exornare plurimum studere solent. Sed planeta quilibet et principaliter

CONCORDANTIE

Mars significationes proprias habet quæ in bonitate et malitia plurimum uariantur secundum quòd bonis aut malis planetis bono siue malo aspectu iunguntur, Mars ergo generali sua significatione est planeta masculinus nocturnus malus calide complexionis et sicce, uirtualiter etiam itinera significat per quæ homines multa discrimina patiuntur et artes ferarias quocunque modo ferrum exerceri contingat, ideo est medicorum significator principaliter si fero utantur et carnificum Sed poetæ illis disciplinis Martem præfecerunt quæ armato ac furenti milite complentur, qui solus est significator iniuriarum uulnerum occisionum, significat etiam tabernarios superbos mendaces periuros falsarios oppræssores inuasores itinerum et nepharda ultima quæ suis uiribus perpetrantur, quod si bonis planetis iunctus fuerit eius feruor remittitur si malis intenditur. Venus eum mitem facit et Iupiter in meliores mores et cogitationes illum deducit, Sol uero labores Martis præclaros facit, Saturnus obscenos atque nephandos, præterea mali planeta facilius pereunt si malis iunguntur quia bonis iuncti perficiuntur, boni ergo planeta meliores fiunt si bonis iunguntur, quia malis iuncti inficiuntur, Poetæ ergo admiratione ducti philosophari ceperunt, quare cum Martem solum in ære intuerentur post quem futura bella contingerent ex Iunone sine patre genitum uoluerunt, Sed cum ex Ioue parente optimo, Martis feruor atque omnis malignitas remittitur, ideo illum ex matre sine patre genitum uolunt, quod autem ferream sibi domum instruxerit quia urbes et moenia solidioribus armis et forti Marte inueniuntur

tuentur, propterea Romani Marti duo templa institue-
runt alterum in urbe, & alterum extra urbem, ut si-
gnificarent labores impensas ac discrimina maxima
quibus milites sibi aduersantes inuadunt, Martem Ru-
beam ac igneam faciem habere & capillos, quia actio-
nes omnes Martis cito inconsideratæ ac furentes appa-
rent, similiter & affectus sui qui per capillos significan-
tur, Mars curru uehitur quia in epiciclo continetur,
a quo circonducitur super deferente, poetæ autem Ideo
sibi currum dederunt, ut maiorem illius splendorem ac
dignitatem significarent, sed currus tribus æquis uehe-
batur, quia primum mentes commouentur, secundo uer-
ba proferuntur quæ sunt furoris incitamenta, postea
bella sequuntur & mille oppressionum genera, sed cur-
rum mors insequitur & mille ægritudinum ægestatum
& discriminum species quæ mortis sunt comites, fo-
res multis tuentur insidijs, & domus est uellata, & cir-
cundata terroribus & multi pereunt antequam ad
mœnia pertingant, quod si Martem adeunt cruenta fa-
cie ac membris frequenter carentibus. Ideo Bellona est
soror Martis, quia omnia Martis opera bello com-
plentur, supra domum imbres fulgura tonitrua & mul-
ta coruscationum genera apparent, nam concussus armo-
rum tempestates & singulis & splendentes terro-
res inducunt, Mulciber atque Vulcanus Marti sagittas,
& bellica arma ministrant. Alter ferrum fodit, & al-
ter plures formas & bellorū instrumēta disponit. Quod
autem apud Archades & feras illas nationes genitus
sit, quoniam homines illi ratione prorsus carent, & ora

tionibus & commentationibus intenti omnia bello complent, Ideo sibi lupo sacraatur, quia rapax & ingluuiosum animal est & insatiabili uoracitate rapere omnia studet, quia nulla fides ac pietas sequentibus castra, & oppugnantibus. Ideo picus est avis Martis, quia milites ac ceteri cōtēptiosi homines, auspicia auguria et omnia quæque sequuntur, quidam Martem ferre uoluerūt, ut significarent supremum ipsius posse quo semper in altum fertur, quia neque Imperatores, neque Principes exercituum Duces ullis diuitijs finem instituunt, sed quisque longius pergere curret. Ideo graduius dicitur, quia gradatim ad bella procedimus uel quia diues Deus Quirinus si pace finitur, tranquillus quando pacis iura ministrat. Iam restat ut figmento quædam uerificemus, Vulcanus, Iouis & Junonis filius cum deformis & claudus esset in Lemnū Insulā deiectus, cui Venus in uxorem tradita est, uel mulier alba præclara quàm ob maximā pulchritudinem Venerem appellabant, quæ cum uirum ob ipsius turpitudinem dedignaretur cum armigero pulchro coiuit. Sed a uiro præclaro & Vulcano obsequentissimo ipsorum adulterium est patefactum, quare cum maxima odia & plurima discrimina inter coniuges exorta essent modestissimi & eruditi quidam homines Vulcanum placauerunt, & sibi beneuolam Venerem reddiderunt, ex hac ueritate hoc figmentum accipiunt, quia si Venus Marti iungatur minus furens ac mitior redditur, hæc autem coniunctio a Sole significatur cum nunquam a Venere separatur. Quod autem Venus adamanteis catenis ligetur a Marte, & Dijs cete

ris significetur, quia huius coniunctionis uis cæteris
 planetis manifeste apparet, quod autem a Neptuno pla-
 cetur & mars mitior fiat, Ideo fictum quia si pluuiæ ap-
 paruerint & aeris constitutio fiat humanior sit Vulca-
 nus, quia omnis calida & æstiosa cœli constitutio a suo
 feruore remittitur si pluuiæ uel tempus huiusmodi appa-
 ruerit. Qui autem Vulcanum Iouis fabrum & fulmi-
 na & sagittas Dijs parasse uelint, quia in Lemnos in-
 sula erant officinæ ac ferarij multi, qui artibus illis op-
 time præditi erant, Ideo Iupiter Cretenſis Rex & cæ-
 teri totius Græciæ Principes sagittas & cætera inde ar-
 ma susceperunt, Ex quo loco Vlixes & Aeneas arma
 sumpſere, ut alter inuincibilis, alter p̄ medios hostes in-
 uisibilis transiret incolumis, & Hermionis monile eo in
 loco fabricatum est, & Ariadnæ corona homines enim
 illorum locorum hiis artibus claruerunt, sed ut om-
 nium ueterum figmenta uerificemus poetæ tres ignes,
 tribus Dijs consecrarunt, & Deos illos tribus generi-
 bus ignium præfecerunt, quia Iouem elementalī igni et
 elementato Deam uestem, sed fulguribus ac coruscatio-
 nibus Vulcano, & quia in ea Insula & cæteris propin-
 quis erant terremus, & multa ex æthere fulmina de-
 scendebant & multæ artes igneæ quia fabrorum & au-
 rificum fiebant, Ideo in eo loco Vulcanum regnasse
 uolunt, uel quia cū fulgur ex cœlo decidisset & arbo-
 res & ligna exurisset, ignis succensus est, qui cum homi-
 nes perterruisset, tandem animaduertentes & usum &
 utilitatem multa inde suffragia acceperunt, quare cum
 homines conuenissent & urbes instituerent ignis usum,

CONCORDANTIE

ad omnia retulerunt, Quod autem Romulus, & Remus ex Marte geniti sunt, & a Lupa nutriti, propterea fictum quia cum hii bellicosi homines extitissent, & urbem fundarunt, ideo deificare illos uoluerunt, & eo potissimum quia ex Lupa scilicet ex meretrice geniti aut educati fuerunt, quia meretrices Lupis simulantur, & loca quæ inhabitant Lupanaria dicuntur, Nam meretricæ obscenæ fœtentes, ac rapaces sunt. Merito ergo tam turpe Romanorum facinus diuinitate & rebus bellicis ac pace, præclare gestis cœlare oportebat sed nominati, qui Diuturnum magis habuerunt Imperium ex diuis parentibus originem acceperunt, & illis omnem Ciuitatem sacrarunt, quod etiam picus sit auis Martis, Ideo fictum quia Pomona pomorum Dea Pico nupsit quem cum Circes maximo amore prosequeretur illum neglexit ac spreuit, quæ irata illum dimittens conuertit in Picum, Augur quidam picum habebat a quo multa futura accipiebat, quare illius nomen promeruit hic licium manuferebat, qui & baculus quo & spaciū omne & cœli partes metiuntur, per hoc enim significatur Imperium quod est illis concessum qui hæc auspiciū genera sequuntur, horum tamen breuē traditionem exponemus. Multi philosophantes proximas cuiusque effectus causas inquirunt, neque utilissimas & longe distantes animadaertunt, sicut Deum Angelos intelligentias super cœlestes orbis, inferiora omnia mouentes a quibus perficiuntur & complentur, nam siue uoluntate siue natura ista disponant, neque ab instituto abducere causas possimus, neque suos prohibere fines, sed quia multas

incertas causas habent, & a pluribus produci possunt, ideo homines frequenter falluntur. Ars igitur Magica multas species habet, sed principales sunt quinque, Præstigia, Maleficia, Sortilegia, Mathicem, & Mathematica uana, Præstigium est quando delusione fantastica humani falluntur, & aliter quàm ob hoc intuentur, Res enim plerunque non substantialiter immutatur, & tamen quandoque uisus aut subiectus in eius apprehensione falluntur, sic recitat Hieronimus, quòd puella cuiusdam inspicienti Aequus apparebat, hanc parentes ad Macharium eius ætatis uirum sanctissimum adduxerunt ut illam priori humanitati restitueret, quam cum Macharius intueretur nulla ex parte illam mutatam uidit, sed uidentium intuitus fallebantur. Postea uero quàm Macharius illam crismatæ unxit omnes fallaciæ & omnis inspicientium error amotus est. Secunda species est maleficiorum qua homines frequenter utuntur, nā aliquando uerbis & aliquando demonibus res a suo instituto euertere cupimus, quandoque tanta uis uerbis ac demonibus insita est, ut & fallere homines possint, & gentes res in alium finem dirigere, & iis fallaciis plerique pereunt. Tertia species sunt Sortilegia, per hanc res diuinas atque humanas uariis sortibus inquirimus, quæ uero plerunque fallunt, quia sortes istæ casualiter & non per se distantem effectum respiciunt. Quarta species est Mathicem sub qua multo particulares species continentur scilicet Nigromantia, Geomantia, Idromantia, Aerimantia, Piromantia, tandem & mortuorum diuinationis, quia nigros mortuos & Mantia diuinationis, nam

CONCORDANTIE

sanguinem humanum fundebant, & aliorum quandoque
 brutorum ut contingentia præstarent. Secunda species
 est Geomantia, quia diuinitas in terra Geone enim ter-
 ra nam ipsius terræ dissones animaduertunt, & suo mo-
 tu aut quiete futura singula cognoscunt, & permutare
 suos fines intendunt. Sacra enim quæ apud græcos ce-
 lebrantur Orgia dicebantur, sicut quæ apud latinos ceri-
 monia. Tertia species est Hydromantia, quia Hydros aqua
 ex quiete siue aquarum commotione nouerant, quæ futu-
 ra sunt, nauales homines hoc maxime perscrutantur,
 & uariis studiis omnia inquirunt. Quarta species est
 Nigromantia, nam quæque aeris fortis commotio signi-
 ficabat quid futurum contingeret, quia ex aeris mul-
 ta hauspicia capiebant, ex imbribus enim fulguribus te-
 nitrui iudicium faciebant, nam motus quies claritas &
 turbulentia futuros euentus significabant. Quinta species
 est Piromantia, quia per ignem diuinum, quo præcogni-
 tionis genere Thiresias eo tempore claruit, nam inspicien-
 tes tremulum ignis motum futura iudicabant. Mathi-
 cem ergo in has quinque species diuisimus, sub quibus
 aliæ similiter continentur. Quinta generalis species est
 Mathematica, sed hæc duplex existit, Quædam uera
 sub qua hæc quatuor doctrinæ genera continentur, Geo-
 metria, Arismetica, Musica, & Astrologia, quadriui-
 les dictæ a quibus maxime fallimur, ideo est alia Mathe-
 matica uana de qua principaliter intendimus sub qua
 hæc species continentur Aruspitia, & Horoscopia, nam
 cum aues intuerentur ipsarum dignitatem motum siue
 quietem animaduertebant, quibus postea iudicia ferebant

sicut Iupiter cum Tyrannis bellum esset habiturus aquilam superuolantem uidit, quare se illos superaturum iudicauit, pari omine Romulus Romanorum Imperium promeruit, secundum ergo auium species & uolatus ad yma uel sublima iudicia ferebantur, sed Horoscopia stellas intuebatur, quæ aliquñ igneæ, aliquando uero palentes apparent, uerum hæc iudicia magis casu-
ras stellas respiciebant, quæ uarium existentie modum ac defluxum habet, sed quia inspectus supercoelestium siderum ad Astrologos spectare maxime uidetur, generale hoc documentum accipias, quod inferiora omnia cœli dispositionibus subiciuntur, & res quælibet uim accipit ut insitum finem attingat, ideo quidam in manu, quidam in facie, & in ceteris rebus a natura productis siderum uires inspiciunt, & per hoc iudicia ferunt, propterea uere frequenter falluntur, quoniam particulares effectus a causis multis uarietatem accipiunt, nam si pun-
cta iecero, quandoque plura quandoque pauciora iaciuntur, si manum inspexero ruge uariantur secundum occursum disponentium manum, similiter aues & alia auspicio-
rum genera sunt fallentia, ideo nos in primas causas referamus. in quibus omnium effectuum rationes continentur.

CONCORDANTIE.
De supercœlesti Ioue. XXXIII.

ERYPATETICI, & cœteri philosophantes qui primas rerum causas inquirunt omnem mundi machinam in duas regiones diuiserunt alteram elementale circa ignē siue poetarū more ignem præfecerūt altera est ætherea in qua planetæ plures continētur, sed quia Iupiter planetas, & sidera omnia dignitate ac uirtute superat, ideo quæque a Diis præclare gesta sunt ad supercœlestem Iouem referuntur tanquam omnium Deorum parentem maximum, quòd si Saturnum Iouis Iunonis, & cæterorum Deorum parentem uoluerunt ut significarēt quòd esset causa quæclā uniuersalissima atque suprema, quæ uniuersalē causalitatis modum haberet, & in planetis et elementis omnibus tanquam primi agentis uis multiplicatur, et in eis tanquam perfectio, et forma continetur. Supercœlestis ergo Iupiter ætheris, et Diei si lius fuit coronam capite fert, et dextera sceptrum trisulcum sinistra tabulas, quibus leges inscripserat curru pro regia dignitate uehebatur, quem præclari ac mites æqui trahebant, omnes Dii illum adeunt, ut iuramentum capiāt et leges nam cum uirtualiter calidæ sit complexionis et humide et in eo qualitates et uirtutes omnes æquales ac temperatissime sunt, calidorum siderum feruorem, remittit et frigidorū calorem intendit, et cæteris rebus iuuamentum afert, propterea Iupiter quia iuuans pater tanquam uiuētibus omnibus uitam præstet
nam

nam cum Saturnus sit frigida complexionis & sicce, quæ uiuentibus aduersatur omnia a Iouis caliditate et humiditate iuuantur, et mars quia in caliditate, et siccitate superfluit a Ioue mitior redditur. Cætera etiam sidera si bono aspectu Iouem aspexerint, uel malignitatem perdunt uel bonitatem acquirunt, nam cum Iupiter Deos omnes Atrium regium aduocasset, ut consulerent, quo pacto mundum regerent, et omnibus rebus siue genitis siue creatis leges imponerent quibus perpetuo iure parerent, ac splendenti uia Iouem adirent tantum, quod illi uia splendorem intulerunt, ut uia lactea meruerit appellari, nã & si ceteræ cœli partes obscuræ aliquando appareant, hæc nunquàm latere uisa est, hæc non solum Deorum uia, sed eorum etiam qui Deos imitantur, per hanc Hercules maximis laboribus accurrit, & Aristotiles ad Heliconem fontem, Gygantes etiam turres maximas struxere, & montes montibus addiderunt, ut cū ad hanc peruenissent uiam Deos adirent, quos uel superarent uel perpetuo illis cohabitarent, Iouem præterea capite Arietino uenerabatur, ab eo etiam in nemore epirotarum responsa accipiebant plura sibi nomina tribuebant, primū Iupiter Zeus, quia calor siue uita interpretatur licētius, quia uita uiuentibus præstat, dispatet quia Diei pater, est etiam Deorum æterna potestas, quia planetas omnes & sidera perfectiora reddit, & hominibus diuitias honorem & dignitatem tribuit. Moralis expositio Cœlum secundum Astrologorum traditionem multipliciter est diuisum per duodecim signa, in quibus planetæ debilitantur uel fortificantur, significantur uel a sua

CONCORDANTIE

dignitate deiciuntur, quia Sol in Ariete exaltatur, & in Libra deprimitur, Luna in Tauro exaltatur, & in Scorpione deprimitur, caput Draconis in Geminis exaltatur, & in Sagittario deprimitur, Iupiter in Cancro exaltatur, & in Capricorno deprimitur, Mercurius in Virgine exaltatur in Piscibus uero deprimitur. Mars in Capricorno exaltatur, & in Cancro deprimitur, Venus in Piscibus exaltatur, & in Virgine deprimitur, Saturnus in Libra exaltatur, & in Ariete deprimitur, præter has exaltationes siue depressiones planeta quilibet habet proprias domos, in quibus fortiores fiunt, in oppositis uero debilitantur. Solis domus est Leo & Lunæ Cancer, Aries & Scorpio sunt Martis domus, Sagittarius & Piscis sunt Iouis domus, Capricornus & Aquarius sunt domus Saturni, Gemini & Virgo sunt domus Mercurij, Libra & Taurus sunt domus Veneris. Aliæ præterea sunt diuisiones de quibus infra dicemus. Super cœlestis ergo Iupiter est cœli filius, quia eadem est cœli, & Iouis materia, sed cuiusque sideris est magis clara, atque Dyasfona, coronam capite fert, quia est fortuna maior masculinus Diurnus, & significat superbiam, & omnia ferè diuitiatum genera, item fidem & religionem & cætera, quæ ad dignitatem ad gloriam spectare uidentur, & de figuris hominum significat habentem faciem pulchram cum participatione rubedinis oculos non multum nigros, & cæteras faciei partes æquales septem trifidum fert, quia Iouis fulmina coruscant & urunt, sed uerior expositio, quia supra personam homines diuitias Imperium habet, nam secundo mensæ An

piter conceptum in utero regit, & nono mense ad lucem illum deducit. Ab eo postea omnes uitæ partes disponuntur ac perficiuntur, quod si fuerit directus & fortunatus uitam longiorem, & subiectus ac rationem meliores præstat, si in decima domo dignitatem maximam in noua fidem ac religionem, in secunda maximas diuitiarum copias elargitur, ideo sinistra tabulas fert in quibus leges continentur, quia significat diuinam & humanam uitam, amicos summa necessitudine coniungit, insidiosos ac discordes beniuolos reddit, curru uehitur quia in epicyclo continetur & supra suo deferente rotatur, & pro sideris dignitate maxima, in curru ponitur & mites æqui eum trahunt, quia in duodecim annis circuitiōnem complet, et homines quo ad mores mites reddit, quod autem illum Diij adeunt, quia si planetæ Ioui coniungantur meliores fiunt, & ab eo perfectiōnem accipiunt, quare uia lactea & splendens apparet, nam effectus qui post apparent clari & splendentes uidentur, omnes ergo planetæ omnes homines & omnia uiuentia bona Iouis figuratione perficiuntur, uirtutes uiam hanc splendere faciunt, & disciplinæ siue speculatiuæ aut practicæ, hinc per has ad sidera tendimus & nos Diis pares facimus, præclari ergo homines huic uia splendoris plurimum attulerunt, nam per sanctitatem hanc uiam consendimus, sed per pietatem, castitatem, ueritatem, accurrimus donec coronam promeruerimus æternam, quam dabit Deus iustus iudex non solum nobis sed hiis qui expectant aduentum eius in illa die, quod autem Iouem Arietino capite uenerantur, quia Io

CONCORDANTIE

uem pro Sole accipiunt, qui Astrologorum pericia in Ariete exaltatur, uel quia Christum futurum agnum præcognouerant. Quod autem per columbas responsa daret, quia illis demonibus erat concessum homines fallere per columbas quæ ueterum auctoritate quia regie aues, & Veneri sacrate nunquam incommunitate uolant sicut regibus multi semper asistunt, in nemore epirotico, quia in mundo isto, per columbas, quia per uirtutes superiorum corporum, et maxime Iouis significantur præclari omnes effectus uenturi, propterea multa supercelestis Iupiter promeruit, quia multos et maxime præclaros producere effectus habet, Auicena, cuius doctrinam multi philosophantes imitantur uoluit, quod a uirtute supercelestium corporum in animabus nostris uis quædã imprimeretur per quam animæ nobiles redderentur ut supra elementa Imperium habeant, quare sistere flumina possunt, et montibus cursum imperare, nubibus ut aquam effundant, et ægri sanctitatem inducant, cæterisque langores sua uoluntate admovent, cæli ergo uirtus nostris animabus insita quandoque nobiles, et quandoque degeneres illas facit, hanc præstantiam Noe peritissimus Astrologus, et Moyses optimarum legum professor, et Christus multorum mirabilium effector ueterum illorum philosophantium existimatione a sideribus acceperunt, Nunc quidem ueterum figmenta uerificemus Achilles cum foelicia sidera in sua natiuitate accepisset a matre summa cum diligentia obseruabatur, nam ex ossium medullis illum nutriebat ne cibo angeretur et uiribus promptior redderetur, Achilles ergo quia sine Chilo uescebat

tur, hunc mater Stigiis aquis immerfit, ut contra labo-
 res omnes sufficeret sed talum atque pedem aquis minia-
 me immerfit ut significaret, quod locus ille a cupidie au-
 reis sagittis infici aliquando posset, Achilles quasi perfe-
 ctus homo, et ad omnia laborum genera probatissimus se
 uirum sortem contra quem belli et mortis discrimina si-
 gnificauit, et illis aduersantibus animu instituit, sed pedi-
 bus atque talis uir libidinis uim continens non fuit aquis
 immersus, quasi significaret, quod uis omnis fortissimi a
 uoluptate, quia mulierum libidine superari facile possit,
 nam cum Achilles potentissimos ac bellicosissimos theu-
 cros superasset inspectu polifine superatus est, quia in
 Templo Apolinis peremptus, nam amatores cum in uoluptates
 se conferunt et latentibus et manifestis insidiis superantur.
 Et protheus marinus uates nunquam rogantibus rea-
 sponsa dabat nisi ligatus, quod ideo fictum quia ratio-
 nalis anima que uiribus sensu oprimitur nihil pre-
 clarum audet nisi coinquinamenta hec ligata sunt, nos
 enim libido compellit stultitia concitat fraus a rectitudi-
 ne abducit ferocitas immanes homines facit, nisi ergo
 hec et cetera uitia fortissimis uinculis teneantur mens
 nostra neque prudentia, neque sapientia, neque uirtute
 dare responsa potest, Protheus ergo Oceani et Tetidis
 nimphæ filius fuit et ex insula quadam Palene, Neptu-
 ni autem pastor cui multa fuerant Armenta commissa,
 hic Protheus senex et prudentissimus prope ægypti Lit-
 tora imperabat, et quia presentia preterita et futura
 nouerat, ideo preclarum et diuinum uatem arbitraban-
 tur, preterea Oceani filius quia Ydromantiam nouis-

set quæ est sciëntia diuinandi per aquas, et Thetidis nimis
 phæ quia prope fluminum Littora hanc scientiam profici-
 tebatur, et Neptuni pastor maritima loca quibus Impe-
 rabat marinis monstris erant plena, ideo ligatus respon-
 sa dabat, quia a uitiis abstinebat et quæta et composi-
 tissima mente consulebat, qui cum frequenter meliora
 consuleret diuinum uatem arbitrabantur. Lisania etiã
 ex regione Archadiæ cum omnes illius Prouinciæ homi-
 nes ingenio doctrina moribus superaret Athenis profe-
 cit ubi homines moribus doctrina ignari uitam sine ra-
 tione agebant, neque Deos colere nouerant nec hominum
 iura seruare, quæ omnia cum Lisantias studiosius ani-
 maduerteret immanes illos homines et mites et pios fecit
 illisque iura dedit, nam publicas exactiones instituit
 ut moenia struerent et ciues ualo et turribus inclusit ne
 a feris et hostibus oppugnarentur, præterea ciues mutua
 beneuolentia et amore contunxit, quia uiri cum pro-
 prios nouissent liberos maximam illis pietatem signifi-
 cabant et maxima diligentia illos alere curabant, postea
 quisque domos magno apparatu et sibi ac liberis com-
 ponebant, et eas primum artes instituerunt, quæ ad uictum
 necessariæ fuerunt, postmodum illas quæ et ciues et repu-
 blicam exornabant, nam quidam terram colere nouerant
 alii pastorem, alii Theatralem quidam Lanificum qui-
 dam Militarem nonnulli medicinam, postea nauifactia
 na ut distantes homines aduocarent, seque illis mercatu-
 ra coniungerent. Cumque labores et discrimina multa
 nouissent Deos colere instituerunt quibus ingentia tem-
 pla struxerunt et aras uictimas, et hoies præterea sacris

imolandis præfecerunt qui Deorum mores nouissent, et ceteros sapientia et uitæ sanctimonia superarent, et hos præclaros homines tanquam Deos uenerabantur et celitus missos arbitrabantur, ideo Lisaniæ Iouem appellauerunt, et Cretenses Iouem Saturni filium quem diuinum parentem uenerabantur, quem non humanis, sed diuinis suffragiis Gygantes oppugnasse aiebant. Multa præter hæc figmenta Poetæ nobis tradiderunt ut Principes dignificarent et ignauos illos homines Principibus obsequiosos redderent.

De Saturno.

Cap. XXXV.

ATVRNV M primum ac supremum Deorum ueteres omnes uales arbitrabantur et cæteris Diis tãquam parentem præfecerunt, nam elemēta quatuor ex ipso genita sunt, ex quibus mixta omnia siue perfecta siue imperfecta generantur, quo tamen pacto et cœli et sidera omnia genita fuissent prorsus ignorabant, propterea illorum parentum nomina confuse nobis tradiderunt, ideo ex Iperione quosdam Deos genitos uolunt et quosdam cœli et Diei filios arbitrabantur, quare Saturnum aliquando caruisse parentibus, et aliquando ex cœlo, et Dea Veste genitum uoluerunt, hæc igitur generationis principia nunc ad mortalem, et aliquando ad supercœlestem Saturnum referebāt. Quum tamen poetarum traditione Saturnus cœli, et Vestes filius fuit

hic senex et tristis querullus et lugens semper incedit ca-
 pitis et barbæ canos pilos habet obscurasque uestes dex-
 tera manu falcem fert sinistra uero Draconem flammeū
 qui extremum caudæ ore deuorat et continet, et quia a
 Regno pulsus fuerat mortuus uelatum caput fert a pa-
 tre genitalia sibi excisa fuerunt et in mare iacta et san-
 guine commoto ac summata genita est Venus quæ si-
 cut uniuersalis amor omnibus rebus infunditur, hic ta-
 men Saturnus cum senex sit puer efficitur et filios quos
 primum genuerat postea deuorat, de hinc euomit. Morā-
 lis expositio, Romani quæ benemeritis hominibus atque
 Diis præmia optima conferebant, cum animaduernerēt
 beneficia quæ Latini homines a Saturno susceperant tē-
 plum instituerunt, prope quod Aerarium locauerunt ubi
 omnes publicæ Romanorum diuitiæ seruabantur tan-
 quam Saturnus diuitiarum pater illas hominibus con-
 ferat, quo præterea studio diligentia seruare cōueniat,
 nam senes auari sunt, et diuitias maxima cum diligentia
 seruare curant, Saturnus ergo cœli filius quia omne
 Astrum ex cœlesti materia est genitum uel a Deo sine
 materia creatum, et Dea Vestes est Saturni mater, quia
 terra est actualiter frigide complexionis et sicce, qualis
 complexionis uirtualiter est Saturnus, præterea terra
 omnes res concipit et postea parit, quæ Saturnum uir-
 tualiter representant, sicut plumbum et duri lapides qui
 ex terra generantur effectum pro causa significantes tan-
 quam hæc uirtualiter Saturnus existant, hic est planeta
 masculinus Diurnus significat res antiquas graues et
 tardi motus ex humoribus malitiā et etatibus senes-
 cutem,

Et utem, quia uirtualiter est frigida complexionis et sic
 cæ, docet etiam plantationes agrorū et nemora et uites
 colore domos edificare sed maxime religiosorum, quæ
 liter præterea aquæ per insolita loca ferantur etiam
 uiles et abiectissimas artes significat sicut foueas face-
 re ligonizare et lapides et ligna atque cimentum ferre,
 qui præterea Saturnum male dispositum in sua natiui-
 tate acceperunt prauos sensus ac perniciosos mores ha-
 bent, quòd si bonis planetis iunctus fuerit illis artibus
 studiosos homines reddit, quæ a bonis planetis significā-
 tur, imò, secundum peripateticorum traditionem sa-
 pientes in philosophia ut plurimum fuerunt melācolici,
 Saturnus ergo senex quia senectutem significat, uel quia
 ipsius sidus tarde mouetur i triginta. s. ānis trij's quia
 tristitiā significat, Canus quia i Capricorno pluuias ge-
 nerat i Scorpiōe grādines in Ariete uētos in Leōe fulgu-
 ra. Sed quidam philosophantes aliter de Saturno profi-
 tentur quia per Saturnum tempus intelligunt quod ex su-
 premo cœli motu cātūr qui arcuosus et in modum falcis
 apparet, uel ideo Saturnus falcem fert quia primus falcis
 usum docuit, ideo filios deuorat quia tempus omnia con-
 sumit imò corruptionis causa diffinitur. Post au-
 tem filiorum corruptionem iterum illos euomit, quia
 corrupta post tēporis successiōē regenerātūr et sic gene-
 rabiliū & corruptibiliū seruatur successio per quā
 mundus consistit, ideo uelatum caput fert, quia effectus
 Saturni in profundo terræ generātūr, & a Ioue regno
 priuatur, quia Iouis constellatio quāmaximè contra-
 riatur constellationi Saturni. Multa præter hæc Satur-

CONCORDANTIE

non conueniunt quæ apud Astrologos studiosius acqui-
runtur. Saturnus ergo cum illis tēporibus floriscet qui-
bus homines morum & præclare cuiusque disciplina
ignari crederentur. Cum illis leges imposuisset et fru-
mentum serere & agros & nemora colere docuisset, æta-
tem illam auream poetæ finxerunt, nam quisque sua for-
te contentus tranquillam uitam agebat, non alienos qua-
rebant agros neque in unum multas conferre diuitias
curabant ut uoluptatibus sufficerent. Cum autem uim di-
uitiarum nouissent quibus omnia uoluptatū genera pro-
sequi uolebat tunc quisque alterius partes surripuit, qua-
re iniustitia & alia discriminum genera exorta sunt, nā
monstruosi homines quos tāquam deos uenerabātur ad
infima loca descenderant ut aliorum partes surriperent
& qui primum in agris siue nemoribus continebantur,
Iano Marte montes conscenderant ut illos fugarent eor-
umque partes surriperent, quare cum frequentes inter
homines exortæ discordiæ fuissent mūstruosi guelfi et de-
cliuiā inhabitantes loca guebellini dicebantur, quare po-
sterior etas argentea est facta. Cum autem uitia postea
magis adoleuissent inferream plumbeam atque lapideā
permutata sunt, homines autem cum nemorum siluarum
agrorum uel montium experientiam uel eruditionem ma-
ximam profiterentur tanquam diuini homines obserua-
bantur, pariter cum fontium fluminum ac maris causas
nouissent uel diuinæ Nymphæ uel diuini homines habe-
bantur, agrorum itaque dii cum montes conscenderent
serpentinis pedes habere credebantur, quia serpentum
more montes conscenderant res enim ferreas pedibus

supponebant quo facilius ascenderent, ipsorum itaque pē
 des serpentum pedibus simulantur. Mulieres autem siue
 mōtanæ siue agrestes cum essent filios pariture in caue
 is arborum uel montium siue cæteris antris latebant
 donec peperissent. Quare cum mulieres filios ex an
 tris deferrent, tunc ignari homines ex arboribus siue fi
 lios ex atris uel lapidibus exortos arbitrabatur, postea
 uero causas, struxerunt de hinc urbes, postea hīs artibus
 studuerunt quæ ad uitā necessariæ crederentur, præclarū
 etiam figmentum ueteres tradiderunt, cū archades in ma
 ximis et umbrosis nemoribus continerentur ut neque so
 lem neque Lunā nec alia unquam sidera intuerentur, post
 quā uero ex siluarum umbris ad lucem deuenissent &
 cœlum & sidera animaduertenter se prius illis genitos
 existimabant et se cæteris nobilitate præferri putabāt.
 Quare cum frixonibus de nobilitate certarent quoniam
 ante Phœbum geniti fuerant se illis præferebant Frixo
 nes etiam suæ antiquitatis præclara inditia efferebant.
 Archades præterea cum sterilia & inculta loca habita
 rent cum ad fertilia & culta se transtulissent omnia de
 uastare permittebant ut solitam uitam ducerent maximo
 que otio fruerentur. Suam ergo & otio & ignauia no
 bilitatem profitebantur, uerum cum nemo satis suæ nobi
 litatis causas adduceret in hanc sententiam conuenerūt
 ut infantium nutricibus linguas adimerent ut qui Ydio
 matum infantes loquerentur hī primi crederentur, ue
 rum cum uoces sine ulla significatione proferēt nōnulli
 eo experimento se priores existimabant, quia licet sonus
 ex corporum concussione causetur, Vox cum intentione

significandi proferebatur, quare animalia solūmodo uocē
causant, sermo autem hominibus tantummodo debetur et
secundum cœli dispositiones uariatur.

De octaua sphaera. Cap. XXXVI.

VAMVIS Philosophantes ni-
hil se scire oppinarentur nisi effe-
ctus in primas & uniuersalissimas
causas retulissent tamen harum cau-
sarum rationes uario quisque modo
inquirat, nam epicurei omnia corru-
ptibilia faciunt neq; ultra quatuor prima elementa suas
cogitationes extulerunt; quia sicut illa se inuicem alterā
generant atque corrumpunt. Similiter & mixta omnia,
quare animam intellectiuam humanam corruptibilem
faciunt & deum otiosum arbitrabantur nullamque re-
rum agendarum curam habere & omnia ferē causa-
liter producta uolunt, Sed horum opinionem missam fa-
ciamus, Stoici uero qui Platonem sibi principem præ-
fererunt animas generabiles faciunt minime autē corru-
ptibiles, similiter cœlum & sidera omnia per generatio-
nem producta uolunt nullam postea corruptionem habita-
tura, ideo multas ponebāt ideas quæ tanquam uniuersa-
les causæ omnium mixtorum perfectorum species consti-
tuerent & singulares effectus producerent, ipse autem
ideæ tanquam formæ per se stantes in quibus uis primæ
causæ continebatur, non enim arbitrabantur primā cau-
sam posse immediate hos inferiores effectus producere,

nisi multæ intermediæ causæ concurrissent & præsertim idæ quæ causarum ducem intendunt, & sic hominū ideam unam opinabantur, similiter æquiuocorum uolucrum & cæterorum animalium. Sed cælum propriam habere formam a qua mouebatur, hæc autem tāquam primæ causæ instrumenta & illarum idearum effectus intendebant & illis generationem siue corruptionē præstabant. Sed Aristotiles & peripatetici omnes has ideas negligunt neque hunc generationis modum opinabantur, Sed in causis essentialē ordinem posuerunt neque posteriores a primis generationem acceperunt, Sed causalitatis uim atque modum, quia prima & uniuersalissima causa in octauo cælo locatur quamuis potentiores uires in oriente quam in occidente manifestet & in septentrione quam meridie cæteri autem inferiores orbes proprias intelligentias habent quæ suis orbibus approximantur sicut nauta naui & finem intendunt sicut amatum et desideratum, neque Aristotiles distincte cæli & siderum rationes nouit, sed quantum ab Heudasio ægiptio Astrologo accepisset tantum nobis tradidit, ideo Astrologi clare magis ista nouerunt, quia per motum planetarum per lucem quia sidera omnia suo lumine plurimum diuersificantur, etiam per effectus quos diligentissime animaduenterunt septem orbes planetarum diuiserunt & cælum stellarum fixarum in quo multæ imagines continentur & nouam spheram quæ solo motu dignoscitur, quia nullæ in ea manifeste stellæ apparēt, ab hac uero inferiores omnes spheræ ab oriente in occidentes circunducuntur, Imagines autem quæ in octauo cælo ap

CONCORDANTIE

parent sunt multarum stellarum collectiones a quibus si ab una in aliam lineæ protraherentur talis imago causaretur, uel quia uirtutes tales habēt sicut res a quibus de nominationes accipiunt, sicut in ariete Sol uires accipit, postea in Tauro fortiores fiūt, in gemini Solis uires geminantur & sic de signis cæteris, ut constat apud Astrologos qui diligenti ac præcipua inquisitione siderum rationes scrutati sunt. Poetæ uero præclara suorum principū gesta ad sidera retulerunt & sic ursam maiorem siue minorem in cælum assumptas uolunt tanquam etiā bruta diuinitatem promeruisse que omnia exemplariter referemus. In octaua sphaera est circulus quidam æquinoctialē interfecans qui Zodiacus uocatur, uel obliquus circulus uel signifer cuius una pars declinat uersus septentrionem in qua cœli medietate Luna dominatur, & est medietas maxima. Sed a principio Capricorni usque in finem geminorū Sol tortuose ascendit Altera uero Zodiaci medietas ad meridiē declinat et ē medietas frigida in qua Sol principatum habet et a principio Cancri usque in finem Sagittarij Sol directe ascendit, Zodiacus est latitudinis duodecim graduum & longitudinis trecentum & sexaginta, est præterea per duodecim signa diuisum, ita quod signum quodlibet triginta gradus continet primum horum signorum est aries, quia in prima mundi creatione Sol in ipso continebatur, uel quia eo tempore incipit quod est temperatissimum & æquale tempus, tunc annus incipit secundum Astrologorum traditionem, figmentum arietis secundum poetas Nephilis Iouis & cuiusdam Nymphæ filia & Athamantis

Thebarum regis uxor duos filios concepit Phrixum & Helem. post mortem Nephilis Athamas Rex Incen Cadmi filiam in uxorem duxit quæ pro nouercarum consuetudine priuignos odio habuit ut abire cogerentur, qui ad maris littora cum maximis copiis & aureo ariete confugerunt, ut mare transfretarent uerum a Ioue moniti sunt ne retrospicerent. Heles autem timida & incōtinens retrospexit & in mare submersa, quare Heles ponticum mare appellari meruit, Phrixus arietis pellem as mouit quam auro repleuit et insula colcos ubi mars uenerabatur uelus aureum consecrauit. Sed arietis caro in cœlum assumpta ē et insidus conuersa, & quia cum ad aliud applicuisset litus se ad mare conuertit ut submersam Helem conspiceret sicut etiam in cœlo conuersus apparet, cum ergo Sol arietem ingreditur in calore potentior sit & ad resoluendum uapores & frigus quæ antea resolvere minime potuisset per sex igitur septemtrionalia signa quæ in dextera cœli parte locantur. Sol potētiior semper efficitur, uel etiam dicitur aries, quia si Luna et stellæ ad se inuicem proptraherentur arietis figura causaretur. Hoc signum est principium triplicitatis igneæ calide complexionis & siccæ, itē mobile masculinum & respicit caput in eo Sol exaltatur et est domus Martis de Tauro figmentum Genolōdiæ Rex Heuropā maxime pulcritudinis filiam habuit, hæc cum a Ioue in Taurum conuersa rapta fuisset in signum amoris cantus in cœlum assumpta est, & insidus conuersa Alii poetantes dicunt hanc fuisse Ysidis imaginem quæ in Vacca fuit conuersa, et quia huius signi posteriora latent

CONCORDANTIE

dubitant an sit Mas siue Femella, ideo Ouidius Vacca sit an Taurus non & dignoscere prumptum, in hoc signo Sol potentior efficitur, item eo tempore Tauri aratro submittuntur ut terram euertat & homines ad labores disponuntur, hoc signum est principium terreæ triplicitatis frigide complexionis et sicce, item fixum femininum respicit guttur & collum, in eo Luna exaltatur & est domus Veneris, de signo geminorum polux & castor ex Ioue in signum conuerso & leda Tindari regis uxore uno ouo geniti fuerunt qui cum uirtute ac rebus a se præclare gestis tota gratia claruisset in signum geminorum conuersi sunt, quod figmentum alio loco præclare demonstrauius. Similiter Helena & Clitænestra uno ouo genitæ fuere & in duo sidera conuersa, in hoc signo solis calor geminatur & uegetabilia omnia manifeste pubescunt et germinantia uidentur, hoc signum est principium triplicitatis aeræ calide complexionis et humide, item masculinum commune respicit brachia & humeros & est exaltatio capitis Draconis & domus Mercurii, de Cancro Tauro Saturni & Phœleris filio. Cum super aquosum litus incederet Cæcrum immense magnitudinis pedibus cōpreßit, hic autem Chironem momordit qui grauius ferens Cæcrum interfecit & ob præclarum facinus in cœlum assumptus est et in Cancri sidus conuersum. Cum ergo Sol ad signum Cancri peruenerit autumnalem æquinoctium se conuertit. Quare in modum Cancri retrograditur, hoc signum est principium triplicitatis aqueæ frigide complexionis et humide, itē mobile fœmininum respicit pectus, et est exaltatio Iouis

Et domus Lunæ, de Leone rustici inimena silua cum
 deos et maxime Ieuē negligērēt ac spernerēt, Iupiter il
 lis iratus Leonem immense magnitudinis admisit qui ho
 mines perdebat Et greges spargebat, cumque eos longio
 ri tempore oppræssisset Herculem aduocauerūt qui feras
 omnes domuerat, hic cum Leonem interfecisset in cœ
 lum assumptus est et insidus conuersus, Sol enim cum in
 Leone continetur æstuosus magis apparet Et res oma
 nes sua caliditate exurit, hoc signum est triplicitatis
 ignæ calidæ complexionis et siccæ, item fixum masculia
 nū Et respicit cor, præterea est Solis domus Et in eo ē
 aux Martis, de Virgine, Icarus sacerdos Bachi Athe
 niensis Regis cum uenatum isset rusticis Et uenatori
 bus uini potum dedit qui ebrii facti uenenum se sumpsis
 se putabant, quare Icarum interfecerunt Et ut scelus la
 teret in profundum puteum illum præcipitarunt, Canicu
 la quæ in eo erat Erigone filia quia iustitiæ illorum
 scelus significauit, hæc cum ad puteum conuenissent flen
 tes perierunt, puella Et canicula inrepte fuerunt Et in
 sidera conuersæ, puella in Virginē Et canicula in quan
 dam imaginem quæ in eo signo cōtinetur. Sol enim cum
 est in Virgine omnis terra est sterilis Et dies canicu
 lares dicuntur qui suo calore corpora egre faciunt Et
 ad mortem multa uiuentia disponuntur, hoc signum est
 triplicitatis terreæ frigide complexionis Et siccæ, item
 commune fœmininum respicit membra naturalia Et
 præcipue inferiora, est. n. exaltatio Mercurij Et ipsius
 domus, de Libra, in bello Thebano Palas Et preclari
 quidam dii Græcis opem tulerunt, Sed Bachus Et uolua

CONCORDANTIE

ptuosi quidam dii Thebanis fauebant cum inter hos deos discordia exorta esset qui iure belli præferri deberent Iupiter in parnaso monte conscendit prope ciuitatē Thebarum & auream Libram sinistra manu tenebat et dextera euaginatū Gladium, Cumque Thebanos oppressisset & Græcos extulisset, aurea Libra ad sidera euolauit & infidus conuersa est. Cum Sol est in libra dies noctibus æquantur & tempus illud nullo excessu participare uidetur, hoc signum est triplicitatis Aere calidæ complexionis & humidæ, item mobile masculinum respicit umbilicum & renes, et est exaltatio Saturni et domus Veneri, sde Scorpione, Chirō cum filio per siluas uenatum ibant, Sed scorpio insolite magnitudinis Chironis filiū peremit Chiron uero sagittator optimus scorpionem uulneribus occidit, quare Scorpio in cælum assumptus est, uel aliter Neptunus Mercurius & quidā alii dii, Hæmepheum rusticum hospitati fuerunt, quos ut digne susciperet unicum Bouem interfecit ut diis epulas pararet, dii uero qui ultra suscepta munera maxima præmia conferunt, quam exposceret gratiā Hæpheo polliciti sunt, Qui cum prole careret filium petiit, dii bouinum corium præferunt in quod dii omnes minxerunt & plenum sepepeluerunt, post menses nouem natus est orion quasi ex urina genitus qui uenationibus intentus Dianam insequabatur ut eam uiolaret, hæc autem deorum iussu scorpionē genuit qui cum orione certaret ambo perempti sunt & in cælum assumpti & in sidera conuersi. Cum Sol est in Scorpione tempus uenenosum efficitur & maxime cum ad finem, quia scilicet ad ipsius caudam perue-

nerit, eo præterea tempore frigus præualidū efficitur, hoc signum est triplicitatis aquaticæ frigide complexio-
nis & humidæ, item fixum foemininum, respicit genita-
lia pudenda & uesticam & est domus Martis & Lu-
na depræssio nulliusque planetæ exaltatio, propterea est
signum malum, de Sagittario Chiron sagittator optimus
magister Achilis & Hesculapii enutritor, cū Scorpione
superasset & filium liberasset diuinitatem promeruit,
quare in cælum assumptus insidus conuersus fuit. Cum
sol est in Sagittario emittuntur niues & pluuiæ sicut
ex arcu sagittæ, hoc signum est triplicitatis igneæ quia ca-
lidæ complexionis & siccæ, item commune masculinum
respicit fœmora & coxas & exaltatio caude Draconis
& Iouis domus, de Capricorno Saturnus cum ab augu-
ribus accepisset quod haberet filium qui eum regno pri-
uaret, iussit Opi ut filios mares necaret, quare Neptunū
in mare submersit & Platonem in occultis terræ uisceri-
bus, Iouis autem miserta cū esset admirabilis pulcritu-
dinis Alamanteæ capræ alendum tradidit, postea uero q̃
illum nutrierat in cælum assumpta fuit & insidus con-
uersa, cum Sol est in Capricorno non potest magis in al-
tum ferri sed descendens tendit uersus æquinoctium uer-
nale, hoc signum est triplicitatis terreæ frigide com-
plexionis & siccæ, item mobile foemininum respicit ge-
nua est Martis exaltatio & domus Saturni, de Aqua-
rio Ganimedes Troili regis Theucrorum filius quia ma-
xime pulcritudinis a Ioue in Aquilam conuerso raptus
est, nam cum Heles Iunonis alumna & Iuuentutis Dea
prius esset deorum Picerna, senior autem facta ab eo

CONCORDANTIE

magistratu deposita et Ganimedes Ioui pocula ministra-
bat, quare insidus a Ioue conuersa est, cum Sol est in
aquario maxime aquarum copie a nubibus effluunt
hoc signum est triplicitatis Aereæ quia calidæ cōplexio-
nis & humide, item fixum masculinum, respicit inferio-
ra crura et est Saturni domus in qua plurimum gaudet,
de Piscibus cum Iupiter & gigantes scuo Marte pu-
gnarent Venus & cupido ad littora palestinae regionis
confugerunt et timentes ne Tiphœus gigas eos insequeretur
sed in mare proiecti a duobus Piscibus assum-
pti et ultra mare transfretati sunt quos Pisces Iupiter
animaduertens in cœlum eos assumpsit et in sidera con-
uertit, cum Sol est in piscibus assumptæ multæ pluuiæ
apparent et aquæ plurimum intument, hoc signum est tri-
plicitatis aqueæ, quia frigida complexionis et humide.
Item cūmune hoc signū est triplicitatis aqueæ respicit pe-
des, & est Veneris exaltatio & Iouis domus.

De Hercule & ceteris uiris fortibus.

Cap. XXXVI.

HERCVLES Iouis & Alcme-
nes filius & Alcei nepos cum om-
nes homines uiribus superasset ab
Hiole superatus est, ut Neere atq; ce-
teras muliebrias artes facere cogere-
tur uiri quidem fortes singula au-
dent & omnes labores superant. Solummodo a mu-
lieribus superantur, nam ipsorum uires debili-

tant & gloriam ac eorum dignitatem suppeditant præ-
 clara itaque Herculis et cuiusque uiri fortis gesta connu-
 meremus, Antheus gigas & terræ filius a matre acce-
 perat ut quotiens succumberet uires geminaret, Hercu-
 les cum uirium Anthei periculum frequenter fecisset su-
 pra pectus illum continuit ne terram tangeret, quare cum
 Antheus matris suffragiis caruisset ab Hercule supera-
 tus est. Moralis expositio Hercules id est Heriscleos
 quod uirorum fortium gloria interpretatur & Iouis pa-
 rentis, quia ab inferiore igne fit corporis ualitudo ex
 quo præsumptio et animositas nascitur. Sed a Ioue su-
 percoelesti dignitas atque præstantia & Alcmena ma-
 tre id est falsum quod sapientia interpretatur & Alceo
 quod est, præsumptio nascitur, Hercules quia uirorū for-
 tium gloria atque præstantia, hæc ab iole superatur, quæ
 umbilicus interpretatur, libido enim quæ i umbilicis mu-
 lierum pspicitur & continetur omnem uirtutem superat
 et gloriam et hominis dignitatem suppeditat. Quod aut
 Hercules Antæum superauit Anthæo cōtrarium dicitur,
 quod ex terra nascitur quia libido omnis a terra ortū
 accipit et ab ea uiridior ac ualidior semper exurgit. Sed
 dignitas uirtus ac hominum fortium sapientia has uo-
 luptates in altum eleuat ne a terra uires suscipiant,
 quare libido et uitia omnia uiribus carentia in sapientis
 pectore pereunt, nam sapientes maiorem cum uoluptati-
 bus et uitis quam cum hostibus bellum gerunt, propte-
 rea dicit Propheta, ab occultis meis munda me et ab a-
 lienis parce seruo tuo, Chæus Vulcani filius ignē ac fu-
 mum ore uomebat, quod ideo fictum, quia Chæus

CONCORDANTIE

Euandri nequissimus seruus atque perfidus fur igne
 agros uastabat, hic ab Hercule boues clam furto surri-
 puit quos per caudam in speluncam traxerat ne pedum
 uestigia quispiā insequeretur. Sed Hercules qui patris
 fortitudine omnia audebat et sapientia matris omnia no-
 uerat Cachi guttur atque pectus compræssit ut fumum
 ac nebulam euomere cogeretur. Hercules quia præclara
 hominis uirtus Cachum quia malum facile superat et
 fumum & nebulam euomere cogitur, qui uisui plurimū
 nocent, quia malitia occulta semper deceptiones emoli-
 tur. Malitia enim quælibet multiformis est neque sim-
 plex apparet, item æstuosa animi cogitatio fumum quia
 malam operationem euomere longius curat malitia
 tamen tripliciter nocere solet, nam potentiores Tyranni
 manifeste offendunt sed uersuti homines pernitiōsa frau-
 de fures autem occulte hos boues euersis pedibus ducūt
 quia furta omnia, per auiam ducuntur, nemo enim ad præ-
 dam recta incedit uia. Admetus Græciæ rex Alcestem in
 coniugium petiit, sed ipsius pater iusserat ut nemo illam
 in coniugem haberet nisi duas feras diuersarum natura-
 rum currui ligaret, Admetus Appolinem et Herculem cō-
 suluit, Alter itaque aprum alter Leonem obtulit quos ip-
 si currui aligauit ita quòd et uxorem promeruit, cūq;
 pernitiōso morbo admetus laboraret Appolinem consu-
 luit quo pacto mortem euaderet cui Appollo. Si quis
 pro eo mori institueret uxor admetum morte liberaret
 mortem Sponte suscepit. sed Hercules cū ad inferna de-
 scendisset et Cerberum triplici cathena ligasset ex in-
 ferno illum traxit, Admetus quia acer metus alcestem,

quia præsumptionem in coniugium petit timida uero mens si animositatem cupit necesse ut duas feras currui aliget quia duas sibi uirtutes adiungat Leonem quia fortem et constantem animum & aprum qui corporis robur, quorum alterum ab Appolline quia Leonem et alterum ab Hercule quia aprum suscepit Cumque mens timida peritura est præsumptio se morti exponit. Sed præclara uirtus triplici cathena Cerberū aligat quia corporis robore et animi fortitudine atque prudentia omne uitium ita adligat quod prauus peccator nunquam libere uirtuti restituitur, Alcestem ex inferno liberat, uel aliter Admetus quia rationalis anima Alcestem in cōiugem cupit, quia uirtutem quæ duabus feris currui aligatur, quia per appetitum irascibilem et concupiscibilem uita nostra rotatur. Quod si anima nostra ægra uitiis quandoque fit, necesse ut ab Hercule perdita uirtus reuiuiscat et Cerberus triplici cathena ligetur, quia tria sunt quæ homines perditos faciunt concupiscentia oculorum superbia uitæ atque carnis concupiscentia. Hæc tria uitiorum genera tribus oppositis uirtutibus aligantur, Hercules in constellationem in flammam conuersus est qui duodecim stellas habet ut duodecim præstantes magis labores significaret quos Hercules tolerauit, hæc constellatio est de natura Iouis et Saturni quæ maxima pollicetur, Quamuis Herculis nomē ad præclaros et fortissimos homines referatur illum præferemus qui labores multos tolerauit, Amphitrion Alcei filius cum ex Thebis aduersus Thelobeos bellum ageret ut fratris mortē ulcisceretur Iupiter qui amore Alcmene aliquandiu ex-

CONCORDANTIE

arserat Amphitrionis formam assumpsit et tribus die-
 bus cum ea concubuit, ex Ioue igitur Herculem concepit
 et ex Amphitrione Hiphicleū alter rebus a se præclare
 gestis claruit alter uero ignauia periit, per hoc quidem
 figmentuum significare uolumus quòd cœli dispositiones
 maxima et præclara hominibus tribuunt neque aliter
 mulieres conueniunt et in eis uirtualiter infundunt quam
 uiri materialiter, quia præter manifesta generationis
 principia etiam siderum uirtutes concurrunt quæ ali-
 quando præclara et aliquando nephanda rebus genitis
 pollicentur, propterea Almanzor, Stellæ fixæ dant dona
 grandia quæ ut plurimum ad malum terminantur, quia
 nisi homines has cœli maximas siue præclaras fortunas
 summa uirtute ac prudentia regulent facile percunt, ideo
 tres dies pro huius præclari hominis conceptu Iupiter
 insudauit, ut significetur quod multa quandoque secula
 prætereunt antea quàm cœli uirtus magna pro unius
 et maxime præclari hominis generatione sufficiat, sicut
 Noe neque Moyses illæ optimis sideribus et foelicibus
 auspitiis concepti ac geniti fuerunt. Similiter si hos cœ-
 li influxus ad gentiles homines referemus, Hercules Ari-
 stotiles Alexander tantum a sideribus acceperunt quan-
 tum conferri hominibus potuit, Ideo Auicena et multi
 philosophantes maxima nostris mentibus infusa ex uiri-
 bus ac maximo siderum posse arbitrabantur quæ ani-
 mas nobiles efficeret quibus ea uis sicut stellis inest et
 hos homines posse ac perfectione sideribus æquabant.
 Sed Poetæ illos in cœlum assumptos uolunt qui post si-
 dera geniti sunt et ab eis uitam ac corruptionem acce-
 perunt

perunt. Nunc quosdam præclaros Herculis labores uen-
 rificemus, superi cum gigantibus bellum gererent in cœ-
 lum oēs conuenerunt ut aduersantes hostes impugnarēt
 ne igitur cœlum deorum præssura rueret, Athlas hume-
 rum supposuit quod cum aliquandiu sustulisset onus
 in Herculem detulit donec Atlas lasatas uires resume-
 ret, Athlas cum siderum rationes profunde nouisset
 Herculem docuit qui postea non minus clarus euasit.
 Hac ita iue supercælestium & diuinarum rerum cogni-
 tione multas feras fugauit multa etiam monstra supera-
 uit, ideo Cerberum ligauit quia omnes cupiditates &
 omnia uitiorum genera cōtempnit, etiam Ditem in infer-
 no uulnerauit, quia omnis auaritia per sapientis libera-
 litatem uulneribus ceditur, et timentem Theseum post
 Pirithæi mortē ex inferno ad superos duxit, quia Pirithæ-
 us cum Centauris sæuum bellum gerebat post autem ip-
 sius mortem Theseus audentior factus Centauros supe-
 rauit. Similiter Alcestem ex inferno liberauit, quæ pro
 uiri salute uita sponte deceferat quia splendor ac sapien-
 tum dignitas omnem timorē ex animo propellit Quod
 autem ducis Leones alterum Theumasiū & alterum
 Nemeum superauerit. Item immēsū Aprum Menaliū
 quia has feras pro consuetudine uenantium interfecit,
 uel principes audaces ut Leones uel proteruos ut apros
 debellauit, ideo pellē tulit, quia maximam gloriam pro-
 meruit. Quod autē arpias fugauit quia omne genus ra-
 pine a sapiente fugatur, raptores enim aliena concupi-
 scunt, postea uero fraude atque ui rapiunt deinde rapta
 occultis seruant, hec Arpie Virgines apparent quia ste-

riles sunt & omnia fœda quia rapta & raptores tur-
 piter fœdantur. Ceruos etiam Aeneos pedes habentes
 & cornua aurea superauit, quia sapientum gloria ante-
 coelit, propterea iuuentus uiro sapienti in uxorem tradi-
 ta est, quia licet sapientum corpora pereant tamen ho-
 nor & ipsorum gloria iuuenescit, Taurum ex Athica
 regione ferocissimum superauit quem Theseus superare
 uix potuit, nā bestialitatē quæ homines frequenter supe-
 rat Labyrinthum introclusit ubi scæui ac immanes homines
 continentur ne sapientis ulla actiones corrumpāt, Ache-
 loi cornu fregit quod copie dedicauit, nam agri qui ob
 uastas aquarū eruptiones steriles erant fertiliores sunt
 facti, Diomedem etiam Thraciæ rex qui hospites necare
 consueuerat & feris edendos tradere ab Hercule occi-
 sus est, & Busirides qui post splendentes epulas hospites
 aduenasque necare solebat Herculis suffragijs ab hospi-
 tibus necatus est, & Antæum terræ filium cum in Lilia
 turpiter imperaret illum sapientiā & Herculis dignitas
 superauit, item a puellis Hesperijs aurea mala surripuit
 Dracone interfecto qui ea custodierat, Balteum etiam
 reginæ amazonum Heuristeo regi reportauit et Centau-
 ros bello superauit, quia Hippodamiā die qua nuptiæ coe-
 lebrarentur surripere furto instituissent, & Nesus in-
 terfecit qui Deianirā Herculis coniugiem uiolare cu-
 piebat et Lotenium qui omnem Italiam furto deuastaue-
 rat scæuo duello interfecit et quo in loco illū necauerat tē-
 plum Iunoni maximum edificauit ut significaret quan-
 tum latrones deos negligunt tantum a sapientibus glo-
 ria & maximis laudibus extolluntur, præterea Hercu-

les cum maximis insidiis a Iunone oppugnaretur duo serpentes missi fuerunt ut illum interficerent infantem quos teneris manibus suscepit et illos interfecit, postea uero cum adoleuisset Iunoni reconciliatus est, sapiens enim extrema uitia superat quæ tanquam serpentes hominibus aduersantur et maxime auaritiam, & prodigalitatem quæ Iunoni perniciosæ famulantur ad expugnandas feras & immanes principes missus est & multæ aduersus eum insidiæ fiebant ne Hæuristum regno priuaret. Sed sapiens seipso contentus diuitias negligit, quare Iunoni reconciliatur erat, etiam Ydra quædam iuxta argiuorum paludem quæ septem habebat capita cui cum unum amouebatur de hinc tria oriebantur, Sed Hercules cum animaduertet unde hæc capita nascerentur omnia pariter admoit per Ydram locum intellexerunt unde multæ fluebant aquæ agros et omnem regionem tortuoso iucessu uastantes, quare Hercules omnia uicina nemora exarsit & aquarum fluxum prohibuit etiam aquæ stantes regiones insciebant, cum autem in modum Ydræ ad distantia loca defluerent incolumes fiebant. Præterea cum Hercules ad extremum occidentis litus transfretasset columnas erexit ne quis longius pergeret neque solum nauitis leges imposuit sed omnibus occidentalibus suæ uitæ modum instituit, nam quæque uirtus paucitatis & multitudinis terminos habet, qui enim diuitias ultra uires effundant prodigi, Qui uero has plurimum continent auari, sed liberales in medio continentur et uersus extrema sibi terminos præfixerunt. Similiter præsumptuosi omnia audent sed timidi difficilia quæque perentur fortes medio.

CONCORDANTIE

eriter omnia profitentur & timendorū & audendorum
 sibi terminos instituunt neque hos omnes unius Hercu-
 lis fuisse labores existimandum est sed multorum; is er-
 go qui preceteris omnibus claruit Idem uxorem ha-
 buit Heuristei regis Thessalie filiam, quam cū Heuriste
 us suasu filii Herculi denegasset, quia Deianira uxore
 suam primum interfecisset hic urbem inuasit quam cum
 bello superasset regem interemit et Iolem accepit cuius
 tanto amore detinebatur ut omnem virilitatem exueret
 & muliebres mores publice profiteretur. Hercules cum
 in Calidoniam prope flumen hebenum cum Deianira ue-
 nisset quo in loco Nesus Centaurus & uir fortissimus
 impraabat tantum intumuerunt aquæ ut Hercules cum
 Deianira transfretare non possent, quare Nesus Deia-
 niram humeris suscepit & ut transflumen illam ferret
 quā cū turpiter obtractaret, Hercules uenenosis sagittis
 illum uulnerauit, qui cū se moriturum nosceret suo cruo-
 re Herculis linterulam tinxit quam Deianire dedit ut
 si Hercules illam aliquando indueret nullius alterius a-
 more teneretur quem cum magno Iolis amore ardescere
 intueretur, linterulam obtulit in qua cum uenationibus
 & aliis laboribus incaluisset, Herculem infecit ut carnes
 cum ueste pariter exciderēt, quare amens factus in Oeta
 montem altissimum cōscendit & arcum et sagittas Phi-
 loteti Philost. filio donauit, postea rogi instruxit ubi
 tanquam uiuere amplius nolēs se precipitauit. Multæ
 horum figmentorum partes expositionem exigent sed
 ex hiis quæ ante præmisimus, hæc clare constabunt uerū
 hoc arbitrari facile possumus uel quod ordinatissimo

coitu perierit, uel uenenis infectus amens exarserit, fuit
 & alius quidam antiquissimus Hercules & Iouis filius
 qui cum Appolline de Tripode aliquandiu certauit, quod
 ideo fictum arbitror quia diuinationi & Appollinis stu-
 dijs operâ dabat. Fuit & alter Hercules quē Thirii co-
 luerunt & Cartaginis patrem illum tradunt, quia Car-
 thaginenses Hercule uenerabantur, uel quia eius loci pri-
 mus fundamenta iecisset, tantum itaque apud ueteres Her-
 cules claruit, obseruabatur ut infidus conuersum illum
 opinarentur et omnis Græcia, postea Romani tanquam
 diuinum numen Herculem uenerabantur.

De gloria & meritis sapientum.

Cap. XXXVII.

PERSEVS Asiæ potentissimus
 Rex et totius Græciæ præclarū De-
 cus Iouis & Daphnes Acrisi regis
 filius in Africâ alarū suffragio trās-
 fretauit ubi magnum sibi uendicauit
 imperium, cū animaduertit Phorci
 tres fuisse filias Stenionē Heurialeme & Medusam om-
 nes unum habentes oculum & cum altera uidere uellet
 oculum ab altera mutuo accipiebat, cumque aliquem in-
 tueretur in lapides illos cōuerterunt, Perseus ut has faci-
 lius impugnaret & monstrum hoc ex hominum oculis
 amoueret, Paladem consuluit a qua scutum atque lanceā
 suscepit et a Mercurio talaria ut cursū properaret, hii
 præterea dii illum admonuerunt ne Medusæ ac sororū

C O N C O R D A N T I E

faciem nisi interposito scuto intueretur illarumque capi-
ta omnia pariter amoueret, quoniam ea sibi uis esset ut
inspicientes in lapidem uerteretur & uno amoto capite
tria subito nascerentur, Perseus Paladis suffragiis Me-
dusam superauit & caput manibus ferebat quod Atha-
las Rex inspiciens maximo timore compulsus aufugit
& fugiens in lapidem conuersus, ex sanguine Medusæ
qui defluxerat natus est Pegaseus, quia æquus alatus quæ-
cum Perseus conscendisset ad Parnasum montem euola-
uit. Cum autem ad cacumen peruenisset ungula terram
amouit & musis amplissimum fontem aperuit ex quo
Poetæ omnes exaurire mellifluas aquas potuerunt, ad
hunc æternum fontem sapientes omnes conueniunt in-
deque sibi alimenta sumunt, nam prope ciuitatem Athe-
narum erat mons cuius duo in altum eminentissimi co-
les ferebantur, alterum Phœbo et alterum Bacho sacra-
uerant & ceterisque diis maximum templum edifica-
rant. In medio autem colium & loco decliuiori erat æ-
menissimus fons ad quem incolæ siue refestionis siue re-
creationis causa in eum locum conuenerant, supra mon-
tem quem Phœbo sacrauerant speculatiuis scientiis ho-
mines intendebant, & supra montem Bachi practicas
artes operabantur, ex hiis montibus aquæ defluebant,
a quibus æmenissimus atq; saluberrimus fons in locis me-
dis ac decliuioribus apparebat, prope fontem erant flo-
rentes ac uirentes agri quos poetæ et quidā minus præ-
clare Philosophantes Elisios uocant, in hiis docti ac eru-
diti homines conueniebant & omnes suarum disciplina-
rum rationes efferebant & disceptantes pro more diffu-

tantium doctores abibant. Quisque præterea suorum studiorum rationes exquirebat, nam qui speculatiuis scientiis operam dabant Appollinem consulebant a quo disciplina rerum clare aliquando responsa capiebant, qui uero peripaticis artibus uersabatur a Bacho Libero patre opẽ exquirabant, has itaque corporis maximas uoluptates ad animi præclara scientiarũ et artium studia referebant, nam quales corpora delitias nouissent tales se animabus habiuras putabant, quare post mortem secundum eorum opinionem qui animas incorruptibiles faciunt in eum locum conuenerant earum rerum scientiam habitari quas cum uiueret studiosius inquisuerant, in hunc præterea locum omnes præclari & minus clari homines conueniebant si uirtuosam si benemeritam uitam egissent, Cæterorum autem hominum ignauas mentes ab hiis locis semotas faciebant & plura tormentorũ genera instituerant sicut ante prædiximus. Moral̃s expositio, Perseus Iouis filius fuit pro uirtutis excellentia & dignitate qua claruit sed ex mortali matre genitus est, quia omnia præclare gesta etiam a cæteris principibus fieri potuissent, hic autem ut Africæ imperaret multis nauibus in eam regionem transfretauit, ideo alarũ suffragio, quia naues supra mare sicut aues feruntur & loca & sorores illas uiribus superauit, quæ ideo unã habere oculũ traduntur & homines in lapides conuertere, quia maxima illis pulcritudo inerat neque multum forma distabant quas cum homines intuerentur & ipsarũ formarum tanquam amentes & ignaui fiebant & sicut lapidei nil humanum post se ferebant, ueruntamen foro

CONCORDANTIE

res ille præter ipsarum decentiam maximis diuitiis afluebant & maxima inter se pace fruebantur et Medusam omnibus rebus præferebant, quare ipsius oculum in alias transferebāt, propterea necesse fuit ut Perseus Palaedis suffragiis uteretur lancea ut illas inpugnaret & scuto ut aduersantia repelleret, & cū Mercurio Talaria mutauit ut actiōes omnes bellicas properaret, quòd propterea illas per scutum intueretur quia sapiens quilibet mulierum aspectu superatur & uerbis et omnibus rebus a se gestis fallitur. Has itaque gorgones, quia terræ cultrices et diuitiis afluētes cum Perseus uirtute ac sapientia superasset etiam Atlantem regno sugauit quia maxime diuitiarum copię quas ab istis susceperat ceteros principes ad montes & incul a loca fugabat. Ideo in lapides uertebantur ex sanguine Medusæ natus est Pegasus quia æquus alatus, nam tantam dignitatē ac gloriam uictor ille promeruit ut poetæ ac scriptores omnes præclara quæq; ab ipso gesta scribere cogerētur, & ideo alatum illum æquum perseus conscendit, quia nihil fama uelotius & ad Parnasum mōtem euolauit ubi poetæ atque philosophantes omnes Phæbo ministrant & ab eo rerū literis tradēdarum eruditionem accipiunt, propterea Perseus siue alius quiscūque præclarus uir a Parnaso mōte terram amouerit fons nascitur, quia res omnes & si parue sint a poetis magnæ ac præclare fiunt atque traduntur, quia ea uis præclaris oratoribus in est ut quo uelint audientium mentes flectere possint, ideo mōs ille duos colles habet, quia cuiusq; hominis uita duobus modis ad sublimia fertur uel sciētiis speculatiuis uel practicis

practicis artibus quæ sibi inuicem præsidium ferunt, propterea unus ex geminis collibus fons nascitur, quia speculatiuæ scientiæ practicas erudiunt artes & praxis siue operatio quælibet scientialem habitum confert & perficit, ideo præclare quidam philosophantes omnem scientificum habitum & Theoricum et practicum esse uoluerunt & omnem operationem extrinsecam Theoricam et practicam diffinierunt, nam habitus quilibet intellectualis si ad scire tantummodo referatur Theoricus dicitur, Si uero ad extrinsecam operationem uel intrinsecam referatur est practicus. Similiter extrinseca operatio si Theoricæ consideretur scientialem habitum in anima generat, si practicæ, artem, unus itaque est artium et scientiarum fons ad quem omnes disciplinarum professores adeunt & ab eo alimenta suscipiunt, ideo quidam rebus a se præclare gestis, & quidam rebus a se præclare cognitis perpetuam a poetis uel cæteris scriptoribus gloriam exposcunt. Nisi enim quæ gesta sunt literis traderentur omnia ueterum perpetuo memoranda siue facta siue dicta perierunt, in altero ergo collum scientiæ omnes speculatiuæ a philosophatibus profitentur Appollinis suffragiis quem liberalibus omnibus disciplinis præfecimus, in altero res omnes practicæ a suis professoribus traduntur, Bachi tamen suffragiis quem militari et cæteris mechanicis artibus præfecerunt, præclari itaque homines qui hiis collibus uersantur fontem exhauriunt est enim fons rerum gestarum perpetua quædam traditio, florescentes ac uirentes agri sunt otium literarum & artium, nam post longas speculationes siue actiones quis

CONCORDANTIE

que rerum suarum uoluptatem capit et has literis tradendas cupit, & quia non multum animas a corporibus differre poetæ omnes arbitrabantur, cum philosophari nondum præclare cepissent, ideo & uoluptates & discrimina omnia quæ corporibus tribuebant pariter & animabus, propterea quasdam animas in inferno tormentis astringunt & quasdam in hiis uel aliis Eliseis cæpis summa recreant uoluptate. Sed christiani, hæc clarius tradiderunt, sicut in secundo libro clare monstrabimus. Quidam tamē figmentum hoc aliter interpretantur p̄ Gorgonem terrorem intelligunt. Tres autem filie sunt triformis generis, Stemon quia terroris initium mentis quædam debilitatem significat, Heriale, quia lata profunditas stuporem et amentiam nostris mentibus inserit, Medusa, quia profunda obliuio mentem turbat & caliginē ingerit ut uel recte dignoscat. Sed Perseus quia hominis præclara uirtus Mineræ suffragiis, quia per sapientiā quæ cœcleriter a Mercurio uehitur terror omnis amouetur & tria hæc terrorum genera interficit, quare uir sapiens maximis laudibus atque gloria illis superatis extollitur. Morale figmentum Præus uxorem habuit Anuam quæ Bellofontem plurimum dilexit, hæc cū Annuam ab eo petentem cōcubitum repulisset, Præus accusatus est, quare ad interficiendum Chimeram transmissus fuit. Sed Bellofons Pegaseum alatum equū conscendit cuius uiribus adiutus Chimeram interfecit Præus ergo sordibus, et Anua contrarium interpretatur, nam libido uirtuti plurimum aduersatur sed Bellofons, quia uirtus libidini aduersatur & ad occidendū

Chimeram mittitur que amoris fluctuatio interpretatur. Qui ergo libidinem negligit contra amorem pugnam suscipit, sed a Pegaseo iuuatur, quia si hominis uirtus sapientiam conscenderit Chimeram et monstrum omne superabit. Quia etiam uitium omne monstruosum existit, quia aut Pegasus sit Neptuni equus, ideo fictum quia Pegasus, idem quod fons a quo flumen effluit, hoc autem in modum equorum cursum properat, modo Neptunus fluminibus dominatur et illa quandoque conscendit. Nunc ratione Chimerae breuiter inquiramus quæ monstruosum animal a poetis et cæteris philosophis diffinitur, nam caput habet Leoninum uentrem Caprinum et caudam serpentinam quasi cuiusque rei tria sint tempora, principium medium et finis, Quod si ad amorem referemus, primus amor tanquam Leo homines inuadit, secundus ut Capra hominem insequitur, est enim libidinosum animal quod nunquam uoluptates deserit, postrema pars est serpentina, quia conscientie aculeus mentem sumopere pungit. Quidam huius figmenti ueritatem sic oppinantur, in Sicilia est ardentissimus quidam mons in cuius summitate multi Leones inhabitant, circa medium sunt caprarum pascua et multorum gregum prope decliuiora loca sunt, ubi serpentes habitant, igitur montem bellorosis habitabilem facit, ideo Chimeram dicitur superasse.

CONCORDANTIE
De Bacho & uiris incontinentibus.
Cap. XXXVIII.

ICVT homines per uirtutem ad sidera feruntur, Similiter per uitia ad infima conteruntur, ergo quē poetæ uiribus præfecerunt diuinitatem promeruit, quia uini usus quosdam proficit et quosdam inficit siue corrūpit, philosophi ergo fide caruerūt, omnia in meliores hominū mores retulerunt, ideo præclara Bachi animaduertentes ipsum deificant sed turpē ebrietatē et quæcūq; hominū nephanda turpi ignauiā fieri arbitrabantur. Bachus ergo Saturni & Opis filius cum in parentes aliquando se uisset a regno abdicatus est, quare nullū sic ceteri deorū regnū promeruerūt sed quascūq; puincias arte excoluissēt has sibi proprias uēdicabāt, nā cū apud Lemnū Græciæ immensum lacum genitus fuisset, ignē conscendit ut leuior atque ardentior fieret, et in Indiā profectus indos superauit & quascūq; prouincias adierit has uiribus debellauit, hic a Maratone nutritus et Iuuenis ac nudus semper incedit & ignibus insidet, et Mœnades Nymphæ sibi semper ministrant, et Lince et Pantheras tanquā insignia defert, et frōdibus hædere aras atq; sacra Bacho paratur, Ligurgus iustissimus ac continētissimus rex Bachi diuinitatē neglexit, quare uites amputari fecit. Sed Bachus illi crura admouit, Bachus sicut ceteri dii plura nomina promeruit, quia Liber Leneus Deorū pater Hic chus Heutheus Briseus. Moralis expositio in tertio li

Bro quē de regimine sanitatis cōscripsimus uini rationē,
 itē iuuamenta singulaq; nocumenta enarrauimus. Nunc
 aut generalia quēdā breuiter resumemus. Vinum ergo li-
 quorem diffiniuimus ex succosis uuis expressum cæ-
 teris liquoribus naturæ humanæ magni accōmodatū, uir-
 tus enim quælibet tantum uoluptuatur ex uino ut sit ci-
 bus potus & medicina, nulla quidē res tantū corporibus
 nostris præsidium fert sicut uinū, quia teste Galeno om-
 niū cito & facile nutriētium uinum est, corpus enim hu-
 manum ex conuenienti usu ad melius disponitur, et mens
 nostra moribus ac doctrina perficitur. Ideo Saturni fi-
 lius quia sapor odor liquor & ipsius substantiæ modus
 uitis diuinitus infūditur, et ex Libele deorū matre na-
 scitur, nā ex terra uites generationem atque incrementū
 accipiunt & quia natura & ars pro uitis generatione
 conueniunt, ideo quædam loca fertiles uites generāt &
 quædā sumopere culta sunt sterilia, & quia in locis ubi
 uini ē maxima copia homines propter abusum insaniūt
 ideo in parentes eum seuisse tradunt. Saturnus etiā apud
 Leneum Græciæ immensum lacum uites colere docuit,
 et Osiris uir Ysidis Aegiptios docuit & Liber Indos,
 quare Bachū liberum patrem dixerunt quē ceteri oēs
 & uoluptatis et utilitatis gratia uenerantur. Quod au-
 tem a Maracōe nutritus fuerit quia maturatione perfi-
 citur moerum enim dicitur cum purum ac perfectum exi-
 stit, Ideo puer quia ebrietas nūquam est matura et homi-
 nes puerorū moribus similes facit & nudi quia diuitiis
 & omni uirtute nudantur, & quia manifeste omnibus
 patet ebrietas et ignibus insidet quia uolentia ferocita

CONCORDANTIE

tem generat, ideo Menades sibi ministrant, quia uelut amentes ebrii huc illucque ducuntur sicut lanatici. Quod autem Lince et Patheras tanquam insignia ferat, quia conueniens et temperatus uini usus rationem et uisum exaucuit, nam principibus et philosophis Græciæ aliquamdiu mos fuit ut nunquam responsa darent nisi barum boni uini antea cepissent, quasi perspicatioribus illo fierent. Ligurgus uero modestissimus cum animaduertēteret quod homines incontinentēter uino utebantur ipsius usum prohibuit, sed cum propter uini carentiā impotentiores homines redderentur, propter Bachi iracundiā se pedibus carere putabant, quod autem plura nomina promeruerit, Liber quia homines a curis liberet, nam pauper ex uino cornua effert quia elationē et confidentiā. Itē sicut Iuno fœmellas sic Bachus mares liberat, etiā in principio condēdarū urbium a Bacho auspitia sumebant, et sibi sacra parabant, quod ideo fictū arbitror, quia multa Bachania et Cerealia eo tēpore parantur, Leneus a lacu ubi uites primum genitæ fuerunt uel quia mentē delinit, Deorum Pater quia rebus omnibus uino initium præbent, Hiachus et Heuchus quia bonus puer, et Bricheus quia ex primis, Nam Liber a uitibus primum uinum expressit et lac ab ubere et fauum a melle, Græci duos Bachi statuas fecerūt, alterā irsutam alterā leuē, ideo Lineus. Nunc figmenta quædā breuiter exponemus, Poetæ quidā Banchum Niseum et ex Iouis fœmore natum uolunt, Nam in regione Indiæ est ciuitas quædam Nisa nominē prope quam est mons ubi Libero patri sacra parabāt, et Aras et tēpora frondibus hedere ornabant. In Nisa ciuitate re

gionum fœmora existunt, ideo ex hedere frondibus quia cum uitis similitudinē habent, uel quia puerili deo uirgentia semper conueniant, uel quia hunc Phœbo dignitate æquabant qui poetarum et imperatorum temporalauro exornabat. Bachum etiam quatuor procreasse filias uolunt quia quatuor ebrietatum genera. Ino Antonoe Se mele Agaue, prima Ino quòd uinolentia interpretatur, secunda Antonoe quasi seipsam non cognoscens, tertia Se mele quæ solutum corpus interpretatur, quarta Agaue quasi caput admouens. Hæc insana facta filio caput absindit. Similiter postrema ebrietas omnem sensum ac rationem euertit & amouet. Quidam etiam altius poetantes uolunt quòd cum gigantes Bachum in ebrietatum intuerentur et discooperta membra et omnia soluta animaduertissent illa coniūxerunt et sepelierunt, sed paulo post Liber deus et integer & uiuus exurexit, hii per Bachum animā mundi intellexerunt quæ in rebus omnibus est multiplicata et cuique secundum illius rei merita diuisa, omnem tamen suæ integritatis uim ac rationē seruans, ideo ex rebus omnibus integra semper exurgit. Seniores etiam quidam philosophantes quatuor ebrietatum genera ornatissime ac modestissime conscripserunt, nam Iosephus qui uetustissimorum patrum leges moresq; cōscripsit in Libro naturalis historię narrat quòd Noe Siluestrem uitam quia Lambruscā primū plantauit quā dulciore uolens sanguinem accepit simie porcæ Leonis et agni hos commiscuit & radicibus uitis apposuit ut ex sanguinis dulcore omnis uitis amaritudo amoueretur, & ex uino dulciori facto inebriatus est quem filii con-

CONCORDANTIE

spiritientes deriserunt, quia corporis vires & animi rationem pariter amisisset, postea uero quam a uini ebrietate Liber factus est filios aduocauit, quibus significare uoluit quanta uini nocumenta forent inconuenienter summentibus, quia primum homines tanquam simias iocosos reddit postea luxuriosos ut porcos deinde fortes ut Leones postremo & mites & amentes ut agnos. Et Anacarsis uetustissimus quidam philosophus uineam tres habere botros dicebat, primum uoluptatis, secundum ebrietatis, tertium laboris & anxietatis, interrogatus postea quomodo possent uino moderate uti, respondit si ebriorum ineptias animaduertant. Sicut ergo temperatus uini usus ualitudinem seruat & auget sic intemperatus ualitudinem amouet et vires corporis et animi uirtutem prostermit & deicit, per hæc igitur tria Herculis Persei & Bachi figmenta cæterarum imaginum quæ in octauo cælo continentur ratioem accipies. Tæpus enim instat ut materiam Secundi libri agradiamur quæ te in altum & sublimiora magis feret.

Explicit Liber primus:

137
DE INQVIVISIONE

LIBERALIVM DISCIPLINA

rum Ioannis calderie Liber secundus.

Proæmiale capitulum.

QUAMVIS multa & quidem
præclara seniores illi uates nobis
tradidissent, Multo plura a sacrarū
literarum scriptoribus uera minusq;
ficta suscepimus, nam istorum doctri-
na ueluti clarum lamen, Sed aliorum
tanquam umbra & tenebrositas quædam apparet, nam
si christianorum ad eam quæ primorum philosophorū
uitam comparauerimus, primi quidem omnia præclara
& cum omnium laude atque admiratione agebant. Secū-
di uero moribus doctrina turpe ac detestandū aliqd pro-
fitebantur, quod non modo infra Deorum præstantiam
ac dignitatem arbitraremur, Sed infra cuiusque hominis
dignitatem crederetur. Quare si nostrorum hominum
uitam mores doctrinam studiosius intuemur honestam
uitam præclaros mores et ueram doctrinā tradiderūt.
Nec quicquam omiserunt quod ad uoluptatem ad digni-
tatem et hominis eruditionem accederet, propterea dile-
ctissima filia, Si ad illorum ueterum studia quandoque
conuerteris, eo præstantiora Christi erudimenta & præ-
cepta omnia tibi apparebunt, quo illorum gentilium
sunt magis detestanda, hanc itaque poesim diligenter
animaduertas non ueterum sed nostro ingenio elabora-

CONCORDANTIE

tam. Cum obscura quadam nocte me uarii ac fluctuantes motus perturbarent meique minime compos existerem quousque deductus sum, ut esse, uiuere, sensum atque rationem acciperem. Omnium tamē horum tenuis quēdā mihi uis aderat cum in limen cuiusdam magni et admirabilis templi neque scio quo pacto perductus fuerā, nam qui antea in eum locum conuenerant Iouis templum esse dicebant, Cumque me in limine continerem eius loci prorsus ignarus, senem quēdam comperui cui pavidus adhesi, hic me beneuolentia & singulari pietate complexus omnis meæ uitæ ac morum diligenter curam suscepit, et me ad dexterā eius loci partem conuertit, ubi tot præclare mulieres tot præstantes uiri aderant maxima cum dignitate ac singulari ordine ut et loci et illarū prorsus ignarus & incredibili admiratione ductus nulli rei firmus adhesis. Sed pro infantium consuetudine, nunc ad istam nuuc ad illam sæpius percurrerebam. Senex autem cui timens adheferam rei meæ modum imposuit & primæ mulieri me alendum tradidit, Hæc facile longæua & omnia membra magis plena uidebantur. A mamillis quas magnas habebat lac abunde tanquam a duobus fontibus esfluebat, ex quo pueros iuuenes ac seniores famescientes alere cogebatur, non tamen pro dignitate aspectus & corporis decentia compositos ac præstantes mores habebat, nam pectora sine pudore discoperta seruabat, & tanquam sui non bene compos illos alebat, quosdam præterea humanissimis uerbis oblectabatur quosdam uehementius corripiebat dextera uero septimum tenebat sicut magnum possideret imperium. Se

Grammatica.

ptum tamē non pro principum dignitate gestabat, sed mobili manu nunc Illud flectere nunc erigere uidebatur, sinistra tabulas ac libellos quibus pauca inscripserat, huic tot mulieres assistebant ut ego illarum numerū aspectum habitum mores frequenter admiratus. Quædā enim Græce uetustissime aderant, quædam latine præclare neque longeuæ multum uidebātur, quædam hebraicæ uetustissimæ quæ ueluti amētes uestes euerterant, has profecto uehementius admirabar neque quo pacto fecissent causam noueram, nam & si multi assisterent qui mulieres illas sumopere imitarent, nullus tamen earum intuitu admiratione ducebatur, quare pueris morem ge
 Logical
 rebam qui matrum pectora sugunt deinde longius abeūt suæ uitæ ac morum ignari, ideo senem quē a longe meis moribus aridentem inspexi clamans et aperto ore ac lucunda facie manibusque in altum extensis adcurri & me ad aliarum mulierum cohortem produxit, ubi tantus clamor tanta extremarum manuum frequens mobilitas tam insulte alter alterum inuadebat ut nunc uereri nunc admirari eos homines liceret, nam mulier quæ in eum locum cæteris omnibus præstabat non multum longeuæ facie uidebatur aspectum tamen præclara oculos mobiles ac lucidissimos habebat, quamuis dexter maior appareretur, Capite coronam pectore monile manibus gemmatas armilas ferebat, colore tamen plurimum differentes, tantus huic splendor ac decencia ut cæteris omnibus splendorem afferet, uestes exstenuissimis filis maximæque artificio contextæ fuerunt, nullius tamen determinati coloris uidebantur illorum tamen quilibet intuenti in ou

Ille splendorem afferebat, dextera lanceam sinistra clipeum
 tenebat tanquam Paladis arma surripisset, a dextris mu-
 lier quædam assistebat tam dignissimorum morum & ue-
 nerandi aspectus ut hanc magis quam cæteras admira-
 ri liceret, uestem enim candidissimam maximo artificio
 contextam habebat capite iocale paruum maximi tamē
 splendoris ut primo intuitu omnis oculus frustraretur, a
 sinistris mulieres aderant quæ rubeas aliæ uirides non
 nullæ autem nigras uestes habebant, hæc tamen insolitis
 erant moribus referte, etiam mulier quædam aderat quæ
 omnibus legem imposuit. dextera manu septrum tenebat
 cui duo serpentes circunuoluti qui contra positas facies
 habebant extensas linguas ac mobiles & apertissima
 ora ut alter in alterum expiraret, præterea etiam mu-
 lier quædam aderat quæ aspectu & moribus mitior ui-
 debatur. Multæ adolescentium copię has comitabantur
 & quisque maxima illarum disceptantium uoluptate du-
 cebatur, nam cum unus silentium ageret alter uehemen-
 tius proclamabat & qui longius siluerat uoces ac igna-
 rus manus in altum fortius efferebat quandoque uoce
 ac manibus ambo fortius proclamabant ut nullam morum
 ac uerborum significationem acciperem. Mulieres &
 uiri quasi omnes garulli contemptiosi, Primeuam illam
 matronam tanquam Iudicem exposcebant, hæc uero tu-
 mens & erecta se continebat & pro uultus dignitate
 & oculorum splendore litigiosas ac extuosas omnium
 mentes sedabat, ego aliquandiu illius mulieris moribus
 uersatus sum. Sed cum me præcipua aliarum disciplina-
 rum uoluptas compelleret ut præstantiam ipsarumq; di-

gnitatem animaduverterem ad Senem tanquam parentem
 atque alumnum reddii a quo neque animum neque oculos
 unquam admoueram cumque ille mores nouisset me
 os, Qui uaria persequi doctrinae genera capiebam nul
 lique rei firmus adheferam meae uitae habenas soluit & Rethorica.
 pro mea uoluntate meisque moribus regendas iussit, cum
 autem ab illius seruitute solutus & me liberum prorsus
 existimarem in mulierem admirabilis pulcritudinis
 oculos ac pedes conuerti cuius aspectus habitus mores
 que omnes tantum uoluptatis afferebant ut pro consuetu
 dine amantium imo amentium sensus & animum omnem
 in hanc prorsus contuleram et ceterarum rerum imo
 & mei immemor factus uelut stupens uelut amens il
 lius pulcritudine & lepore perfruebar, nam frons clara
 eminens tanquam arte foret expolita, & sicut in cristal
 lino speculo cuiusque imaginem intuebar. Splendentes oculos
 habebat quos siue in altum extolleret siue ad infe
 riora conuerteret siue immobiles contineret maximam
 decentiam praeferebant, genas habebat eburneas praeci
 puo rubore perfusas. Os dentes lingua insolita naturae
 ui formam atque decentiam promeruerant. Aures uero
 singularis decentiae uerum praeter ceterarum consuetu
 dinem mobiles apparebant & nisi Veneris formam at
 que habitum & mores Antea nouissem facile insuasissim,
 hanc illius imaginem ac formam suscepisse, uerum
 tamen huic neque arcus neque sagitte neque cetera de
 liramenta quae Venus deferre solebat, haec igitur non
 modo membrorum omnium decentiam, sed naturae et arte
 omnem pulcritudinem promeruerat. Si etiam in cate

CONCORDANTIE

rās mulieres oculos aliquando conuerteram facile hu-
 ius delitiæ reuocabant, a dextris erat mulier quæ aspe-
 ctu aliquando iucundissimo uidebatur, a sinistris erant
 mulieres duæ quarum altera irata et contumeliosa fa-
 cie apparebat, & altera uelut tristis & curis ac maxi-
 mis cogitationibus plena, hijs adoluscentulæ quædā mu-
 sæ famulabantur, quæ nunc ad unam nunc ad omnes se
 obsequiosas præbebant tanquam nullam essent habiture
 quietem, quædam etiam meretriculis morem gerebant,
 nam me oculis aliciebant et quædam compræssis labiis
 oscula policebantur, quædam sirenarum cantu me stupi-
 dum ac amentem reddidissent nisi aliarum rerum maior
 cura ab hiis lasciuientibus meretriculis diuertisset, cūq;
 ab hiis longius abirem me sepius reuocabant. Multi
 etiam in eum locum homines aderant qui latine carmi-
 na decantabant et quidam materno eloquio, quidam etiā
 comedias proclamabant nonnulli tragedias lachrimis ef-
 ferabant, cæteri uero suis operibus intenti illorum stu-
 diorum rationem exposcebāt quamuis tamen locus atque
 hominum iucundissima illa consuetudo me longius con-
 tinerent, aliarum tamen rerum ingens cura me frequen-
 ter abire compellebant, quare properans per inscia et in-
 culta loca confugi & mulieres inueni quibus aspectus et
 mores a prioribus longe dissimilitudines apparebant, nā
 mulier quæ in eum locum cæteris præstabat aspectu anti-
 quissima turba facie & quam maxime insolens uideba-
 tur. Quædam tamen sibi famulantes numerorum ratio-
 Arismetines exquirebant, quædam meritis addebant
 quædam minuebant & aliæ hos uariis ordinibus dispo-

nebant. Quavis hæc maxime longæua facie uideretur, nō
 tamen ea sibi dignitas atque uenustas non sibi ueneran-
 dæ commites aderant quæ me plurimū in eius amicō con-
 uerterent, neque talis me admiratio tenuit quæ solita
 mihi oblectamenta præstaret et pro consuetudine mu-
 lierum uoluptatem asferret illarum tamen præclarissimarum
 mulierum solertia quæ in eum locum conuenerant
 cum numerorum ac ponderum rationes exquirerent me
 quadam uoluptate recreabāt. Sed profunda atque subti-
 lis illarum rerum inquisitio ingenium omne ac meas cor-
 poris uires prosternebant, quare parum commemorari
 iis abiectissimis mulieribus institui, cum mores doctrina
 et habitus a nostra consuetudine alieni prorsus uiderē-
 tur. Propterea ad illam mulierem confugi quæ moribus
 atque doctrina huic similis apparebat et tāquam coeue
 atque eisdem exortæ parētibus crederentur, hæc magni-
 tudinum et paruitatum causas inquirebat quæ præte-
 rea omnibus corporibus mensuræ ratio conueniat, quidā
 indiuisibilia peccata formabant, postea ex uno in aliam
 lineam protrahebant et alii lineas in girum circundu-
 cebant, Plurima figurarum genera formantes quæ ma-
 xima certitudine multorum scibilium ueritatem et cer-
 tam cognitionem prestabant. Cum autem illorum ho-
 minum mores ac doctrinæ rationes inquirerem multos
 conspexi qui humeris et manibus instrumenta maxima
 singulari ingenio elaborata differebant ut eminentia et
 depræssa loca uera cognitione metirētur, quidam plani-
 ties alii distantias fluminum et quidam montium alti-
 tudines discernebant, nonnulli tamē aderant qui doctrinæ

Geome-
 tria.

CONCORDANTIE

solertia cæteris præstabant, nam falsarum imaginum quæ in speculis apparent rationes inquirebāt, quo præterea pacto illarum imaginum quædam euerse quædam erectæ quædam maiores quædam minores suis obiectis appareant, quæ etiam ratione distantia obiecta minora et propinqua maiora iudicentur, hæc quidem res non modo admirationem sed iucunditatem maximam præstabant & me ab ulteriori progressu continebant, nam uoluptuosa & quidem fertilis illarum rerum cognitio mentem recreabat, & numeri me aliarum rerum cura cognitatio impulissent longe diu hiis disciplinis pro sua dignitate præstantibus insidissent operam dedissem præsertim cum adessent plurimi beneuolentia & singulari familiaritate coniuncti, qui uagantes ea loca percurrerant, quo se mulieribus illis familiares redderent, nam gentilis pictor umbrarum atque colorum prima elementa studiosius inquirebat & quæ pro ingenii uiribus summa arte excoluerat etiam singulari eruditione professæ uiderentur et Antonius Gallicus ponderū iura librabat ut perpetuo circumducere uolubilem rotam possit, & Maurus monachus omnem orbem inscripserat & prouinciarum magnitudines atque distantias, quo præterea ordine continerentur plurima solertia exposcebat uerum cum neque mercedem neque gloriam horum suffragiis assequi posse putarem hos suis intentos studiis deserui præsertim cum sonos quosdam amenissimos audissem, qui tantum & auribus & animo oblectabant ut manus et rogitationes meas ab illis profecto amantissimis poenitus auerteram, ueruntamen mulier illa cui attentissimas

Musica.

mas aures præbueram ad quam lassatis membris adie-
ram, a qua præterea refici plurimum cupiebam suapte
natura singulari decentia præstabat. Sed aliquando plu-
rima se modestia continebat et aliquando timentes ge-
nas habebat nunc apertissimo ore caput in altum extol-
lebat et quandoque declinabat ad ima. Sed a dextris mu-
lier quædam continebatur præclara et aspectu iuuenis
curis tamen atque maximis cogitationibus plena, hæc
omnibus legem imponebat qui cantus siue cæteros sonos
& armonias minus decenter proferent tanquam disonā-
tia omnia abhorreret, huic aspectus et habitus qualis
nostris præclaris mulieribus esse solent, quæ uero a sin-
istris facie ridens sed habitu ac moribus incontinens tan-
quam genus & mores e galea extulisset, nam iaultu
manibus et singulis mēbris leuia & stulta queque effe-
rebat, uerum hoc me potissimum recreabat quod cū pue-
ri atque puelle iuuenes et seniores iucundissima carmi-
na decantarent & plura instrumēta ore manibus ac pe-
dibus pulsarent, tanta tanquam sonora erat uocum illa
propositio atque concentus ut nihil audiri delectabilius
posset et tanquam sonum unum atque contentum singuli
efferebant, Postea uero quam loci & sonorum consue-
tudinem accepißem & aures nimia uoluptate surdesce-
rent cæterique sensus suis actionibus caruissent, tamen
maxima & difficilis optimarum rerum inquisitio me
alio loco compellebat ut has lasciuiantes atque amen-
tes defererem & ad sublimia dignaque magis propera-
rem. Quare cum longius abirem in loco eminentiori ac Astrolo-
fulgentissimo erat mulier quædam moribus dignissima gia.

antiquissima & aspectu maxime ueneranda, cui uerecun-
 dus ac timens adhaesi Cum quisque tantum illi honoris
 impenderet tanquam suprema dearum crederetur, hæc
 aspectu longeuâ, habitus, mores, uetustatem maximam
 præferebant, capite coronam gemmis auroque refertissi-
 mam, dextera sceptrum tãquam omnibus imperaret, sini-
 stra libellos e quibus præ uetustate multa exciderât et
 ab hijs astantes quasi omnes mentem auerterant, Ra-
 rus huic sermo ueruntamen grauiâ et dignissima quæq;
 submissa uoce proferebant, pontifices maximi et impe-
 ratores & cæteri mundi principes, item docti atque in-
 docti homines attentissimas aures præbebant, tanquam
 proditura semper foret, a dextris mulier quædã antiquis-
 sima persistebat et tanquam prioris alumna quæ hume-
 ris ac manibus Astrorum instrumenta ferebat, quibus
 distantias motus ac illorum magnitudines nosceret cu-
 tenues uires aderant ut deferre illa uix posset, hæc cu-
 ris intenta cætera uitæ oblectamenta dimiserat, sed a si-
 nistris erat mulier facie ueneranda & aspectu timenda
 quæ superbe omnibus imperabat, cui & si multe nume-
 ro ministrarent quatuor tamen cæteris præstabant, una
 quod nascentibus pueris uenturum rogabat, secunda quid
 singulis annis coeli motus & astra hominibus cæteris
 quæ rebus polliceantur, tertia euentus siderum inquire-
 bat quorum suffragiis meliora deligerent, quarta sin-
 gula dubia perscrutabatur ut ea certiora redderet. Mul-
 ti præterea manibus terram euerterant ut futurũ præ-
 noscerent, quidam aquas commouebant illarum in unda-
 tiones expectantes, Quidam uolatus auium & aeris p-

turbationem studiosius animaduvertebant, et quidam tremulos ignis motus nonnulli etiam manus intuebantur & rugas dinumerabant quæ etiam pars eminentior atque depressa, et quidam faciem intuebantur tanquam futura inscripta legerentur, alii puncta figebant quæ cum diu merassent futura singula prædicebant. Maxima præterea me admiratio tenuit quòd ignauissimi uiri & abiectissimæ mulieres et acubus & simplici filo & crinibus & aliis deliramentis imperantem eius loci reginam adibant, tanquam harum directissimarum ac uilium rerum causas exposceret, uerum cum difficilia omnia uiderentur & rarus sermo & rogantibus & indubia quæque constarent, abiens in umbrosum nemus confugi ubi et uidentibus herbis & floribus delectabar. Sed cum uitæ præcipua alimenta deficerent per in uia loca iter arripui & aliquando in mobiles lapides pedibus euertebam & quandoque in lutum siue puluerem irrueram & aliquando caput arboribus cedebam & obstantes ramos ualidis manibus repellebam, & aliquando cruenti fontes in faciem & membra cætera figebantur. Cumque nemus postergasssem eiusque discrimina euasssem ad undosum flumē perueni ex aduerso autem erat insula emicans atque præclara cuius parietes ex cædidissimo marmore in altum plurimum ferebantur, adeo quidem tersa atque splendentia ut neque fluctuum neque uentorum impressum uetustatis uestigium appareret, & propter eminentiam uix ad supremum insule oculi ferebantur, etiam distare plurimum uidebatur. Ad hanc per septem marmoreos pontes erat accessus qui natura & arte ma-

CONCORDANTIE

xima fuerant elaborati, eorum pars quæ ad insulam terminat stabilis ac firma erat, quæ autem littoribus infixæ mobilis tremula nulli rei firmiter inherēs sed fluentes aquæ præclare fluctuantes uariis ac contrariis turbinibus ducebantur. Veritus itaque Pontes conscendere quos eruditissimi atque præstantissimi homines primum conscenderant super aquas nudis pedibus iter arripui tãquam super hiis tutus incederem, quia prope litus parum profunde & uentis agitatæ uidebatur. Cum autem longius transfretarem fundus distare amplius uidebatur, uenti ualidiores & fluctus in altum amplius ferebantur, in hiis prope numero infiniti submersi perierant, quæ omnia timorem maiorem prestabant, uentorū itaque & fluctuum impulsus additum & insulæ supereminetia latera conscensum prohibebant, pes tamen anterior super aquas intrepidus ferebatur sequentem uero aquis immersum effere uix poteram, & fluctuantia æquora capite pectore et manibus repellebam, insulæ aut propinquior factus decliuem locum inspexi quem facile conscendere quisque poterat, ubi multi homines continebantur qui corporis ualitudinem curabant & summa animi tranquillitate fruebantur. Quantum ego conie-

Epicuri.

tura asequi poteram omnem corporis ualitudinem profitebantur et ad mores bene institutum animam, hii cum amenissimo in loco cōtinerentur, ego uero corporis quietem exquirebam ut perditas uires resumerem & animi tranquillitatem et mentis perturbationē sedarem, quare quidam adhæsi qui hiis uirentibus ac florentibus agris continebatur & cæteris dignitate præstabat quis

nam esset eum rogavi & quo pacto relegatus infimis illis littoribus insideret, se Atheniensem Epicurum esse dicebat qui cum sine ulla literarum eruditione morū ac bene institutæ uitæ causas exquirerem animam humanam corruptibilem existimaui, ideo corporibus uoluptatem institui & mentibus tranquillitatē quibus longiori uita homines fruerentur mea quidem traditione aqua & oleribus nostra corpora uescebantur. Omnibus hominibus continentissimam uitam nisi coitum prohibui & ceteros euacuationis modos quibus corpus dissolueretur, has itaque uoluptates magis paupertate quam superfluitate ciborū copiis assequeremur, satis quidem hominibus si ad naturam uixerint nemo felix nisi sua sorte contentus, non commensationes neque potationes nec feminarum copulæ nec piscium & aliarum deliciarum quæ splendido conuiuio parantur suauem uitam faciunt, Sed sobria disputatio, has itaque uoluptates magis paupertate quam superfluentibus copiis assequimur, quod æquidē facile optimorum uitam imitauerimus neque felicitatem extra corporis dignitatem extulimus, ideo Epicuri quia ultra cutem nihil curauimus, deum otiosum diximus nullaque sibi harum rerū cura insit, propterea infimas philosophiæ partes curauimus hanc nostram eruditionem democritus Leucipus Asclapiades Empedocles et ceteri omnes secuti sunt, Quamuis postea a nostris sententiis declinauerunt, dehinc autem cum in altum oculos extulisset Stoici, sem abiectissimi quidam homines aderant qui uita moribus habitu a primis distare quam maxime uisi sunt, ego autem ut mores ac illorum doctrinam susciperem mode-

CONCORDANTIE

stissimo ac eruditissimo seni adhæsi qui Epicureorū mo-
 res ac doctrinam maxima cum uehementia corripuit
 tanquam me ab illorum sententis penitus ammouere cu-
 peret, primum itaque iussit ut diis fidelis essem non tã-
 tum imolans sed iureiurando perseuerans, præterea q̃
 talis essem parentibus quales fieri apud me natos, turpia
 que nephanda non modo agere neque dicere oportet nul-
 lum perpetrandum facinus, quòd si cæteros lateat neq̃
 deum neque perpetrantem latet. Magis crimina formi-
 danda sunt quam damna, mali uitæ exitus uereantur,
 Sed uirtuosi uitæ ignominiam, mori omnibus sententiã
 promulgauit natura, sed bene mori a uirtute prouenit,
 neque maxima diuitiarum cura sit nec in uestibus nimium
 curiosus stude liberalibus disciplinis quas legendo ser-
 uabis magis uerborum quam diuitiarum deposita cu-
 stodias, lente ad inimicitiam occurras & quos in ami-
 cos delegeris hos diligenter seruabis, bonis benefacito cū
 ex hoc sis gratiam habiturus, malis autem si benefeceris
 similis eris alētibz alienos canes qui in omnes latrāt,
 similiter prauī & nocentes et iuuantes ledunt, cum pro
 hiis erudimentis gratias agerem multo inquit plura tra-
 didissem nisi Atheniēses me ueneno mori iussissent, sed hic
 quem pro suorum morum excellentia moralem Senecam
 omnes appellāt, quæcunq̃ bene uitæ institutæ iura suis
 codicibus inscripsit, quare Socratem & Senecam pari-
 ter nouimus. Cumque ab hiis animum & aures pariter
 diuertissem non multum longe uidere uisus sum hominē
 antiquissimum pectore ac facie amplum quem multi ac
 præclari comites imitabātur, quo in loco lapides ac om-

nis terra excisa fuerat tanquam a terremotibus om-
 nia commota fuissent, & domus ruiſſent & pro aeris
 malignitate bruta & uegetabilia ſterilia procrearētur,
 quem locum inhabitare proſecto uerebar, Plato uero qui
 ſubito frontis intuitu meas omnes cogitationes perſpe-
 xit tanquam furibundus hiis me uerbis admonuit. Socra-
 tis Senecæ multorum præterea ſtoicorum erudimenta de-
 ſeruisti et tanquam ſaſtidientis ſtomaci euomere omnia
 curas, ego uero aliquamdiu illorum documenta ſecutus
 Dionſium in Paleſtra acutiſſimum & Ariſtonem qui
 ex argis originem & multa præclara reportauit, poſt
 ea in Italiam ad Pithagorā ueni ut quæ in philoſophia
 præclara excoluiſſent meis literis traderentur, ab ægip-
 tiis mathematicas diſciplinās accepimus præſertim geo-
 metriam & aſtrologiam, a iudeis uero ſacrarum lite-
 rarum optimas inſtitutiōes, quare Hieremiæ prophætæ
 admonitione dicere auſi ſumus, In principio erat uerbum
 et uerbum erat apud deum & deus erat uerbū. Sua præ-
 terea ſententia & animas humanas et mundum omnem
 a deo principium omne accepiſſe tradimus, nunc uero in
 hanc ſterilem ac peſtiferam achademiā nos contuli-
 mus quo facilius uoluptuoſa omnia euitaremus et ſtudio
 ſe magis ſapientiæ intenderemus. Multas præterea pro-
 uincias luſtrauimus ut ſapientiam etiam omni pericu-
 lo ac diſcrimine aſſequeremur, Tu uero earum intuitu
 ſaſtidiris & ſine labore nouiſſe omnia putas. Sed maius
 opus ac tibi labor imminet quæ maximo audere animo
 oportet ut præclaram et imperatoriam philoſophiæ ma-
 ieſtatem adeas, quare imitari deum uellis deū utique prin-

CONCORDANTIE

cipium & finem omnium habens delinquentibus diuinā
 legem adest ultor punitiuus, sed obseruantibus et felici
 tate fruuentibus humilis & ornatus, & in Phœdone
 nostro imperfectus et immundus quidem homo in infer-
 num abiens, sed perfectus & purgatus hinc transiens
 cum deo habitabit, te rei publicæ obsequiosum præbeas,
 quia non solum nobis nati sumus ortusque nostri partē
 primā partem amicis dedicant, qui præterea rei publicæ
 profuturi sunt utilitatem ciuium sic tueantur ut quæcun-
 que agant ad eam referant, etiam suorum comodō ob-
 liti & totum rei publicæ corpus curent & non solum al-
 teram partem tuantur beatas etiam respublicas esse uo-
 lui si sapientiæ studiosi rexerint uel earum rectores
 studere sapientiæ contingisset, etiam uincere seipsum om-
 nium uictoriarum est prima & maxima, qui animam
 suam que una est gubernare non potest quo modo multo-
 rum hominum gubernator erit. Omnia ergo ad dei cultū
 referas & ad rei publicæ dignitatem ac tuam etiam &
 omnium hominum utilitatem quæ in terris gignuntur
 ad usum hominum creari uoluimus, homines autē homi-
 num causa ut inter se prodesse possint. Si ergo sapientiæ
 formam uidere poteris te ad illius amorem plurimum
 excitabit, nunc ad Aristotelem nostrum properemus a
 quo multa præclara suscipies, a stoicorum igitur colea-
 gio senem abeūtē imitaber cui tardus incessus rarus, ser-
 mo, electissime quandoque sententiæ. Sed Aristoteles uer-
 sus nos iter properans summa tamen ueneratione Pla-
 tonem me autem singulari pietate complexus est, et hiis
 me uerbis alloquitur, ea philosophantibus potestas tradi-
 ta est

ta est ut & uera fari et erantem quemlibet erudire possint, Suo autem coram præceptore ac Platone omnium philosophantium parente silentium agerem. Si autem nostra disciplina erudire quemquam cupimus opus est nostris principis te admoveamus, primum nunquam ue recundior esse debes quam cum diis agitur, non enim illorum rationes ac naturæ clare nobis constant, homines præterea debent literarum eruditione materiã senectutis parare, tribus tamen indiget disciplina, natura doctrina & sollicitudine radices disciplinæ sunt amari fructus uero dulces, præterea docti, differunt ab indoctis sicut uiuentes a mortuis, te etiã magis præceptoribus quã parentibus debere suadeas, nã a parentibus esse ab huius uero bene esse suscepimus. Sapientes etiam id sponte augunt quòd ceteri ob timorem legis, sic deambulantes honestissimis me uerbis aloquebantur, Plato tamen præibat post eum Aristotiles qui suæ peregrinationis me comitem fecerat, nostrum itaque iter properantes multi honestissimi comites nobis occurrerunt qui longas habebant Clamides & Comas humeris superextensas longas barbas crinibus refertissimas, dextera septrum sinistra gematum anulum quibus dignissimus erat aspectus, ego hiis capite ac flexis genibus pro ipsorum dignitate deferre institueram. Sed Aristotiles ne his mihi labor esset admonuit quia uere philosophantibus is honos solummodo debeat, horum multi a dextris multi a sinistris ac uariis se ordinibus continebant, neque unus omnibus erat habitus sed plurimum differentes, omnes tamen in philosophiam oculos conuerterant, quandoque tamen ocu

lo a dextris quandoque a sinistris circunducebant me in
 finitis prope numero dignissimis circum septum homi-
 nibus uidi qui mores meos et habitum a philosophanti-
 bus dissimiles admirabantur, ego uero illorum mores ac
 disciplinā aliquandiu intuebar nunquam tamen a senum
 lateris discedebā donec ante co: spectū præclare omnium
 parentis philosophiā conuenimus, quæ in eminentissimo
 solio continebatur, capite atque humeris siderio coelo
 adhæserat, pedibus terræ una contingebat dextera uer-
 sus oriens septrum tenebat sinistra libellos quibus om-
 nes mundi rationes inscripserat, facie admirabilis pul-
 critudinis & suis luminibus distantia quæque loca lu-
 strabat, cum autē nostri in eā oculi figerentur perspicu-
 tiores reddebantur, capite siderē eā coronā & aureos cri-
 nes humeris superextenderat, quo præterea artificio ue-
 stis contexta fuisset nemo nouerat neque ipsius colores
 recte quisquā distinxerat, nā secundū diuersam supercoz-
 lestis luminis iradiationem diuersificabatur. Antea ta-
 men quam ad illā peruenissemus septem gradibus con-
 scendimus supra uero infinito prope numero homines
 continebatur, nā eminentes gradus atque latissimi ut quo-
 runcunque a sensu uires lassarentur quos si absque du-
 ce consendissem hii qui Antea conscenderant sepenume-
 ro me repulissent, Sed Plato et Aristotiles tutū, iter præ-
 buerunt, ego reginam illam adiui quantum hii præclaris-
 simi duces fas esse uoluerunt, a dextris erat mulier fa-
 cie præclara candidissimis uestibus aspectu longeva tan-
 quam suæ parentis primo genita crederetur, a sinistris
 erant mulieres duæ altera tamen longeuior, quæ uero

minor in modum adolescentulæ uestimento uiridi paren-
tis manum continebāt quæ uero aspectu maior & facie
& habitu rubens distare amplius uidebatur cum alte-
rius pulcritudinem admirarer aliarum & maxima uolu-
ptate perfruebar, igitur pro uoluntate parentum præce-
ptorumque meorum flexis genibus & conuersa ad pe-
des facie me præcipientem dedi hæc autem meum caput
erexit & oculos in eam figere iussit, cui ego primum in-
tentas aures dederam, postea oculos cæterasque corporis
partes suo imperio in eam conuerti quæ me sonora et or-
natissima uoce sic est allocuta philosophia.

PHILOSOPHIA.

PRIMO causante ante omnia
generabilia & corruptibilia ad ho-
minum utilitatem ac uoluptatem pro-
creata sum, & ab hiis a me genitis
nostrorumque studiorū comitibus in
hunc locum relegate. omnium huma-
narum & diuinarum rerum naturas inquirimus, &
quicquid in nobis diuinum siue humanum rogantibus ob-
tulimus, Methaphisica primum a nobis genita & om-
nium disciplinarum semper alumna, cætarum rerum
quiditates inquirat & separatas formas a quibus su-
percoelestia corpora circumscribuntur quo etiam numero
contineantur, quo præterea sine omnes sideri orbes cir-
cunducuntur, Sed efficientes ac materiales omittit, sed
moralis quam postremo genuimus omnium morum ra-

CONCORDANTIE

tiones inquirat. Quo præterea pacto bene institutam vitam agere quisque debeat, siue Monasticam quia seipsam rexerit siue Politicam quia rei publice pars est siue Ieconomicam quia familiam disposuerit uel aliam partem domus promeruerit, diuinis præterea & humanis institutionibus modum imponit. Tertia philosophiæ pars quæ facie ac uestibus rubens apparet, cuiusque mobilis entis causas & rationes considerat. primum a quo efficiente naturalia omnia genita sint, secundo qua materia contineantur, tertio quibus formis suum esse perficitur, quarto quo fine genita quem præterea finem intendant. omnes ergo mobiles formas & mobilia corpora considerat, sed penitus quiescentia et intelligentiæ quæ supercœlestia corpora circunducunt non sunt Phisicæ considerationis, quod si Aristotelis nostri libros diligenter inquires, Octo diuisam partibus naturalē tradidit, quia in libris de Phisico auditu considerat ens mobile absolute quod nullum motum genus concernit, in libris de cœlo & mundo considerat formas simplicium elementorū quomodo etiam generationem ac corruptionem accipiāt in quarta quia Meteororum libris considerat formas mixtorum imperfectiorū quo scilicet modo pluuiæ pruinæ rores niues ac omnes Metrologicæ impræssiões generentur, in quarta parte considerat formas mixtorum perfectiorum quo etiam modo generationem accipiebant, & aurum & argentum & omnia mineralia in sexta parte quia in libris de anima considerat formam hominis perfectissimam secundum relationem quam habet ad corpus, ab ea enim multæ materiales ac immateriales po-

tentiæ profluunt, in septima considerat generales passiones uiuentium & maxime uegetabilium quæ uiuescunt & aliquando senescunt, uiuunt & postea moriuntur, in octaua perfectiores uiuentium passiones considerat, quia sensationes motus et particularem modum generationis eorum, sub hac postrema philosophiæ parte omnis medicorum inquisitio continetur, propterea dici solet quod ubi desinit Phisicus ibi medicus incipit, quia ubi desinit naturalis consideratio medici principia capiunt, philosophantium ergo quidam primas formas considerant quæ nec secundum intellectum aut proprium esse subiectum concernunt sicut mathematici, quidam autem formas considerant quæ secundum suum esse non absoluuntur a subiectis, sed bene secundum considerationem sicut formæ Mathematicæ quæ necessario in subiectis & tamen a subiecto quolibet abstrauntur. Ideo Aristoteles recte inquit abstrahentium non est numerus, medium tertiæ sunt formæ naturales quæ secundum esse & ipsius intellectus consideratione suis subiectis mixte sunt, sed bene fit a singularibus abstractio ut de illis uniuersaliter consideratis perfecta in nobis scientia consideretur, generetur naturalis philosophus formas considerat quæ determinatam materiam habent et formam et tertiam formam a suo efficiente productam secundum quod determinatum finem intendit, ideo tres essentielles philosophiæ modos siue partes diuisimus Mathematicam & materialem. Sed quia uniuersalis quæque doctrina, est particulariter inquirenda, dicemus q. simplitalia elemēta et mixta omnia naturalia suæ generationis & corruptionis

modum & causas habent, ideo cuiuslibet transmutatio-
nis naturalis tria intrinseca principia posuerunt, mate-
riam formam & priuationem, sed naturalis compositi
duo tantum sunt intrinseca principia materia & forma
priuatio ergo est transmutatio intrinseca, sed naturalis
compositi extrinseca & causa sine qua non, preterea sci-
re debes quod naturalium entium quedam sunt inanima-
ta & quedam uiuentia, horum autem quedam sunt uege-
tatiua quedam sensitiua quedam mouentia & que-
dam intellectiua mixta perfecta inanimata consistunt
per formas suas que sunt & actionis & motus princi-
pia sicut terra deorsum & ignis sursum feruntur. Sed
mixta imperfecta consistunt pluribus differentibus for-
mis quamuis ab una tantum denominationem accipiant
sicut pluuia uix & grando cum aqua conueniunt, Sed
mixta perfecta per unam formam subsistunt a formis
elementorum penitus differentem quamuis tamen unius
principalioris elementi uim seruēt, quare grauiora mix-
ta deorsum & leuiora sursum feruntur. Sed mixta per-
fectiora uiuentia consistunt per formam dantem esse &
etiam uitam in qua multe animatorum potentie conti-
nentur secundum perfectionem ipsius forme, quia uege-
tabilia habent potentiam nutritiuam augmentatiuam
et generatiuam, sed animalia imperfecta sicut lapidibus
afixa habent potentiam appetitiuam apprehensiuam et in
loco motiuam, sed animalia perfectiora progressiua ha-
bent uirtutem motiuam localiter, item irascibilem et cō-
cupiscibilem, Sed homines quia sunt omnibus animati-
bus perfectiora has omnes potentias habent, cum hoc ea

tiam intellectum agentem & possibilem et uoluntatem
agens intellectiōis actum perficit possibile recipit, sed
uoluntas ex multis intelligibilibus alterum deligit et il-
lud suo imperio prosequitur, in homine ergo est forma
una substantialis dans esse & operari quæ multas &
organicas & nō organicas opatōes habet, per huius for-
mæ aduentem homo generatur per separationem corrū-
pitur, sed a quo efficiente humanus intellectus generetur
prorsus ignoramus, propterea Epicurei substantialem for-
mam cum corporibus generari et ipsis pereuntibus cor-
rumpi uolunt. Sed Stoici ac Peripatetici de foris eum ad-
uenire illum crediderunt quo autem modo aduenerit quo
etiam modo productus sit minime nouerunt, hæc enim na-
turaliter philosophantium uires superant cum ad gene-
ralia & corruptibilia eorum feratur intentio, non ergo
in nobis est ponenda formarum multitudo sed una eadē
que forma uegetamus sentimus mouemur & intelligi-
mus harum tamen quædam sunt organice secundum es-
se & operari sed aliæ spirituales sunt, in similibus nō ta-
men organa operantur siue agunt, quare homines primū
uegetare postea sentire, tertio moueri, quarto intelligere
dicimus, ideo cum homo nascitur in Iouis tēplo locatur,
quia ex uisceribus patris in utero matris reponitur, post-
ea ad maiorem mundum deducitur, qui Iouis quia dei op-
timi maximi templum dicitur Plato etiam duos mundos
esse uoluit alterum maiorem sed maior minorem conti-
net perficit atq; conseruat, & quia homo est animal per-
fectissimum necesse ut parentes illum alant curam dili-
gentiamque suscipiant, quia infantes nutritione indumē

to ac eruditione indigēt quia ceteris animantibus sunt enim necessaria, ideo multe artes & disciplinæ ad esse ad hominis dignitatem atque præstantiam inuente fuerunt quæ ceteris animalibus superfluerent parentes ita qui filios alunt famulatum parant uestes & oportuna quæque disponunt quæ ad hominum uitam sunt necessaria neque te is error seducat in quem & Plato & Aristoteles præcipientes fuere, nam Plato mundum a prima causa principium habuisse tradit nunquam finem habiturum, Sed Aristoteles mundum in generabilem ac incorruptibilem facit nos uero neque mundi neque intelligentiarum principia nouimus, neque quo pacto finem sint habituri, Sed horum alius nostræ inquisitionis est locus, postea igitur quam homini tempus cognitionis aduenit atque bonis disciplinis tradendus, primum grammatice elementis elaborandum misimus cum ipsa sit quædam Idiomatis regula directiua, hæc præterea conceptus hominum manifestat nisi enim uerborum significationes quisque antea nouisset minime agendarum rerum recta eloquutio haberetur, grammatice ideo antiquissima quia ante ceteras disciplinas inuenta & tanquam ipsa theorica quæ speculabilium rationē tradit & altera practica quæ ex simplicibus dictionibus compositas orationes formare docet, sua itaque ubera ueris institutionibus plena sunt ut nutrire omnes sufficiāt. Quidam tamen plus & quidam minus hæc documenta suscipiunt, ideo quidā depasti faciūnt abeunt et quidam senescentes accurrūt. Sæpe quidem numero redeunt cum eorum præceptorum obliuiscuntur quæ grammatice eruditione ante nouissent

Grammatica.

nouissent, quòd autem Græcæ Barbare ac Iudaicæ mu-
 lieres semper aſiſtāt ſibi quæ diligentiffime famulētur
 nam uetuffiffima quæque natio ſuam gramaticam ſuo
 acomodatam idiomate perficit. Sed Iudæi retrogra-
 de omnia deſcribunt tanquam a dextris, præterea mo-
 tus incipit & ad ſiniſtram partem traitur, quod ſi gra-
 maticam quiſque ignorauerit non poteſt aliarum ſcien-
 tiarum perfectam cognitionem habere neque ſeptum
 pro regia dignitate tenet, ſed mobili manu erit & quan-
 doque deprimit & uicem eleuat & quandoque ſubmit-
 tit & hunc blandis uerbis alicut & alium uehementius
 corrūpit, nam ſic pueris & indoctis hominibus agere
 oportet, quosdam enim blandis uerbis alicut, ſed contu-
 melioſos repellit & ſeptro corrūpit, paruos libelloſ ſi-
 niſtra fert, quia parui ſunt libri quibus gramatici utun-
 tur, neque ullis ſumptibus exornantur, poſteaquā grama-
 ticæ prima erudimenta ſuſcepimus ad logicam nos con-
 ferrimus, quia eſt ſcientia communis & cæteris omni-
 bus diſciplinis maximum præſidium fert, quoniam ar-
 guere docet & falſas diſceptantium argumentationes
 rebellere, Ariſtotiles noſter cuius ſententias pro ingenii
 præſtantia ſummaque ſemper eruditione probauimus in
 libro de phifico auditu dicit, quod primi quærentes ſe-
 cundum philoſophiam, ueritatem & rerum naturas, in-
 uiam quandam aliam diuerterunt ob infirmitatem intel-
 lectus, quia propter paucitatē exercitii in Dialetica, ideo
 Epicurei et cæteri philoſophantes cum hanc ipſam igno-
 rauerint nihil recte inquiſuerunt, & Simplitiuſ noſter
 ait Logica eſt pars organica totius philoſophiæ defen-

Logica.

C O N C O R D A N T I E

Idens nos a malis in practicis & falsis in speculatiuis
 propterea hanc artem artium & scientiã scientiarum dis-
 finimus ad omnium methodorum principia & uiam ha-
 bētē, hæc est igitur scientia cōmunis, quia omnibus disci-
 plinis arguendi & respondendi iura subministrat, neq;
 longēua multum quia post cæteras liberales disciplinas
 inuenta perspicaces ac mobiles habet oculos, quia omniũ
 scientiarum singula intuetur, hæc tamen sicut & cæte-
 ræ scientiæ Theoricas & practicas partes habet, quæ
 in hac præclare, quam maxima sunt, omnia enim ipsius
 documenta quam maxime præstant, uestes tenuissimis
 filis contextæ ac differentium colorum sunt, quia omnes
 rationes sunt subtilissimæ & coloribus diuersificantur,
 quia secundum scientiarum dispositiones se illis acomoa-
 dāt, nam scientia quælibet propriam sibi logicam uen-
 dicat, Coronam capite fert quia omnibus disciplinis im-
 perat & illis leges imponit, pectore uero monile fert,
 nā omnia quæ nostro pectore continentur præclara sunt
 & manibus gemmatis fert anulos, quoniam omnes ar-
 gumentationes manifeste luceſcunt, sed quatuor illæ mu-
 lieres quæ logicam comitantur, sunt quatuor principa-
 lia argumentationis genera, nam demonstrationis a de-
 stris est posita & ueste candenti, quia dicimus demon-
 strauimus, scientiam generat quæ luce clarior est, a sini-
 stris sunt sillogismi falsigraphi qui obscurā opinionē
 faciunt, sed Topici siue probabiles tantum uirentes ap-
 parent, quia oppositarum conclusionum persuasivas ra-
 tiones inducunt. Sed perfecti similis ratio rubet quia
 ut Sillogismorum rationes solerti perscrutentur inge-

nio, et ut maximarum rerum breui oratione a nobis eruditionem accipias, logica est de secundis intentionibus harum rerum quedam sunt simplices quedam compositae, sed ex simplicibus propositiones fiunt ex propositionibus syllogismi quos quatuor generibus diuisimus, nam quidam sunt syllogismi absolute quidam demonstratiui quidam falsigraphi & quidam probabiles, & quia logicae professores contentiosi uidentur quia arguens & respondens semper contrarii apparēt, ideo mulier quaedam uirgam serpentibus circumuolutam manibus ferebat, ut contentiosas disceptantium argumentationes significaret, quod si dubium aliquod contingeret, a logica certitudine accipimus, omnes praeterea disciplinae suarū argumentationum ab ea modum et rationem capiunt. Tertia est Rethorica cuius aspectus & dicendi modus compositissimus & amenissimus, hac enim quisque summo pe-re delectatur, sic Rethorica ornatissime & compositissime loqui docet, Et quia tria sunt genera circa quae maxime uersatur Orator, Demonstratiuum Deliberatiuum & iudiciale. Primum in laudem uel uituperium alicuius offertur, Secundum est circa ardua & difficillima in quibus uersatur Orator, Tertium res contentiosas inquiri. In his tribus generibus omnis dicendi Oratorum cura & diligētia quoque uersatur, ueruntamen haec omnia prudenter ac diligenti studio complentur, quoniam primum exordiri oportet & aliquando insinuatione uti, postea uero narrare quae intendimus & rationibus & experimento confirmare si quid uerum uel uerisimile apparet, deinde confutare quae nostris sententiis aduersantur, po-

stremo ex dictis conclusionem elicimus, hæc tamen omnia Memoria Pronuntiatione complentur, nam Demostenes noster cum ab eo rogaretur, quid in Oratore præcipuum, respondit pronuntiatio, iterum rogatus ait pronuntiatio, quasi maxima oratorum uis atque dignatio in pronuntiatione consistat, & quia hiis studiis aliquandiu uersatus es non omnia puerilia harum disciplinarum a nobis erudimenta suscipies. Omnes namque liberales disciplinae a præclaris oratoribus atque eruditissimis hominibus traditæ sunt, a quibus has omnes præceptiones intelligere prodest, ideo quisque de rebus de quibus dicturus est suos sermones acomodat secundum præceptiones quæ ab oratoribus instituuntur.

Arimetri Arismetria numerorum ratios inquit cuius duæ sunt partes, Theorica et practica prima numeros formare docet & quid pro ipsorum dignitate ac ratione conueniat, sed practica docet quos numeros numeris addere oportet, quæ præterea lege alter ab altero subtrahatur, quid multiplicatio siue diuisio, quo etiam modo cuborum & quadrorum numerorum rationes inuenire oporteat, omnium præterea minutiarum iura inquit, & quia disciplina hæc longa perscrutatione indigeret breuiter immorari hiis uoluimus, illa tamen longèua apparet, quia omnia quæ a prima rerum origine producta sunt sub quadam numeri ratione continentur, nam hiis tribus rebus res singulæ metiuntur, numero, pōdere, atque mensura, numerus enim est discretorum sed mensura ratio continuorum, pondus autem debetur continuis atque discretis, hæc sciētia quā uis præclara sit neque uoluptatem neque utilitatem sicut

cætera discientiæ hominibus asserre solet, geometria Geometria
 uero pñctorum linearum & sphericorum rationes inquit tria.
 rit, ideo præclara hæc disciplina duas habet partes theo-
 ricā & practicā, prima summopere docet quia ex fluxu
 puncti linea causatur. Si uero linea fluxerit superficies
 causatur, Si autem superficies secundum latitudinem de-
 fluxerit corpus causabitur, in quo dimensionum omnium
 ratio cōtinetur. Si etiā linea æqualiter circūdatur spheri-
 ca figura formatur & secundum natiuitatem figuratio-
 nis extremarum linearum uel superficierum & corpo-
 ra & cætera omnia figurātur atque formātur. Sed pars
 practica omnium continuorū rationes ac mēsuras docet
 siue in altum siue ad ima ferantur, item pōderum ac spe-
 culorum rationes inquirat, nam uisibilia quædam maio-
 ra apparent quædam uero minora quædam euersa &
 alia recta, neque tamen multum a suis obiectis differen-
 tia, quibus studis si te aliquando contuleris maximam
 inde uoluptatem suscipies, neque præclara hominum in-
 genia magis diuitiis quam liberalibus hīs disciplinis in-
 tendere debent, quod indocti homines facere plurimum
 curant. Musica etiam quam post illam intuebaris lon-
 geua facie apparet quia uocum oblectamenta quisq; sem Musica.
 per insequitur, & quamuis tota suauissima sit atque de-
 cora, maxime tamen os & aures sibi amplas acomoda-
 mus, cum uocem effert & suauissimum & composi-
 tissimum sonum auribus præbet, huius tam præclare
 disciplinæ duæ sunt partes Theorica & practica &
 quamuis in cæteris Theorica dignitate præcedat, hoc lo-
 co praxim maiori dignitati atque meritis præferimus,

CONCORDANTIE

nam homines primum canere didicerunt & ea uoluptate quisque maxima ducebatur, postea uero sonorum proportionibus & artis singulas rationes inquisiuerunt cum multæ sint modulationum uoces multæ & suauissima instrumenta quæ hominibus maximam oblectationem afferunt quæ omnia suis mensuris constant atque formantur, Astrologia eminentiori loco continebatur, quia liberales omnes disciplinæ & c. humanis rebus uersantur, hæc uero cœlestia quæque considerat, horum est duplex cognitio quia supercœlestium corporum, motus ipsorum, quia inter se distantias ac magnitudines considerat quæ astrorum instrumentis diligenter exquirimus, est et alia pars quælibet iudicialis quæ in quatuor partes diuiditur, prima de natiuitatibus, quia data natiuitate alicuius quid futurum contingat recte iudicamus, Secunda de reuolutionibus annorum, quia si pluuias si cœli motus ad signatam horam direxeris quid eo anno euenire debeat facile intelligemus, Tertia de interrogationibus quia si recte dubium inquiris circum dare responsum possumus, Quarta est de questionibus quia multa futura in controuersia sunt posita quæ astrorum cognitione certiora fiunt, neque multorum perniciosus error abducat quod supercœlestia corpora sunt, pura forma pura materia, hæc enim sunt ex materia & forma composita densitatem & raritatem in partibus habentia, quare pars quædam est potentior ad agendum quædam uero debilior, sidera ergo sunt cœlestium orbium depræfiores partes neque extrinseca corruptionis principia habent, sed si primi causantis uirtus defuerit effectus omnes desinerent, Sic ex Solis

Astrologia:

carentia lumen desinit, præterea supercoelestia omnia cer-
 to fine ducuntur & sidera quælibet proprios fines intē-
 dunt quos suis motibus attingunt, nam sicut elementis
 quies similiter hiis continuus motus est necessarius, pro-
 pterea cuilibet orbi propria intelligentia debetur sicut
 nauta naui suæ, orbem mouet sicut amatum & deside-
 ratum, horum numerum cum Aristotiles exquirere cu-
 peret ad Calipum & Heudotium astrorum peritißimos
 se transtulit et ex coelestium horarum numero intelligen-
 tiarum multitudinem ac posse iudicauit, & quia effectus
 omnes in prima sidera referuntur, ideo Nigromantia Pi-
 romantia Ydromantia & cæteræ disciplinæ quæ futura
 proferre curant huius tanquam maxime architecto-
 nicæ iura sequuntur. Septem igitur liberalium disci-
 plinarum iura descripsimus quæ liberos homines faciūt
 & pro ipsarum præstantia & dignitate professores sūt
 iure optimo præferendi, harum tamen tres & c. Secun-
 das intentiones uersantur, Gramatica Logica & Retho-
 rica sermocinales dictæ reliquæ autem quatuor sunt de
 primis intentionibus quia rerum signata principaliter
 considerant. Cumque horum professores per philosophiā
 certiores fieri nō possunt p̄ obscura nemorū inculta & in-
 uia loca uagantur per currunt donec ad littora & flu-
 ctuantia flumina ducantur, quòd si, positiones conscēde-
 rint tremuli prope litora apparent. Quia disciplinæ illæ
 nullam ex se certitudinem habent. Si uero nostris liito-
 ribus adhæserint suarum sententiarum firmas ac stabī-
 les uires accipiunt, nam scientia quælibet proprios ha-
 bet inquisitionis modos quibus res dubiæ constare certæ

possint. Epicurei ergo qui sine literarum eruditiōe, philosophari coeperunt prope fluctuantia littora continentur, atque locis declinioribus, Stoici uero Paulo altius speculati sunt, ideo eminentiori loco relegauimus quibus sterilem ac æstuosam Achademiam constituimus et in eā perpetuo locari iussimus, ubi otiosam ac continentissimā uitā agerēt, postea uero sunt Peripatetici qui de ambulantes omnia studiosius inquirunt, hiis optimas nostrarum disciplinarum partes contulimus, neque dignitas atque præstātia nostra patere circūquaque posset nisi septē gradibus ad nos cōscenderit, quia septem præclarissimis uirtutibus atque bene institutis moribus, quare horum hominum uirtute atque sapientia freti in hunc eminentiorem locū cōscendere ausisumus. Omnia ergo triaque Paladi iura contulimus lanceam ut impugnare errantes suffitias, scutum ut aduersantia procul repellas, galeā pro tera uiuenti lauro ornatam libellos ut omnia ubi pateant

Grammatica. loricā thoracem atque talaria ut armis nostris munitus tutus semper incedas, si præterea aliquando ad nos redieris hos stabiles et diuina arte elaboratos pontes conscendas & fluctuantia littora & tempestuosa æquora deferas, quod si hæc sterilia nostra inculta habitare loca uolueris nonmodo incolarum sed etiam ciuium perpetua tibi iura concedimus, & hii præclarissimi homines studiis ac opibus tuis præsidium ferant, tibi præterea & parentes & amici atque rerum omnium agendarum comites fiant, cumque ista dixisset seniores illi præclari me admonuerunt ut pro diuinis philosophiæ in me meritis gratias agerem, cui hæc submissa uoce respondit, est

di, Nemo est præclara omnium magistra & diuina
 parens, qui tuas efferre laudes possit, Tu diuinum ho-
 minum munus, Te ueteres omnes uates ex Iouis cerebro
 genitam uolunt tanquam te meliorem diuinitatis partē
 arbitrarentur. Omnes ætatis nostræ tibi partes contuli-
 mus neque labores neque egestatem neque illum mortis
 genus omisimus, ut tua & philosophantium iura seque-
 mur. Cum paucis meam omnem rationem absoluissem, re-
 pente iussit diuina parens ut præclari omnes præcepto-
 res atque bonarum disciplinarum parentes in comites
 fierent & ex incultis atque arefcentibus locis me libe-
 rum educerent, Tunc Plato a dextris, & Aristotiles a
 sinistris medium me continebant, hos infinita propenu-
 mero præstantissimorum hominum multitudo sequeba-
 tur, Plato cui timens adhæseram ut me aliqua uoluptate
 recrearet, septem seniores qui supremum philosophiæ
 gradum conscenderant prope me stare iussit, ut enigma-
 ta uel meliores illorum sententias noscerem. Hii primū
 apud Græcos sapiētes appellati sunt, qui postea uero pro
 singulari modestia philosophi quia sapientiæ amatores
 dici uoluerunt, nam hiis gradibus ad ueram sapientiam
 conscenderunt, primum incredibili quadam prudentia
 de hinc animi fortitudine, postea temperantia deinde iu-
 stitia. Cum etiam deorum mores nouissent fide spe atque Tales
 charitate supremum hunc locum conscenderūt, et ut cer-
 tior fias Taletem antiquissimum aloquaris qui Athenis
 claruit & primus illorum Sapientum est habitus, hic
 multorum siderum rationes inuenit Solis Lunæq; labo-
 res, quem cum rogarem, quid antiquissimum? ait Deus.

quid optimū? Mūdus, qd eius eſſet opus, poſtea dixit maximum entium eſt locus quia omnia capit uelociſſimū entium intellectus, ualidiſſimum neceſſitas, quia cunctis dominatur prudentiū entium tempus, quia omnia inuenit, præterea dixit quod numina neque finem neque principium ſunt habitura quibus nihil lateret non modo noſtra opera uerum neque cogitationes, dixit etiam qualia parentibus munera offerimus Talia etiam a filiis ſuſcipiemus, poſtremo tandem iuſſit ne iniuſte diuari uellem. Solon Athenienſis me etiam quibuſdam præclare dictis admonuit, Deos honora parētes reuerere, neminē quādiu uiixerit ſœlicē dicas. cū facile poſſit fortunam mutare, reuū initia fortunæ debentur. Solō finis philoſophiam conſecrat cui conqueſtus quod calamitatem ferē minime poſſem reſpondit, Tales homines qualia uerba deinde ait, ab opibus ſaturitas generatur, & a ſaturitate contumelia, iuſſit etiam ut probitatem iure inuando ſeruarem. Multa præter hæc ſi id præcipuum ſi miſeria omnes uno aceruo continerentur, cuique maior calamitatis pars contingeret quam ea quæ ſibi a natura uel fortuna alata fuiſſet, de hinc Chilo Lacedemonienſis qui facie ſingularem modēſtiā præferebat a quo ſeniore factō, loci cauſa rogaui quid nā Iupiter ageret, alta humiliat & humilia exaltat, quid etiam inter doctos ac indoctos intereſſet, bona ſpe ait iniurias patienter ferre iuſſit & linguæ dominari & maxime in conuiujs, humiles celebrare nuptias, ſenium honorare, leges obſeruare, poſtrumo ait Fortuna eſt. tanquam igitur iſtarum medicus

Pitacus. qui multos excecatur. De hinc Pitacus. Aſianus militri

Solon.

Chilo.

Pitacus.

armatura indutus se hiis præfecit et me hiis aloquentus
 est uerbis, aduersantiū cōtumelias & quo aio patieris, ego
 filiū mei mortē patiēter tuli neque occisorē supplitio dā
 nauī, et Alceū poetā q̄ principatū nostrū grauius tulerat
 singulari beneuolentia complexus sum, & quem suppli
 tio affici poteram pietate liberum iussi, postremo cum
 me obiturum nouisset uinum bonum malum dixit, bonū
 quidem natura, sed ab usa malum et: grauiorem penam
 ebrios promereri, præterea fortius proclamans ait op̄i
 mas fore uictorias quæ sine sanguine sūt, Bias Asianus
 prienensis sic me fari cœpit, de diis loquaris ut sunt &
 quicquid boni feceris ad Deos transfer. Sapientiam cæ
 teris possessionibus meliorem putes, prudentiam dilige
 diu, deliberatos animicos delige & quos delegeris hos
 diligentissimæ obserua. Cum quibus ita conuenire oportet
 tanquam maximas cum illis aliquando iniurias sis
 habiturus, Celeritas beneficium gratius facit, pudicitia
 seruare sumopere docet, nam ciues prienenses cum sæuo
 Marte Mesanenses superassent & in nuptas puellas ui
 surripuissent has sine pudore seruauī & parentibus in
 uiolatas reddidi, quare hostes optima pacæ placauī, cum
 etiam, aduersante fortuna omnia mihi bene subiecta fa
 rent nudus meliora mecum ferebam, tibi ergo uirtutis
 genus omne suadeo, Cleobolus Lidius etiam me paucis
 admonuit, amico benefac ut amicitior fiat, & inimicū
 amicum efficere studeas & magis amicorum inuidiam
 caueas quam inimicorum insidias, quia nocēdi fraus cū
 non superatur potentior est, ciuitati consulenda sunt po
 tiora. Scientiam diligas & ignorantiam fugias neq; te

Bias.

Cleobolus.

Perain = mulieri familiarem præbeas, & Periander ex sapientiâ
 der' numero dixit quod dignitates imortales homines reddūe
 prosperans tamen modestus esto infortunatus uero pri
 dens amicis fœlicibus & infœlicibus, idem sic Tyrannus
 ni melius beneuolentia quam armis munuitur, uerbaque
 que nephanda omittas uerum cum sapientes omnes pro
 pter uetustatem tardius pergere cogerentur. Aristotiles
 cui ualidiores uires inerant me longius ire compelle
 bat, Zoroastes tamē adeo extulit nascentes oēs uagitu se
 ad labores atque enumnas genitos dixit neque risum
 nisi post longiora tempora manifestant, cæteri etiam philo
 sophi cum ab incestu se continerent atque otio fruerē
 tur præclarum aliquid efferebant ut omnes attentissia
 mos redderent, nam Pitagoras Anacarsis Empedocles
 Anasimenes, cæteri suas sententias ex probabāt, cumq;
 ad excultam Achademiā redissemus ubi Socrates Sene
 ca Demosthenes Cicero Homerus Virgilius. Multi præ
 terea Oratores atque Poetæ cōtinebātur, ut Platoni ac
 cæteris Stoicis morem gereremus nos aliquamdiu conti
 nuimus & deorum et intelligentiarum ac hominum mo
 res diligenter inquisiimus, uerum a quibusdam optimas
 atque præclaras sententias suscepimus a quibusdam tā
 tam uim ac dicendi facilitatem ut oculi aures semper a
 dicentium ore pendereēt, noueram enim quibus uel a na
 tura uel a doctrina tanta dicendi exercitatio & uis
 inerat. Quibus pro ipsorū præstantia & dignitate om
 nes honoris & reuerentiæ partes contuleram & gloriā
 imortales fieri iussimus. Quare Aristotilem sequi
 tur me iocis recreabat, nam Hetropeliam etiam doctis

licere hominibus dixit, quare Esculapius Hippocr. Gale-
 nus Auicena multi & præclari Phisici nostræ professo-
 nis iure me nunquam deseruerunt a quibus multa et qui-
 dem præclara documenta suscepimus sed Auerois et A-
 lexander comentatores sepenumero uidebantur esse con-
 trarii quorum controuersias frequenter sedauimus, sicq;
 properantes ad exetremum insule decurrimus, post ita-
 que longam inquisitionem Aristotiles me paucis admo-
 nuit a uera Philosophia nunquam animum amouerem,
 quoniam habet admirabiles delectationes puritate ac
 firmitate sui opus, tamē fore exteriori prosperitate ho-
 mine enti non enim natura per se sufficere ad speculari
 sed oportere uitam existere & famulatum exquirere.
 Cumque famis ac uigiliarum instantia rerumque ma-
 ximarum cupiditas me alio ducere curarent hiis Palla-
 dis armis abii tanquam tutus incederem & in opposi-
 tam eius templi partem me contuli.

De inquisitione septem artium mechanicarum.

Cap. I. I.

OSTEAQVAM speculatio-
 uarum disciplinarum rationes a præ-
 clara omnium inuentricæ philoso-
 phia suscepimus, iam instat ut practi-
 carum artium particulares causas
 iquiramus, nā Theoricæ sciētiae mē-
 tem perficiūt sed operatiuæ omnibus humanis actionibus
 præsidium ferunt, cum ergo ad oppositam eius loci par-

tem me contuliffem mulieres quædam operose aderant quibus tanta rerum agendarũ cura diligẽtia ut nullo otio fruereutur, cæteris tamen omnibus præstabat mulier quam maxime longæua sed facie habitu atque moribus abiectiffima, quæ nunc læta nunc trifti fronte incedebat, & aliquando ad montium Cacumia & aliquando ad ima descenderat, quandoq; etiã ad obfcura nemorum et inculta filuarum confugerat, multæ sibi ignare comites quæ frondibus atque floribus faciem & uniuersum corpus tegebant & ora nunc fructibus & quandoque ole ribus plena feruabant & aliquando nude sine pudore ac lutoſæ pedibus & manibus incedebat, ſenior illa quæ cæteris imperabat infinitos propenunero obſequioſos hoies habebat qui humeris manibus ſingula philoſophorũ inſtrumẽta ferebant, ego uero cum Palladis orna menta geſtarem me plurimũ mercedis habitarem exiſtimabam. Sed cum nullam eruditionem leuiæque mihi uite ſuffragia contuliſſent uiarumque discrimina perho reſcerem, quia præterea omnes frondibus glandibus & aqua uitam agebant, properans abii neque procul hiis cum occurriffet antiquiſſimus uir fronte turbatiſſima canis oculis genisque compræſſis, hic omni ſerẽ indumento carebat multi hunc homines comitabantur, qui humeris atque manibus deferentia & quidem per timeſcenda inſtrumenta ferebant quidam tamen auro & incultis gẽmis onuſti incedebant. Sed cum horum caſtorum uas atque domos inſpicerem neque humanum aliquid liſ. præſeferent alio me cõtuli ubi mulier facie blanda ſed habitu atque moribus abiectiffima quæ in medio multa

rum gregium continebatur, tanquam hiis brutis legem imponeret illisque alimenta pararet, aliquando enim blâdis manibus feras demulcebat & quasdam aliquando fugabat, paucæ huic comites aderant hæ uellera quandoque tondebant frequenter tamen magis brutorum uerra exprimebant lac emulgentes, uerum hoc maxima me uoluptate recreabat quod brutales mares femellis couiungebant uirilia obtractantes ut ad coitum atque generationem sufficerent, mihi sepenumero suadebam quod mulieres illæ maxima diligentia cura omnia agerent si a uiris talæ præsidium acceperant, quamuis enim mulier quædam omnibus præstaret. Multi tamen homines & quidem insulti atque ignari qui brutis similes uidebantur nulla uerborum significatione aliquid profitebantur et tanquam insciæ Beluæ, hii homines loquebantur uerum me aliquando fistula recreabant et si aliquando alimenta præbuerant lac potui & caseum esui tanquam cæteris omnibus caruissent, singulis etiam animalium particulis aliquid conferebant quia pilis cornibus atque unguibus, sed quia hos brutales mores abhorruî hominum & ferarum greges euasi & alio me contuli ubi tecta subirem & a feris & imbribus ac sementibus omnibus impræssionibus tuerer, in eum locum tot uiri conuenerant quidam ligna secabant et alii molliora reddebant cæteri uero suis ordinibus disponebant plures ac differentes illis formas & situs præstantes. Quidam etiam lapides componebant et cemento ligabant tâquâ maximam ac uetustissimam Babilonis turrim struere instituisent, tantus erat hominum cõuentus tam uariis

Teatralis.

CONCORDANTIB

Lanifi-
tium.

Nauifaci-
na.

Milita-
ris.

apparatus tam uariæ artes pluribus instrumentis pro-
fesse architectonicæ ministrantes ut nulla earum artiū
admiratione carebat, tantus hiis labor tanta rerum agen-
darum solertia quasi nihil omitterent, quod ad eam archi-
tecturam spectaret, cumque horū hominum labores ab-
horruissem neque mihi uires sufficerēt quibus me illis æ-
quare possem procul abire curauī, ubi erat mulier quæ
uellera maxima cum solertia parabat. Multæ præter
hanc mulieres aderant quibus imperabat ut neerēt aliis
ut texerent nullasque muliebres artes omiserant quæ ad
texturam ordinarentur. Sed quia longius pergere cura-
bam in eum locum defluxi ubi maximas ac ingentes Na-
ues struebant tanto lignorum apparatu atque seriæ ut
nonmodo confectus sed hominum immensus clamor au-
res absurdesceret, nisi præterea eos nouissem qui mulieri
obsequebantur facile mihi suasissem eo pacto conuenisse
ut Archam Noe construere cuperent quæ futurum di-
luuium expauesceret uel maximam Archon quæ Neptu-
no aliquando admirationem induxit, hii nanium archi-
tectos se tanta dignitate præferebāt tanquam cæteris
hominibus præstarent, ego uero neque illorum asuescere
moribus neque suæ professionis accipere rationem po-
tui, quare splendenti & eminentiori loco me contuli ubi
tot peditum & equestris ordinis acies tot circus tæque
differentia instrumenta bellorum sic inuadere urbes uel
superare orbem cuperent, hii se tantis laudibus efferebāt
tanquam castra & fortia quæque moenia debellassent,
multo quidem maiora profitebantur, quibus autem uiri-
bus, hæc auxissent prorsus admirabar uexilla etiam in
altum

altum extulerat, quæ acies insequabantur & tubas et cornua & cætera bellorum instrumenta proclamantia atque sonora præfecerant, horum insolentiam prorsus abhorruī, propterea alio loco me contuli ubi mulier aderat quæ pietatem maximam singulari diligentia omnibus Medici- profitebatur quicumque ex superioribus ordinibus aduer- na. sa ualitudinē continerentur ad hanc confugerant tãquã ab ea opem exposcerent, hiis languentibus pigmenta & plurima antidotum genera præstabat. Quicumque igitur grauiori morbo oprimerentur gratiã ac suffragia exposcebant, nullam quidem curam omiserat, sed omnia instrumenta præferebat quibus morborum euentus prohiberet, sed cum oculos extulissem quædam turium aurea cacumina procul conspexeram ad quæ decliuiora loca defluere prorsus institui, quamuis infinita propennero aduersantia meum aditum prohiberent, primum erant et lacus & fluctuosa loca quæ adire nemo poterat, postea uic, agri, et eminentiora quæque loca æquoreis fluctibus tegebantur, quæ conscendere nemo poterat nisi aquis superferatur. Cumque omnia eius loci additum prohibentia superassē pro hiis quæ philosophia oibus hominibus diuina parens contulisset in splendētē aureamque paludem defluxi. Illorum tamen hominum uitæ ac morum ignarus, Mercedem tamen atque gloriam promerui, multa tamen huic sorti maximo impedimento fuere, tantus tamen erat urbis splendor atque dignitas, tanta ciuibus diuitiarum copia, tanta uerborum liberalitas humanissimusq; cōuentus ut singula & quidē maxima quæ fœlicia Astra pollicita fuerant sperare liceret, postea uero

CONCORDANTIE

quā meæ professionis iura significassem sublimē illum magistratū adiui. Sed in supremo ac eminentissimo Throno sedebat mulier tam dignissimorum morum et aspe-
ctu maxime uenerando ut neque fari neque quicquam auferim aliud, facies decora neq; maximā uetustatē post se ferebat, frons oculi atque decentissima ora, dextera Ensem sinistra Librum tāquam uiribus superare ac præcipuo iure metiri singula uellet, oculos tamen pro modo ita ad ima conuerterat, capite coronam gemmis auro que refertissimam quā omni existimatione a Iunone Pal-
ladi suffragiis promeruerat. Crines aurei quidam tamē præ uetustate argentei quos adolescentularum more hu-
meris superferebat, cæteræ corporis particule uestimen-
to aureo et fulgentissimo tegebantur iuxta pedes assiste-
bant præclarissimi quidam quorum aspectus mores et
dignitatem maximam præferebant. Franciscus Foscarì
dux quē cæteris omnibus ciuibz præfecerat, Talis se ha-
bitu et moribus continebat qualis nullus unquam prince-
ps habuerat, postea multi præstantissimi ciues suis se or-
dinibus continebant quia consiliari sapientes, hi quidē
maiores cæteri uero minores, de hinc reliqui eius colle-
gi præclarissimi homines, postea uero quam mihi om-
nes uires redditæ ac dicendi uigor inualuit sic fari illam
cœpi. Nemo est diuina parens qui dignitatem tuam, pos-
se, atque splendorem non admiretur, tu inscios consilio re-
gis et egenis atque opræsis diuitiarum copiis satisfa-
cis, omnes mundi prouintie tua iussa sequuntur, tanquā
cæteris omntbus auream sapientiam anteponant, nul-
li principes, nullæ res publicæ siue mercature tuarum

Franci-
scus Fo-
scari D.

agendarum rerum sunt expertes, ego qui urbis tuæ omnia ciuitatis iura subiui etiam iussa tua sponte suscepi, nam a puero bonarum artium studiis uersatus, ut dignitates splendoresque tui omnes præclare gesti perpetuis literis traderentur. Omnis quidem illustrissima patres, Theucrorum Græcorum Poenorum ac Romanorum gloria excidisset nisi ab oratoribus siue poetis perpetuæ memoriæ tradita forent, neque maior unquam mea in te sita fides, quare me tuæ serenitati commendo. Franciscus Foscari, qui præclare ac uetustissimæ illius mulieris uices agebat sic me affatur. Ciues omnes nostros summa beneuolentia et præcipua pietate complectimur eos potissimum qui moribus doctrina uel quo uis alio uirtutis genere floruerunt, est enim a nobis scientia et tua singularis explorata uirtus, quare te huic urbi nostræ honori et ciuibus præsidio futurum speramus. Hoc tibi suadeas, nostri amoris atque gratiæ maximas partes promeruisse. Cum ad nos semper redieris, bona te mente suscipiemus facile tamen animaduertere potes quantum respublica nostra uiribus maximeque dignitate aucta sit primum Phisicos atque ceteros cuiusque ordinis præclaros homines maximis præmiis ad urbem hanc nostram conduximus, nunc uero sponte adeunt et magni quidem fiunt si domicilium uel ciuitatē acceperint, omnibus mundi hominibus patrocinio sumus et maximorum principum ac ceterorum ingentes copias deposito seruamus. Omnibus adiumento sumus, neminem uiolētum ad inferimus, præterea incolas nostra subire iura uoluimus quæ nos et si principatum hunc geramus maxime sub-

ire uoluimus. Omnibus artibus & cuiusque professionis hominibus leges imponimus nullo foedere nisi Decreto maioris Consilii permutandas, prætrita quandoque iura deserimus si noua sunt magis rei publicæ profutura, neque Poetæ neque Oratores maximi præclarissimæ urbis nostræ minimas exornare partes sufficerent, nam artes quas ignari homines primū profitebantur sic excul te traduntur ut professores ipsi uix suis laudibus offerre sufficerent, nunquam Cibeles ita uirentibus herbis et uariis floribus atque maximis arboribus ornata fuit, neque Ceres unquam tantum uiribus potuit, cui publica priuataque iura contulimus & eam abeuntem maximis muneribus continuimus, neque Bacchus unquam tot iura promeruit neque tot illum summa ueneratione obseruantes habuit, & Venus cū paphos urbs uetustissima Cypria ludos & templa parauerant. Multo plura hac urbe nostra promeruit, nam sibi eminentia templa et insinuta prope numero Lupanaria statuimus, ubi ludos & munera maxima offerri a lasciuientibus sinimus. Omnes gentiles Deos uiribus ac sapientia superauimus neque illos ueneramur, Sed Deum optimum maximum cunctis rebus præfecimus, cuius præsidio naues maximas super excelsos montes alarum remigio deferri iussimus, equos currus atque in numeros pedites superfluctuantia equo ra nostro imperio ferebantur, & Plutonem qui obscuris antris latuit e solitis perpetuis sæuissimisque cauissimis cui templum ac ministros instruximus & sua sibi præcipua iura statuimus, et ignara quælibet agriculturæ ratio a nostris incolis est maxima experientia pro-

fessa, lunonem in eminentiori urbis nostræ parte loca-
 uimus sibi Patricios ac priuatos ciues ministrantes iussimus, & Palladem nostra urbe suscepimus & eam ciuili-
 tate donauimus quæ uelut amens uelut inscia ab omni-
 bus profligebatur, si pastorem ueteres illi uates admi-
 rabantur, plurima admiratione ducerentur si artes illas
 animaduertent quibus feras omnes mites reddimus et
 nostris legibus continemus atq; nostris semper parent
 hominibus illi bonum atque omnium usum nouerant nos
 animantium omnium terrestrium aquaticorum & supe-
 rioris ætheris, horum igitur animatorum omnium mores
 nouimus illisque obseruatissima iura dedimus nullo fœ-
 dere uiolanda, uenatores omnium locorum ac instrumē-
 torum iura nouerunt & piscatores nostri furentem Ne-
 ptunum mitem rediderunt ut rethia & quæque opræs-
 sionum genera æquo animo paciatur, dii fontium et flu-
 minum & nimphæ omnes nostris legibus continentur,
 et nostri aucupes ex sublimi & Ethereas ues aduocāt
 quæ si aliquando illorum iussa neglexerint uel rethibus
 aut uncosis auibus cæteras subire iura nostra cogūt, quo
 etiam obsecro ingenio qua eruditione præstantiam do-
 morum admirabilemque theatrum eferre laudibus pos-
 sem, quis non admiretur lapides maximos e montibus
 præcipua industria excisos, arte postea mirabili uariis
 imaginibus elaboratos & ligna maximis ornamentiis pa-
 rata & domos indicibili arte fabricatas, quæ inspiciē-
 tibus admirabili quadam architectura stuporem afferūt
 neque aurea munimina neque cætera ornamenta desunt,
 quæ non modo lingua proferri sed uix ingenio capi pos-

CONCORDANTIE

sunt, homines enim primum cauis arboribus uel montibus aut cæteris obscuris antris continebantur, postea casas tenui ingenio ac leuissima arte struxere, nunc autem ciues omnes nostri eminentes atque auratas sibi domos parant quas nullis satis laudare uerbis possumus, postea cum homines mundi sine ullo uelamine incederent inuersis ouium aliarumque ferarum uelleribus se uestibus tangebant, postea uero lini usum acceperunt & telas texere incompositas uestes parare deinde usum lanæ nouerunt & pannos texere & uestes & cætera indumenta plurima arte parabant. Sed ciues nostri non modo usum lini sed telas mirabili artificio texunt & uestes plurima arte parant & cætera indumenta, similiter pannos ex uelleribus tenuissimis parant & uestibus differentes ac præcipuas formas tribuunt. Sed hoc potissimum admirandum intuearis ex serico imo ex auro pannos texunt ad mirabili atque diuina profecto arte & uarias figuras impingunt. Multæ sunt eius artis partes quæ omnibus præcipuam admirationem inducerent, poetæ igitur illorum ueterum artibus sua præclara elocutione multa addiderunt, sed has nostro tempore inuentas ac exculta suo præclaro ingenio capere aut exornare minime possent, præterea primeui homines uitam agebant comestioni plurimum intendentes, postea uero cum ingenio exceluissent ad ea mentem contulerunt quæ ad uoluptatem & ualitudinem accederent, quæ res præclare ac utiles distantibus locis generabantur, ubi adire nauibus oportebat quæ maris discrimina superarent quanta uero nostris hominibus construendarum nauium ratio atque experiē

tia sic intueri facile potes, siue magnitudinem siue formā
 siue numerum animadvertas, res quidem dictu difficilis
 nullæ tam distantes regiones quæ nostris clasibus siue
 triremibus præsidium non accipiant. Omnia mundi ex-
 trema nouimus, omnia maris discrimina superauimus.
 Si Neptuno una argos stuporem induxit quanta iam ad-
 miratione tenetur, Cum infinitas prope numero nostras
 puppes longe maiores intueantur, si præterea mille græ-
 carū nauium onus deferre uix potuerūt quāta iam præ-
 sura tenentur cum nostrarum decies centena millia la-
 xatis humeris deferāt, mirabili ac stupenda arte elabo-
 ratas quæ intueri facile poteris si Arsenalē nostrum di-
 ligenter animaduertas, multæ artes sunt ad nauigationē
 quam maxime necessarie quæ ingenium ac omnem dicēdi-
 uim superant, res quidem maximas breui tibi oratione
 complector & quia homines agrorum cæterarumque re-
 rum fraude aut ui aliorū partes surripere curabāt pro-
 quibus maximæ discordiæ exorte fuerunt, ideo quæ tute-
 uendicare nemo poterat armis seuoque bello superare
 uoluerunt, propterea militarem artem instituerunt ma-
 ximo nostris seculis splendore cultam, de hinc præci-
 puo ingenio auctam, uerum tamen multum inter nostrā
 ueterumque militiam inter est, nam primeui homines nul-
 la militari disciplina hostes inuadebant nunc acies struūt
 primo peditū de hinc æquitū horū quidā præferūtur q-
 dā summa rōne sequuntur, tantus splendor tanta exer-
 cituum dignitas ut qui rebus bellicis præsunt uix mini-
 mas partes fari possunt, tanta quidem classe aliquando
 hostes inuadimus & tanto terrestri exercitu curruum

peditum & equitum ut omnem debellare imo suppedita-
 re orbem nostri comilitones debuissent, & quamuis ali-
 quando plures acies congregarentur nuquam tamen tā
 ta belli uis & armorum clangor non tam magnificus
 bellantium apparatus sicut nostris hominibus qui maxi-
 ma & infinita bellorum instrumenta praeferunt, tan-
 quam Mars suas omnes uires colegerit hunc profecto
 nostris sepenumero exercitibus praefecimus, hunc e coe-
 lo aduocauimus sibiue publicam mercedem statuimus
 ut summa fide res nostrae agerentur, facileque magis ho-
 stes debellareretur, ueterū igitur poetarum & oratorum
 deliramenta omittas, quae potius splendore uerborum
 quam pro rerum magnitudine traduntur, Res autem no-
 stras longe infra suam dignitatem exornare potuissent
 & quia medicinalem disciplinam aliquamdiu professus
 es inquiramus quantum inter hanc illorumque, ueterum
 eruditionem & experientiam intersit: Appollo Hescu-
 lapius & seniores omnes phisici leni quodam experi-
 mento & quarundam herbarum cognitione diuinitatē
 promeruerunt, nostri uero medici omnium particularū
 corporis humani maximam eruditionem acceperunt &
 cuique aduersae ualitudini diuina remedia cōtulerunt, nā
 primum morborum rationes inquirunt quibus de hinc
 causis aduenerint quae accidētia illos cōcomitantur siue
 sequantur, quale postea egris uitae regimen conueniat et
 qualia proximari medicamenta oportet, quare medici
 nostri actiones parum infra diuinas efficiunt, quas etiā
 phisici oratores uix suis codicibus inscripsere, postea ue-
 ro partem Phisicam tradiderunt cui tantum acumen ut
 maximam

maximam diuinitatem prius se fecerant ferant. Omnia
 bus harum artium professoribus leges inponimus &
 suorum principiorum rationes atque causas tradimus,
 hocque tibi suadeas res tenues minimasque nostras ma-
 xima ueterum gesta superasse. Multas præterea ornatif-
 simas artes in hac urbe nostra mirabili artificio excultas
 intelliges, nam pictores uiuas imagines atque omni spiri-
 tu plenas parietibus inpingunt, sculptores siue lapidibus
 siue lignis quasi uiua corpora excidunt, fabri auri, fabri
 & ceteri fofores omnes ueras actiones superant & tin-
 ctiores arte sua naturales omnes colores excellunt. Si
 præterea animaduertas quo erudito ingenio utrumque di-
 sponunt uariosque colores inferant, item ueras atque fi-
 ctas imagines tribuant, si cristallinum auro elaboratum
 si gemmas admirabili arte cultas quibus stupendas ima-
 gines siue formas imprimunt. Multæ ac infinitæ prope
 numero artes sunt quarum professores tanquam diuini
 homines pro ipsorum excellentia, crederetur, quid plus
 uel a natura producitur quod nostrorum hominum ope-
 ra ingenio non superetur, quia gemmas aurum argentum
 & cetera maxima naturæ ui producta efficiunt, te igitur
 ad tua studia referas & si quid diminutum est ad-
 das quæ uero superfluunt excidas, illaque exornare plu-
 rimum uellit, nullum profecto ingeuium nulla dicendi
 uis res nostras gestas atque gerendas exornare posset
 quis urbis nostræ oportunissimum situm non admire-
 tur, auro gemmis omnibusque præclaris copiis refer-
 tissimum. Quis et aristocratiam nostram non admiratur,
 quæ supercœlesti regium morem gerit & diuinarum

CONCORDANTIE

institutionum formam imitatur, quare nostro consilio
 toti orbi adiumento atque præsidio sumus, nam ruiturâ
 ecclesiam sæpenumero nostris humeris continuimus &
 captiuatum imperium e carceribus nostris triremibus li-
 berum fecimus, Reges etiam maximos a seruitute, imo
 ab oppræssione liberamus, res publicas uetustissimas at-
 que præclaras incolumes seruauimus, ne iniusta Tyran-
 nide oppugnarètur. Multos præterea principes suis ma-
 gistratibus continuimus ne aliorum uiribus exciderent
 quòd si aliquando regno pulsi se ad urbem hanc nostrâ
 contulissent nobilitate maximisque muneribus illos do-
 nauimus. Ciuibus autè nostris & de republica bene me-
 ritis maxima præmia contulimus, neque ceteros omisi-
 mus ne hac sterili urbe pereant, imo infinitos numero
 ciues qui aduersante fortuna copias amiserunt & a so-
 lita sibi gloria exciderunt nostris siue priuatis siue pu-
 blicis suffragiis alimus. Omnibus hominibus aluna om-
 nibus parens omnibus tutum domicilium præbemus, ti-
 bi uero meliores ciuitatis partes, tua igitur eruditione
 tua opera magnificæ tibi sufficiat. Si præclaris homi-
 nibus pro suarum uirtutum excellentia premia donare-
 mus, publicaue uestigalia priuatis ciuibus traderètur,
 neque nobis pro republica uires sufficerent, neque Alexā-
 dro morem gerere instituimus qui roganti Obolum ca-
 strum pro dantis liberalitate donauit, neq; miserrimi an-
 tighoni auaritiam imitamur, qui pauperem circum ro-
 gantem Obolum, repulit, tanquam maius munus peteret,
 quam conueniret, postea uero cum denarium peteret mi-
 nus id fore quam regi conueniret. Alexander igitur li-

beralitatis rationem ignorauit, quæ non ad posse principum sed ad suscipiendi merita est referenda. Sed Antigonus & liberalitatis & pietatis rationem omisit, nos uero omnibus hominibus pro ipsorum meritis præmia donamus, cumque hæc dixisset gratias egimus & hiis ea aloquimur. Maximum abste diuina parens munus suscepimus cum primū mercedē tribueris de hinc patrociniū optimum, ac præclaram ciuitatē, qua se principes omnes beare solent, tibi perpetuam ualitudinem maximumq; imperium cupimus, quo me fœlicem existimo, quod præterea ab optimo immortalique deo tibi concessum arbitramur hoc propheta testatur psalmo. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius dicant, qui redempti sunt a domino quos redemit de manu inimici de regionibus congregauit eos, A solis ortu & occasu ab Aquilone & mari erauerunt in solitudine in aquoso uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt, esurientes & sicientes anima eorum in ipsis defecit & clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos & deduxit eos in uiam rectam ut irent in ciuitatem habitationis, confiteantur domino misericordie eius & mirabilia eius filiis hominū quia faciauit animam inanem & animam esurientem satiauit bonis, sedentes in tenebris et umbra mortis uictos in mēdicitate et ferro quia exacerbauerunt eloquia dei & consilium altissimi irritauerunt & humiliatum est in laboribus cor eorum & infirmati sunt nec fuit qui adiuuaret, & clamauerunt ad dominum cū tribularentur & de necessitatibus eorum liberauit eos & deduxit

eos de tenebris & umbra mortis & uincula eorum dis-
 rupit, confiteantur domino misericordie eius & mira-
 bilia eius filiis hominum, qui contriuit portas aereas et
 uectes ferreos confregit, suscepit eos de uia iniquitatis
 eorum, propter enim iniustitias suas humiliati sunt. Om-
 nem escam abhominata est anima eorum & appropin-
 quauerunt usque ad portas mortis et clamauerunt ad do-
 minum cum tribularentur & de necessitatibus eorum
 liberauit eos. Misit uerbum suum & sanauit eos & eri-
 puit eos de intentionibus, confiteantur domino miseri-
 cordie eius & mirabilia filiis hominum & sacrificent
 sacrificium laudis & annuncient opera eius in exulta-
 tione qui descendunt mare in nauibus facientes opera-
 tiones in aquis ipsi uiderunt opera domini & mirabi-
 lia eius in profundo, dixit & stetit spiritus procelle &
 exaltati sunt fluctus eius ascendant usque ad abissos, ani-
 ma eorum in malis tabescebat, turbati sunt et moti sunt
 sicut ebrius & omnis sapientia eorum deuorata est, &
 clamauerunt ad dominum cum tribularentur & de ne-
 cessitatibus eorum eduxit eos & statuit procellam eius
 in auram & siluerunt fluctus eius & letati sunt qui sil-
 uerunt, & deduxit eos in portum uoluntatis eorum, con-
 fiteantur domino misericordie eius & mirabilia eius fi-
 liis hominum & exaltent eum in ecclesia plebis & in
 Cathedra Seniorum laudent eum, posuit flumina in de-
 sertum & exitus aquarum, insitam terram fructiferam, in
 saluginem, in malitia habitantium in ea, posuit desertum
 in stagnum aquarum & terram sine aqua in exitus a-
 quarum & collocauit illic esurientem & constituerunt

ciui
 tau
 ned
 no
 tion
 pri
 adu
 uide
 uit
 mis
 pri
 uer
 aqu
 ta
 non
 fau
 ba
 iu
 or
 flo
 ne
 bu
 ut
 ill
 al
 ce
 le
 d
 h

ciuitatem habitationis & seminauerunt agros & plan-
tauerunt uineas & fecerunt fructum natiuitatis, & be-
nedixit eis et multiplicati sunt nimis, et iumenta eorum
non minorauit & pauci facti sunt & uexati a tribula-
tione malorum & dolore, effusa est contemptio supra
principes & errare fecit eos in inuio & non in uia &
adiuuit pauperem de inopia et posuit sicut oues familias
uidebunt recti & letabuntur & omnis iniquitas opila-
uit os suum, quis sapiens & custodiet hæc & intelliget
misericordias domini, quidam præterea illustrissimæ
princeps, cum rei publicæ tuæ mores ac situm animad-
uerterent, tanquam diuini uastes nobis tradiderunt, urbs
aquosa & arboribus aridis insita afixa paludi consul-
ta supra salubri prouisione nobilium. Si siderum strata
non deficit infra duo antequam tria lustra prætereant
fauentibus omnibus superis omnia uicina. Opida optine-
bat & prius in proximum bisantium Romeorum sub-
iugabit non tamen festino sed lento passu in occiduis et
orientalibus oris uelut sidus radians coruscabit, stupebit
flos rubens balsamque Griso totaque ausonia timebat
ne sub baculo aquatico mancipium deficientibus regi-
bus reducant, quia ex otio Germanorum & orientalium
utrumque uacabit imperium, illa gloriosa terra & domi-
illustris foris iusto imperio animis in consilio Liberis
alienis comodo proprio priuato odio iuuenili consilio pa-
ce absq; ferro omnia quæ uoluit facile subiugabunt, Astro-
logi etiam serenissime princeps qui prima urbis tuæ fū-
damenta nouerunt perpetuum tibi imperium pollicentur,
hac siderum ordinatiōe anno domini. 421, die. 25, Mar

CONCORDANTIE

tii principium fundamenti ciuitatis Riualti fuit inie-
ctum circa horam meridiei in qua erant dispositiones
planetarum . celestium corporum & partium coeli ut in
eius scripta figura notatum est, & scire oportet quod
annus prædictus processerat hora arabum per septem
collectiones minus duobus annis expansis & sex mensi-
bus ac quinque diebus, fuit autem motus gradus sphere
gra. 2. 2. 49. indiminuendo ut apparet per argumentum
eius quod fuit, signis. n gra. 13. m. 44. Secunde . 47.
prima domus Cancrī. 25. 22. Secunda Leo. 17. 59.
Tertta Saturnus. 27. 10. retrogradus i Virgie. 10. 20
Quarta mars. 14. 28. retrogradus i Libra. 4. 39. Quin-
ta Scorpīo. 14. 28. Cauda. 29. 18. Sexta Sagittarius
29. 19. Septima Capricornus. 25. 22. Octaua aquarius
16. 59. Nona piscis. 10. 20. iupiter. 13. 11. directus
Decima aries. 41. 34. Mercurius. 8. 55. directus Sol. 4
39. Vndecima Taurus. 14. 22. Venus. 4. 12. Caput
Dracōis. 29. 18. Duodecima geminis. 29. 19. Lūa. 14
28. Quia ergo felicia sidera iupiter Venus Luna Sol
atque Mercurius maximum ac prope diuinum imperiū
tue urbi pollicentur, neque infortunæ, quia Saturnus et
mars sunt impedimento futurae tibi tuisque ciuibus be-
ne semper sperare licebit, cum hæc dixissem mulier illa
præclara nobilissima quæ aliquandiu siluerat ne suorum
munerū ex pers abire repete iussit ut Franciscus Fosca-
ri in aurea militie ornamenta conferret, quæ postea
quam magno ciuium conuenti aliarumque rerum splen-
dido apparatu contulisset, abire prorsus institui, quo ma-
xima præmia promeruissem. &c.

V M ab ea nullam habiturus mercedem abiffem ad supremâ illius templi partem confugi quæ omnium planetarum ac siderum maximo splendore fulgebat, ubi cuiusdam supercœlestis exercitus maximus conuentus aderat ut nonmodo hæc tradi literis possunt, sed nulla ingenii uic excogitari, nam homines quidam extensis in cœlum manibus psalmos decantabant quidam oculos atque mentem in deum conuerterant tanquam suorū operum maximam mercedem exposcerent, primum tamē incedebant senes duo alter uexillum humeris deferebat, in quo lex uetus inscripta erat. Senior autē mas cui ob uetustatem tenues uires inerant etiam uexili grauitate onus deferre uix poterat, ut ex humeris aliquando excidisset hos facile mihi suasi primos fuisse parētes. Qui cūque dei præcepta neglexerint nudi abiecti ad cœlestia reddire curabant. Hos pueri & seniores multi prosequantur, sed unius membra omnia erant cruore perfusa aderant & uiri quidam aspectu quam maxime uenerādo, sed unus omnes qui incredibili uetustate præcesserat horum inscios ac ignaros mores longius admirabar quā uis neque arte neque animo diuinum cultum profiteretur, hos sequebatur turba multa quam diuumeras nemo potuisset. Cum igitur aliquandiu per asperam & lapidosam uiam iter aripuissem ut lassata membra reficerem

CONCORDANTIE

tur diligenter animaduerti qualis hæc uia foret qua longius incedere oporteret, erat. n. rectissima, sed inequalis et aspera uerum ex lateribus duo cURRENTIA et clariora flumina, quorum intuitus omnes recreabatur et aliorum aditum consensum prohibuissent, nam transfluum gentiles et quidem præclarissimi homines nostrum congressum admiraabantur nobisque fieri comites cupiebant quos ea flumina continebant, neque illius uiae multum consenderam, cum senex quidam uenerandus adesse uisus sit, in quem oculos et reuerentia genua conuerteram, hunc tres filii cum maxima ceterua sequebantur, primus Asianos mores habebat. 7. 26. nationes eum prosequébatur, quæ maxime differentes sermones efferebant, alter tanquam ex Africa profectus quem triginta unum nationes sequebantur, et alter ex Europa quem nationes quatuordecim sequebantur, neque tot hominum efferre numerum possem, multi tamen rebus a se præclare gestis præstabant quos et ipsorum opera quam maxime admirabar, neque hos nouissem nisi se aut ex ordine Sem aut Cam aut Iaphet dicerent esse profectos, quos Noë filios fuisse legimus tot hominum ignauissimæ turbe nostris, quæ moribus dissimiles et properans hos deferere maxime curabam post hos accessit senex quidam aspectu et moribus dignissimus quem uenerandi comites sequebantur qui habitu Patriarcharum incedebant in hos oculos aliquandiu conuertere uirtutem ac religionem animaduertens, nihil quidem omiserant quod ad dei cultum accederet, hii et hominibus et uariis institutionibus sacra parare deo curabant, tanquam uitæ morum ac religionis imponere le-

ges
ban
seru
tan
mu
mo
sce
pra
cor
ril
ru
ut
m
lu
gi
qu
tu
b
ra
u
le
g
re
h
e
e

ges cuperent quidam suis successoribus mores impone-
 bant quidam diuinas profitebantur leges sumopere ob-
 seruandas quidam diuina iura lapidibus inscripserant
 tanquam ceteros & diligere Deum & amare proxi-
 mum uelint, nam primi homines ueras leges sequi tantū
 modo curabant, Sed has quas a deo uera eruditione sus-
 ceperant. Sacerdos etiam quidam Aeneum serpentem su-
 pra palum ferebat quem multi conspiciebant & ab-
 eorum langoribus incolumes reddebantur, hii tamen mo-
 ribus & uestibus abiectissimi tanquam nemora & fera-
 rum loca incoluissent, tot hominum greges occurebant,
 ut nunquam ab hiis me absolutum existimassem. Cū enim
 multi praterissent multo plures occurebant, post hos il-
 lustrissimi quidam reges sequebantur, quibus summa di-
 gnitas atque maiestas, neque hii quicquam omiserant
 quod ad dignitatem & religionem accederet, nam habi-
 tu Regio & quandoque abiectissimo, Psalmos decanta-
 bant & maximis quidem sacrificiis instrumentis sono-
 ras Deo laudes præbebant tanquam legis nostræ obser-
 uationem præscissent, horum dignitatem ac præstantiā
 longius admirabar, nam tantus erat horum splendor di-
 gnitas atque maiestas ut me ad uiarum extrema contu-
 rim quo magis illis cederem, præterea sacerdotes quidam
 humeris Archam deferebant & multis pro consuetudi-
 ne illorum odoribus sonis himnisque refertam uenera-
 bantur, horum mores cum ad nostros retulissem uehemē-
 tius admirabar, nihil enim omiserant, quod etiā ad Chri-
 sti religionem nō accederet, hii quidem siue principes si-
 ue Reges siue Imperatores maximi & dignitate ac sa-

CONCORDANTIE

rarum literarum eruditione præstabant, post hos quidam abiectissimi ac uenundissimi sequebantur, pueri atque puellæ seniores ac iuuenes flentes qui me pariter flere cgebant, incredibilis pietas meum animum abduxit, ut cum hiis frequētes lachrimas et in altū summa efferre suspiria cgebamur, horum maxima pietas et rerum prætereuntium tristitia & uiarū inequalis asperitas me tanquam amentem ac stupentem continuerant ut nec longius prosequi asperimum iter curarem. Sed postea quam animum et oculos altius extulissem uidere uisus sum hoīem qui matiem induerat & hanc uelleribus tegerat, uerum brachia et pedes indumento carebāt, dextera manu uirgam aridam longam rectam ferebat. Similiter breuē, inscripserat enim Ecce Agnus dei qui tollit peccata mundi, sed ore proclamabat, ego uox clamantis in deserto parate uia domini rectas facite semitas eius, hunc Griso quidam sequebatur, qui præcipuo iugo curui fuerat alligatus quem multis hominibus onustum et propter meā inequalitatem firmo cum labore trahebat, quare nunc pedibus nunc aliis illum ducere cogeretur et præangustia ex singulis corporis particulis guttæ sanguinis effluebant, frequenter profecto admirabar quo pacto iugum subisset & currum ducere cogeretur, nam rotarum ad lapides frequens & inopinatus concussus ad sidera sonos ferebat ut illum ruere quisque putasset. Sed quia graui ligno & humeris superextenso grosso continebatur, ideo currus minime ruere potuisset præsertim cū hii qui carrum continebant et manus et oculos intensissimos præbuerunt ut illius casum prohiberent, supra

timonem anteriorem quædam mulier continebatur et ue
 stæ & facie candidissima quæ oculos in cœlum conuer
 terat suæ iustitiæ mercedem exposcens, dextra manu
 uexilū ferebat supra quod lex noua inscripta erat, a de
 xtris erat mulier cuius aspectus & uestes rubere quam
 maxime apparebant, & dextrum oculum ad cœlestia si
 nistrum uero ad ima conuerterat, quæ autem in sini
 stra & anteriora currus parte sedebat capite lauream
 coronam & uirentem uestem ferebat tanquam cœlestis
 patriæ gloriam exposceret, in medio currus erat adole
 scentula quædam uirgo tam sublimis & uenerādi aspe
 ctus ut hanc omnes admirabantur, & eam quisque suis
 laudibus efferebat benedicentes & glorificantes deo, hu
 ius caput & facies candidissimo uelamine tegebatur
 quod auerticæ usque ad pedes ferebat, oculi ueluti ful
 gentia sidera. Sed dexter cœlestia sinister terrestria in
 tuebatur, uestis ex fulgentissimo auro uariis exculta la
 boribus, infra palium uestem sucinctam & uiridem ha
 bebat, iuxta pedes erant quatuor mulieres ānis refertissi
 mæ modestimo aspectu atque uirgineo, quæ præclaram
 illam adolescentulam in altum extulerant, tanquam illā
 manibus continerent, hæc autem iunctis supra pectore
 manibus et deflexa ceruicæ oēm pudicitiam oēm modestiam
 profitebatur superasse in posteriori eadē parte ubi dex
 tera rota circūducitur erat uir humāissimi aspectus, q
 alterum in Grifonem alterum in uirginem oculū cōuer
 terat, supra posteriorem eiusdem partis assem ubi dex
 xtera ac posterior rota circūducitur, erat senior quidā
 hunc sequebatur, cuius ora senis pedes pertingebant &

CONCORDANTIE

uagitu maximo proclamabat, supra sinistra & posteriora se, erat senex quem bos mugiens sequebatur, tanquam necem expauesceret, super anteriora a se sinistra erat senex aspectus maxime uenerandi, qui curru manibus & pectore firmiter adseerat, ubi aquilam aligauerat quæ aliquando caput in altum extollebat & aliquando ad ima conuerterat, hæc mobiles alas excutiebat & omnia membra trementia tanquam perferri ad sidera uellet, in postrema currus parte erat mulier longeuæ profecto aspectu & habitu moribus quam maxime uenerandis quàm minime adiffem nisi oculis manibus & lena me fronte aduocasset, ad quam me totum contuli tanquam erudiri & ab ea refici quam maxime cuperem quæ me brachiis complexa etiam materna pietate continuit, post longam peregrinationem me currum conscendere iussit ut & longe magis conspicerem et membra quæ uiribus carebant parum reficerentur, cum itaque currum conscendissem infantium & lasciuientium more, inscios oculos huc & illuc circumferebam, nam siue ante siue post atergo inspicerem omnia et admirationem & stuporem maximum afferebant, Tacens tamen ignarus prorsus uidebar neque quid primum exposcerem mihi recte suaseram, quæ omnia cum obseruantissima illa parens animaduerneret me hiis uerbis alloquitur, Si nostris affuescerem moribus, si nostris eruditionibus institutionibus cupis necessariū est ut aliam tibi uitam suadeas, nam scientia quælibet, imo & omnis ars suorum effectuum causas inquirat, quare philosophi & cæterarum bonarum artium professores satisfecisse arbitran-

tur si proximas uel distantes causas inuenerint nos autem rerum causas a primo efficiente & maximo rerum omnium opifice exposcimus, cuius neque ingenium, neque suarum cogitationum uim nouimus, ego enim a dei sapientia æternaliter concepta sum & Iesu Christi comes adueni suas in terris actura uices, cum ad cœlos conscenderit, ipse patris uerbum & trium diuinarum personarum una substantia, ego ab illis generationem accēpi sed ad utilitatem & hominum eruditionem in hoc inferiori mūdo relegata diuinum uerbum euāgelizo, quare nostra traditione res Christi ac omnes congregatio- nes fideliū tibi optimo iure suadeas ac demeritas uellis quoniam a sacrosancto trinitatis pectore fluxere & a spiritu sancto aflate. Sed quia maxima huius uirginis te admiratio tenuit nec illos qui currum sequuntur neque comitantur recte inspexeras, ideo in eos & oculos & mentem conuerte, a dextris erant duodecim quos ex signis q̄ manibus deferebāt facile mihi suasi Christi fuisse discipulos qui moribus ac doctrina illum sequuntur, & currum regere curant, nam primus & senior duas clauēs alteram auream alteram argenteam manibus ferebat & ore proclamabat. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ, huc recta atq̄ senex qui splendentem ac euaginatū gladium dextera manu gerebat tanquam omnes expauesceret, Multa in dei laudem proclamabat, quia in nomine Iesu omne genus flæctatur cœlestium terrestrium & infernorum et omnis lingua confiteatur, quia dominus noster Iesus Christus est in gloria dei patris, Ioānes qui super anteriori

CONCORDANTIE

parte a se sinistra cōtinebatur uoce proclamabat. Et in
 Iesum Christum filium eius unicum dominum nostrū
 Iacobus, Qui conceptus est de spiritu sancto ex maria
 uirgine, Andreas Passus sub pōtio Pilato crucifixus mor
 tuus et sepultus, Thomas Descēdit ad inferna Bertholo
 meus Tertia die resurrexit a mortuis, Philippus Ascē
 dit in cœlum sedet ad dexteram dei patr s omnipotentis
 Matheus Inde uenturus est iudicare uiuos et mortuos,
 Iacobus, Credo in spiritum sanctum, Simon sanctam ec
 clesiam catholicam sanctorum communionem, Thadeus
 Remissionem peccatorum, Mathias Carnis resurrectionē
 et uitam æternam amen. Multi etiam huius comites ade
 rant quorum uix nomina noueram, a sinistris erant. 24
 ueruntamen ipsorum duodecim huius qui a dextris aderāt
 mutuas uices reddebant, Ieremias, patrem inuocabitis
 qui terram fecit et condidit cœlos, David Dominus di
 xit ad me, filius meus es tu ego hodie genuite. Isaias Ecce
 uirgo concipiet et pariet filium, Zacharias Aspicias in
 eum quē transfixerunt. Oxias, o mors ero mors tua mor
 sus ero inferni, hames, qui hediacāt ascensionem suam,
 Sophonias, ascendam ad uos in iuditio et ero testis ue
 lox, Iohel, effundam de spiritu meo super omnem carnē
 Micheas Inuocabunt eū omnes et seruient ei, Malachias
 Deponat dominus iniquitates uestras, Daniel Educam
 uos de sepulchris uestris popule meus, Ezechiel Buigila
 bunt omnes alii ad uitam alii obrobrium, erant prate
 rea multi a sinistris et aspectu et moribus et eruditione
 maxime uenerandi, quidam tamen cœlum quidam Griso
 nem quidam Virginem intuentes, quorum præstantiam

aliquamdiu admirabar ut quæ longe ante uetura erāt
 præterissent, Quidam summis labiis efferebant uirgam
 floruisse uesse, alii uero quod nubes iustum pluerent a
 quo terra omnis irrorabatur, alii quod is qui iugo sæuo
 continabatur ad occisionem sicut agnus feretur, multas
 præterea ad sidera uoces resonabant quas uix mente cō
 cepimus, neque tradere cæteris nouimus de hinc senio
 res iuxta postremam et dexteram currus partem, erāt
 uiri duo qui religionem maximam profitebantur. Quar
 tus Pontifex maximus alter etiam maxima dignitate
 præstabat, diseptātes an dignitas militantis ecclesiæ ma
 gis miraculis quam sanctorum patrum eruditionibus flo
 ruisset, a sinistris aderant duo alii alter aspectu humilis
 et habitus abiectissimi, alter uero imperatorio aspectu
 sed habitu & diuitiis affluentissimo diseptantes, an dei
 ecclesia egestate an diuitiarum copiis exceluisset, prope
 nos iuxta mediam et postremam currus partem erant
 tres quorum unus crucē humeris deferebat facie ac mo
 ribus detestandus, alter igne prorsus exustus ardentius
 currum insequabatur. Tertius lapidum opræssione uix
 caput erexerat, uehementius tamen proclamabat, domine
 ignosce illis quia nesciunt quid faciant, de hinc seniores
 quatuor sequebantur, qui omnia diligentissime animad
 uertebāt, neque a dicētis ore clemētissimas aures amo
 uebant, hos profecto tanta hominum numerositas seque
 batur ut tot e uita uix excidisse putarem. Quidam pro
 phetarum more currum sequebantur quidam habitu pa
 triarcharum et alii sacerdotali, differentibus tamen ordi
 nibus, tot præterea martires sequebantur pueri puellæ

CONCORDANTIE

iuuenes, et seniores tot etiā mortis genera differētiā prae-
 ferebant ut quadam et incredibili admiratione oculos
 penitus continueram, illa uero quae mentem nostram sa-
 cris admonitionibus aluerat quia noster tardus erat in-
 cessus sic me iterum fari cepit. Si nostrae peregrinatio-
 nis euitare quaeque discrimina cupis et per ignem et a-
 quam in refrigerium duci, cum propheta David lauda-
 mus dominum de caelis laudemus eum in excelsis lau-
 date eum omnes angeli laudate eum omnes uirtutes eius
 laudate eum sol et luna laudate eum omnes stellae et lu-
 men, laudate eum caeli caelorum et aquae quae super coe-
 los sunt laudent nomen domini, quia ipse dixit et facta
 sunt ipse mandauit et creata sunt, Statuit ea in aeternū
 et in seculum seculi praeeptum posuit et non praeteri-
 bit, laudate dominum de terra dracones et omnes abissi
 ignis granda nix glacies spiritus procellarum quae fa-
 ciunt uerbum eius, montes et omnes colles ligna fructi-
 fera et omnes cedri, bestiae et uniuersa pecora serpentes
 et uolucres pennate, reges terrae et omnes populi princi-
 pes et omnes iudices terrae, iuuenes et, uirgines et senes
 cum iunioribus laudent nomen domini, quia exaltatum
 est nomen eius solius, confessio eius super caelum et terram
 et exaltauit cornu populi sui himnis omnibus sanctis fi-
 liis Israel populo a propinquati sibi. Tanta igitur erat
 dignitas et huius admirandi exercitus praestantia, tanta
 uocum sonoritas atque suauissimus concentus, ut Barba-
 ra et caeterae nationes et ferae siluarum quae transflumi-
 na continebantur ad ima littora conuenerant laudantes
 ac benedicentes dominum, neque propterea iter nostrum
 conscenderunt

conscenderunt, postea uero quam currus super aquas et
 fluctuantia æquora ferebatur, omnia siluerunt et fure-
 tes uenti quicuerunt & pisces omnes cum caput extulis-
 sent procliues benedixerunt deo, & aer ab omnibus tē-
 pestuosis actionibus se continuit, et uolucres cœli a cla-
 more abstinerunt, & ignis omni incendio caruit, et æs-
 tuosis hominibus pro asperitate itineris refrigerium
 contulit, sic igitur omnium elementorum uires sine ullo
 discrimine percurrimus et superauius, cum autē ad cœ-
 lum peruenissemus & planetæ & sidera omnia obse-
 quiosa & reuerentia se deo præbuerunt, nam suū es-
 se ab eo ac perfectionem accepissent & secundum eius
 dispositionem finem siue corruptionem essent habitura.
 Antea igitur quam ad cœlestia conscendamus terrestriū
 eruditionem accipias, cum a prima rerum origine deus
 cœlum & omnia elementa procreasset quæ præterea in
 eis continentur, postremo hominem produxit ut cunctis
 frueretur, quibusdam autem imperaret quia nos ad suā
 formauit imaginem tanquam omnia cognosceremus &
 ad nostrum procreata usum intelligeremus, uerum pro-
 pter transgressionem diuini præcepti corruptionē pro-
 meruit homo, & quæ primum facile & maxima cum
 moluptate agebat, postea difficulter & præcipuo pudore
 agere cogebatur, et ne aliorū falso errore ducaris, Oïpo-
 tēs deus e terrestri limo formauit hoīem, & uitale spi-
 ritū infusit, postea ex latere Adæ formauit Euā quos
 in terrestri paradiso locauit, & pro bonitate complexio-
 nis compositionis & loci temperie immortales effice-
 rat, quibus esum pomi prohibuit, sed cum serpentis fuge

CONCORDANTIE

stionibus salerentur & dei praecepta neglexissent ex
 paradiso deliciarum in agrum operosum translati sunt
 ut in labore manuum & sudore uultus terram colerent
 et uictum & omnia sibi alimētorū genera uendicarēt,
 quia ergo in deum scelus perpetrarunt cœlesti patria
 caruerūt, quare si restitui hō deberet necessariū fuit ut
 ab homine redimeretur cui diuinū aliquid inesset quo
 deum placere sufficeret & hominis poenam pateretur,
 propterea uerbum naturam assumpsit humanam et cru-
 cis patibulum subire uoluit ut humanum genus perditū
 reddimeret. Adam ergo & Eua qui primum perierant,
 ueteris legis uexillū ferunt et ad cœlestem patriam ci-
 tius properant, tanquam illam longius expectassent, et
 Christi aduentum etiā multo tempore concupiuerunt
 hos sequitur Habel quem Caim frater interfecit cuius
 sanguis in holocaustum se deo præbuit, postea uero quā
 Adam ducentum & triginta annos ageret, Sed filium
 genuit ex quo Enos, ab hoc uero Caina quia ciuitates e-
 dificare primum cepit ut homines ferarum consortia ui-
 tarent & bonis moribus intenderent, quare studiosi ac
 solertes magis facti artes excoluerunt, nam Iubal mu-
 sicam ac sonorum proportionēs primum inuenit, & Tu-
 balc baim ferrum ex instrumēta ferrea quæ ad usum ho-
 minum quam maxime necessaria fuere, dehinc Mabaël
 Iarech Enoch Matusalem Lamech hii quidem omnes
 longiorem uitam agebant & artibus totidem filias
 matrimonio copulauit, Adam uixit annis. 923. Enos
 905. Sed Enoch & Helia in paradiso translati fue-
 runt, Matusalem. 969. Lamech, 777, Noëma textura

artem inuenit. Sed tempore diluii periit omne genus Caim, ab Adam usque Noe fluxerunt anni 2242. neque certo annorum numero etates diuisimus, sed propter maxima & admiranda quæ illis temporibus contigerunt, nam cum homines stupra & alia detestanda uitiorum genera insequerentur, deus mundum omnem subuertere instituit, quare cum Noe sexcentessimum uitæ suæ annum ageret a domino præceptum accepit ut Archam strueret & ex omnium genere animalium marem ac mulierem semellam imponderet, ut post diluuium ad generationem sufficerent & summersum genus redimeret, quare Noe cum septem animabus Archam ingressus se tantum continuit donec per Columbam certior factus quod aquæ defluerint, Archa igitur quam præcepto domini centum annis ante construxerat supra montes Armeniæ resedit, postea uero Noe cum filiis ad salubria magis loca se contulit, nam cum quadraginta diebus & totidem noctibus pluisset loca omnia summersa & sterilia facta minus conuenientia omnibus uiuentibus fuere, ex tribus filiis Noe, Sem, Iaphet et Cam, omnes generationes profluxere, & cum in Africa generationes triginta ex Iaphet in Europa quindecim ex Sem in Asia uiginti septem, cum præterea generationes istæ ad extrema mundi peruenissent, quatuor maxima regna struxerunt, Asiano in oriente et primum regnauit bellus Sichomorum in occidente ubi primum regnauit Ezelaus, Sercarum in Aquilone ubi primum regnauit Ninus Egiptiorum in meridiæ ubi primum regnauit Mineus, Sed res gentium omittamus & redeamus ad nostra, Sem fuit prin-

cipium generationis Hæbreorum, Sed Cam & Iaphet
 cæterorum omnium gentilium, a Sem ergo Arphaiat Ca
 niâ heberæ a quo hebrei, postea dicti sunt, postea Pha
 lech Reu, Serach Nachor & ex thare ante mortem
 Noe ultra uiginti quatuor milia profluxere, Melchise
 dech hedificauit Ierusalem, quæ postea est dicta Hie
 rusalem, et Nembroth gigas ex descendētibus Cam edi
 ficauit Babiloniam magnam cuius erant centum Aeneæ
 porte, latitudo murorum cubitorum & ambitus trecen
 tum & octo stadiorum, in medio fuit Eufrates, sed ur
 bis uia marmoreæ, plateæ uero præclaris lapidibus &
 auro fulgebāt, hic Nembroth ignem colere docuit, cum
 aquam expauesceret, quoniam summersi ab ea primũ
 fuerant, propterea turrin construxit in altitudine quin
 que milia centum septuaginta quatuor passuum et in la
 titudine trecetum, quo tempore diuise sunt lingue. Mul
 ta etiam præclare gesta eo tempore fuerunt, a mundi cõ
 stitutione usque ad Abraham fluxerunt anni. 3192. &
 ab eo, tertia etas exordium accepit, nam superioribus
 temporibus homines uerâ lege uitam agebant, Abrahâ
 iustitia præcinctus & militia uictoriosus fidem ac reli
 gionem uenerari docuit, et ex eo multæ generationes de
 scenderunt, quia ex sara uxore genuit Isac et Agar
 Ismael ex cæteris Madam & Madyam, Sed quia diui
 num cultum neglexerunt eos omittimus, Isac genuit Ia
 cob & Esau, Iacob quatuor uxores habuit duas liberas
 & duas ancillas, ex Rachel libera descenderunt Ioseph
 Benianim ex quo omnes tribus Israel & ex alia libera
 genitus est Levi Caaf amiram Moyses, qui a dnõ in mō

te Sinai legem accepit, nam eo tempore moribus & ue-
 ra quadam lege deum uenerabantur, postea uero, lege
 scripturæ quam dominus instituit, alter filius Iacob ex
 lia libera fuit Iudas ex quo Eares postea esron Aram
 anima nason salmon Booz Obeth Iesse David in
 Tertia etate finitur, ab Adam usque David fluxe-
 runt anni. 4124. hic cum multa nephanda scelera per-
 petraffet primâ ductus gratiam promeruit ex eo geni-
 tus est Salomon qui templum domino edificauit & om-
 nem sapientiam eo tempore professus est, ex quo Ro-
 boam, postea uero Abia deinde Afa Iosaphat Ioram
 Ocozias Ioas Amasias Ozias Acham Echesias Mana-
 ses Amon Iosias Iearam Ieconias, hic autem cum Eze-
 chiele Daniele se in manus Nabuchodonosor spôte dede-
 runt non enim in transmigratio illa successit quæ fuit
 tertia quarte etatis a mûdi creatiõe distās annis. 4680
 post uero trāsmigrationem, Sedechias genuit Salachiel
 deide Zorobabel Abiud Eliachim Sadoch Achim Eliud
 Eleazar Matham Iacob, postea genitus est Ioseph uir
 Mariæ de qua natus est Christus, in quem terminatur
 etas quinta & iura omnium Prophetarum ab Adam
 usque ad Christi aduentum fluxerunt anni. 5085. &
 quia satis multa de antiquis Iudeorum institutionibus
 diximus iam paucis gentilium mores ac deliramenta
 intelliges, hiis quidem temporibus omnes homines diui-
 ne legis expertes multa de diis de uita de moribus scri-
 pserunt, sed uerum religionis, iter ignorauerunt, Nemo
 brot ignem primum colere docuit & Zoroastes Brita-
 norum Rex nigromantiam inuenit, & terram tanquã

CONCORDANTIE

diuinam coluit, postea uero cæteri philosophantes rationem diuinitatis uel elementis uel sideribus uel præclaris rerum inuentoribus tribuerunt, nam minerua uirgo & ingenio præclara cum tenui literarum eruditione primum bonarum artium studia ordinasset diuinitatem promeruit, arcum etiam inuenit et ipsius usum Cataneis literas græcas primum tradidit & Carmentis nimpha Menædri filia primū latinas literas inuenit et docuit, postea uero Athlas altius suas cogitationes extulit et siderum motus et ipsorum effectus considerauit, postea Hercules siderum eruditione aliquid adiecit, quare supercoelestium uires distinctius nouit, Mercurius etiam Atlantis nepos cum uiribus ac doctrinæ florere multa numerorum & eloquentiæ documenta tradidit, præterea cum uiribus ac doctrina florere cepissent principes, tanquam deos uenerabatur, quibus tēpla dies coelebres aras græci Teucris & cæteri gentiles instituerunt sicut diuinitatem omnem promeruissent, horum errores ignari omnes imitabantur, propterea oratores atque poetæ quorum doctrinam minus prudenter aliquamdiu sequutus es multi argumenta ignaris illis hoibus tradiderunt cum neque uerum religionis neque deum nouissent, post hæc sacrosancta illa parens me currum conscendere iussit & hiis uerbis orationem prosequitur, Quia traditionibus gentilium philosophorum ac poetarum uersatus quæ a nostris animū abduxerunt necesse est ut Christi institutionibus diligentius erudiaris. Omnium ergo quæ in cælo continentur in elementari mundo ipsa similitudo quædam apparet, nam supercoelestis patris & filii & spiritus

tus sancti trinitas consimilem trinitatis in terris cor-
 respondentiam habet, quia David pater Salomon filius
 sed Christus est amborum spiritus & ipsarum firma
 connexio. Angeli etiam suarum uirium ac etiam suorum
 ordinum similitudinem faciunt. Similiter cœlis atque sive
 ribus sicut alio loco monstrauius etiam uia lacteæ si-
 militudo quædam apparet, hæc igitur uia inequalis &
 aspera per quam & currus et nos pariter uehimur, est
 sanctorum hominum iter per quod ad cœlestia pertina-
 gunt, nam maximis laboribus atque mortis discrimine
 ac uia ducuntur ad superos quam pater summo posse cō-
 stituit. Sed duo illa flumina quæ intuentibus uoluptatē
 afferunt, alterum a sapientia filii alterum a charitate
 sancti spiritus effluit, hoc etiam figmentum ueteres poe-
 tæ præclare tradiderunt, nam Iupiter cum deos omnes
 ad supercœleste atrium aduocasset ut singulis suarum
 actionum leges imponeret non eadem qua cæteri uia in-
 ceserunt sed eminentiori & cœli partem quam pedibus
 compræsserunt splendentem ac claram reddiderunt, per
 hoc significare uolentes quod uirtuosi clara et splenden-
 ti uia ad Iouem accedunt & sidera petūt. Similiter san-
 cti omnes qui longius ire pergunt quicumque tamen hac
 uia incedit robur accipit a potentia patris uigorente a
 sapientia filii illustrante & a charitate sancti spiritus
 affectum irrorante, ille qui currum sicut auriga præce-
 dit in acie ac uelleribus indutus est, iohannes Baptista, qui
 tanquam uox in deserto proclamauit, Parate uiam domi-
 no rectas facite semitas eius, sed Griso currui alligatus
 est Christus qui ecclesiam ducit qui misericordie ac iu-

CONCORDANTIE

stitit iugo alligatur, Expositio, præterea sunt due na-
 turæ, diuina & humana, quæ ter per Grifonem signifi-
 cantur, cuius medietas superior tanquam supercoele-
 stis auis eualat & inferior tanquã terrestre animal pro-
 greditur, qui non modo sudore sanguineo, sed crucis pati-
 bulo aligatus est, currum autem ducit propter iustitiam
 quia primus homo deliquerat, necessariũ est ut supplitiũ
 feret et misericordia ductus ne genus humanum omne
 periret, quare et currum ducere et iugum subire insti-
 tuit, mulier uero quæ supra temonem, quæ supra crucẽ
 recta se continet uelato capite candida ueste & manu
 uexillum fert, in quo lex noua inscripta est, fides quam
 christiani in omnibus tanquã ducem sequuntur, a dextris
 est charitas quæ præcipuo amore omnes complectitur,
 a sinistris est spes quæ in deum futuræ gloriæ expe-
 ctatione fertur, & maximos labores futuræ gloriæ
 expectatione faciles reddit, quatuor autem illæ quæ ala-
 bis indutæ stolis ad pedes Virginis semper astant, sunt
 quatuor uirtutes Cardinales quæ humanas omnes uirgi-
 nis actiones nunquam deseruerunt et illam in altum plu-
 rimum extulerunt, prope Matheum est prudentia, pro-
 pe Ioannem iustitia, prope Marcum fortitudo, prope Lu-
 cam temperantia, nam ante Christi aduentum hæ uir-
 ginis pedibus incedebant, postea currum conscenderũt
 uirgini ac omnibus Christi fidelibus ministrantes, hæc
 est enim præclara illa uirgo cui Angeli seruiũt et eam
 sol & Luna mirantur, in hanc quisque oculos conuer-
 terat & pro illius dignitate atque præstantia præcla-
 ras laudes decantabat, ipsa enim ærea præstibat, uen-
 lato

lato capite propter honestatem, & ut maximam, si-
 de misterio cœlaret & uestimento aureo uarietatibus
 exculto propter maximam in deum & homines chari-
 tatem ueste uiridi subcineta propter insitam animo sp̃a
 & præcipuo castitatis cingulo circumducta, iunctis su-
 pra pectus manibus propter humilitatem ut etiam cru-
 cis signum quod pectore gestabat singulari pietate om-
 nibus significari & dextrum oculum ad cœlestia, & si-
 nistrum ad ima conuerterat, quasi per sublimiorem ani-
 mi partem deum continuo intueretur, & sinistro actio-
 nes omnes humanas pro bene instituta uita dirigeret
 hoc quandoque circumducit, quasi cœlestia & terrestria
 omnia suæ pietatis ac misericordiæ uires suscipiant, uir
 autem illæ aspectu præclarus qui supra dexterā & an-
 teriore partē persistit, est Matheus euāgelista qui Chri-
 sti humanitatem ac uitam euangelizauit, supra eandem
 partē a postrema erat, Marcus qui tanquam Leo ru-
 giens Christi generationem proclamauit, super anterio-
 ri a se sinistra erat Ioannes qui Aquilam supra currū
 tenet quæ aliquando caput extulit in altum quia diui-
 na uerbi misteria decantauit et caput aliquando deprestit
 quasi etiam ima describeret, in posteriori a se sinistra
 est Lucas qui Christi passionem tanquam bos occisio-
 nis mugiti, hii omnes se manibus continent quasi om-
 nium una sit doctrina euāgelica, omnem dei ecclesiam
 continentem, ego uero Theologia cogitatiōes meas om-
 nes in deum extuli & sacris hominibus trado & ne-
 phanda uitare iubeo, ideo currus, postremā currus par-
 tem conscendi, quia ecclesiam sanctam dei ea lege conti-

CONCORDANTIE

neo ac sequor quantum de supercoelesti ecclesia triumphare præclara hominum ingenia exquirere potuerunt, nam & rationem uerbi & beatorum spirituum ordines, imo Trinitatis misterium sic hominibus tradimus sicut mortalium hominum mentes capere potuerunt, in hoc elementari mundo Iesu Christi comes aduenimus ut uiam salutis æternæ omnibus auangelizaremus tanto mensura tempore donec postrema iudicii illa dies ualde uerenda aduenerit, hanc igitur præclaram uirginem & Iesu Christi matrem ad coelestem patriam ducimus et sibi famulantes adimus, ad uos postea redditur, diuinā mercedē expectantes, cumq; ista dixisset uirgines illa cātates altius uoces extollerūt, nā tres quæ in anteriori currus parte cōtinebantur, iucundissima uoce dicebant. Ave uirgo mater Christi quia sola meruisti esse mater redemptoris, Angelorum imperatrix, peccatorum consolatrix, duc sperantes ad salutem, ut per fidem sanctam tuam ad coelestem patriam uera charitate ducantur, quatuor etiam uirgines quæ mariæ pedibus assistebant suas laudes cantabant, prima a sinistris iustitia moniti meo semper iure fruuntur, primam a dextris præsentia præterita & futura canere docemus, secundam a dextris arcere iubemus quæque nephanda tertiā a sinistris quod ceteri proferre solent pacienter ferre docemus, cūque tam sonora quam uoluptuosa omnibus sensibus abiecta feratur, aliquando uerebar ne mens suis actionibus caruisset, quia excellentia siue sibilā corrumpere se penumero sensus solent, uerum mulier quæ nostras omnes cogitationes antea nouerat nihil cui

P
quam ma
xit, quan
tus altiu
ipassibili
cū ad coe
a dextra
Multi p
comites
stris pr
uerant
intueba
quidam
nes a p
facere
madue
sa fer
oculo
nos co
ca &
contu
cula
ego f
pera
pere
clesi
sine
coel
nos
cū

quam mali in præsentia diuini uerbi accidere posse dixit, quanto igitur currus & omnis illæ cœlestis exercitus altius fertur, tanto agiliores subtiliores, chariores ipsibilibiores hii nostri comites uidebuntur, præterea ait cū ad cœlestem patriā peruenerimus imortales oēs fiet, a dextra currus parte duodecim Apostoli cursitabant. Multi præterea diuinas laudes decantantes tāquam hii comites fierent et ab hii eruditionem cuperent, a sinistris præter duodecim prophetas qui fortius proclamauerant & alii adierant qui adolescentulam diligenter intuebantur & uirgam iesse floruisse profitebantur, & quidam in Grifonem oculos conuerterant tanquam omnes a peccatis redimeret & exercitum omnem saluum facere cuperet. Cum autem multa tanquam inscius animaduertentem præclara parens omnibus dubiis responsa ferebat, postea uero in eos qui currum sequebantur oculos cōuerti, nam pontifex ille maximus qui a dextris nos comitabatur clare significauit, quod & si euangelica & sanctorum doctrina plurimum militanti ecclesiæ contulisset, præstantiora & digniora fuisse illa miracula plusque admirationis hominibus contulisse cui ego facile cōsensum præbui, Sed illæ qui a sinistris imperatoriā maiestatem profitebatur in franciscum pauperem turbata fronte uerbis inuehebat tanquā omnis ecclesia periisset nisi copiis ac uiribus extulisset eā, cui ego sine alio rogatu facile adhæsi, postea rogaui quis primū cœlestem patriam esset habiturus, an qui crucem, post nos ingentem, illa, cui nihil latuerat, sic ait, hic primum cū Christo cœleste trophæū accepit alter & alter, ma-

CONCORDANTIE

iorē gloriā promeruerūt, post hos aderāt senes quatuor qui neque oculos neque aures a meo præceptore nunquā amouerant, tanquam omnia quæ antea gesta fuissent perpetuis tradere literis cuperent, hii sunt quatuor sacrosanctæ ecclesiæ doctores qui euangelicam doctrinam quo ad fieri potuit imitari uoluerūt, horum profecto mores atq; aspectus dignissimi, post hos pueri ac inuptæ puellæ, iuuenes ac seniores cursum properabant tanquam cōplecti currū manibus uellēt, horū quidā cruenta quidam excisa membra ferebant quidam uero uinculo aurco excisa membra pro recta compositione aligauerant. Multi propter uix inequalitatem ac nimium properantes frequenter præcipitabant, cæteri autē præsidium præstare ferebant tanquam alter alteri præsidium ferret et alter alterius onus deferre cuperet, quos cum diligenter animaduertērem, neque quo nos ordine sequerentur nouissimam non solum dubius sed stupens perstiti. Sed illa quæ mentem meam antea conceperat hiis me fari cepit, cum ad cœleste solium perducti fuerimus facile conspicias quantum quisque promeruit, postea uero quam itineris & fluminum iura nouissem & longius uisum extulissē mōtes nemora florentes agri et animalia omnia se præstantiori uirgini obsequentissima præbuerunt, postea uero quam tempestuosa & fluctuantia æquora conscendimus omnia siluerunt, & pisces se præcipites dedere, aer serenitatē reddidit et aues tāquam diuinitus admonite laudem domino decantabant, ignis æstuatione caruit omnia quæque furentia facile nobis cedebant. Postea uero quam cœlos conscendimus ea deliramenta conspicea

re aliqu
didissen
spexim
nullum
tardat
mur ha
do clar
rat sic
domin
ruit, q
uino l
dicato
cepiß
gular
splēd
nibus
caru
Dior
stus
uis in
pleti
cogn
omn
ligi
omn
iur
nes
lum
quæ

re aliquando putauī quæ ueteres illi uates nobis tradidissent quæ ab eorum figmentis maxime distantia perspeximus, nam quamuis cœlum uelocissime duceretur, nullum prorsus sonum causabat neque suæ substantiæ retardationem prohibebat, cū autē ad primū sidus perfere mur hanc uocem audiuius, Phœbes omnem solis aliquādo claritatem promeruit. Mulier quæ me antea erudierat sic dubiam sententiam claram extulit, in passione domini obscuratus est Sol neque Luna splendore claruit, quia cū obscuratus esset sol iustitiæ Maria uirgo diuino lumine claruit, postea Mercurius triduo quasi prædicatores diuini uerbi dicendi rationem a Mercurio accepisset, Venus autem sic fari cepit. Mulieres omnes singulari pudore tibi præclaras reddo, quasi oīs uirtutis splendore mulierum pudicitia præstet. Sol sideribus omnibus lumen tulit quamuis iussu dei aliquando splendore caruerit, quia in passione domini obscuratus est Sol, ut Dionysius ariopagita dicere cogeretur, uel quia Christus cum a Iudeis contineretur, nulla sanctis apostolis uis inerat. Mars, omnes mori docui et genus omne suppletii æquo animo tollerare, quasi martires omnes bellū cognoscere morte, uitam promeruissent æternā, Iupiter omnibus præclare regionis iura tribuo, quasi omnis religionis splendor, Iouis dignitate præferatur, Saturnus omnibus continentissimum uitæ modum et monastica iura tribuo, quasi nephāda omnia uitare iubeat et actiones omnes humanas in deum referat, etiam sidereū cœlum infinitis prope luminibus splendere uisum est, tanquam hunc omnem militantem exercitum maxima uolu

CONCORDANTIE

ptate susciperet, quasi sancti omnes in conspectu magni dei latentur, neque astra fari desiderant, cum ad supercelestis regni solium pertingimus ubi currus & omnis militaris exercitus erectis vexillis se continuerunt, tanquā cum militibus celestis exercitus bellū cōgredi uellēt nā Griso primū se a cura abdicauit & iugo abligauit et diuini uerbi formam assumpsit & Mariam uirginem e curru dextra manu cōtinuit, in eminentissimo cœli loco erat supereccelsus Thronus in quo in effabilis in comprehensibilis dei maiestas, quam adorat infinita beatorū spirituum multitudo, cuius omnis exercitus se precipitem dedit, a tergo enim erat Angelorum Ierarchia sublimior quæ tribus ordinibus assistebat, a dextris erat, secunda inferior Ierarchia quæ etiam tribus ordinibus cōtinebatur, & a conspectu dei ad nos usque pertingebat, a sinistris erat Ierarchia declinior quæ ē tribus ordinibus cōtinebatur, & a cōspectu diuino ad nos ptingebat nostrog; exercitui adhererat tāquā se nobis comites fieri uellent, cumque harum intuitus stuporem induxisset, rogauī quid nam id esset quod sensus ac omne ingenium nostrum superasset, illa uero quæ ardua omnia audebat nūc timens, & tremula uoce respondit, neque supremum trinitatis misterium neque præstantiam & dignitatem beatorum spirituum assequi possumus, Sed ineffabilem et incomprehensibilem paradisi gloriam paucis accipies quā nos coniectura inquirimus, quia res fidei nulla argumentatione probantur, quamuis igitur cœlum cœli domino et terram dederit filiis hominum tamen omnibus in locis essentialiter ac realiter Deus continetur, & maxi-

P
ma quæ
quam a
sibi ma
pientian
sed quia
pater a
tus, spir
posse, &
tribuit
datur t
intellig
causan
pers, T
diuine
præci
phant
Ierax
do fid
man
stit e
nia r
gni r
apu
iun
qui
&
for
chi
de

ma quæ inffabilis eius uirtus uni magis rei communicet quam alteri secundum suæ uoluntatis imperium, nā sibi maximum ac sempiternum posse, præterea habet sapientiam infinitam & clementiā ab omnibus cōcupitā, sed quia diuina essentia tribus personis distinguitur, et pater a nullo genitus siue productus, filius a patre genitus, spiritus sanctus autem ab utroque procedit, sed patri posse, & filio scire, spiritui sancto ratio perfecti amoris tribuitur, hæc igitur diuina uirtus omnibus rebus infunditur tribuitur, quare primum esse, prima uita, primum intelligere, primus motus, cuiusque rei operatio a primo causante dependet, neq; res aliqua diuinæ uirtutis est ex pers, Tres igitur Ierarchiæ quia tres sacri principatus diuinæ maiestati semper asistunt, & summa diligentia præcipua fide famulatur, ideo præclare quidā philosophantes nostrarum tamē sacrarū institutionū ignari has Ierarchias dicunt, quia sacramentatas tanquā iure iurando fidē curā diligētiam omnē, polliciti fuerūt diuinas humanas res ministrare, prima Ierarchia deo semper asistit & cum eo semper uersatur, secunda uero ad communia regni officia ordinatur, tertia etiam particularia regni negotia ocupat quæ tibi certo suademus exemplo, apud principes sunt, quidā beneuolentia & gratia cōiuncti, sicut cubicularii qui nunquā a principibus abeūt, quidam sapientia atque uirtute, sicut consiliarii præstāt, & quidam iustitia & pietate, sicut iudices et regni assessores per agenda ministrant. Similiter ex prima Ierarchia seraphim plus diuini posse tanquā ardentes et plus deo fruenter promeruerunt, secundi Cherubin quia scien-

CONCORDANTIE

tes interpretantur, tanquam a diuino uerbo plus sapientie accepissent, tertii Throni quia sententiando iustos deligunt & reos damnant, tanquā a sancto spiritu plus amoris & pietatis uendicassent, quidam etiam apud principes præsunt præ ipsorum excellentia et rerum agendarum experientia, sicut Marefcalchi quidam pro uiribus ac ipsorum potentia sicut stipendiarii & quidam consilio atque prudentia. Similiter ex secunda Ierarchia quæ in dextera paradisi parte locatur, nam quidā hominibus imperant tanquā principes militiæ, sicut dominationes quidam suo posse ab incurfu peccati homines tuentur, sicut principatus, quidā prudentia regūt et ad meliora ducūt sicut uirtutes hominū bona & mala opa inquirentes, quidā etiam urbibus præsunt auctoritate atque prudentia ut prætores capitanei, quidā sciētia et rerū agendarū doctrina sicut doctores & bonarū artium magistri aliquādo ratione operis et experiētiae. Similiter ex tertia Ierarchia quæ circa particulares hominum operationes uersatur, in primis sunt potestates qui ciuitates et castra gubernāt deīde sunt Archàngeli q̄ magna atq; præclara hominibus denūtiāt et quidā maxima rerū agendarū experientia hominibus tanquā artifices ministrant sicut Angeli, nā quilibet homo angelū habēt a quo consulitur ac regitur. Sunt enim hominibus carnis blandimēta quibus inficiuntur & mundi oblectamenta quibus aliciuntur & demonis tentamēta quibus decipiuntur. Ideo necesse est ut Angelorum suffragiis homines tueantur, aliter enim quisque periret. Sed gentiles qui hos Angelos ignorauerunt genios, quia fatales dispositiones quibus

homines

homines
pes terr
ponunt
dei pat
los anim
fieri po
bum qu
ferit &
ad illu
tur, fi
mihi p
Hic es
Sede a
ad trib
eat an
deo sa
& sa
menti
super
exalt
dimi
mife
Abr
ce di
etis
affa
pae
hon
tur

homines bona uel mala operantur, non aut quia principes terrestris exercitus ueteris ac nouæ legis uexilla depōnunt quæ usque ad sidera protulerunt ut conspectum dei patris sine fastu ac pacifice adzeant, ideo aures oculos animum intentissimos præbeamus ut nobis quo ad fieri possit omnia pateant, ecce Griso, ecce diuinum uerbum quod ex uirgine humanitatē assumpserat currū deserit & se Iugo abligat & deū patrē adit & matrē ad illius tribunal manu ducit quos omnis exercitus cōitatur, filius sic patrem alloquitur. Mādātum quod dedisti mihi pater perfecimus, pater autem sic filium affatur, Hic est filius meus dilectus in quo bene cōplacui mihi, Sede a dextris meis. Maria Iesu Christi mater anteaquā ad tribunal dei patris adisset sic exorare cepit. Magnificat anima mea dominum, Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo, Quia fecit mihi magna qui potens est & sanctum nōmen eius, a progenie in progenies timen-
mentibus eum, Fecit potentiam in brachio suo dispersit superbos mente cordis sui, Deposuit potentes de sede & exaltauit humiles, Esurientes impleuit bonis & diuites dimisit inanes, Suscepit Israel puerū suū recordatus est misericordiæ suæ, Sicut locutus est ad patres nostros Abrahamā & semini eius in secula. Cum hæc submissa uoce dixisset & ante tribunal dei patris princeps & iunioris super pectore manibus uocem extulit, & sic illum affatur, ecce ancilla domini fiat mihi secundū uerbū tuū in pace, neq; ferē hanc uocē extulerat, cū deus pater illam honore & gloria coronauit, & illā hiis uerbis alloquitur. Tibi cœli atquē terræ imperiū sit, cūq; deus pater

promeruerāt. Multi præterea qui nullius fecere martiri tantū tāq; præclarū munus susceperant, ea me præterea maxima admiratio tenuit q; cū deū oēs adirēt properanter et insulte accurrebāt et alter alteri præsidium ferebat, præterea quos antea nō nouerā cū suis sedibus isiderēt, distincte noīa et præclaros illorū mores acciperā, quorū intuitus tāta me afficiebat uoluptate, ut præter cōspectū Dei nulla, mihi maior offerri uoluptas potuisset. sed quia domini splēdoris intēssimū lumē ferre uix poterā in hos oculos frequēter conuerterā, uerum cū currus et ego cū uirginibus iussu dei ad propria redire cogerer, donec repromissionis tēpus adueniret, tum mea alūna gratias semper agere Deo iussit, qui supra currū princeps, sic exorare cepi, Saluū me fac deus quia intrauerūt aquæ usque ad animā meā, infixus sum limo profundi et nō est substantia, ueni in latudinē maris et tēpestas demersit me laboraui clamās, rauca factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei dū spero in deū meū, multiplicati sunt supra capillos capitis mei, qui oderunt me gratis, Confortati sunt qui persequuti sunt me, Inimici mei iniuste quæ nō rapui tūc exoluebā, Deus tu sis in sibi pietiā meā, et delicta mea a te non sunt obscondita, Nō erubescāt in me qui expectant te domine, Domine uirtutū nō cōfundatur super me qui querūt te Deus Israel, Quoniā propter te sustinui obrobriū, operuit confusio faciē meā extraneus factus sum fratribus meis et peregrinus filiis matris meæ. Quoniā zelus domus tuæ comedit me et obrobria, exprobrantiū tibi ceciderunt super me et operui in ieiunio animā et factū est in obrobriū

CONCORDANTIE

mihi, et posui uestimētū meū in ciliciū et factus sum il-
lis in parabolā, aduersum me loquebātur qui sedebāt in
porta & in me psallebant qui bibebant uinū, ego uero
orationē meā ad te domine, tempus beneplaciti deus in
multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in ueritate sa-
lutis tuæ eripe me de luto ut nō infigar, libera me ab iis
qui oderūt me et de profundis aquarū. Nō me demera-
gat tēpestas aquæ neque absorbeat me profundū neque
urgeat supra me puteus os suū, exaudi me domine quo-
niā benigna est misericordia tua scdm multitudinē mise-
rationū tuarū respice in me, ne auertas faciē tuā a pue-
ro tuo, quoniā tribulor uelociter exaudi me, intēde mihi
& libera me propter inimicos meos eripe me tu scis im-
properiū meū et cōfusionem meā et reuerentiā meā in cō-
spectu tuo sunt omnes qui tribulant me imperiū expe-
ctauit cor meū et miseriam sustinui, qui sibi cōtristatū
tur et nō fuit & qui cōsolaretur, et nō inueni et dede-
rūt in escā meā fel, et insiti mea potauerunt me aceto fa-
cta est mena eorū corā ipsis in laqueū et in retributiōes
et scandalū. Obscurati sunt oculi eorū ne uideāt et dor-
sum eorū incuruatū, effunde supra eos irā tuā et furor
iræ tuæ cōprehēdit eos, facta est habitatio eorū deser-
ta et in tabernaculis eorū nō est qui inhabitet, quoniam
quē tu percussisti psecuti sunt et super dolorē uulnerū meo-
rū addiderūt, apposuisti iniquitatē eorū et nō intrēt in
iustitiā tuā, deleuisti eos de libro uiuētū et cū iustis nō
scribentur, ego sum pauper & dolens, salus tua domine
suscepit me laudabo nomē dei cū cāntico & magnificabo
eū in laude et placebit den sup uitulum nouellū cornua

pro
deū
mus
re e
edif
tate
ligū
mei
tus
nec
fica
et c
inse
na
si
uer
eff
in
sal
po
C
nu
n
cl
n
r
x
f
I

producentē et ungulas uideāt pauperes et letētur quērāt
 deū & uiuet aīa eorū quoniā exaudiuit pauperes domi
 nus et uictos suos nō despexit, laudēt te cœli et terra ma
 re et oīa reptilia in eis, quoniā deus saluā faciet syon et
 edificabūt ciuitates iudeæ et habitabūt ibi et heredi
 tate acquirēt eā et semē seruatorū eius possidebit eā et q̄ di
 ligūt nomē eius habitabūt in ea neque unquā a uerbis
 meis gloriosus et sublimis deus et oīs supcœlestis exerci
 tus aures auerterunt donec deuotissime ista proferrem
 nec ex ore uix ista exciderāt, q̄ audiui uocē clara signi
 ficatione dicētē, benedicāt tibi oēs generatiōes in seculū
 et quia patrē sæpius loquentē audiueram, si sis, hæc uox
 insenuit, cū igitur currus ad ima rediret in eo semp̄ alī
 na ī medio se cōtulit et uirgo quæ primū supra temōem
 asisterat currui atque iugo se alligauit et nos ad ima cō
 uertit, et iter oē silētio agebamus et per raro quicquā
 efferebāt, primū tamē ab eūtē me sic, a fari cepit, nulla
 ingenii uis nulla dicēdi facultas huius supcelestis Hieru
 salē præstantiā ac laudes mēte cōcipere aut ore fari
 posset, ubi deū intueri licet et angelorum choris interesse
 & sanctis omnibus cohabitare, quo in loco nullus dolor
 nullus mœror nulla unquā mors ptingit. Sed maxima
 ualitudo maxima uoluptas & ppetua uita, ideo tā præ
 clarū tibi munus oblatū summa diligētia tuaris. Omnis
 n. supcœlestis exercitus tibi præsidium ferret, quia beato
 rū imo amicorū ea ratio est, ut alter alterius bonū au
 xerit etiā suū intēdit & auget, propterea exorāt Angeli
 sanctificātes patrē filiū & spiritū sanctū qui est domi
 nus deus sabaoth, scilicet exercitū potētatiū atque uiro

INDEX OPERIS.

Proemium in quo monstratur deum a Poetis Philosophis & Theologis præcognitum fuisse.	car. 1
De superscriptionibus quas gentiles deo tribuerunt.	car. 2
De misterio Trinitatis quod antiqui obscura poesi tradiderunt.	3
De suppliciis eorum qui a dei præceptis et institutionibus abeunt.	c. 6
De laudibus & meritis sapientie.	car. 8
De malis qui fraude vel uis sapientes corripere student.	car. 12
De impiis, qui penitentia ducti, ad gratiam restituntur.	car. 13
De contemnentibus vitia in quibus homines facile pro eorum fragilitate incurrunt.	car. 17
Qualiter dei ecclesia a Poetis fuit significata.	car. 20
De suppliciis eorum qui a dei præceptis abstinere & contumeliis Deos afficiunt.	car. 23
De inspirationibus diuinorum & humanorum quæ consilia prosequimur.	car. 26
Quare Christus assumpsit naturam humanam.	car. 28
De misterio eucharistie et effectu digne ac indigne assumendi.	c. 32
Qualiter beata uirgo fuerit a poetis significata.	car. 37
De iis qui præter merita gratiam a beata uirgine consequuntur.	c. 40
De iis qui nunc ad uirtutes nunc ad uitia pro ipsorum inconstantia permutantur.	car. 41
Qualiter resicipi debent omnes felici auspicio dei nomine inuocari.	c. 45
De spiritu sancto & suis uirtutibus.	car. 51
Qualiter diuini uates siue prophetae spiritum sanctum uisunt.	c. 55
De occultis quibusdam misteris ecclesie sancte catholice.	c. 59
De infernalibus suppliciis secundum poetarum traditionem.	c. 64
De suppliciis animarum.	car. 68
De institutionibus gentilitum quibus Deos colebant.	car. 74
De Luna secundum varias traditiones poetarum.	car. 81
De Mercurio.	car. 85
De eloquentia.	car. 83
De Venere supercoelesti.	car. 94
De terrestri Venere.	car. 98
De Sole.	car. 103
De Marte.	car. 111
De supercoelesti Ioue.	car. 161
De Saturno.	car. 120
De octaua sphaera.	car. 122
De hercule et uiris fortibus.	car. 126
De gloria & meritis sapientum.	car. 131
De Bacho & uiris incontinentibus.	car. 134
Libri Secundi.	
Proemiale eum.	car. 137
Philosophia.	car. 146
De inquisitione septem artium mechanicarum.	car. 155
De Tropæo beate uirginis Mariæ.	car. 164

